

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
КАФЕДРА ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І АУДИТУ та
ЕКОНОМІЧНИЙ НАУКОВИЙ ПОРТАЛ ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ,
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ,
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ,
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»,
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ,
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І. МЕЧНИКОВА,
ГО «МІЖНАРОДНА ПРОФЕСІЙНА СПІЛКА АУДИТОРІВ»

ОБЛКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ
XV ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

10-12 листопада 2021 року

Одеса – 2021

Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України:
Матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної конференції (10-12 листопада 2021 року).
— Одеса: Державний університет «Одеська політехніка», 2021. — 202 с.

Редакційна колегія:

д.е.н., проф. Філіппова С.В., д.е.н., проф. Волощук Л.О., к.е.н., доц. Черкасова С.О., к.е.н., доц. Селіванова Н.М., к.е.н., доц. Кірсанова В.В., к.е.н., доц. Балан А.А.

У збірнику представлено роботи науковців, фахівців-практиків, аспірантів, студентів, у яких висловлено результати теоретико-аналітичних досліджень та практичні пропозиції з питань обліково-аналітичного забезпечення інноваційної трансформації економіки України, а також дотичних дискусійних питань.

Участь у роботі конференції взяли фахівці Громадської організації «Міжнародна професійна спілка аудиторів» (м. Одеса), Волинського національного університету імені Лесі Українки (м. Луцьк), Державного біотехнологічного університету (м. Харків), Державного університету «Одеська політехніка» (м. Одеса), Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (м. Берегово), Запорізького національного університету (м. Запоріжжя), Луцького національного технічного університету (м. Луцьк), Миколаївського національного аграрного університету (м. Миколаїв), Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (м. Харків), Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (м. Одеса), Одеського національного економічного університету (м. Одеса), Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (м. Харків), а також представники бізнес-сектору.

Тези надано в авторській редакції. За виклад, зміст, достовірність та якість наданих матеріалів відповідають автори.

Призначений для фахівців, науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти.

Щира вдячність організаційному комітету конференції!

- Голова оргкомітету: **Філіппова Світлана Валеріївна**, дійсний член Академії економічних наук України, академік з обліку та аудиту, д.е.н., проф., директор Інституту бізнесу, економіки і інформаційних технологій, професор кафедри обліку, аналізу і аудиту ДУ «Одеська політехніка»
- Заступник Голови оргкомітету: **Волощук Лідія Олександрівна**, д.е.н., проф., завідувач кафедри обліку, аналізу і аудиту ДУ «Одеська політехніка»
- Відповідальний редактор оргкомітету: **Черкасова Світлана Олександрівна**, к.е.н., доц., доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту ДУ «Одеська політехніка»
- Члени оргкомітету: **Балан Алла Аліджанівна**, к.е.н., доц. доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту ДУ «Одеська політехніка»
- Дубініна Марина Вікторівна**, д.е.н., проф., завідувач кафедри обліку і оподаткування Миколаївського національного аграрного університету
- Єршова Наталя Юріївна**, д.е.н., проф., професор кафедри бізнес-аналітики, обліку і готельно-ресторанної справи Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»
- Кірсанова Вікторія Василівна**, к.е.н., доц., доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту ДУ «Одеська політехніка»
- Пилипенко Андрій Анатолійович**, д.е.н., проф., завідувач кафедри обліку і бізнес-консалтингу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця
- Побережець Ольга Валеріївна**, д.е.н., проф., професор кафедри обліку та оподаткування Одеського національного університету імені І.І. Мечникова
- Погорелов Юрій Сергійович**, д.е.н., проф., академік Академії економічних наук України, радник члена Рахункової палати
- Проскуріна Неля Миколаївна**, д.е.н., проф., завідувач кафедри обліку та оподаткування Запорізького національного університету
- Садовська Ірина Борисівна**, д.е.н., проф., завідувач кафедри обліку і оподаткування Волинського національного університету імені Лесі Українки
- Селіванова Наталія Миколаївна**, к.е.н., доц., заступник директора Інституту бізнесу, економіки і інформаційних технологій, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту, ДУ «Одеська політехніка»
- Хоролець Тетяна Іванівна**, заступник голови правління громадської організації «Міжнародна професійна спілка аудиторів», директор аудиторської компанії ПП «Авіста»
- Юдін Михайло Айзикович**, д.е.н., Голова правління, ВАТ «Первомайсьдизельмаш»

Зміст

СЕКЦІЯ 1.

**СУЧАСНІ АСПЕКТИ ТА ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ, ЗВІТНОСТІ ТА
ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

Азаренков Г.Ф. Обліково-аналітична система підприємства в умовах цифрової трансформації	9
Александрова О.Є., Гринь В.П. Сутність та роль обліку витрат в господарській діяльності підприємства	11
Баландіна О.Г., Волохова І.С. Особливості оподаткування прибутку комерційних банків в Україні	13
Гринь В.П., Малигіна І.О. Теоретичні аспекти організації оплати праці	16
Гринь В.П., Сухоносенко І.І. Шляхи удосконалення обліку готової продукції рослинництва на підприємстві	18
Дучева А.В., Балан А.А., Кірсанова В.В. Пропозиції щодо активізації та удосконалення обліку витрат на експлуатацію автотранспортних засобів на сільськогосподарському підприємстві	20
Iershova N. Yu. Application of cloud technologies in accounting and analytical automation in the restaurant business	23
Жарова В.О., Селіванова Н.М. Електронне документування та обіг електронних документів	25
Жиліна Ю.П., Пилипенко А.А. Основні складові системи управління витратами	28
Зайченко К.С., Стельмахук Д.Д. Трейдинг криптовалют: сутність та перспективи	31
Kvasha K.S., Selivanova N.M. Rights, duties and responsibilities of accounting service employees	34
Кімінчиджи Г.І., Кірсанова В.В., Волощук Л.О. Облік виробничих запасів та рекомендації щодо вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління запасами виробничого підприємства	37
Ковальова О.М. Особливості обліку та управління дебіторською заборгованістю в умовах кризи неплатежів	41
Корня С.В., Селіванова Н.М. Основи професійної етики бухгалтера	44
Кузьома В.В., Черняк С.Г. Відображення наявності та руху резервів у звітності	46
Кулинич М.Б., Гузь А.Ю. Особливості впровадження цифрових технологій в облікову практику сільськогосподарського підприємства	48

Лазаренко Ю.М., Селіванова Н.М. Бухгалтерський баланс: його сутність та теорії виникнення	50
Літвін Т.М., Мельник К.П. Податкова звітність малого підприємництва	53
Лугова О.І., Каземирчик М.С. Сфера застосування професійного судження бухгалтера	55
Макарович В.К., Лоскоріх Г.Л. Модель організації бухгалтерського обліку для ІТ-компаній	57
Писарчук О.В. Обліково-аналітичне забезпечення відтворення біологічних активів рослинництва в управлінні аграрним підприємством	59
Probnuyak O.E., Selivanova N.M. The essence of outsourcing and its application in the provision of accounting services	62
Садовська І.Б., Нагірська К.Є. Облікова політика в організації обліку і оподаткуванні проєктної діяльності	65
Сафарова А.Т. Технології сервісного обслуговування платників податків в контексті їх адміністрування	67
Selivanova N.M., Hryhorieva A.V. History of the origin and development of accounting	69
Сібіковська А.О., Селіванова Н.М. Застосування різних методів обліку в діяльності бухгалтера підприємства	72
Сідлецька В.М., Башинська І.О. Проблеми обліку в Україні та способи їх вирішення	75
Сімова Г.О., Свінарьова Г.Б. Місце бухгалтерського обліку в інформаційній системі управління підприємством	77
Сирцева С.В., Форошевська О.Р. Роль бухгалтерського обліку у забезпеченні ефективності внутрішнього контролю на підприємстві	79
Собакар М.В., Лабунська С.В. Формування загального підходу до облікового відображення внутрішньо- генерованого гудвілу як специфічного виду нематеріальних активів	81
Терзі Д.Д., Селіванова Н.М. Становлення бухгалтерського обліку як науки	84
Фатенок-Ткачук А.О. Особливості обліково-податкових процедур над тимчасово ввезеними товарами	86
Фрайман А.В., Кірсанова В.В. Розвиток нормативно-правового регулювання інтегрованої звітності	89
Чижевська Л.В., Щацкова Л.П. Модернізація системи бухгалтерського обліку компанії в умовах цифровізації	92

Яровенко М.М., Садовська І.Б. Стан і перспективи розвитку обліку маркетингових витрат	95
Ярцева О.С., Пилипенко А.А. Особливості організації бухгалтерського обліку в управлінні бізнес-процесами підприємства	97

СЕКЦІЯ 2.

КОНТРОЛЬ, АНАЛІЗ І АУДИТ В УПРАВЛІННІ НА МІКРО- ТА МАКРОРІВНЯХ

Антіпова М.В., Шматковська Т.О. Комп'ютеризований внутрішній аудит: оцінка вихідної бази і алгоритмізація	99
Буравльова А.М., Касимов О.А., Єршова Н.Ю., Волощук Л.О. Напрями удосконалення організації аналізу рентабельності для забезпечення економічної безпеки підприємства	101
Варламова І.С., Зубачова В.І. Вдосконалення системи контролю якості аудиту	104
Волощук Л.О., Асма Мохамед Сабзл, Татаров С.О. Напрями удосконалення аналітичних інструментів оцінювання фінансово-економічної безпеки інноваційно-активного підприємства	107
Гринь В.П., Зубачова В.І. Напрями необхідних змін у системі внутрішнього контролю якості аудиторських послуг	110
Драгомир Д.В., Волощук Л.О., Форошевська О.Р., Сирцева С.В. Теоретичні засади дью-ділідженсу як різновиду аудиторсько-консалтингових послуг	113
Дубініна М.М., Назаренко К.О., Ніколенко М.С. Кадровий аудит у сільськогосподарських підприємствах	118
Дучева А.В., Левицька А.В. Обліково-аналітичне забезпечення формування ресурсного потенціалу сільськогосподарського підприємства	120
Зубачова В.І., Варламова І.С. Організація контролю за якістю аудиторської діяльності	123
Іванова В.Р., Смоквіна Г.А. Теоретичні аспекти внутрішнього контролю інноваційних витрат машинобудівельних підприємств	126
Кімінчиджи Г.І., Балан А.А., Сосновська Л.Б. Сучасні аспекти стану та розвитку питань з організації створення аудиторської компанії	129
Кулинич М.Б., Лопанчук Ю.В. Фінансовий контролінг в системі управління підприємством	133
Меліхова Т.О. Організація і методика аудиту касових операцій на підприємстві	135

Мельник К.П.	
Консалтингова теорія аудиту – основа його інституалізації	137
Райчева А.С., Балан А.А.	
Окремі питання відшкодування роботодавцем шкоди заподіяної працівникові	139
Побережець О.В., Масленніков О.Є.	
Теоретико-методичні аспекти стратегічного контролінгу в системі управління суб'єктом господарювання	142
Проскуріна Н.М., Зубачова В.І.	
Траєкторія розуміння якості аудиту	145
Рибалко О.М., Зубачова В.І.	
Системна парадигма ризик-орієнтованого аудиту кредитної організації	148
Садовська І.Б., Смітюх І.В.	
Стан і напрямки вдосконалення внутрішнього аудиту на СВК «Урожай»	151
Сьомченко В.В., Зубачова В.І.	
Організація та функціонування внутрішньої системи контролю якості аудиторських послуг в умовах дії нового законодавства	154
Черкасова С.О., Бардук К.В.	
Організаційно-методичні засади обліку та внутрішнього контролю дебіторської заборгованості на виробничо-торгівельних підприємствах	156

СЕКЦІЯ 3.

ІНСТРУМЕНТАРІЙ УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Балан А.А., Бурлака О.Є.	
Проблемні питання розвитку територіальних громад	159
Волощук Л.О., Єршова Н.Ю.	
Інструменти стратегічного управління в обліково-аналітичній системі підприємства для ідентифікації ризиків	162
Кірсанова В.В., Янковська О.А.	
Призначення та особливості інтегрованої звітності	166
Ковальова О.М., Загороднюк Ю.А.	
Обліково-аналітичне забезпечення використання інструментів управління фінансовими ризиками в процесі фінансового дью-ділідженсу	168
Ксьонжик І. В., Жовта Н.А.	
Аграрне страхування	171
Левкіна Р.В., Левкін А.В., Котко Я.М.	
Проблематика формування і зміцнення економічної безпеки суб'єктів бізнесу	174
Матвійчук І.О.	
Складові процесу прийняття рішень на основі Big Data	176
Некрасова Л.А., Бутковська В.В.	
Методичний підхід щодо оцінки стану сталого розвитку підприємства в умовах децентралізації	178

Пилипенко А.А. Організація обліково-аналітичного забезпечення формування та реалізації стратегічного вибору підприємства	180
Пойда-Носик Н.Н. Врахування міжнародних стандартів у процесі забезпечення фінансової безпеки акціонерних товариств	182
Рудінська О.В., Рудомьтова Ю.О. Бізнес-планування та бізнес-моделювання в інвестиційному менеджменті	186
Скорук О.В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства	188
Сузік О.О., Левицька А.В. Аналіз здійснення державних запозичень в Україні	190
Тирінова М.В., Писарчук О.В. Організація обліково-інформаційної підтримки управління економічною безпекою розвитку підприємства	193
Чебан Ю.Ю., Юношев С.Ю. Особливості участі в електронних комерційних закупівлях ТОВ СП «НІБУЛОН»	195
Черкасова С.О. Безпекостійкість як одна з головних цілей управління сталим розвитком	197
Стенові доповіді	201

СЕКЦІЯ 1.

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ТА ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ, ЗВІТНОСТІ ТА ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНА СИСТЕМА ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Г.Ф. Азаренков, к.е.н., професор

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м.Харків

Активне розповсюдження цифрових технологій в усі сфери соціальних, економічних, міжособистісних відносин обумовлює об'єктивні трансформаційні процеси, які відбуваються. Так, наприкінці ХХ століття сформувалась нова категорія цифрової економіки [1], яка передбачає, що економічна діяльність базується на використанні цифрових технологій, та пов'язана із електронною комерцією, електронним бізнесом, цифровими товарами та послугами. В повсякденний економічний обіг активно входять такі нові категорії як цифрові товари, цифрові послуги і, відповідно, цифрова валюта. Водночас, зміна технологічних укладів та перехід до Industry 4.0, призводять до необхідності впровадження трансформацій як в управлінні підприємством, так і в усіх його підсистемах.

Так, узагальнено четверту індустріальну революцію (Industry 4.0) можна визначити як перехід на повністю автоматизоване цифрове виробництво, яким управляють інтелектуальні системи в режимі реального часу та при постійній взаємодії із зовнішнім середовищем [2,3]. Причому слід зазначити, що межі такої взаємодії постійно розширюються з перспективою входження в глобальну промислову мережу речей та послуг.

На сьогодні визначають наступні основні характерні елементи нового економічного укладу. До них можна віднести елементи Інтернет речей, в тому числі промисловий Інтернет речей; хмарні обчислення; великі данні (Big Data); моделювання бізнес-процесів; адитивне виробництво; інтеграційна система; кібербезпека,; автономні роботи, штучний інтелект; доповнена та віртуальна реальність.

Устремління підприємств до функціонування та розвитку в нових економічних умовах обумовлює необхідність значних змін інформаційного середовища підприємства, а також структурного та змістовного наповнення інформаційної бази, яка формує обліково-аналітичне забезпечення. На сьогодні, інформаційною базою аналізу діяльності підприємства та його фінансового стану є внутрішня і зовнішня звітність підприємства, статистичні дані загальноекономічного характеру, інформація про конкурентів і споживачів продукції підприємства та інші відомості. Крім того можна виділити сукупність факторів, що впливають на результат діяльності підприємства. Всі фактори можна об'єднати в дві групи: одні безпосередньо залежать від підприємства, інші – не піддаються впливу діяльності підприємства. Відповідно, фактори, які не залежать від діяльності самого підприємства, включають сукупність зовнішніх факторів, таких як природні умови: рівень цін на споживані матеріально-сировинні й паливно-енергетичні ресурси, тарифів, відсотків, ставок податків і пільг, штрафних санкцій, норми амортизаційних відрахувань. Такі фактори не залежать від підприємства, але можуть впливати на результати діяльності, темпи зростання прибутку та рентабельність виробництва. В свою чергу, внутрішні фактори підрозділяються на виробничі й поза виробничі. Позавиробничі фактори пов'язані з комерційною, природо-охоронною діяльністю, соціальними умовами праці. Виробничі фактори відбивають наявність і використання основних елементів виробничого процесу.

Аналіз діяльності та фінансового стану підприємства стає основною для прийняття коректних, виражених управлінських рішень. Сукупність всіх форм звітності дає змогу отримати інформацію про різні види діяльності підприємства (операційну, фінансову, інвестиційну), його майновий стан, фінансові ресурси, результати виробничої діяльності та грошові потоки, які забезпечують цю діяльність. Іншими словами, за допомогою фінансової звітності можна отримати комплексну оцінку діяльності суб'єкта господарювання, визначити його економічний потенціал та оцінити перспективи розвитку.

Традиційна обліково-аналітична система підприємства потребує відповідних змін (рис. 1). Змінюється технологія отримання та передачі інформації, а також технологія її обробки та систематизації за допомогою відповідних цифрових технологій.

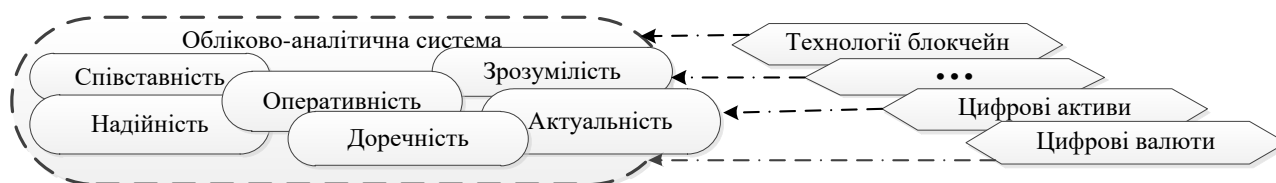

Рисунок 1 – Трансформаційні зміни обліково-аналітичної системи підприємства.

Впровадження цифрових технологій в організацію облікових процесів на підприємстві має не тільки сприяти забезпеченню відповідних якісних характеристик інформації (рис. 1), а й створювати умови щодо їх покращення.

Впровадження технологій блокчейн може бути застосовано за певною сукупністю напрямків обліково-аналітичних процесів. Так наприклад, проведення цифрового аудиту на кожному етапі створення продукту, що дозволяє відстежувати та оперативно приймати управлінські рішення в режимі реального часу. Використання транзакцій для проведення розрахунків з партнерами та стейкхолдерами, сприятиме оптимізації роботи із дебіторською та кредиторською заборгованостями, із контролем термінів погашення та проведенням відповідних транзакцій. Використання можливостей хмарного зберігання інформаційних даних [3] дозволить оптимізувати ресурси підприємства, а також збільшить можливості щодо нарощування обсягів інформаційної бази. Застосування так званих розумних контрактів, із використанням електронного підпису. Це сприятиме значному зменшенню паперового обігу на підприємстві та між партнерами, а також суттєвому скороченню часу для підписання та реалізації за суттю договірних зобов'язань. А також існує багато інших напрямків застосування в обліково-аналітичних процесах технології блокчейн.

Окремо слід зауважити, що впровадження цифрових технологій одночасно потребують трансформацій за всіма напрямками. Організаційна складова передбачає трансформацію процесів організації обліку, контролю та аналізу в тому числі із зміною облікової політики. Ресурсна складова вимагає наявності відповідного ресурсного забезпечення, як матеріально-технічного, інформаційного, так і кадрового забезпечення, яке буде відповідати існуючим вимогам. Нормативно-правова складова значною мірою передбачає приведення у відповідність нормативно-правової бази на рівні країни.

Література:

1. Digital Economy Report 2021. Cross-border data flows and development: For whom the data flow [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://unctad.org/webflyer/digital-economy-report-2021>
2. Понятие Четвертой промышленной революции (Индустрия 4.0). Четвертая промышленная революция Популярно о главном технологическом тренде XXI века [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.tadviser.ru/index.php>
3. С.Рагимова Цифровая индустрия 4.0 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.forbes.ru/brandvoice/sap/345779-chetyre-nol-v-nashu-polzu>

СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ ОБЛІКУ ВИТРАТ В ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

О.Є. Александрова, магістрантка

В.П. Гринь, к.е.н., доцент

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

Бухгалтерський облік як наука постійно розвивається, вдосконалюється, формуються нові наукові напрямки дослідження. Особливе місце в цьому посідають витрати, оскільки вони впливають не тільки на собівартість продукції та її ціну, а й на обсяг одержаного прибутку і всю господарську діяльність підприємства загалом та на його функціонування в майбутньому.

Під господарською діяльністю у Господарському кодексі України розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність [1].

Витрати в господарській діяльності підприємства є одним із головних проблемних питань теоретичного та практичного характеру. Тому їх чітке визначення як економічної категорії має велике значення [2].

На сьогоднішній день немає єдиного підходу до визначення поняття «витрат». Натомість, їх можна розділити на дві великі групи – трактування витрат із точки зору економічної теорії або з погляду бухгалтерського обліку, які суттєво відрізняються між собою.

Поняття «економічні витрати» включає в себе не тільки грошові затрати, а й альтернативні витрати, що виникають внаслідок наявності багатьох різних способів використання ресурсів. Отже, економічними витратами підприємства називають сукупність альтернативних витрат, як явних (зовнішніх), так і неявних (внутрішніх).

Під економічними витратами розуміють «затрати втрачених можливостей», тобто суму грошей, яку можна отримати при найбільш вигідному із усіх можливих альтернативних варіантів використання ресурсів. Таким чином, економічні витрати будь-якого ресурсу обраного для виробництва продукції дорівнюють його вартості при найкращому із усіх можливих варіантів використання.

Бухгалтерські витрати – це явні (зовнішні) витрати, що визначаються підсумком витрат підприємства на оплату закуплених ресурсів (оплата сировини, палива, енергії, виплата заробітної плати тощо). Ці витрати відображаються на рахунках бухгалтерського обліку підприємства, та є підтвердженням конкретних витрат.

Важливий момент, який потрібно врахувати при визначенні сутності витрат, полягає у тому, що вартість виробничих факторів визначає вартість продукту і, навпаки, у витратах виробництва знаходить відображення ціна фактора на ринку. Оскільки факторами виробництва є не тільки праця, земля та капітал, але й підприємницька здатність, економічна здатність держави, то, з економічної точки зору, витрати становлять вартість усіх видів втрачених матеріалів і наданих послуг, а також є основною перепоною при досягненні головної мети підприємства – максимізації прибутку.

Витрати, в свою чергу, виступають інструментом цінової політики підприємства, тому що попит визначає верхній рівень ціни, а її мінімальну величину – витрати.

Основні методологічні основи відображення витрат у бухгалтерському обліку

визначено у П(С)БО 16 «Витрати», де вказано склад і особливості формування собівартості продукції (робіт, послуг), що спричиняє відповідні зміни в усталених процесах калькулювання, ціноутворення, визначення рентабельності продукції тощо [3].

Метою обліку витрат та визначення собівартості продукції (робіт, послуг) є документоване, своєчасне, повне і достовірне відображення фактичних витрат на виробництво продукції для забезпечення контролю за використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів [3].

Основні завдання обліку виробничих витрат наведено на рисунку 1.

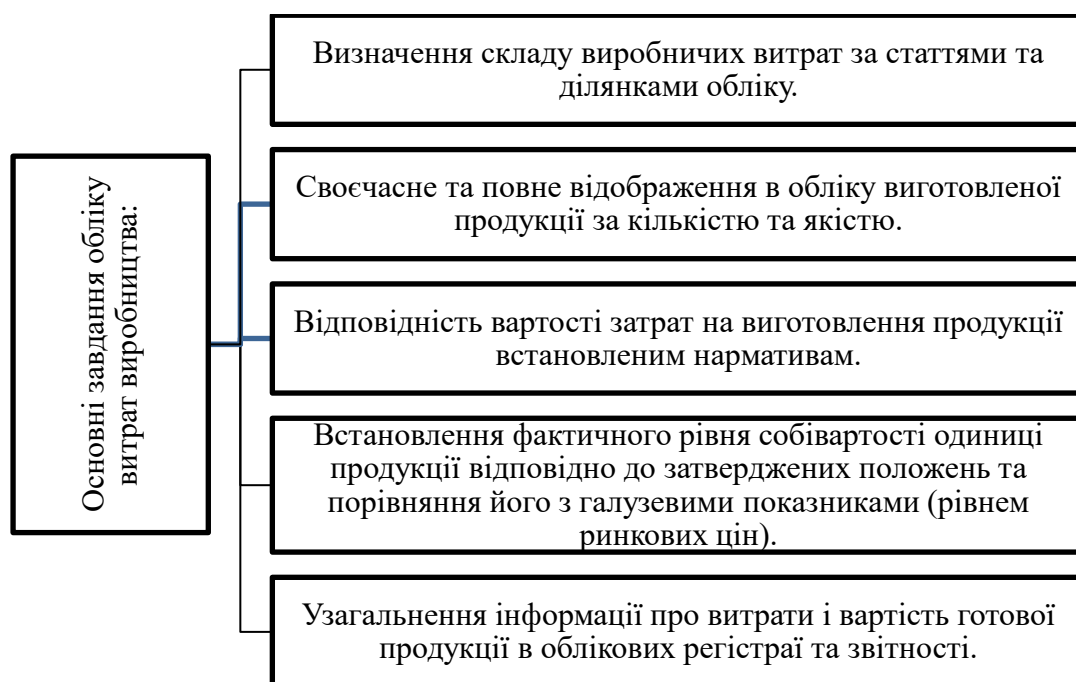

Рисунок 1 – Основні завдання обліку витрат виробництва
(джерело: власна розробка автора)

Отже, витрати є однією з найважливіших економічних категорій, яка відображає інформацію, необхідну для формування ціни на виготовлений продукт, забезпечення та зростання прибутку підприємства, прийняття ефективних управлінських рішень. Чітко та правильно побудована система бухгалтерського обліку витрат є запорукою успішного функціонування будьякого підприємства. Управління витратами передбачає реалізацію різних функцій, систем та методів управління. Одним із суттєвих методів управління витратами підприємства є облік, якому необхідно постійно приділяти належну увагу.

Література:

1. Господарський кодекс України : Кодекс від 16.01.2003 № 436-IV (поточна редакція від 08.12.2016, підстава 1670-19) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
2. Радченко К.М. Сутність витрат як економічної категорії та їх місце в системі управління підприємством [Електронний ресурс] / К.М. Радченко. – Режим доступу: http://khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_105/43.pdf.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №16 «Витрати» від 19.01.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В УКРАЇНІ

О.Г. Баландіна, магістрант

І.С. Волохова, д.е.н, професор

Одеський національний економічний університет, м. Одеса

Банківська система є центральним елементом сучасної ринкової економіки, оскільки вона виконує функції акумуляції та перерозподілу вільних грошових ресурсів, забезпечуючи рух засобів між усіма економічними суб'єктами і підтримку процесів відтворення. Саме тому можна сказати, що прибутковість або доходність комерційного банку – це сумарний позитивний результат його господарсько-фінансової та комерційної діяльності. За рахунок прибутку банку покриваються всі його операційні витрати, формується прибуток, обсяг якого визначає рівень дивідендів, зростання капіталу, розвиток пасивних та активних операцій.

Більшість вітчизняних науковців досліджують питання формування прибутку, такі дослідження висвітлено в роботах: А.І.Мороз[1], В.І.Міщенко[2], І.М. Парасій-Вергуненко [3], У.Я. Груздевич[4]. Трактування сутності поняття «прибуток банку», наведено в табл.1.

Таблиця 1 - Трактування сутності поняття «прибуток банку»

Автор	Визначення
Мороз А.М.	Прибуток банку – це різниця між його валовими доходами та валовими витратами.
Міщенко В.І.	Прибуток банку – перевищення доходів банку над витратами. Прибутковість банку формується в результаті здійснення кредитних розрахункових грошових операцій та інших видів діяльності банку.
Парасій-Вергуненко І.М.	Це фінансовий показник результативності діяльності банку, величина якого залежить від трьох основних компонентів: доходів, видатків і податків, сплачених до бюджету.
Груздевич У.Я.	Це фінансовий показник результативності діяльності банку. Загалом прибуток залежить від трьох «глобальних» компонентів: доходів, видатків і податків, сплачених у бюджет.

Джерело : складено за даними [1-4]

Тобто, прибуток банку – кінцевий фінансовий результат, підсумок усіх напрямків роботи банку, величина якого залежить від чотирьох компонентів : доходів, витрат, податків та ризиків. Саме прибуток і є найголовнішим джерелом для формування капіталу та є головним показником, який демонструє результативність діяльності банків і свідчить про його ефективність. Формування прибутку банківської установи відбувається у більшому числі за рахунок доходів від здійснення різних видів господарської діяльності, а саме – процентні доходи, які займають найбільшу частину. Разом з комісійними та іншими доходами, процентні доходи формують загальний дохід, який після зменшення на суму загальних витрат дорівнює прибутку банківської установи до оподаткування. На думку деяких науковців для того щоб зростав прибуток необхідно збільшити активи і зменшити частку статутного капіталу банку. Розглянемо динаміку основних показників банківських установ за 5 років у табл.2.

З 2016 по 2017 роки фінансовий результат роботи банків був від'ємний – збитки сягнули майже 160 000 млн. грн. – у 2016 році та 27 000 млн. грн. – у 2017 році. Від'ємний

фінансовий результат насамперед свідчить і сформулювався за рахунок суттєвого збільшення обсягів відрахувань на можливі втрати від активних операцій. Проте, як видно доходи банків у 2018-2020 перевищували витрати, це є позитивною тенденцією як для банківської системи, так і для економіки країни.

Таблиця 2 - Основні показники діяльності банків за 2016-2020 рр., млн.грн.

№	Показники	2016	2017	2018	2019	2020
1	Кількість банків, які мають банківську ліцензію, од.	96	86	77	75	73
2	Доходи, млн.грн.	190 691	178 054	204 554	243 102	250 171
3	Витрати, млн.грн.	350 078	204 545	182 215	184 746	210 445
4	Результат діяльності, млн.грн.	-159 387	-26 491	+22 339	+58 356	+39 726

Джерело : складено автором за даними [5]

Банки є платниками податків, які на загальних умовах сплачують податки і збори. Одночасно, вони є посередниками між державою і платниками податків, так як здійснюють перекази податкових платежів до бюджету. Під час реформування податкової системи оподаткування в Україні та прийнятті Податкового кодексу відбулися певні зміни, які позитивно вплинули на діяльність банків. Відповідно до статті 133 Податкового кодексу України банки є платниками на рівні з іншими підприємствами та організаціями в Україні за загальною ставкою 18% [6]. Функції банківських установ у системі оподаткування наведені у табл.3.

Таблиця 3 - Функції банківських установ у системі оподаткування

Банк	Випадки
Платник податку	1. За результатами власної фінансово-господарської діяльності;
	2. При випадках за рахунок учасника фонду банківського управління;
	3. При успадкуванні права на вклад у банк.
Посередник між платником податків і бюджетом	1. При перерахуванні податків та зборів до бюджету за дорученням клієнтів банку

Джерело : складено на основі [7]

Податок на прибуток займає особливе місце в податковому регулюванні банківської діяльності. Його обсяги є найбільшими у системі податкових платежів, а також можна сказати, що є податком, який є другим за значимістю податком, що формує бюджет. Податок на прибуток банків України у структурі доходів України представлені у табл. 4.

Як висновок, можна констатувати, що податок на прибуток банків в Україні у структурі доходів держави за досліджуваний період з 2016 по 2020 рр., який завжди не перевищував 1 % від загальних податкових надходжень, це може свідчити тільки про те, що низький податковий тягар для вказаних установ.

Для досягнення покращення системи оподаткування банківських установ необхідно активізувати стимулюючу функцію податкового регулювання. Створення необхідних макроекономічних умов, які будуть сприяти формуванню стабільності банківської систем. Податкове регулювання банківських установ не повинно впливати на рівень фінансової стійкості [10].

Таблиця 4 - Податок на прибуток банків України, 2016-2020 рр.

№	Показник	2016	2017	2018	2019	2020
1	Податок на прибуток банків України, млн.грн.	-418	3 681	5 057	4 769	3 811
2	Чистий прибуток/Збиток, млн.грн.	-159 387	-26 491	22 339	58 356	39 726
3	Податкові надходження в Україні, млн.грн.	484 130	605 269	708 370	582 736	574 250
4	Питома вага податку на прибуток банків України у податкових надходженнях, %	-0,086	0,608	0,714	0,818	0,663

Джерело: складено автором за даними [8,9]

Також для удосконалення оподаткування установ треба визначити оптимальний рівень їх податкового навантаження. Необхідно розробити таку модель яка буде діяти з ініціативи держави і буде спрямована на оцінку ефективності податкового менеджменту і завдяки чому держава зможе від слідкувати котрим банківським установам потрібний вищий рівень податкового регулювання та контролю. Ця модель буде мати на меті і дасть змогу знайти баланс між потребами держави та банківськими установами.

Література:

1. Мороз А.М. Банківські операції. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://posek.km.ua/biblioteka/%D0%91/%D0%91%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%20%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%9C%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B7%20%D0%90.%D0%9C..pdf>
2. Міщенко В.І. Банківські операції: Підручник / В.І. Міщенко, Н.Г. Слав 'янська, О.Г. Коренєва. — 2-е вид., переробл. і доп. — К. : Знання, 2007. — С.46-48.
3. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз банківської діяльності: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / І. М. Парасій-Вергуненко. – К.: КНЕУ, 2003. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ubooks.com.ua/books/000246/inx.php>
4. Груздевич, У. Я. Аналіз банківської діяльності [Текст] : навч. посібник / У. Я. Груздевич Національний банк України. – К. : УБС НБУ, 2007. – 222 с.
5. Доходи та витрати банків у 2016-2019 рр. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593
6. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
7. Оподаткування суб'єктів господарювання. Навчальний посібник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2586/1/>
8. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
9. Офіційний сайт Міністерства Фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk>
10. Пашкурова Н.П. Оподаткування прибутку комерційних банків: тенденції та проблемні аспекти. Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Соціум. Наука. Культура». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/pashkurova-np-opodatkovannya-pributku-komertsiynih-bankiv-tendentsiyi-ta-problemni-aspekti/>

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОПЛАТИ ПРАЦІ

В.П. Гринь, к.е.н., доцент

І.О. Малигіна, бухгалтер

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

В умовах ринкової економіки оплата праці базується на двох головних принципах - економічній свободі ринкових суб'єктів та їх повній відповідальності за результати своєї діяльності. Тому дедалі гострішою стає проблема організації оплати праці, яка має повністю залежати від ефективності роботи виробничої одиниці та матеріально зацікавити її в кінцевих результатах своєї праці. На сьогодні актуальність даної теми полягає у тому, що між підприємством і його працівниками здійснюються розрахунки, більшість з яких пов'язані з оплатою праці. Як і будь-які інші господарські операції, ці розрахунки повинні бути відображені в бухгалтерському обліку.

Нормальне функціонування системи оплати праці, потребує організації інформаційного забезпечення, тобто формування певного блоку інформації, тому першочерговим об'єктом організації обліку є організація переліку показників. Склад і структура інформації, визначаються потребами управління фондом оплати праці та розрахунками з працівниками. Також на них впливають інші взаємопов'язані чинники (зміст та обсяги фінансово-господарської діяльності, склад показників фінансової та статистичної звітності, структура управління та виробництва).

Під час реєстрації показників та їх відображення в обліку невід'ємною умовою забезпечення оптимальності інформації є застосування принципів цілісності та реєстрації, крім того беруться до уваги не лише кількісні, але й якісні характеристики інформації, її цінності для управління, переваг при вирішенні певних управлінських завдань.

Найважливіші ознаки оптимальності інформації з обліку праці та її оплати:

1) достовірність – забезпечення адекватності показників, що характеризують витрати праці (кількість відпрацьованого робочого часу та виробітку) та якісні характеристики працівників (посада, професія, розряд, рівень кваліфікації);

2) багатократність використання – багаторазове використання у декількох облікових процедурах (облік заробітної плати у розрізі працівників та у розрізі структурних підрозділів, видів і форм заробітної плати, облік розрахунків з працівниками, облік єдиного соціального внеску, облік податку з доходів фізичних осіб), а також їх застосування для аналізу та контролю заробітної плати;

3) своєчасність – забезпечення вчасного нарахування і виплати заробітної плати працівникам, а також оперативного прийняття ефективних управлінських рішень;

4) системність – зв'язок показників первинного обліку (документів) з показниками аналітичного і синтетичного обліку та звітності.

Вимогами до формування обліку оплати праці є визначення завдань, системи показників, документації й системи рахунків, на яких нагромаджується відповідна інформація.

Отже, головні завдання обліку праці й заробітної плати – забезпечення належних даних щодо кількісного складу працівників, використання робочого часу; визначення відпрацьованого часу та виробленої продукції, контроль за виконанням норм виробітку,

обчислення заробітної плати, розподіл нарахованої заробітної плати за напрямками витрат; ведення розрахунків з працівниками підприємства, з бюджетом щодо утриманих податків і органами соціального страхування щодо відрахувань на соціальне страхування.

Важливу роль та велике значення у суспільному та соціально-економічному розвитку країни відіграє заробітна плата, її організація та облік. І тому виникає необхідність удосконалення організації обліку як основного джерела інформації, призначеного для управління системою оплати праці з метою її удосконалення.

Вдосконалення оплати праці на підприємствах матиме вищу ефективність за дотримання таких принципів: відповідність заробітної плати ціні робочої сили; залежність заробітної плати від кількості та якості праці, від кінцевих результатів роботи підприємств; забезпечення переваг в оплаті праці тим працівникам, які роблять найбільший трудовий внесок у виробничі результати підприємств; удосконалення нормування праці; відповідальність керівників підприємств за порушення законодавства про оплату праці; поєднання індивідуальних інтересів з колективними (за розвитку колективних форм організації праці).

Література:

1. Жидєєва Л.І., Стародуб І. Облік виплат працівникам: проблеми теорії та практика використання ПСБО 26 та МСБО 19. Економіка та суспільство: Електронне наукове фахове видання. Вип. 9. Мукачєво: Мукачівський державний університет, 2017. с. 1122- 1126.
2. Федорчук Н. В. Заробітна плата: теоретичні основи, українські реалії і світові стандарти. Ефективна економіка. 2013. № 8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2013_8_12 93.
3. Островерха Р. Е. Теоретичні засади удосконалення організації обліку заробітної плати. Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2014. № 797. С. 284–291.
4. Документальне оформлення нарахування заробітної плати URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2016/june/issue-50/article18971>.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ

В.П. Гринь, к.е.н., доцент

І.І. Сухоносенко, магістр

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

Сьогодні серед видів сільськогосподарської продукції, яка виробляється в Україні, найбільшу питому вагу займає продукція галузі рослинництва. Вирощуванням продукції рослинництва займаються практично всі сільськогосподарські підприємства України, незалежно від їх розміру та організаційно-правової форми. При цьому специфіка аграрного виробництва в галузі виробництва продукції рослинництва передбачає значний період вкладання коштів у виробництво та досить стислі строки її надходження, що зумовлює необхідність швидкого прийняття рішень щодо визначення якості отриманої продукції, порядку її оцінки, зберігання та реалізації. Виходячи з цього, оперативне керування виробництвом у галузі рослинництва може забезпечити лише добре налагоджений безупинний потоковий облік готової продукції у місцях виникнення витрат та зберігання.

У таких умовах найважливішим завданням облікової служби є забезпечення керівництва сільськогосподарського підприємства інформацією, необхідною для прийняття обґрунтованих рішень та контролю за рухом готової продукції рослинництва, що зумовлює необхідність постійного вдосконалення облікового забезпечення процесу виходу готової продукції рослинництва в аграрних підприємствах.

Отже, сьогодні дуже важливою є організація ефективної системи управління підприємством, в якій не останню роль відіграє саме облік виходу готової продукції рослинництва, оскільки процес реалізації цієї продукції є завершальним етапом у діяльності будь-якого підприємства, а в структурі товарної продукції більшості аграрних підприємств найбільшу питому вагу займає саме продукція рослинництва.

Не менш важливим для ефективної організації облікової роботи на аграрних підприємствах документальний облік має бути автоматизованим, що забезпечить зменшення трудомісткості обробки інформації та підвищить оперативність бухгалтерського обліку в цілому. Автоматизація обліку готової продукції рослинництва охоплює широке коло трудомістких операцій. До них належать: групування готової продукції рослинництва, постійне відстеження її руху, обчислення нормативної (планової) собівартості продукції, що надходить з виробництва, облік відхилень від норм (планових) витрат на виробництво, розрахунок фактичної собівартості продукції тощо.

Щоденне здійснення великої кількості однорідних за своєю суттю господарських операцій з обліку готової продукції рослинництва призводить до значного нагромадження первинних документів у бухгалтерії підприємства [1]. Це стосується переважно ручного ведення бухгалтерського обліку. Насамперед, йдеться про збільшення часу на обробку інформації, що міститься в первинному документі, а це аж ніяк не робить господарський облік оперативним. На основі цього нерідко і управлінські рішення приймаються зі значним відставанням у часі. Точність первинного обліку важлива ще і тому, що на основі його даних ведеться синтетичний облік, складається державна звітність і здійснюється планування в сільськогосподарських підприємствах.

Тому вважаємо за необхідне на прикладі сільськогосподарських підприємств розробити схему оприбуткування зерна реєстрами відправлення зерна та іншої продукції з поля на тік та після доробки на склад (рис.1).

Запропонована схема документообігу дозволить підприємству алгоритмізувати процес, ефективно контролювати документообіг та підвищити ефективність виробництва готової продукції рослинництва.

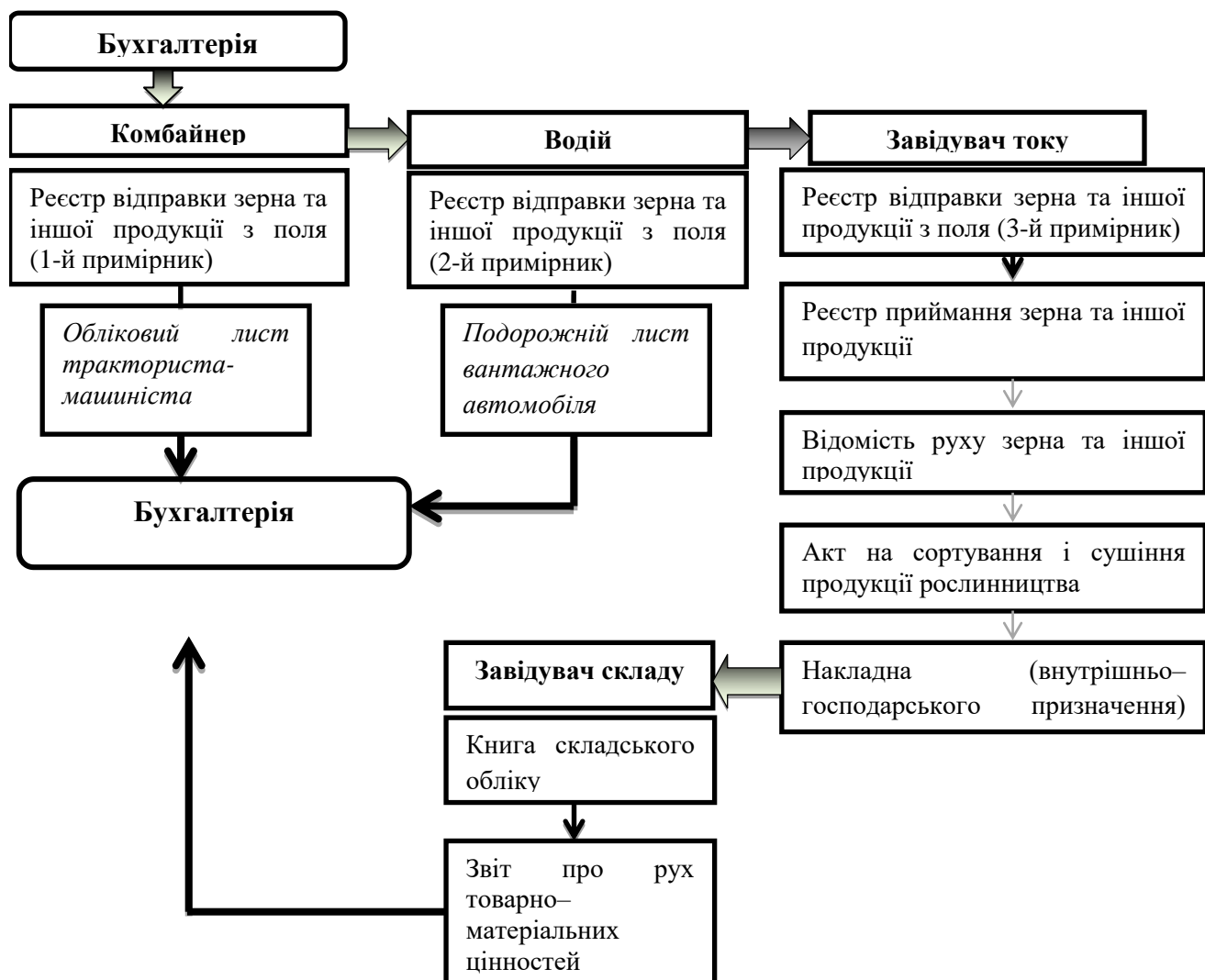

Рисунок 1 - Схема оприбуткування зерна реєстрами відправлення зерна та іншої продукції з поля на тік та після доробки на склад (джерело: сформовано автором)

Таким чином, подальша оптимізація первинного документального оформлення обліку готової рослинництва повинна здійснюватися в рамках ефективної облікової політики. З метою уникнення можливих випадків недотримання послідовності заповнення і руху документів, невчасного надходження документів до окремих виконавців і одержання необхідної інформації із запізненням положеннями облікової політики мають бути визначені перелік та форми первинних і зведених документів, порядок документування у вигляді робочих інструкцій (оперограм), графік документообігу та організація зберігання й утилізації документів [2].

Література:

1. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо застосування спеціалізованих форм первинних документів з обліку виробничих запасів в сільськогосподарських підприємствах : наказ Міністерства аграрної політики України від 21.12.2007 № 929. URL: http://www.uazakon.com/documents/date_by/pg_gscmoz/index.htm.

2. Яровенко Т. С., Чернова А. І. Удосконалення методології бухгалтерського обліку готової продукції. Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». Дніпро, 2013. Вип. 7(2). С.195–200.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО АКТИВІЗАЦІЇ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА ВИТРАТ НА ЕКСПЛУАТАЦІЮ АВТОТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

А.В. Дучева, магістрантка

А.А. Балан, к.е.н., доцент

В.В. Кірсанова, к.е.н., доцент

Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

Основні засоби є найважливішою складовою частиною необоротних активів підприємства, забезпечують виробництво продукції та умови для здійснення діяльності підприємства та забезпечують функціонування суб'єкта господарювання та від яких залежить рівень розвитку матеріально-технічної бази. Ефективність використання основних засобів залежить від організації, своєчасного одержання надійної і повної обліково-економічної інформації. У цьому зв'язку зростає роль та значення обліку як однієї з найважливіших функцій управління. При цьому облік основних засобів в останній час дещо ускладнився, а ряд проблем негативно впливають на процес управління виробництвом, знижуючи ефективність використання основних засобів.

Автотранспорт – складова частина основних засобів, з якою пов'язана безліч облікових питань, які вимагають постійної уваги. Вони поділяються за двома групами:

- особливості обліку придбання автотранспорту;
- особливості обліку господарських операцій, пов'язаних з експлуатацією автотранспорту.

Ціль роботи – є узагальнення теоретико-методичні та нормативні засади обліку і контролю наявності, руху та витрат на експлуатацію автотранспортних засобів та розробка рекомендацій щодо їх вдосконалення.

Методологія обліку, контролю та витрат на автотранспорт є предметом уваги багатьох науковців в Україні. Значний внесок у дослідження цього питання зробили: Базиліук А.В., Базась М.Ф., Білуха М.Т., Даньків Й.Я., Захожай В.Б., Грачова Р.Б., Коваленко А.Я., Максимова Ф.М., Малишкін О.І., Матюха М.М., Остап'юк М.Я., Палій В.Ф., та інші.

Важливою складовою основних засобів більшості підприємств є транспортні засоби – які забезпечують перевезення вантажів, здійснення виробничої діяльності. Транспорт – належить до основних засобів, оскільки він повністю підпадає під визначення, дане у П(С)БО 7 та у податковому кодексі. Вони займають значне місце на більшості підприємств, у тому числі на сільськогосподарських підприємствах. Характеристика транспортних робіт приведена на рис. 1.

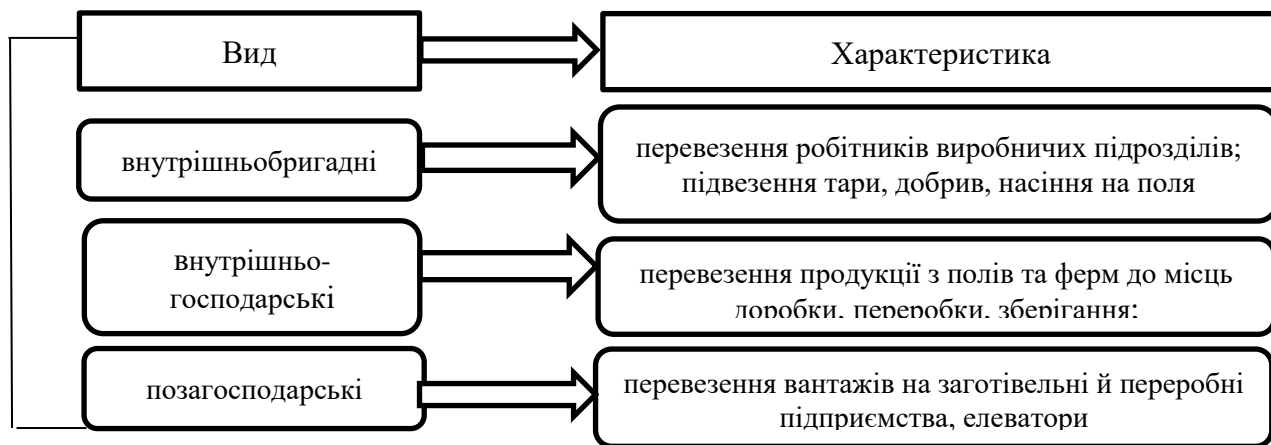

Рисунок 1 – Характеристика транспортних робіт

В сучасних умовах господарювання, важливе значення має правильна оцінка, облік і контроль наявності і руху та витрат на експлуатацію автотранспортних засобів. Пропозиції щодо удосконалення обліку та контролю наявності, руху та витрат на експлуатацію автотранспортних засобів приведені на рис. 2.

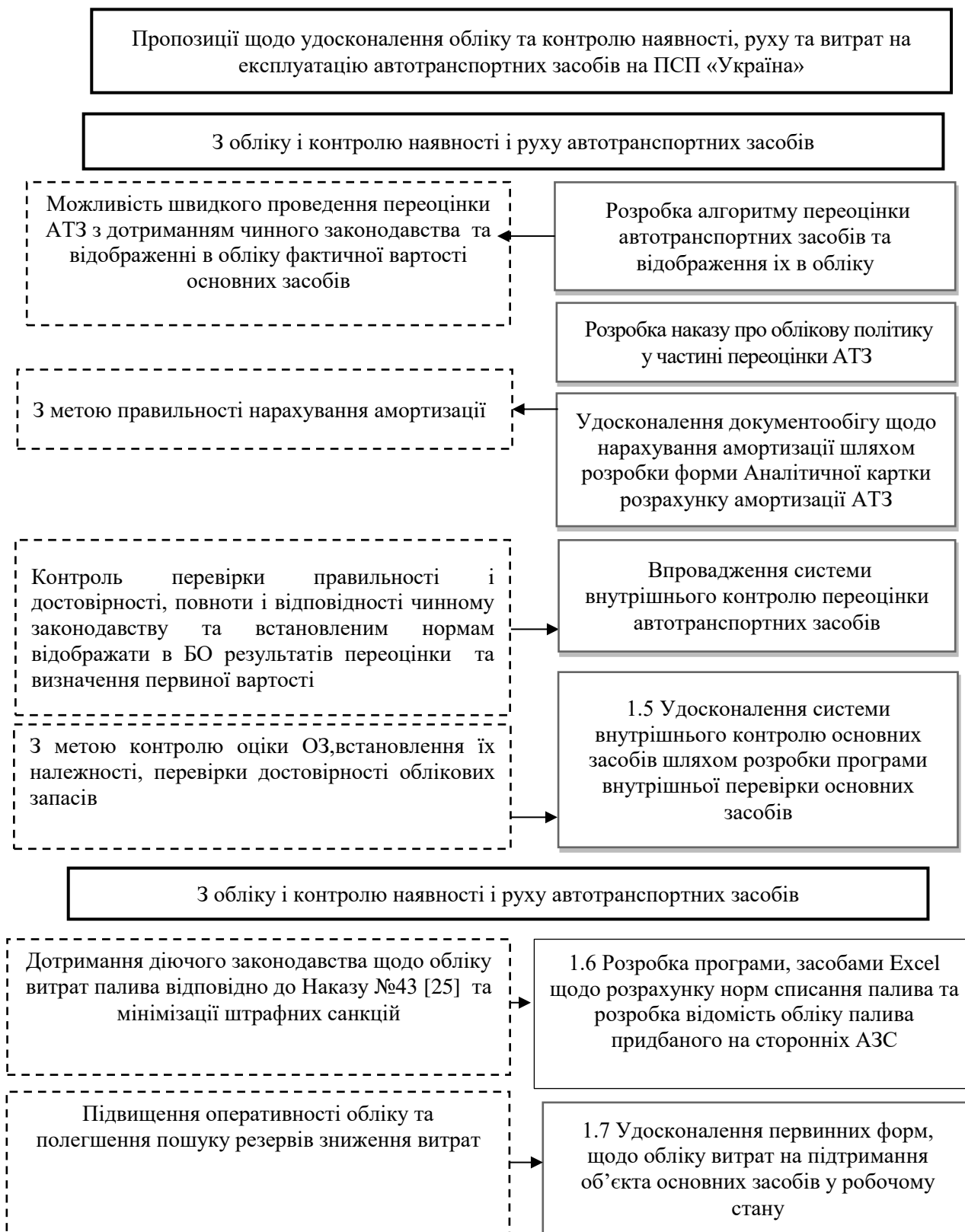

Рисунок 2 – Загальні пропозиції щодо удосконалення обліку та контролювання витрат на експлуатацію автотранспортних засобів

Розробка означених пропозицій дасть можливість підприємству у разі необхідності швидко провести переоцінку автотранспортних засобів, без втрати часу, відображати у фінансовій звітності реальну вартість основних засобів в частині АТЗ, здійснювати нарахування їх амортизації та проводити контроль за правильністю здійснення таких операцій. Здійснювати внутрішній контроль основних засобів на підприємстві з метою контролю оцінки основних засобів, встановлення їх належності, перевірки достовірності облікових записів. Здійснювати розрахунок норм списання палива, з дотриманням вимог діючого законодавства, та у правильному обсязі відносити його на витрати діяльності пов'язані з експлуатацією автотранспортних засобів. Здійснювати контроль обсягів заправки палива на сторонніх АЗС та відстежувати залишки обсягів палива в паливних баках автомобілем на контролювати його використання. Здійснювати облік та контроль витрат на поточний ремонт автотранспортних засобів та підтримки їх у робочому стані за кожним об'єктом.

Всі ці пропозиції, дають можливість, здійснювати облік і контроль наявності і руху та витрат на експлуатацію автотранспортних засобів з дотриманням норм діючого законодавства та мінімізувати штрафні санкції

Узагальнюючи результати проведених досліджень, доцільно запропонувати таке. З метою полегшення обліку, контролю та мінімізування витрат на експлуатацію автотранспортних засобів варто взяти до уваги такі пропозиції :

- Розробити алгоритм переоцінки автотранспортних засобів;
- Удосконалення документообігу щодо нарахування амортизації шляхом розробки форми Аналітичної картки розрахунку амортизації АТЗ.
- Впровадження системи внутрішнього контролю переоцінки автотранспортних засобів
- Розробка програми, засобами Excel щодо розрахунку норм списання палива та розробка відомість обліку палива придбаного на сторонніх АЗС

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням схем документообігу складових витрат на утримання й експлуатацію автотранспорту, та їх удосконаленням, що дозволить підвищити ефективність обліку і контролю за рівнем таких витрат на підприємстві.

Література:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : Наказ Міністерства фінансів України від 25 вересня 2009 року № 1125 (із змінами і доповненнями) URL:<http://zako.n3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення 12.05.2020 р.)
2. Грицак Н. Ю. Методичні положення обліку витрат на технічну експлуатацію автотранспортного засобу Вісн. Житомир. Держ. Технол. Ун-ту / Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2011. – Вип. № 2 (56). 64–68.
3. Балан А.А. Порівняння обліку запасних частин за національними та міжнародними стандартами /А.А. Балан, Н.С. Качанова// Матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції « Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України» (м.Одеса, 30-31 травня 2019р). – Одеса,2019.-17-19.
4. Базиліук А.В., Бухгалтерський і податковий облік автотранспорту та перевезень «Центр учбової літератури», 2011.
5. Яцух О. О. Домінанти фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств: теорія, методологія і практика : дис.докт.ек.наук / Яцух Олена Олексіївна, 2019.

APPLICATION OF CLOUD TECHNOLOGIES IN ACCOUNTING AND ANALYTICAL AUTOMATION IN THE RESTAURANT BUSINESS

*N. Yu. Iershova, Doctor of Economics, Professor
National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute», Kharkiv*

Consulting companies predict the rapid improvement and proliferation of cloud computing. This affects the global development of business, finance, medicine, education and many other areas. According to the latest research, the volume of the global online food delivery market in 2019 amounted to \$ 84.6 billion. According to analysts, active growth will continue in the future - by an average of 9.8% - by 2026 [1]. In Ukraine, the delivery segment also shows active growth: over the past five years, the market has grown by 35% [2]. According to a study by the US National Restaurateurs Association - NRA, about 80% of restaurateurs believe that new technologies can drive sales growth, improve operational efficiency, and are a competitive advantage [1]. An NRA study reveals the extent to which technology is prevalent in the US restaurant industry:

- 81% of companies use electronic order processing technologies;
- taking orders online - 37%;
- acceptance of mobile payments - 32%.
- own mobile application - 33% [1].

The main attention of Ukrainian restaurateurs will be paid to software solutions for automating work processes:

- preparation and processing of orders, electronic menus for clients;
- acceptance of payments, cash services;
- integration with warehouse, accounting, management accounting systems;
- planning, accounting and cost control, personnel control, reporting.

Global spending on public cloud services at the end of 2020 increased by 24% compared to a year ago and amounted to \$ 312.4 billion, IDC analysts report. Experts consider the following solutions to public cloud services: IaaS (infrastructure as a service); SISaaS (System Infrastructure as a Service); PaaS (platform as a service); SaaS (software as a service).

The fastest growing segment of the cloud market at the end of 2020 was IaaS: here revenue increased by 33.9%, to \$ 67.2 billion. PaaS segment showed slightly less high dynamics (+ 31.8%). Global spending on software as a service rose 18.6% to \$ 148.4 billion, SaaS remains the largest segment and director of research for SaaS and cloud software markets

Restaurants that use cloud services as part of their digital transformation strategy reap many more benefits. The organization of accounting and analysis is important [3-5]. Cloud Accounting is an online service that allows you to perform various accounting tasks. Benefits provided through the use of cloud accounting:

1. Reduced costs, mainly due to the fact that there is no need for up-front capital expenditures on own IT equipment or software licenses. Software applications and storage space can be rented, and the service is billed for a monthly fee. By “paying on the go,” a company can optimize costs by converting fixed costs into variable costs. This advantage is especially useful for small businesses that typically operate on a tight budget and cannot afford to purchase and install software and hardware systems that may not meet the business requirements.

2. Geographically Unrestricted Remote Network Access - Through a web connection, users around the world can access and update their financial information from anywhere at any time

without having to install any other software on their device. In fact, this is the reason why cloud computing can be considered a form of "ubiquitous computing."

3. Increase productivity through increased business agility and agility - high-speed Internet connection and the use of mobile technologies provide fast data transfer and real-time interaction.

4. Unlimited data storage, processing capacity and automatic backup of customer data.

5. There is no upgrade fee because the service runs continuously and the customer always uses the latest software and has access to the most up-to-date features [6, 7].

Cloud CRM systems simplify the organization and accounting of customer interactions. Contact information, data on phone calls, faxes and transactions, meeting schedules, archives of customer service actions - all this can be stored in the "cloud".

Thus, cloud technologies are gaining popularity among the restaurant business. The dissemination of these programs is due to their potential to increase production efficiency at the enterprise.

Like any other solution, cloud accounting can face some challenges depending on different end users, each with a different perspective [8,9]. With regard to potential flaws that may arise, the most common problem relates to the security and protection of a client's financial data from unauthorized access, information theft, or computer hacking.

References:

1. National Restaurateurs Association of the United States. <https://restaurant.org/research/restaurant-statistics/restaurant-industry-facts-at-a-glance>

2. Іновації в ресторанному бізнесі [Electronic resource]. <https://reston.com.ua/topics/8>.

3. Єршова Н. Ю. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах переходу до цифрової економіки. Вісник Національного технічного університету" Харківський політехнічний інститут" (економічні науки). 2020. №2. С. 75-80. <http://es.khpi.edu.ua/article/view/2519-4461.2020.2.75>

4. Літошенко А.В. Хмарні обчислення як своєрідний вид аутсорсингу комп'ютерних сервісів та його перевага. Економіка та держава. 2017. № 6. С.86-89.

5. Jershova, N.Ju. Rozvytok metodologichnyh osnov formuvannja integrovanoi' zvitnosti», Naukovyj visnyk Uzhgorods'kogo universytetu, Serija Ekonomika, 2016. Vol. 1 (47), pp. 451–459.

6. Iforma – електронна звітність онлайн [Electronic resource].: <http://www.iforma.com.ua/ua/>.

7. iFin – Облік без знань бухгалтерії, автоматичне створення звітів [Electronic resource]. – Режим доступу: <https://www.ifin.ua/>.

8. Voloshchuk L.A. Directions of reduction of the audit risks in the conditions of the electronic economy /Viera Bartosova, Lidiia Voloshchuk, Yuliia Romanovska, Olha Podra, Galyna Ivanyshyna // Academy of Accounting and Financial Studies Journal. 2019. - Volume 23, Special Issue 2. Access mode: <https://www.abacademies.org/journals/month-august-year-2019-vol-23-issue-2-journal-aafs-j-past-issue.html> (Scopus) <http://dspace.opu.ua/jspui/handle/123456789/9167>

9. Digitalization as a vector of information systems development and accounting system modernization / Chyzhevska, L., Voloschuk, L., Shatskova, L., Sokolenko L. // Sciendo. Studia Universitatis Economics Series. – 2021. – № 31(4). – pp. 18-39. (Scopus) <https://publicatii.uvvg.ro/index.php/studiaeconomia/article/view/687/352>

ЕЛЕКТРОННЕ ДОКУМЕНТУВАННЯ ТА ОБІГ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКУМЕНТІВ

В.О. Жарова, студентка

Н.М. Селіванова, к.е.н., доцент

Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

В сучасному українському суспільстві відбувається цифровізація економіки та діловодства шляхом переходу на електронний документообіг. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України [1] від 17 січня 2018 р. № 55, основною формою провадження діловодства в установах стає електронний документообіг, де подання вхідних даних, процес їхньої обробки та відображення результатів аналітичного опрацювання, а також прийнятих на їх основі управлінських рішень, відбувається переважно у вигляді електронних документів.

У зв'язку з глобальною діджиталізацією електронний документообіг набуває все більшої популярності і стає невід'ємною частиною успішного функціонування будь-якого підприємства. Саме електронний документообіг полегшує роботу з інформаційними ресурсами і забезпечує скорочення часових витрат на розв'язання задач, пов'язаних з документообігом.

Питання електронного документообігу неодноразово ставали предметом досліджень таких українських і зарубіжних вчених, як М.М. Головченко, І.В. Клименко, Л.І. Мельничук [2], О.В. Орлов, В.Я. Плаксієнко [3].

Сучасний обсяг технічної роботи з документами настільки великий, що цей процес перебиває основний зміст діяльності органів влади та публічного управління. Традиційний паперовий документообіг в органах державної влади та місцевого самоврядування є надзвичайно повільним способом роботи з документами.

Серед стратегічних завдань розвитку електронного документування та обігу електронних документів можемо відзначити [5]:

- впорядкування адміністративних процедур;
- стандартизація розпорядчих документів;
- організація однорідної та ефективної управлінської документації;
- встановлення політики щодо зберігання паперових чи електронних документів.

У приватному секторі електронний документообіг та електронна комерція розвивається набагато активніше, ніж у державному, адже приватні компанії швидко оцінили ті можливості, які надає використання інформаційних технологій для розвитку бізнесу. У 2018 році Україна посідала 82 місце у рейтингу серед 193 країн за рівнем готовності до електронного уряду за індексом EGDI; у 2020 році – 69 місце в світі. Тобто Україна почала активно підніматися у загальносвітовому рейтингу щодо розвитку цифрового урядування, що в свою чергу передбачає впровадження електронного документообігу на підприємствах, в установах та організаціях, у тому числі й в органах державної влади. Проаналізуємо переваги електронних документів над паперовими, серед них можна назвати:

- компактність носія;
- легкість, зручність і точність копіювання;
- можуть бути швидко та дистанційно надані за вимогою, швидкий обмін копіями;
- значно пришвидшуються процеси реєстрації та створення нового документа;
- дають можливість у перспективі відмовитись від паперових архівів і здійснити повний перехід на електронне зберігання документів, що значно економить простір і час

працівників архіву. Адже електронні документи зберігаються на електронних носіях інформації у формі, що дозволяє перевірити їхню цілісність на цих носіях.

Окрім очевидних переваг, електронні документи мають також значні недоліки, серед яких:

- електронна інформація, яку містить електронний документ, може легко піддаватись змінам, а тому електронний документ потребує додаткових електронних засобів перевірки цілісності електронних даних (електронний підпис, електронна печатка, електронна позначка часу);

- під час використання електронних документів зростає ризик пошкодження інформації у зв'язку з виходом з ладу обладнання чи внаслідок зловмисного втручання, ризик втрати конфіденційності інформації тощо;

- накопичення великої кількості електронних документів потребує значних ресурсів для їх зберігання.

Змішаний документообіг полягає в паралельному існуванні та взаємному доповненні паперового та електронного документообігу. Змішаний документообіг дає можливість зменшити витрати на підготовку внутрішньої документації та зберегти централізований контроль за важливими документами. В той же час, на відміну від електронного документообігу, є менш ефективним та затратнішим. Якщо розглядати змішаний документообіг з позиції безпеки, то існування такого формату є виправданим. Крім того, змішаний документообіг є перехідним етапом до впровадження електронного документообігу суб'єктів ринку [4].

Для успішного переходу до електронного документування та обігу електронних документів необхідним є попереднє впровадження системи автоматизованого діловодства та засобів організації колективної роботи. Це дозволить не лише полегшити технологічне впровадження електронного документообігу, а й познайомить державних службовців з поняттям електронного документа, функціями пересилання та контролю виконання документів.

На даний час в Україні існує значна кількість різних СЕД. З українських розробок можна відзначити СЕД Адміністрації Президента України, АСКОД, «Megapolis. Документообіг», «ДОК ПРОФ 2.0», «Атлас ДОК» і «FossDoc». Для автоматизації Центрив надання адміністративних послуг використовуються спеціальні системи: «Трембіта», «Вулик», «Галерея послуг», «АСКОД. Адміністративні послуги», «FossDoc. Автоматизація ЦНАП». За даними Державного агентства з питань електронного урядування України (яке у вересні 2019 р. реорганізовано у Міністерство цифрової трансформації) у 2018 році 193 органи влади було підключено до системи електронної взаємодії органів виконавчої влади. Серед компаній, які вже запровадили електронний документообіг такі відомі бренди, як «Епіцентр», «Київстар», SOCAR, Vodafone, Nissan, ОККО та інші.

Також протягом 2020 року державні органи влади переходять на європейський стандарт електронного документа, затверджений в кінці минулого року. Система погодження проектів нормативно-правових актів у електронному вигляді вже розроблена і тестується. Система також передбачає відстежування проходження актів та побудову відповідної аналітики для працівників Секретаріату Кабінету Міністрів. Відповідно до цього принципу в нових нормативно-правових актах країни пріоритетним способом реалізації описаного в документі процесу за замовчуванням буде визначений саме електронний спосіб. Для цього нормативно-правові акти будуть проходити цифрову експертизу, внаслідок чого кожен новий ухвалений документ не гальмуватиме, а випереджатиме процес впровадження електронних проектів у державному управлінні.

Для електронного документообігу властиві такі переваги: 1. Оперативний доступ до документів, швидкість у виправленні паперів. 2. Ефективне управління рухом документів. Це значно полегшує роботу підприємств, які мають свої філії чи представництва у інших містах, чи навіть країнах. 3. Всі структури компанії можуть працювати в єдиному інформаційному просторі – це дозволяє прискорити узгодження документів і прийняття рішень. Саме тому в останнє десятиліття відбувається активна розробка і удосконалення вже існуючого програмного забезпечення, яке призначене для обробки документів. 4. Підвищення виконавської дисципліни, підвищення продуктивності співробітників. 5. Безпека і збереження документів за рахунок шифрування інформації. 6. Зниження фінансових витрат на документообіг і діловодство.

Поряд з широким поширенням електронного документообігу існує ряд причин, що сповільнюють цей процес. Серед основних можна назвати: – страх втратити роботу, адже з великим обсягом документів може справитись один комп'ютер. Адже запровадження нового програмного забезпечення для управління документами не призведе до ускладнення чи зниження ефективності праці, а навпаки, сприятиме зміцненню позицій кожного працівника шляхом підвищення продуктивності та ефективності його роботи.

Надійність функціонування СЕД забезпечують: – надійність придбаних технічних засобів; – дотримання умов експлуатації обладнання відповідно до технічних умов та проведення своєчасних профілактичних робіт; – забезпечення комплексу апаратних засобів стабілізації напруги та джерел безперебійного живлення, що забезпечують працездатність системи при аварійному відключенні електроенергії на час, який достатній для збереження даних та коректного завершення робіт; – розробка технологій ведення баз даних, що виключає несанкціонований доступ чи втручання.

Станом на 30 червня 2020 року 73% усіх державних службовців – це особи віком від 44 років, і їх знання в комп'ютерній техніці незначні. Цей фактор може прямо або опосередковано впливати на впровадження СЕД, створюючи організаційні проблеми, пов'язані з людським фактором.

Опір змінам – ще один фактор, який тісно пов'язаний з людиною. Він характеризується страхом перед новими технологіями, нових протоколів або способів дії та побоювання прозорості власної діяльності перед керівництвом. Ось чому для персоналу потрібно проводити навчання, тренінги, курси, які мають бути адаптовані до потреб організації, із залученням розробників програмного забезпечення та представників установ, які мають досвід реалізації кращих практик впровадження відповідних цифрових інструментів.

Встановлено, що організація документообігу в інформаційній системі управління підприємством багато в чому визначає стан підприємства в цілому. Без налагодженої системи роботи з документами неминучі постійні збої всіх бізнес-процесів. Розроблення, оптимізація та відповідний контроль документообігу дозволяють своєчасно отримувати необхідну інформацію для прийняття різних управлінських рішень. Враховуючи швидкий розвиток інформаційних технологій в умовах пандемії, можна спостерігати перехід суб'єктів ринку на електронний документообіг. При цьому орієнтир організації електронного документообігу зміщується на функціональність та універсальність програмного забезпечення, максимальну інтеграцію з іншими програмними рішеннями, комфортність та злагодженість роботи мобільної версії, гнучкість цін виробників програм для електронного документообігу.

Література:

1. Деякі питання документування управлінської діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 55. Офіційний вісник України. 2018. № 23. Ст. 770. (дата звернення: 26.10.2021).
2. Мельничук Л. І. Питання впровадження електронного документообігу в органах державної влади Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. 2019. Т. 30 (69). № 1, Ч. 2. С. 154–159.
3. Плаксієнко В. Я., Черненко К. В. Електронний (безпаперовий) документообіг Економіка. Управління. Інновації. 2019. № 1 (24). URL: http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/5398/1/eui_2019_1_9.pdf (дата звернення: 26.10.2021).
4. Устинова О. Нова нормальність вимагає від бізнес-лідерства швидкої реакції та критичного мислення. KPMG Review Magazine. 2020. № 8. С. 15–19.
5. Чванкін С. Використання електронних документів як доказів у цивільному судочинстві. Знання європейського права. 2021. № 4. С. 53–58.

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

Ю.П. Жиліна, аспірантка

А.А. Пилипенко, д.е.н., професор

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків

В сучасних умовах управління підприємством має проблеми в системі управління витратами (СУВ). Для вирішення даних питань необхідно застосовувати комплексні методи та інструменти щодо підтримки та стимулювання їх діяльності. Важливу роль в цьому відіграє впорядкована структура витрат.

Головною метою управління витратами підприємства є підвищення конкурентоспроможності та ефективності його діяльності. Управління витратами – це процес цілеспрямованого формування оптимального рівня витрат. Система управління – ієрархічно організована сукупність суб'єктів – економічних агентів, що беруть участь в наданні цілеспрямованого впливу на об'єкт управління. В результаті цілеспрямованої регулюючої дії системи управління на об'єкт управління, зміни стану цього об'єкта мають спрямуватися в напрямку концентрації зусиль щодо здобутку успіху в розв'язанні завдань, які стоять перед системою управління витратами в цілому. Система управління витратами – це сукупність взаємопов'язаних елементів (структури, завдань, технології, людей, цілей) та системного підходу до об'єктів управління як системи в цілому [1].

Ефективність заходів щодо скорочення витрат залежить від ступеню їх узгодженості із завданнями діяльності і розвитку підприємства. Для розбудови цілісної і комплексної СУВ, необхідна систематизація елементів системи, до яких відносять наступні.

Об'єкт управління – сукупність процесів формування витрат підприємства (абсолютний розмір та динаміка витрат, місця виникнення, структура й види витрат, розподіл витрат за стадіями життєвого циклу виробу, створення виробничого потенціалу підприємства). Суб'єкт управління – керівництво підприємств та координаційні центри інтегрованих структур бізнесу, менеджери різних служб й підрозділів, виробничі робітники.

Методи управління витратами: попроцесний метод, позамовний метод, метод попартионної калькуляції, стандарт-кост, директ-костинг, таргет-костинг, кайзен-костинг, абзорпшн-костинг ABC-метод, кост-кілінг, CVP-аналіз (аналіз точки беззбитковості), LCC-аналіз (Life Cycle Costing), функціонально-вартісний аналіз (FSA), метод економічної доданої вартості (EVA), бенчмаркінг. Для досягнення підприємством довгострокової мети – максимізації прибутку – необхідно обрати сукупність декількох методів, оскільки жоден з них не є досконалим.

Принципи управління витратами: запровадження системного підходу до управління витратами; спільність методів, що практикуються на різних рівнях управління витратами; управління витратами на всіх стадіях життєвого циклу виробу – від створення до утилізації; уникнення зайвих витрат; впровадження та застосування ефективних методів зниження витрат; вдосконалення інформаційного забезпечення про рівень витрат; мотивація виробничих підрозділів підприємства до зниження витрат [5].

Система управління витратами спрямована на вирішення наступних завдань: здійснення контролю за ходом господарської діяльності підприємства; виявлення тенденцій змін рівня, обсягу та структури витрат на обсяг виробництва та одиницю продукції; збір, аналіз інформації про витрати; нормування, планування витрат у розрізі елементів, виробничих підрозділів і видів продукції; пошуку резервів економії ресурсів і оптимізації витрат [2].

Цілі функціонування СУВ: розвиток та підвищення виробничого потенціалу підприємства, забезпечення конкурентоспроможності та якості продукції, що виробляється (органічне поєднання зниження витрат з високою якістю продукції), оперативне прийняття управлінських рішень в сфері виробничої діяльності підприємства, визначення відхилень витрат від нормативних параметрів, забезпечення стабільного фінансового стану підприємства.

Управління витратами на підприємстві включає виконання всіх функцій, властивих управлінню будь-яким об'єктом, розробку та реалізацію рішень, а також контроль за їх виконанням. Функції управління витратами реалізуються через елементи управлінського циклу: загальні (прогнозування та планування, облік, контроль і аналіз, мотивація та стимулювання, організація, координація та регулювання, оцінка трудової діяльності персоналу підприємства, визначення оплати праці та мотивації); спеціальні - управління технічною підготовкою виробництва (раціоналізація технологій), управління якістю продукції (сертифікація, технічний контроль та іспити).

Управління витратами здійснюється за допомогою комплексного поєднання процесів управління в операційній, фінансовій та інвестиційній діяльності підприємства, видами та обсягами витрат під час їх здійснення та чинниками, що впливають на процеси діяльності та обсяги витрат ресурсів підприємства за місцями формування витрат, центрами відповідальності, видами продукції, робіт, послуг (носіями витрат).

Система управління витратами має характерні ознаки і знаходиться під впливом багатьох факторів. Характерні ознаки СУВ: цілеспрямованість (оптимізація рівня витрат на виробництво, реалізацію продукції та забезпечення одержання доходу), складність (наявність значної кількості підсистем), керованість (можливість змін у функціональній системі в залежності від потреб виробництва), гнучкість (пристосування до змін впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища). Необхідність удосконалення механізму управління витратами обумовлена такими факторами: глобалізацією, інтеграцією, інформатизацією економічних відносин, посиленням конкуренції, підвищенням цін на ресурси та їх

обмеженістю, підвищенням вимог управлінців до готувачів аналітичної інформації, ускладненням діяльності підприємств та виникненням нових видів кооперації [4].

Також необхідно зазначити, що застосування відповідного аналітичного інструментарію дозволяє генерувати позитивні зміни у загальній системі управління витратами. При цьому, інформаційне середовище є джерелом «енергії» для реалізації певного методу управління витратами у практичному житті, а імпульсом – управлінські рішення відповідальних осіб.

Також невід’ємною частиною ефективного управління витратами є система обліково-аналітичного інформаційного забезпечення. До основних елементів системи обліково-аналітичного забезпечення, як єдиного систематизованого інформаційного ресурсу відносять первинні і зведені бухгалтерські документи, облікові регістри, внутрішню звітність, фінансову звітність. Так, на рівні суб’єкта господарювання прийняття управлінських рішень стосовно оптимізації витрат базується на інформації, що міститься в первинних та зведених бухгалтерських документах, облікових регістрах, а також в фінансовій та внутрішній звітності [3].

Таким чином, головним завданням і пріоритетом функціонування СУВ є підвищення ефективності виробництва на основі оптимізації витрат усіх видів ресурсів через взаємозв’язок усіх елементів СУВ.

Література:

1. Колісник Г.М. Складові системи управління витратами підприємницьких структур // Економічний вісник університету. – 2011. - № 17/2. – С.66-69
2. Крушельницька О. В. Удосконалення системи управління витратами на підприємствах / О. В. Крушельницька // Вісник ЖДТУ.– 2010.– № 1.– С. 125 – 129.
3. Обліково-аналітичне забезпечення управління: вітчизняний і міжнародний досвід [Текст] : монографія / за заг. ред. проф. Білопольського М.Г., Сизоненко О. А. : Макіївський економ.-гуманіт. інститут. – Донецьк, 2014. – 352 с.
4. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємств та їх об’єднань: монографія / А. А. Пилипенко, І. П. Дзьобко, О. В. Писарчук ; за заг. ред. докт. екон. наук, доцента Пилипенка А. А. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. – 344 с. (Укр. мов.).
5. Шутько Т.І. Економічна сутність управління витратами підприємства // [Електронний ресурс] / Т.І. Шутько – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3681>

ТРЕЙДИНГ КРИПТОВАЛЮТ: СУТНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

К.С. Зайченко, к.е.н.

Д.Д. Стельмащук, здобувач

Державний університет «Одеська політехніка», м.Одеса

Наш світ покращується та розвивається день за днем, крок за кроком. Колись люди використовували срібло, як валюту. Потім худобою визначали цінність товару. Пізніше з'явилися купюри і монети. Але реалії сьогодення такі, що нині людство може використовувати віртуальні монети для грошових переказів. Криптовалюти, система блокчейн, біржа, біткоїн, альткоїн, – все це віртуальні гроші, які стрімко розвиваються в усьому світі.

На відміну від електронної валюти, біткоїн, ефіріум та решта – це віртуальні валюти, які не мають фізичного виразу. Одиницею подібної валюти традиційно є так звані коїни, з англійської - монети; натомість ніяких монет у класичному сенсі не існує. Коїн є зашифрованою інформацією, яку неможливо скопіювати. Сьогодні в світі налічується близько 8300 криптовалют, найпопулярніші – Bitcoin та Ethereum.[1]

Крипторейдинг — це основний спосіб заробітку за допомогою операцій з криптовалютами. Заробіток крипторейдингом передбачає отримання прибутку вигравши з різниці у цінах: купити дешевше, продати дорожче. Тобто, зберігається принцип звичайної спекуляції цінами металів, валютами, акціями. Щоб заробити, крипторейдери можуть укладати коротко-, середньо-, і довгострокові угоди. Мета кожної з них — заробити якомога більше. Здійснюються операції з купівлі-продажу за допомогою спеціальних інструментів та платформ, що називаються криптовалютними біржами.[1]

Першою криптовалютою став Bitcoin, яку описав і запустив Сатоші Накамото у 2009 році. Але перша платформа, на якій можна було придбати та продати криптовалюту, стала японська біржа Mt.GOX у 2010 році. У 2014 році вона ж подала заявку на закриття своїх сервісів через крадіжку Біткоїна з платформ. З того часу з'явилося поняття крипторейдингу та багато віртуальних платформ, що створюються спеціально для обмінів децентралізованими валютами. Їх регулювання здійснюється в залежності від країни розташування.

Децентралізовані фінанси — це економічна система, метою функціонування якої є створення відкритої, доступної та прозорої екосистеми фінансових послуг, що працює незалежно від органів влади. Простіше кажучи, це фінансові системи на технології блокчейн. [2]

Торгівля на біржі не така проста, як здається. Для початку користувачеві необхідно оцінити сам ринок – які криптовалюти є найбільш популярними, їх об'єм та ліквідність. Учасник ринку буде працювати з торговими парами. Це спеціальна функція, коли одну криптовалюту можна обміняти на іншу, або на фіатну валюту. Найбільш популярними парами є BTC/ETH, BTC/LTC, USDT/BTC, ETH/LTC та інші.

У крипторейдингу зазвичай використовуються ті ж самі інструменти й активи, що і в класичному трейдингу, просто вони мають прив'язку до криптовалют. Одним із них є деривативи – спеціальні домовленості щодо майбутніх цін на криптовалютні активи. При купівлі деривативу ні трейдер, ні інша сторона фактично не володіє активом, спекуляції здійснюються довкола прав на реалізацію договору.

Існує спосіб захистити себе від наслідків мінливості криптовалютного ринку – укласти ф'ючерсний контракт, який є найпопулярнішим інструментом торгівлі. Він гарантує те, що

вам продадуть конкретний актив (криптовалюту) за фіксованою ціною та у конкретний час у майбутньому. Це як попросити продавця «відкласти» товар до завтра, оскільки зараз вам не вистачає грошей. Але при цьому ніхто не гарантує того, що ціна даного активу на зовнішньому ринку не зміниться – вона може виявитися набагато вищою за реальну. Один мінус ф'ючерсів: ви зобов'язані придбати актив за домовленою ціною в обумовлену дату.[1]

Ф'ючерси можуть бути і безстроковими — тобто, ви домовляєтесь про ціну, але не про дату покупки. Даний тип ф'ючерсів був сконструйований з метою усунення цінових розривів між спливаючим і наступним за ним ф'ючерсними контрактами в перехідних точках. В результаті ціни безперервних ф'ючерсів будуть точно відображати коливання ф'ючерсної позиції, яка постійно переноситься в наступний контракт.

Що стосується України, то донедавна правовий статус криптовалют визначався виключно як «майно», але 2 грудня 2020 року Верховна Рада у першому читанні прийняла Закон України «Про віртуальні активи», який був покликаний легалізувати криптовалютний ринок в Україні.

Цьому передувала ціла низка експериментальних законопроектів, серед яких:

–Проект Закону про обіг криптовалюти в Україні (№7183 від 06.10.2017);

–Проект Закону про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні (№7183-1 від 10.10.2017);

–Законопроект про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо оподаткування операцій з криптоактивами від 15.11.2019 за номером 2461;

–Проект Закону №4004 від 01.09.2020 про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо підвищення ефективності боротьби з кіберзлочинністю та використання електронних доказів.

Але вже 8 вересня Верховна Рада підтримала у другому читанні законопроект №3637, що дозволить легалізувати віртуальні активи та бізнес у цій сфері в Україні. Цей закон є базовим та визначає правовий статус віртуальних активів, чим надає юридичний захист користувачам та учасникам ринку. Таким чином офіційно працюватимуть іноземні та українські криптобіржі, а банки відкриватимуть рахунки для криптокомпаній.

Відповідно до іноземного досвіду, оподаткування криптовалютних операцій не лише приносить дохід до державного бюджету, але й вирішує деякі проблеми кримінальних правопорушень, учасники яких проводять розрахунки за допомогою криптовалют, таких як: біткоїн, різноманітні лайткоїни та інші блокчейн-продукти. Наприклад, у Японії криптовалюту визнано повноцінним платіжним засобом та навіть було прийнято особливий закон про криптовалютні платіжні послуги. Швейцарія обрала інший шлях. Вони вирішили залишити для токенів статус «майно» та оподатковувати їх лише за даною ознакою. Найбагатший досвід з цього питання, що не є дивиною, мають Сполучені Штати Америки. Там було прийняте водночас неочікуване та логічне рішення проблеми: криптовалюта визнається цінним папером та підпадає під юрисдикцію Державної комісії з цінних паперів і бірж.

Відповідно до усього вищевикладеного можна упевнено сказати, що Закон України «Про віртуальні активи» дійсно зіграв важливу роль у вирішенні проблеми визначення місця криптовалютних активів у системі цифрової економіки. Внаслідок його функціонування компанії зможуть реєструвати власний криптовалютний бізнес на наших теренах, а українські спеціалісти зможуть реалізовувати проекти в українській юрисдикції. Також даний закон буде сприяти усуненню певних ризиків, які стосуються роботи міжнародних блокчейн-компаній, а також залученню інвестицій з інших країн. [3]

Врегулювання ринку криптовалют в Україні дасть можливість створити цивілізований ринок, а різним компаніям, котрі спеціалізуються на роботі з криптовалютою, дозволить законно здійснювати діяльність та залучати інвесторів з багатьох країн. Водночас, це сприятиме захисту прав та інтересів учасників ринку криптовалют, бо вони отримають можливість задекларувати свої доходи та захистити свої активи від шахраїв.[4]

Взагалом, система блокчейну набирає обертів день за днем. Взяти тільки за приклад діяльність генія сьогодення Ілона Маска, який однією світлиною у соціальній мережі «Twitter» може змінити курс власної монети «Doge Coin» на десятки відсотків за декілька годин. Також, не можна не звернути увагу на різні висловлення політичних діячів. Наприклад, 1 жовтня поточного року, член палати представників США (Республіканська партія) Медісон Кавторн опублікував нову світлину у тій самій соціальній мережі «Twitter»: «Why do we not use cryptocurrency as the new gold standart?», що в перекладі означає: «Чому ми не використовуємо криптовалюту в якості нового золотого стандарту?». З цього можна зробити висновок, що навіть такий економічний гігант, як Сполучені Штати Америки всіляко підтримують введення віртуальної валюти. Тому й інші країни одні за одним починають розвивати свої пізнання у сфері блокчейну і поступово легалізують новий формат валют.

Література:

1. Мамзуренко О. Трейдинг криптовалют і його основи: можливості, виклики, ризики (за підтримки найбільшої криптобіржі «Binance») [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nachasi.com/crypto/2021/03/09/cryptocurrency-trading-basics/>
2. Мамзуренко О. Що таке децентралізовані фінанси (за підтримки найбільшої криптобіржі «Binance») [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nachasi.com/crypto/2021/01/15/defi/>
3. Легалізація криптовалюти в Україні. Прес-центр (від 16.08.2021р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://gracers.com/pres-centr/legalizaciyi-kriptovalyuti-v-ukrayini/>
4. Пугайко І., Воронцов О. Криптовалюти і податки: останні тренди [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eba.com.ua/kryptovalyuty-i-podatky-ostanni-trendy/>

RIGHTS, DUTIES AND RESPONSIBILITIES OF ACCOUNTING SERVICE EMPLOYEES

K.S. Kvasha, student

*N.M. Selivanova, PhD in Economics, Associate Professor
Odessa Polytechnic State University, Odessa*

The relevance of review and study of this topic is due to the fact that today in Ukraine there are many private companies, each of which needs skilled workers in the field of accounting, because they carry on all the documentary and financial affairs of the company. But before hiring such an employee, he must get acquainted with the work to be performed, and with the consent of the employer to accept or refuse the job.

According to the Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine" dated 16.07.99 № 996-XIV, all companies must keep accounts [1], which plays an important role in enterprise management. In order to properly maintain financial accounting, the head of the company must create the necessary conditions for this: to appoint an individual as chief accountant; to find and hire employees who will meet all qualification requirements.

First of all, it's better to start by considering the job responsibilities of accounting staff, namely: chief accountant, accountant with the specialist degree and economist.

The chief accountant, like any employee in the company, has certain responsibilities that he must perform. These include: accounting at the enterprise, adhering to the uniform provisions, which were established taking into account the peculiarities of the enterprise; control over the reflection of all business transactions in the accounts; implementation of measures to provide complete and truthful information about the financial condition, results of operations and cash flows of the enterprise; control over cash transactions; participation in conducting an inventory at the enterprise, etc. In addition, the chief accountant manages the employees of his structural unit and distributes among them tasks and job responsibilities [1].

An accountant with a specialist degree has almost the same responsibilities as a chief accountant. Moreover, if such a person deals with a particular subject – the payroll accounting to employees of the company, accounting for inventories, etc., it should be prescribed in his job responsibilities.

The economist performs work on the implementation of economic activities of the company aimed at improving the efficiency and profitability of production, product quality that are produced, achieving high end results with optimal use of material, labor and financial resources; prepares input data for drawing up business plans; determines the economic efficiency of labor and production, the introduction of new equipment and technology; prepares periodic reports scheduled, etc. [2]

The chief accountant has the right to act on behalf of the company's accounting department, to represent its interests; within the limits of its competence to sign documents; to make proposals to the head to improve the work related to his responsibilities, as well as to bring to material and disciplinary responsibility of officials based on the results of inspections; within the limits of the competence to inform the head about all revealed shortcomings in activity of the enterprise and to make offers on their elimination; to involve specialists of all structural subdivisions in the performance of the tasks assigned to him. [3]

The rights of an accountant with a specialist degree and an economist are very similar, namely: they have the right to get acquainted with the draft decisions of the heads of the company concerning their activities; to offer ideas for improving the work related to their responsibilities; to

inform the management about the shortcomings in the activities of the company and make suggestions for their elimination within its competence; request/receive information and documents stating their job responsibilities; to involve specialists of all structural departments in the performance of the tasks set before them; to demand from the management of the institution support in the performance of their official duties.

Now let's define what the employees of the accounting service are responsible for. To do this, consider the tab. № 1 the types of liability of accounting staff.

Table 1 – Types of liability of accounting staff and their characteristics

Type of responsibility	Violations for which liability arises	Penalties
Disciplinary responsibility	Absenteeism, lateness, appearance in the workplace in an intoxicated, toxic or narcotic state.	Penalties are determined in accordance with labor law. Punishments can be in the form of reprimands, rebukes, dismissals.
Liability (property accountability)	Damage to the company in the performance of their duties.	Compensation by the employee for the damage caused: by money stopped from employee's wages; by transferring funds to the cashier or to the bank account of the employer; the employee can repair the damaged property or give his (adequate to the damage) in favor of the company.
Administrative responsibility	Failure to submit financial statements; violation of the rules of cash transactions; lack of accounting, mismanagement, misconduct; suppression of foreign exchange income, material losses, expenses; obstruction of the authorities of the state control and audit service in inspections.	An employee is fined between eight and fifteen non-taxable minimum incomes. If during the year the employee is brought to administrative responsibility again, a penalty of ten to twenty non-taxable minimum incomes is imposed. Punishment also includes a written warning.
Criminal responsibility	1) Evasion of fees, taxes and other payments that are part of the tax system. 2) An employee who has previously been convicted has again committed illegal acts. 3) Abuse of authority and power; failure to execute of official duties.	1) A fine in the amount of three hundred to five hundred non-taxable minimums of citizens or an employee loses the right to hold certain positions or engage in certain activities for up to 3 years. 2) Imprisonment for a term of 5 to 10 years, the employee also loses the right to hold certain positions or engage in certain activities for up to 3 years and confiscation of property. 3) A fine in the amount of fifty to one hundred and fifty non-taxable minimum incomes, correctional labor for up to 2 years, restriction of liberty for up to 3 years, the employee loses the right to hold certain positions for up to 3 years.

In general, accounting staff, namely: chief accountant, accountant with a specialist degree and an economist are responsible for improper performance/non-performance of their duties – within the bounds set by current labor legislation of Ukraine; for offenses committed in the course of its activities – within the bounds set by the current administrative, criminal and civil legislation of Ukraine; for the material damage – within the bounds set by the current civil legislation and labor legislation of Ukraine. [4]

To summarize, we note that in accordance with section № 29 of the Labor Code before the start of work under the employment contract, the owner or his authorized body must: explain the rights and duties and inform about working conditions; get acquainted with the rules of internal labor regulations and the collective agreement; determine the employee's workplace; instruct on safety measures. [5] Accounting staff are required to perform their duties honestly and strictly. If, as a result of their activities, the company has suffered damage or has been harmed, employees will be bringing to justice.

References:

1. On accounting and financial reporting in Ukraine: Law of Ukraine of 16.07.1999 № 996-XIV. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
2. Job description of a labor economist: website. URL: https://jobs.ua/rus/job_description/view/1637.
3. Len VS, Glivenko VV Accounting in Ukraine: basics and practice: a textbook. Kyiv: Center for Educational Literature. 2008. 608 p.
4. Information on education and length of service of the issuer's officials: website. URL: <https://smida.gov.ua/db/emitent/year/showform/6/213285>.
5. Code of Labor Laws of Ukraine of December 10, 1971 № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.

ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

Г.І. Кімінчиджи, магістрантка

В.В. Кірсанова, к.е.н., доцент

Л.О. Волощук, д.е.н., професор

Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

Запаси є основою створення матеріальних благ та відтворення виробничого процесу.

Узагальнюючи думки науковців [1, 2, 3], можна зазначити, що під виробничими запасами слід розуміти сукупність предметів праці, які знаходяться у складі оборотних активів у вигляді запасів сировини, основних та допоміжних матеріалів на складах, а також палива, запасних частин, тари, будівельних матеріалів, матеріалів сільськогосподарського призначення та інших матеріалів, які призначені для використання як у виробничому процесі, так і для будь-яких інших потреб підприємства, у кожному операційному циклі передаючи свою вартість на собівартість готової продукції, робіт, послуг, облік яких ведеться на рахунках другого класу.

Основним нормативно-правовим актом, що визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси, є ПСБО 9 «Запаси» [4] та МСБО 2 «Запаси» [5]. Слід зазначити наближеність вітчизняних стандартів до міжнародних, що є позитивним фактором.

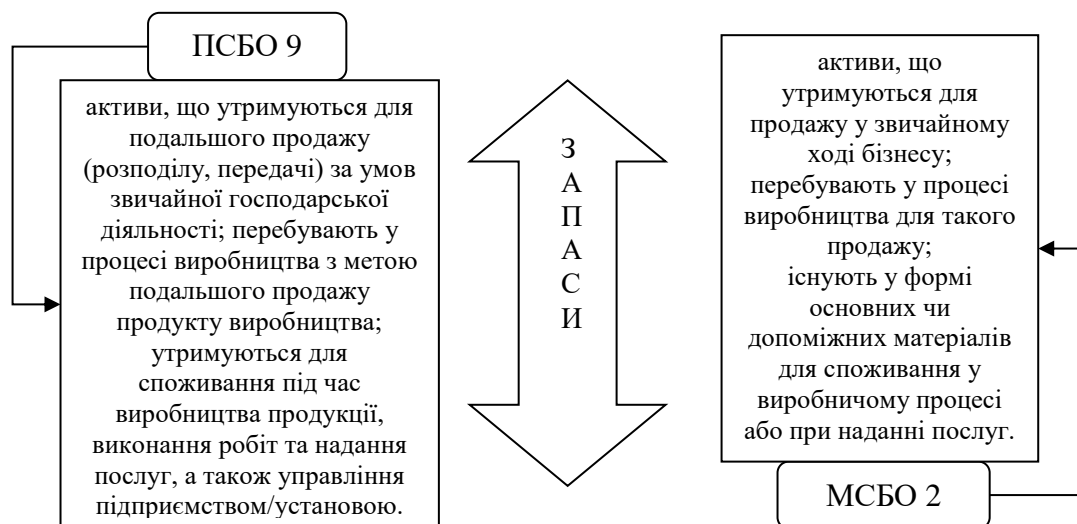

Рисунок 1 – Порівняння сутності та відомостей обліку запасів у ПСБО і МСБО

Джерело: складено за матеріалами [4,5]

Звернімо увагу, що ПСБО 9 за визначенням майже не відрізняється від того, що наведене в МСБО 2 з незначним доповненням.

Запаси визначаються за наступних умов:

- якщо виникає перспектива того, що їх використання принесе економічні вигоди та прибутки в майбутньому;
- якщо вартість запасів можна достовірно визначити.

За підсумками проведеного аналізу розвитку галузі промисловості України виявлено багато невирішених проблемних питань, які потребують негайного розв'язання. В умовах кризового стану економіки України збільшення частки запасів в оборотних активах вказує на низьку ефективність їх використання, що негативно впливає на фінансові результати діяльності промислових підприємств.

Організація бухгалтерського обліку на промисловому підприємстві ПП «Металозахист» здійснюється і регулюється згідно чинного законодавства України, нормативних актів та регламентується наказом про облікову політику підприємства. Проведений аналіз стану обліку, аналізу, контролю запасів та показників, що впливають на обсяги виробництва та реалізації, показав незадовільний фінансовий стан підприємства, наявність ряду проблем, які слід вирішувати комплексно.

У результаті аналізу виявлені певні недоліки та неточності в розрахунках. Причиною цього стала недосконала облікова політика. На підприємстві не передбачено спеціальних процедур для проведення аналізу ефективності діяльності підприємства щодо виробничих запасів, що призводить до неможливості оперативно реагувати на відхилення від запланованих нормативів.

Велика кількість недоліків викликає необхідність розробки рекомендацій щодо удосконалення обліку і аналізу виробничих запасів, створення обліково-аналітичного забезпечення управління запасами. Правильна організація надходження запасів сприяє раціональному процесу виробництва на всіх стадіях оброблення та випуску готової продукції виробничого підприємства [6].

Для того, щоб облік запасів був максимально ефективним, керівництву ПП «Металозахист» необхідно звернути увагу на організацію обліку запасів, облікову політику на підприємстві, документообіг, на вдосконалення робочого плану рахунків та автоматизацію первинного обліку виробничих запасів на складах для полегшення організації синтетичного та аналітичного обліку та аналізу діяльності підприємства [7, 8].

Дослідження теоретичних основ обліково-аналітичного забезпечення управління запасами підприємства, аналіз стану обліку та контролю на ПП «Металозахист» дозволили виявити певні недоліки в обліку та аналізі запасів підприємства, що потребують усунення. Обґрунтовані рекомендації удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління запасами та їх очікувані результати впровадження представлені в табл.1.

Таблиця 1 – Шляхи удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління запасами на ПП «Металозахист»

Недоліки		Заходи, рекомендації	Результати
1		2	3
1. Облікова політика	1.1 Формальний характер облікової політики	Вдосконалити облікову політику щодо виробничих запасів	Чітко визначена облікова політика дозволить усунути неточності в обліку та розрахунках, забезпечить інформаційну базу для проведення аналізу з метою управління витратами.
	1.2 Неправильне визначення первісної вартості придбаних запасів	Визначити порядок розрахунку первісної вартості придбаних запасів в частині окремого обліку транспортно-заготівельних витрат по групах запасів	Облік транспортно-заготівельних витрат за групами запасів буде впливати на визначення вартості запасів при вибутті та впливати на визначення витрат.

1		2	3
1. Облікова політика	1.3 Не зазначений порядок обліку і бази розподілу ТЗВ	Встановити базу розподілу та зазначити порядок обліку ТЗВ	Облік ТЗВ буде вестись за принципом усереднення. В обліковій політиці підприємства буде прописано порядок обліку і база розподілу ТЗВ, що впливатиме на управління витратами підприємства.
	1.4 Відсутність обліку ТЗВ на окремих субрахунках виробничих запасів	Створення субрахунків для обліку ТЗВ виробничих запасів	Застосування окремих субрахунків ТЗВ дасть змогу відносити витрати щодо транспортування виробничих запасів безпосередньо до конкретних груп бухгалтерського обліку запасів
	1.5 Не зазначений метод оцінки вибуття запасів	Визначити найбільш ефективний метод оцінки вибуття запасів з урахуванням специфіки діяльності підприємства	Отримання інструменту управління витратами підприємства
2. Неправильне віднесення до відповідного субрахунку окремих видів запасів.		Надати рекомендації щодо правильного віднесення до відповідного субрахунку в обліку запасів	Допоможе отримати достовірну інформацію про собівартість продукції
3. Відсутність деталізованого робочого плану рахунків		Введення субрахунків 3-го порядку до рахунку 20 робочого плану рахунків, що деталізують інформацію щодо запасів відповідно до певних класифікаційних ознак	Деталізація дасть можливість проводити поглиблений аналіз руху запасів та структурувати облікову інформацію, вирішувати питання ефективності витрат запасів
4. Незадовільна організація складського господарства та зберігання запасів		Деталізувати залишки окремих груп виробничих запасів за строками зберігання їх на складі	Дозволить знизити витрати на обслуговування складів та створить інформаційні базу для управління оборотністю оборотного капіталу
5. Недостатність автоматизації первинного обліку виробничих запасів підприємств		Запропонувати автоматизацію складського обліку виробничих запасів на підприємстві, зокрема заміну складських карток електронним форматом документу.	Забезпечить доставку документів за призначенням; оперативно інформувати працівників підприємства про рух запасів згідно документів; проведення всезагального контролю над виконанням документів
6. Затримка введення документів для обліку в бухгалтерську програму 1С		Проведення віддаленого моніторингу бухгалтерії незалежним спеціалістом	Моніторинг підвищить поточну достовірність БО та позбавить від помилок, а також дозволить керівництву контролювати роботу своєї бухгалтерії
7. Недостатній рівень контролю та оперативного регулювання процесів утворення та використання запасів		Встановити загальний план для проведення моніторингу та аналізу ВЗ, провести тестування внутрішнього контролю ВЗ	Допоможе створити інформаційно-облікову базу для планування та контролювання руху запасів
8. Відсутність поглибленого контролю та аналізу запасів, що одночасно охоплює весь виробничий цикл		Скласти план і програму перевірки стану обліку та аналізу виробничих запасів. Розробити робочі документи бухгалтера щодо аналізу обліку виробничих запасів	Розробка робочих документів, плану та програми проведення обліку і аналізу виробничих запасів забезпечать підвищення рівня контролю та покращать моніторинг операцій з ВЗ.

Джерело: авторська розробка

Впровадження зазначених рекомендації дозволить створити початкові умови для вирішення проблем інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності промислового підприємства.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що реалізація вказаних напрямів удосконалення обліку запасів підприємством найближчим майбутнім приведе до підвищення результативності фінансово-економічної діяльності промислового підприємства ПП «Металозахист».

Напрямами подальших досліджень є розробка посадової інструкції облікового працівника з документального та облікового відображення операцій з виробничими запасами, розробка форм внутрішньої управлінської звітності щодо ефективності використання виробничих запасів з урахуванням специфіки роботи підприємства.

Література:

1. Болмат Г.А. Поняття сутності та класифікації виробничих запасів. Сумський національний аграрний університет. У: Економічні науки, 2019. 243 с.
2. Швець І.Б., Бондарева І.А. Управління виробничими запасами на підприємстві: монографія. НАН України. Ін-т економіки пром-ти. Донецьк, 2017. 182 с.
3. Безруких П.С. Бухгалтерський облік. К.: Бухгалтерський облік, 2018. 719с.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 20.10.99 р. № 248. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення 12.05.2021).
5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 (МСБО 2). «Запаси» IASB; Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012 URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_021 (дата звернення 12.05.2021).
6. Кірсанова В.В., Кімінчиджи Г.І. Стан і напрямки вдосконалення обліку виробничих запасів на ПП «Металозахист». Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України: Матеріали XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції (12-13 жовтня 2020 року). Одеса: Одеський національний політехнічний університет, 2020. С. 12-15.
7. Kiminchydzhy H.I., Balan A.A., Kirsanova V.V. Production Stocks Audit of an Industrial Enterprise. Економічний журнал Одеського політехнічного університету, 2021. №2(16). С. 60-73. URL:<https://economics.opu.ua/ejoru/2021/No2/60> (дата звернення 14.05.2021).
8. Кімінчиджи Г.І., Балан А.А. Організація контролю матеріальних запасів на підприємстві. Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України: Матеріали XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції (12-13 жовтня 2020 р.) Одеса: Одеський національний політехнічний університет, 2020. С. 55-58.
9. Волощук Л.О. Аналітичні інструменти управління інноваційним розвитком промислового підприємства : [моногр.] / Л.О. Волощук, В.В. Кірсанова, С.В. Філіппова. – Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2014. – 180 с. Режим доступу: https://economics.net.ua/files/scientific-base/monogr/voloschuk_kirsanova_filippova_2014.pdf

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ В УМОВАХ КРИЗИ НЕПЛАТЕЖІВ

*О.М. Ковальова, докторант
Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса*

В умовах кризи неплатежів та мінливості економічної системи, дослідження специфіки особливостей управління та контролювання дебіторської заборгованості набуває особливої ролі в контексті забезпечення безперервності фінансово-господарської діяльності та наявності достатнього обсягу фінансових ресурсів для задоволення поточних та інвестиційних потреб.

Карантинні обмеження спровокували суттєве зростання прострочення зобов'язань на мікрорівні, адже порушився звичний порядок провадження діяльності та розрахунків між контрагентами, що являють собою головну сферу фінансових розподільчих відносин в контексті створення ВВП.

Економічні наслідки відтермінування розрахунків за зобов'язаннями підприємства впливають на загальне погіршення фінансового стану [1, с.108], що обумовлює низхідну тенденцію значень бенчмарків платоспроможності, ліквідності та інших показників аналізу фінансового стану підприємства.

Аналіз дебіторської заборгованості є інструментарієм своєчасного виявлення ризиків знецінення та прострочення повернення коштів на підприємство у розрахунках з іншими суб'єктами господарської діяльності або фізичними особами. Дебіторська заборгованість – це ресурси, що працюють на благо інших підприємств у конкретному періоду, що потребує вживання відповідних заходів щодо своєчасного повернення боргів, аналізу та ранжування контрагентів з огляду на ризики неплатежів.

Деталізації особливостей обліку та аналізу дебіторської заборгованості передують дослідження економічної сутності даного поняття.

Узагальнення сутнісних рис поняття «дебіторська заборгованість» є основою для уточнення комплексу характеристик, які зустрічаються у наукових джерелах, а саме:

- сума боргу підприємству від інших дебіторів, яка утворюється в процесі господарської діяльності;
- сума оплати від контрагентів підприємства, які на дату формування фінансової звітності чи надання робіт, поставки товарів ще не отримані;
- частка оборотного капіталу підприємства;
- бенчмарк фінансового стану підприємства;
- право вимоги на оплату боргу;
- наданий комерційний та споживчий кредит покупцям.

Проведене дослідження наукових підходів дозволило побачити плюралізм думок щодо сутності поняття «дебіторська заборгованість».

У наукових джерелах [1; 4-8; 10; 11; 13] обґрунтовується бачення дебіторської заборгованості як грошового визначення суми боргу суб'єкту господарювання, що утворюється в результаті фінансово-господарської діяльності та економічних зв'язків з покупцями та контрагентами підприємства. Більш конкретними, на наш погляд, є визначення науковців у роботах [2; 9], що визначають дебіторську заборгованість з огляду завершеності виконання робіт та послуг підприємством, а також поставки товарів у відповідності з конкретною звітною датою.

Дебіторська заборгованість є однією з ключових статей активів у рамках аналізу фінансової звітності як бенчмарк фінансового стану підприємства, на чому наголошено у публікаціях [3; 6-8; 12; 13]. Заслужують розгляду думки вчених у роботах [5; 7; 8; 14], де сутність дебіторської заборгованості досліджується через призму наданого комерційного та споживчого кредиту покупцям, адже доволі часто у науковій літературі зустрічається визначення дебіторської заборгованості як безвідсоткового кредиту.

Також, можна виокремити науковий підхід щодо визначення дебіторської заборгованості як частини оборотного капіталу підприємства та права вимоги на оплату боргу.

Систематизація сутнісних рис дебіторської заборгованості формує комплексне уявлення про дане поняття та дозволяє розглядати його як управлінський об'єкт на мікрорівні. У доповнення к розумінню сутності дебіторської заборгованості доцільно розглядати дане поняття крізь призму національних та міжнародних положень бухгалтерського обліку.

Ключові питання за якими здійснюється порівняння особливостей обліку дебіторської заборгованості згідно з національною та міжнародною практикою – це: визнання та припинення визнання дебіторської заборгованості, оцінювання, відображення в балансі підприємства, формування резерву сумнівних боргів. Якщо за національними стандартами всі ключові особливості облікового забезпечення дебіторської заборгованості закріплені в єдиному нормативному документі – П(С)БО 10, то у міжнародній практиці відсутнє єдине універсальне нормативно-правове джерело. Принципова відмінність у визначенні дебіторської заборгованості полягає у її розгляді як фінансового активу у міжнародних стандартах та як суми заборгованості відповідно до національного законодавства.

Слід наголосити, що чинні прогалини у нормативно-правовій базі можуть призводити до похибок як в аналізі, так і обліку дебіторської заборгованості, що є перепорою для забезпечення реалізації управлінського впливу менеджменту. Логічним наслідком недоліків у чинних стандартах обліку дебіторської заборгованості є маніпуляції підприємств, потенційні приховування у фінансовій сфері, недоотримання податків державою [13, с.823].

Наближення до міжнародних стандартів дозволить підвищити конкурентоспроможність суб'єктів національної економічної системи у площині міжнародної економіки та торгівлі за рахунок максимально повного відображення фінансово-господарських операцій у бухгалтерському обліку, транспарентності фінансової звітності та її доступності для фінансового аналізу іноземними контрагентами підприємства.

Комплекс організаційних питань з обліку та управління дебіторською заборгованістю підприємства охоплює дослідження та аналіз чинників впливу на її виникнення та зміну, а також на потенційні ризики відсутності виплат у строк від покупців продукції (табл. 1).

Таблиця 1 – Кваліфікуючі чинники впливу на виникнення та динаміку зміни обсягу дебіторської заборгованості

Екзогенні чинники	Ендогенні чинники
Актуальний стан економічної системи	Динаміка зміни обсягів реалізації товарів, робіт та послуг
Державні преференції у галузі функціонування суб'єкта господарювання	Специфіка маркетингової комунікації та кредитування покупців
Вплив інфляційного чинника	Розвиток компетенцій співробітників
Стабільність валютного курсу	Забезпеченість боргів
Реформа податкової системи	Конкурентні переваги товарів, робіт, послуг
Ринкова кон'юнктура та місткість, ринкові можливості підприємства	Якість управління дебіторською заборгованістю підприємства

Екзогенні чинники обумовлюють виникнення систематичних ризиків впливу на діяльність підприємства, а ендогенні – специфічних, які можна мінімізувати за рахунок раціоналізації та удосконалення облікової політики та прийняття своєчасних управлінських заходів.

Таким чином, у фокусі уваги менеджменту має бути не тільки облік дебіторської заборгованості, а й налагодження комплексного організаційного процесу з метою своєчасного застосування інструментарію нейтралізації потенційних ризиків.

Література:

1. Колісник О.П., Замота І.О. Теоретичні та практичні аспекти обліку і аналізу дебіторської заборгованості у сфері інформації та телекомунікацій. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics». 2019. №15. 108-113. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/15-2019/kolisnyk.pdf> (дата звернення 20.10.2021).
2. Лисак О.П., Гудзенко Н.М. Дебіторська заборгованість: умови виникнення, визнання, відображення в обліку. Причорноморські економічні студії. 2019. Випуск 48-3.154-159.
3. Хохлов М.П., Корнієнко О.С. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства. Економіка і суспільство. 2017. Випуск № 10. 402- 407.
4. Синькевич Н.І. Актуальність та проблеми дебіторської заборгованості: історичні аспекти, економічний зміст та етапи розвитку. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. 2017. № 2. 119-129.
5. Грицай О.І., Станасюк Н.С. Управління дебіторською заборгованістю підприємства в контексті її обліково-аналітичного забезпечення. Економіка і суспільство. 2018. Випуск № 15. 825-832.
6. Майборода О.Є., Косарева І.П., Корабейнікова І.О. Характеристика сутності та поняття дебіторської і кредиторської заборгованості. Економіка і суспільство. 2018. Випуск № 15. 396-402.
7. Лисак О.П. Економічна сутність дебіторської та кредиторської заборгованості. Міжнародний мультидисциплінарний науковий журнал «Логос. Мистецтво наукової думки». 2020. № 10 (Лютий). 6-8.
8. Кручак Л.В. Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання. Економічний аналіз. 2016 рік. Том 25. № 2. 93-98.
9. Скляр Є. В., Храпливий А.І. Теоретичні засади дослідження дебіторської та кредиторської заборгованостей. Молодий вчений. 2016. №5. 153 –156.
10. Костюнік О. В., Недашковська Д. М. Деякі питання регулювання дебіторської та кредиторської заборгованостей українських підприємств. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 19. 45-50.
11. Рябчук О. Г., Матійко О.О. Проблеми організаційно-методичних підходів до обліку та аудиту дебіторської заборгованості та напрями їх вирішення. БІЗНЕС ІНФОРМ. 2018. № 5. 261-267.
12. Бондарчук Н.В., Тімашова А.М. Модель аналізу дебіторської заборгованості: основні показники. Проблеми системного підходу в економіці. 2019. Випуск 3 (71). 170-177.
13. Зінченко О.В., Крутих О.В. Економічна сутність та класифікація дебіторської заборгованості для потреб облікової системи підприємства. Інфраструктура ринку. 2018. Випуск 25. 819-825.

ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ БУХГАЛТЕРА

С.В. Корня, студентка

Н.М. Селіванова, к.е.н., доцент

Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

Кожній професії притаманні певні моральні принципи. Професія формує у її носіїв не тільки професійні навички, але і певні риси особистості і відношення до змісту своєї діяльності. У кожній професії є свої моральні спокуси, моральні чесноти і втрати, виникають певні суперечності, конфлікти, виробляються своєрідні засоби їх вирішення. До професійної діяльності людина залучається з її суб'єктивним світом почуттів, переживань, прагнень, способом мислення, моральних оцінок.

У порівнянні з представниками інших професій для бухгалтерів поняття професійної етики є особливо важливим. Професійні бухгалтери і аудиторі виконують у суспільстві важливу роль. Інвестори, кредитори, роботодавці та інші суб'єкти ділової спільноти, а також уряд і громадськість у цілому покладаються на професійних бухгалтерів і аудиторів щодо достовірності фінансового обліку і звітності, ефективного фінансового менеджменту і компетентних консультацій з різних питань діяльності та оподаткування. Ставлення та поведінка професійних бухгалтерів і аудиторів під час надання таких послуг впливає на добробут суспільства та економічний стан країни. [1]

Для досягнення цілей бухгалтерської професії і підтримання престижу і авторитету серед працівників господарюючого суб'єкта, власників, інвесторів, контролюючих органів і в суспільстві в цілому необхідно дотримуватися фундаментальних принципів. До них слід віднести чесність, об'єктивність, професійну компетентність і належну ретельність, сумлінність в роботі, конфіденційність, професійну поведінку, доброякісне використання законодавства та нормативно-правових актів, що регламентують методику і методологію бухгалтерського обліку та інших суміжних дисциплін. Діючи в інтересах громадськості, професійний бухгалтер повинен дотримуватись етичних вимог, викладених в Кодексі етики професійних бухгалтерів (КЕПБ).

Етичні вимоги до професії бухгалтера обумовлені тим, що фінансова інформація, яка подається громадськості, повинна бути якісною. Дотримання етичних норм поведінки і професійна чесність бухгалтера одна з необхідних умов сталого розвитку підприємства, тобто забезпечення можливості системи продовжувати функціонувати і розвиватися протягом тривалого часу. Від дотримання бухгалтером етичних норм поведінки залежить задоволення потреб не тільки окремих клієнтів або роботодавців, а й усього суспільства, це базис здорового розвитку соціуму і ринкової економіки. [2]

Професійний бухгалтер дотримується таких фундаментальних принципів:

- а) чесність – бути щирим та чесним в усіх професійних та ділових стосунках;
- б) об'єктивність – не допускати упередженості, конфлікту інтересів або неправомірного впливу з боку інших осіб на професійні або ділові судження;
- в) професійна компетентність та належна ретельність – підтримувати професійні знання та навички на рівні, потрібному для забезпечення отримання клієнтом чи роботодавцем компетентних, професійних послуг, що базуються на сучасних тенденціях практики, законодавстві та методиках, а також діяти сумлінно і відповідно до застосованих технічних та професійних стандартів;
- г) конфіденційність – поважати конфіденційність інформації, отриманої в результаті професійних та ділових стосунків, і тому не розголошувати таку інформацію третім сторонам без належного та спеціального дозволу, якщо немає юридичного чи професійного права розкривати її; не використовувати цю інформацію для особистої вигоди професійного бухгалтера або третіх сторін;

д) професійна поведінка – дотримуватись відповідних законів та нормативних актів та утримуватись від будь-яких дій, які дискредитують професію. [3]

Вище були перераховані фундаментальні етичні норми поведінки фахівців, які займають посади бухгалтерів, позиції суспільного становища бухгалтерської професії. Але цього переліку норм і принципів досить, щоб показати значимість професії бухгалтера в житті як конкретного господарюючого суб'єкта, так і суспільства в цілому, переконатися в необхідності мати Кодекс етики бухгалтера. Важливо, щоб керівництво господарюючого суб'єкта, клієнти бухгалтерії, в першу чергу представники податкових та контролюючих органів, брали етичні норми і принципи бухгалтерської професії з належною увагою і не намагалися схилити бухгалтерів до порушення їх професійної етики, особливо таких принципів, як чесність, об'єктивність, достовірність, законслухняність.

На практиці аудиторами найчастіше порушуються принципи чесності та об'єктивності. Це обумовлено тим, що досить часто під час проведення аудиторської перевірки даних фінансової звітності замовника аудитор виявляє помилки, проте на прохання цього ж замовника не відображає їх в аудиторському висновку або ж допомагає їх виправити та надає позитивний висновок. Таких випадків у практичній діяльності аудиторів зустрічається досить багато. Це свідчить про те, що необхідно вживати заходи, які б перешкождали вчиненню аудиторами зазначених вище дій. Такі заходи повинні мати місце на всіх рівнях регулювання аудиторської діяльності. [4]

На жаль, в Україні залишаються не визначеними етичні норми та правила поведінки облікових працівників. В основному нормативному документі, що регулює здійснення професійної бухгалтерської діяльності – Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» взагалі відсутні положення про дотримання норм професійної етики. В Україні існує потреба у створенні дієвого механізму реалізації законодавчих норм і норм професійної етики бухгалтера, враховуючи український менталітет, традиції та звичаї народу, а головне – одночасне регулювання бухгалтерського обліку як зі сторони держави, так і зі сторони організацій. Професійна етика бухгалтера повинна забезпечувати захист та узгодження інтересів суспільства, держави, працівників та власників, сприяти їх соціальному захисту та справедливості розподілу доходів.

Таким чином, бухгалтери та аудитори під час виконання своїх професійних обов'язків мають дотримуватися фундаментальних принципів етики, встановлених Кодексом етики професійних бухгалтерів. Дотримання їх є вкрай важливим, оскільки це безпосередньо впливає на престиж професії, а також на довіру суспільства до цих фахівців. Звичайно, діяльність бухгалтерів та аудиторів не позбавлена різноманітних загроз, проте їх можна уникнути або принаймні зменшити їхню дію до прийняттого рівня, здійснюючи відповідні застережні заходи. Адже сучасний розвиток бухгалтерського обліку та створення цілісної системи управління неможливий без висококваліфікованих бухгалтерів і аудиторів, які не лише розуміють нові концепції, правила та принципи формування інформації в бухгалтерському обліку, а чітко усвідомлюють потенційні етичні наслідки професійних та управлінських рішень.

Література:

1. Красюк М. В., Колісник О. П. Особливості застосування кодексу етики професійних бухгалтерів в Україні. 2020. 394 с.
2. Максименко, Г. В., М. О. Скорик. Професійна етика фахівців у сфері бухгалтерського обліку та оподаткування. 2020. 400 с.
3. Кодекс етики професійних бухгалтерів. К., 2014. 15 с.
4. Замула І. В., Левківська О. Я. Професійна етика бухгалтера та аудитора. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2015. №. 1 (31). С. 160.

ВІДОБРАЖЕННЯ НАЯВНОСТІ ТА РУХУ РЕЗЕРВІВ У ЗВІТНОСТІ

В.В. Кузьома, к.е.н., доцент

С.Г. Черняк, здобувач

Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

Результати формування і використання системи резервування в сільськогосподарському підприємстві істотним чином впливають на побудову інформації в фінансовій звітності. Причому важливо розмежувати і деталізувати розглянутий процес по кожній групі резервів. Структурований певним чином набір показників, корисний для здійснення аналізу відображається за допомогою облікової інформації її користувачами та представляє собою інструментальну систему показників.

До складу фінансової звітності підприємства згідно статті 14 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» належать: баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал та примітки до звітів [1].

Система резервування на підприємстві може бути представлена безліччю елементів, що належать до тієї чи іншої групи резервів, кожна з яких має свої особливості в доцільності, умов визнання та методикою обліку. Тому відповідні показники про їх величинах і зміни відображаються у формах бухгалтерської звітності в різному порядку.

Витрати по нарахуванню резервів (крім резервного капіталу та резерву переоцінки основних засобів) відображаються в першому та другому розділах звіту про фінансові результати.

Якщо у фінансовій звітності знаходять своє відображення процес нарахування і використання резервів, то в інших видах звітності фіксується лише процес використання.

Так, в податковій звітності, а саме в Податковому розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, і сум утриманого з них податку (форма 1ДФ) в складі сум нарахованого та виплаченого доходу (графи 3а, 3), та нарахованого та перерахованого податку (графи 4а, 4) відображається фактичне використання створених резервів, які включаються до фонду заробітної плати працівників, і проведено утримання з них податку з доходів фізичних осіб.

Відповідно до Закону України «Про державну статистику» [2] усі юридичні особи та особи, які займаються підприємницькою діяльністю, структурні одиниці безоплатно подають дані, для проведення державних статистичних спостережень, які використовуються для зведених статистичних робіт, складання збірників, оглядів соціально-економічного становища і проведення наукових досліджень. Статистичні дані повинні бути достовірними і подаватися у повному обсязі, у встановлені строки та за визначеними адресами. Джерелами статистичних даних про господарську діяльність є статистичні звітність [2].

Слід відмітити, що за даними нашого дослідження інформація щодо резервів сільськогосподарських підприємств переважно не знаходить свого відображення у їх статистичній звітності, за виключенням єдиної форми Звіт з праці (форма 1-ПВ, термінова - квартальна), яка подається органу державної статистики за місцезнаходженням до 7 числа місяця наступного за звітним кварталом, і в якій наводиться інформація про склад фонду оплати праці, в тому числі суми нарахованих відпускних та преміальних за рахунок створеного резерву.

Величини оціночних резервів і деяких оціночних зобов'язань, сформованих за рахунок інших витрат, знаходять відображення у звіті про фінансові результати за звітний рік в складі суми по рядку «Інші витрати».

Крім того, рух сум резервного капіталу та інших фондів, що формуються за рахунок чистого прибутку, в бухгалтерській звітності відображаються в звіті про власний капітал. Дані формуються в цілому по всій його величині за звітний і попередній рік. У відповідних графах розглянутої форми відображаються показники про наявність, про загальну зміну, про збільшення і зменшення і, в тому числі, в результаті реорганізації юридичної особи.

Розглянутий порядок формування інформації про резерви у формах фінансової звітності відповідає необхідності розшифровки оціночних значень відносно величини відповідних активів і зобов'язань. Однак, на наш погляд, недостатньо детально представлені дані про наявність і рух самих резервів.

Ми вважаємо, що облікові об'єкти різняться своїми індивідуальними особливостями, узагальнення яких необхідно для формування показників бухгалтерської звітності сільськогосподарських організацій.

У зв'язку з цим ми пропонуємо у балансі та звіті про фінансові результати передбачити розділ, в який включаються наступні показники: наявність і рух резервного капіталу, наявність і рух резерву сумнівних боргів, наявність і рух оціночних зобов'язань.

У свою чергу порядок визнання та визначення величини кожного елемента системи резервування на підприємстві тісно пов'язаний з процесом внутрішньофірмового управління, суб'єкти якого здійснюють відповідні процедури, а також є користувачами облікової інформації. Значення резервів, обумовлене забезпеченням якості показників, що формуються у фінансовому обліку, визначає корисність їх застосування для потреб управління господарською діяльністю підприємств.

Крім того, процес керівництва діяльністю сільськогосподарського підприємства включає виконання поглиблених і цілеспрямованих процедур, здійснення яких вимагає надання необхідної облікової інформації. Тому головним напрямком підвищення якості облікової інформації про створення і використання резервів, як нам представляється, виступає формування відповідного транспарентного інформаційного середовища прийняття управлінських рішень.

Адекватна політика резервування стає одним з визначальних факторів стабільності діяльності господарюючих суб'єктів. Основною причиною створення резервів є господарський ризик і, відповідно, необхідність врахування його наслідків. Резерви призначені передусім для забезпечення його стійкого розвитку шляхом своєчасної нейтралізації та компенсації можливих негативних наслідків господарювання.

Підводячи підсумки варто зазначити, що інформація, відображена у звітності щодо резервів, є не зовсім досконалою, оскільки деякі з них розкриті ґрунтовно, а про інші згадується лише в одній із форм звітності.

Література:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. №996-XIV (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
2. Закон України «Про державну статистику» від 17.09.1992 р. №2614-XII (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/>.

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКОВУ ПРАКТИКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

М.Б. Кулинич, к.е.н., доцент

А.Ю. Гузь, здобувач

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Цифровізація системи бухгалтерського обліку має на меті забезпечити вирішення багатьох завдань через реєстрацію господарських фактів та обробки даних, зокрема накопичувати, аналізувати, інтерпретувати та надавати інформацію користувачам бухгалтерського обліку.

При використанні цифрових технологій в обліковій практиці часто постає запитання про те, що автоматизацію системи обліку підприємство впроваджує не просто як програмний продукт, але і як нові методи управління підприємством.

Цифрова трансформація бізнесу - це організаційні зміни за рахунок використання цифрових технологій і бізнес-моделей для підвищення продуктивності. [1]

Цифровізація обліку підвищує ефективність і прискорює процес обробки даних, надає оперативну інформацію для прийняття рішень. Тому досить часто доцільно впроваджувати автоматизовану систему обліку не з метою отримання глобального результату, а для того, щоб вирішити ряд локальних проблем. На рівні комп'ютерної програми повинен зникнути поділ бухгалтерського обліку на фінансовий, управлінський та інші види. Якщо цей технічний крок буде зроблено і буде досягнута компактність, зручність, простота і надійність програмного забезпечення то, без сумніву, облік на підприємстві стане єдиним.

Існує думка, що застосування автоматизованої системи дозволяє ефективно вирішити проблему оперативності аналітичного обліку, так як ефективність бухгалтерського обліку та управління завдяки цьому повинна автоматично зрости.

При широкому використанні комп'ютерної техніки постає питання про раціональне використання каналів зв'язку. В зв'язку з цим виникла необхідність в обмеженні інформації, тобто тієї її частини, яка отримала назву надлишкової, так як вона може призвести до прийняття помилкових управлінських рішень. Отже для управління необхідна тільки та інформація, на підставі якої приймаються рішення. Якщо управлінець має таку інформацію, то процес прийняття стає ефективним.

Особливої актуальності це питання набуває зараз, коли економічна криза торкнулася практично всіх галузей через пандемію і локдаун. Саме цифрові технології можуть допомогти бізнесу не тільки залишатися на плаву, а й розвиватися. Не обминули ці процеси і сільське господарство, зокрема тваринництво.

Революційні зміни в багатьох традиційних галузях і одночасна поява нових сфер і можливостей розвитку людської діяльності не дають підстав у повній мірі оцінити майбутнє, яке залежить не тільки від рівня радикальності технологічних змін, швидкості їх вдосконалення та розповсюдження, але і від інституційного забезпечення цих процесів [2].

Ефективне тваринництво - це не тільки грамотний менеджмент годівлі та утримання. Велику роль відіграє точність в управлінні всіма процесами, що неможливо зробити в ручному режимі, проте сьогодні доступно завдяки цифровим технологіям. Тому, чим більше процесів будуть автоматизовані, тим точнішим буде годування і, відповідно, очікуваний результат від нього. Працівники бухгалтерської служби повинні в повній мірі

бути ознайомлені з усіма програмними продуктами, які дають змогу визначати ефективність процесів у тваринництві. На СПП «Дружба» приготування раціону для тварин є доволі витратним процесом, до якого залучають «дорогих» фахівців. Вони можуть розписати харчування, що дозволяє прискорити зростання худоби або збільшити надої. Проте, несвоєчасне харчування, неправильна кількість корму або переплутаний раціон можуть призвести до збитків - надої скоротяться, а тварини ростимуть довше встановленого. Аналітики підраховали, що серед факторів, від яких залежить продуктивність господарства, на менеджмент припадає 17%. Помилки через людський фактор призводять до того, що господарство втрачає багато грошей. Цифрова економіка є глобальною мережею економічних і соціальних заходів, що реалізуються через такі платформи, як інтернет, а також мобільні і сенсорні мережі [3].

Керувати кормовиробництвом в автоматичному режимі зі смартфона можна з допомогою системи Profeed, яка дає можливість управління від оперативного аналізу сировини (модуль Profeed LAB) до приготування і роздачі раціону. Один фахівець віддалено може керувати відразу декількома фермами, що дозволяє уникнути кадрової проблеми. Ваговий контролер підключається до вагового датчика будь-якого змішувача кормів і передає дані на мобільний пристрій, за допомогою якого оператор кормоцеху здійснює приготування комбікорму. Всі отримані дані в режимі on-line надходять на сервер. Процес годування можна запланувати і контролювати технологом онлайн. При цьому обмін даними відбувається миттєво. З цією системою шланг подачі сировини буде автоматично відключати надходження зерна, коли це необхідно; також це унеможливує розміщення шланга не в той бункер, адже щоразу для подачі кожного компонента оператор повинен проводити його через індивідуальний QR-код. Завдяки цьому технолог може керувати годуванням на всіх фермах з одного місця. Система синхронізує дані з управлінськими і бухгалтерськими програмами, а отже, триває автоматичний підрахунок витрат і залишків, що полегшує складання фінансової звітності. На фермах, де використовують Profeed, ефективність бізнесу зростає від 10 до 20%.

Щодо молочних ферм, то середня окупність системи на підприємстві на 500 голів становить 2–3 місяці, але це залежить від рівня технологічності підприємства. На свинокомплексах, завдяки Profeedpig інвестор отримає додаткову вагу в розмірі 4,5–5 кг на 1 голову на відгодівлі.

Автоматизація господарства - це одноразові вкладення коштів, а її плоди можна відчувати постійно. І ті підприємства, які вміють рахувати свої гроші, вже давно зрозуміли, що впровадження IT-технологій у виробничі процеси — не просто важливий, а й уже необхідний крок, щоб розвиватися за нинішніх реалій.

Література:

1. Кулинич М. Б. Цифрова трансформація вітчизняних підприємств в сучасних умовах / М. Б. Кулинич // Економіка, управління та адміністрування. – 2019. – Вип. 3(89). С. 8-15. doi:<http://dx.doi.org/10.26642/jen-2019-3>
2. Устюжанина Е. В. и др. Цифровая экономика как новая парадигма экономического развития. / Е. В. Устюжанина // Национальные интересы: приоритеты и безопасность. - 2017, - Вип. 10. - С. 1788-1804.
3. Кулинич М. Б., Тенденції становлення цифрової економіки в глобальному економічному просторі умовах / М. Б. Кулинич // Modern Economics. - 2019. - Вип. 16(2019). С. 57-63. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V16\(2019\)-08](https://doi.org/10.31521/modecon.V16(2019)-08)

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ БАЛАНС: ЙОГО СУТНІСТЬ ТА ТЕОРІЇ ВИНИКНЕННЯ

Ю.М. Лазаренко, студентка

Н.М. Селіванова, к.е.н., доцент

Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

Бухгалтерський баланс – це звіт про фінансовий та майновий стан підприємства на якусь певну дату, котрий показує у грошовому еквіваленті його господарські засоби (активи) та джерела їх утворення (зобов'язання і власний капітал). Так як цей звіт стосується певних моментів часу, то це може бути дата створення підприємства (реєстрація Статуту), початок та кінець звітного періоду (фінансового року), дата складання проміжних фінансових звітів (за місяць, квартал, півріччя, дев'ять місяців), випадки санкції, банкрутства, ліквідації чи реорганізації. Для того, щоб краще зрозуміти його сутність, виділимо мету, структуру та основні функції.

У теорії бухгалтерського обліку баланс виступає елементом методу бухгалтерського обліку і елементом звітності. В процесі господарської діяльності на підприємстві відбуваються структурні зміни в складі господарських засобів та джерел їх утворення. Для того, щоб зафіксувати такі зміни, підприємство повинне їх згрупувати і представити у вигляді узагальненого звіту, яким є баланс. Перш за все він слугує для того, щоб надавати користувачам повну, правдиву та неупереджену інформацію про фінансовий стан підприємства, за яким ми спостерігаємо, на встановлену звітну дату. Також він надає можливість визначати склад та структуру майна підприємства, ліквідність та оборотність засобів, наявність власного та запозиченого капіталу, зміну дебіторської та кредиторської заборгованості, а також багато інших показників. Складання балансу відіграє важливу роль, тому що інформація, яку він містить – необхідна умова для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, а також для оцінки ефективності вкладень капіталу та ступеня фінансових ризиків [1].

Щодо структури бухгалтерського балансу, то він має вид двосторонньої таблички. В такій таблиці ліва частина позначається як «Актив» (у перекладі з латинської слово "актив" означає дійовий, діяти, діяльність) та відображає те, що є в наявності на складі, усі господарські засоби, які числяться на підприємстві. У діючій формі балансу групування балансових статей активу дозволяє виділити три розділи: необоротні активи; оборотні активи; необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття. У правій частині, яка називається «Пасив» (у перекладі з латинської слово "пасив" – утриманий, бездіяльний), вносяться джерела отримання цих господарських засобів, він розкриває втримування власного капіталу й зобов'язань як довгострокового, так і короткострокового характеру. Його, у свою чергу, поділяють на чотири окремі розділи, такі як: власний капітал; довгострокові зобов'язання і забезпечення; поточні зобов'язання і забезпечення; зобов'язання, які пов'язані з необоротними активами, котрі утримують для продажу, а також з групами вибуття.

Інший рівень структури балансу – це поділ його на розділи, а потім поділ розділів на статті. Стаття бухгалтерського балансу – це такий показник, котрий показує нам на звітну дату стан окремих видів активів, власного капіталу та зобов'язань.

Також важливо зазначити, що в процесі складання будови горизонтальної та вертикальної форм бухгалтерського балансу знаходиться одне й те саме рівняння, його прийнято називати балансовим рівнянням. Воно виглядає так:

$$\text{Актив} = \text{Зобов'язання} + \text{Власний капітал.}$$

На сьогодні зміст і форма балансу (Звіту про фінансовий стан) визначається нормативним документом, а саме Національним Положенням (Стандартом) бухгалтерського обліку № 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" № 73 від 07.02.2013 [2].

НП(С)БО 1 на відміну від раніше діючих національних стандартів, жорстко не регулює формат складання цього звіту, а лише містить ряд мінімальних вимог до статей, які обов'язково повинні бути включені до його складу. Детальний аналіз змісту балансу показав, що загальні підходи до його побудови збереглися. Баланс включає заголовок та основні її елементи – класи та підкласи. У заголовку наводиться:

- назва підприємства, його організаційно-правова форма та місце знаходження;
- назва звіту;
- дата, на яку складено звіт;
- валюта, в якій складено звіт та рівень її точності [4].

Важливість функцій бухгалтерського обліку можна виразити через те, що завдяки ньому:

- керівник отримує уявлення про те, яке місце займає його підприємство у системі аналогічних показників підприємств, порівняних характеристик ефективності використання ресурсів і приймання різноманітних рішень щодо управління підприємством;
- аудитори отримують підказку для прийняття правильного рішення у процесі проведення аудиту, планування своєї перевірки, виявлення слабких місць у системі обліку, а також виявлення помилок у зовнішній звітності клієнта;
- аналітики визначають напрями фінансового аналізу.

Балансове узагальнення інформації дозволяє виявити фінансово-майновий стан підприємства завдяки подвійному групуванню об'єктів бухгалтерського спостереження: за функцією в процесі діяльності підприємств та за джерелами майна підприємства.

Баланс як одна із центральних економічних категорій використовується в економічному житті з давніх часів. Такі баланси, основані на матеріальному аспекті, широко використовувалися у Стародавньому Китаї для забезпечення контролю за переміщенням та збереженням різних цінностей. А у Стародавній Греції вели баланси по окремим господарствам та баланси кредитних установ. У Стародавньому Римі, у свою чергу, ведення балансу на державному рівні мало важливу роль, воно було необхідним для здійснення контролю та ефективного управління. Тобто ми можемо зробити висновок, що у Стародавньому Світі баланс загалом мав призначення системи показників, яка показувала кількісне співвідношення між двома елементами (сторонами) будь-якої діяльності (доходи та видатки країни, вхідних і вихідних грошових потоків), при цьому в той час баланс в облікових процедурах ще не використовувався.

Як бухгалтерське поняття слово «баланс» існує вже майже 600 років. У літературі з історії бухгалтерського обліку можна зустріти різні відомості про час появи цього терміна, що відносяться до кінця XIV - початку XV ст. Так, за свідченням Рувер, слово «баланс» було вперше застосовано до фінансових звітів 1427 року, незалежно від того, були ці звіти насправді баланси в сучасному розумінні цього терміна чи ні. Інші з дослідників появу бухгалтерського балансу відносять до середини XIV століття і притримуються версії, що

виникнення подвійної бухгалтерії пов'язано з Л.Пачолі та його Трактатом "Про рахунки та записи". Положення "Трактату" знайшли своє продовження в працях Д. Кардано (1539 р.), Д. Манчіні (1549 р.), В. Котрулі (1573 р.), Л. Флорі (1633 р.), в Італії; Я. Імпіна (1543 р.) – в Голландії; І. Готліба (1531 р.) та В. Швайкера (1549 р.) – в Німеччині [3].

Вершиною розвитку економічного напрямку облікової думки вважаються праці французьких вчених, зокрема Е.П. Леоте та А. Гільбо (1819-1895). Виходячи із положень, запропонованої ними теорії, бухгалтерський баланс є наслідком подвійного запису, синтезом рахунків, що не закрилися. На їхню думку, в основі бухгалтерського балансу лежать рахунки, але разом із тим він є відображенням активів та капіталу підприємства із урахуванням отриманого прибутку. Таким чином вченими було запропоновано в активі балансу відображати основні засоби, капітальні інвестиції, оборотні активи і збитки, а в пасиві – власний капітал підприємства, заборгованість перед кредиторами, прибуток [4].

Логічно зробити висновок, що перший досвід побудови балансів належить все ж таки бухгалтерському обліку. Такий балансовий аналіз інформації дає можливість виявити фінансово-майновий стан певного суб'єкта з економічної точки зору. Це досягається за допомогою двоїстої системи угруповання об'єктів бухгалтерського спостереження:

– за їх функціональної ролі в процесі виробничо-господарської та фінансової діяльності (економічний зміст балансового рівняння);

– за джерелами утворення майна господарської одиниці (юридичний підхід).

Таким чином, ми можемо назвати бухгалтерський баланс складним, розгорнутим та багатокроковим методом контролю за всіма фінансовими операціями, які відбуваються на підприємстві. Проте, в той же час це один з найпростіших методів. Хоча і звучить це парадоксально, але пояснюється тим, що завдяки такому способу, чітко та зрозуміло заповнюються всі відомості, щоб керівництво могло наочно переконатися, в якому стані перебуває підприємство та яких заходів варто заподіяти, аби покращити його продуктивність.

Література:

1. Гудзь Н.В., Денчук П.Н., Романів Р.В. Бухгалтерський облік. Навчальний посібник: видавництво «Центр учбової літератури», м. Київ, 2016. 32с.
2. Загальні вимоги до фінансової звітності: НП(С)БО 1, затверджено наказом МФУ від 07.02.2013 року № 73. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>
3. Погорелова Т.П., Сьоміна О.Р. Бухгалтерський баланс. Бухгалтерський баланс: його сутність, історія виникнення та технологія складання. М. Дніпро. 2017.
4. Кулик В.А. Бухгалтерський баланс: минуле, сучасне, майбутнє. Монографія: Полтава. РВВ ПУЕТ, 2010. – 186 с.

ПОДАТКОВА ЗВІТНІСТЬ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Т.М. Літвін, студентка

К.П. Мельник, к.е.н., професор

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

З року в рік, вітчизняним суб'єктам малого підприємництва стає дедалі важче функціонувати та провадити свою діяльність. Держава, намагаючись послабити податковий тиск на такого типу підприємства, дозволяє їм функціонувати на спрощеній системі оподаткування.

Згідно Господарського кодексу України, до суб'єктів малого підприємництва відносяться:

1) фізичні особи-підприємці; чисельність працівників – не перевищує 50 осіб; річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро;

2) юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності; чисельність працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб; річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро [1].

Податкову звітність суб'єкти малого підприємництва можуть подавати такими способами [3]:

1) у електронному варіанті. У разі подання електронної звітності – спочатку необхідно подати фінансову звітність. Після отримання квитанцій про її прийняття, надсилається – Декларація з податку на прибуток. Електронна форма передбачає використання електронного цифрового підпису відповідальної особи податкового агента;

2) у паперовому варіанті: відправивши поштою / занести в податкову.

У разі подачі податкової звітності останнім способом, суб'єкти малого підприємництва повинні одночасно із складанням фінансової звітності заповнити Декларацію з податку на прибуток. У цій формі відображається інформація про отриманий прибуток та суми сплаченого податку з прибутку суб'єкта малого підприємництва.

На рис. 1 наведено перелік фінансової звітності, які складає мале підприємство.

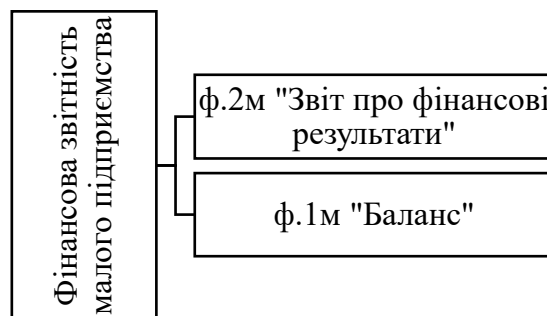

Рисунок 1 – Фінансова звітність малого підприємництва [2]

Ще один звіт, який подає мале підприємство до податкових органів – форма 1ДФ. Термін його подачі – 40 календарних днів, що настають за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу. У цій формі відображається інформація про дохід, який виплачувався суб'єктами малого підприємництва на користь фізичних осіб (найманих працівників), а також суми відрахувань з ЄСВ (єдиний соціальний внесок), ВЗ (військовий збір), ПДФО (податок з доходів фізичних осіб).

Якщо суб'єкт малого підприємництва є платником ПДВ, то він зобов'язаний скласти податкову декларацію з податку на додану вартість. Звітним періодом є – місяць. Дану

декларація суб'єкти малого підприємства мають подавати протягом 20 днів наступного за звітним місяцем. Податкова звітність малого підприємства наведена на рис. 2.

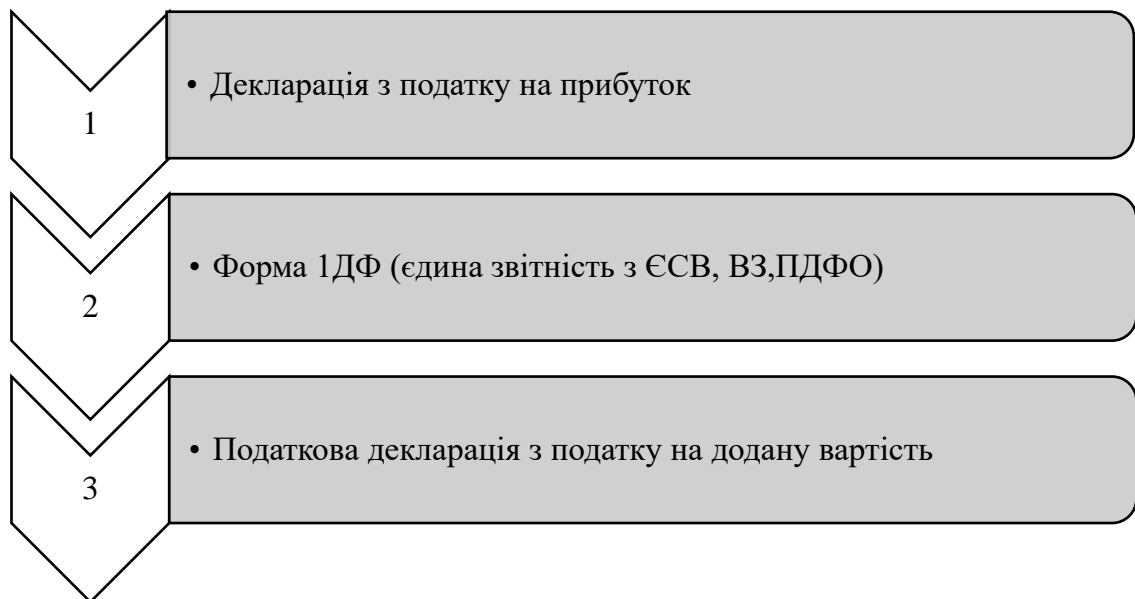

Рисунок 2 – Податкова звітність малого підприємництва

Недостовірне або невчасне подання податкової звітності карається штрафами, які прописані у р. XX Податкового кодексу України [3].

Відсутність претензій з боку Державної податкової служби України гарантована у разі правильного заповнення форм та їх своєчасної здачі. Дотримуватися першого пункту допомагають інструкції, розроблені для кожної податкової декларації. Також, суб'єкти малого підприємництва можуть звернутися на консультацію у податковий орган.

Отже, суб'єкти малого підприємництва повинні вести бухгалтерський облік, вчасно сплачувати податки та звітувати перед відповідними органами у встановленому Податковим кодексом порядку.

Література:

1. Господарський кодекс України від 4.02.2005 р. № 2424-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua> (дата звернення: 28.10.2021).
2. НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність», затверджено наказом Міністерства фінансів України № 39 від 25.02.2000 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua> (дата звернення: 28.10.2021).
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua> (дата звернення: 28.10.2021)

СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СУДЖЕННЯ БУХГАЛЕРА

О.І. Лугова, к.е.н.

М.С. Каземирчик, здобувач

Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

Професійне судження – це висновок бухгалтера про деталі визнання та оцінювання об'єкта обліку у фінансовій звітності.

Професійне судження безпосередньо пов'язане із обліковою політикою підприємства, визначення якої передбачає вибір методів, способів і процедур обліку серед наявних варіативних складових щодо певного об'єкту обліку, а за наявності неоднозначності трактувань законодавства або суперечності трактування його положень дозволяє обрати найбільш адекватний варіант застосування облікових процедур у кожній конкретній господарській ситуації.

Розглянемо основні ситуації, коли важливе професійне судження бухгалтера.

1. Вибір методу нарахування амортизації основних засобів та малоцінних необоротних матеріальних активів. Серед передбачених п. 26 НП(С)БО 7 «Основні засоби» [1] методів розрахунку амортизації бухгалтер має обирати найоптимальніші, керуючись очікуваним способом отримання економічних вигід від його використання:

1) прямолінійний метод - найбільш нейтральний, адже показники чистого прибутку (збитку) щороку зменшуються на суму амортизації рівномірно;

2) виробничий метод - повністю прив'язаний до фактичного обсягу випуску продукції на об'єктах, які амортизуються. Однак застосування методу обмежене тим, що не завжди можливо визначити виробничу потужність об'єкта протягом усього терміну його експлуатації;

3) прискорені методи нарахування амортизації (зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний) - дозволяють у перші роки експлуатації списати значну частку вартості основних засобів.

Щодо малоцінних необоротних матеріальних активів, то тут є два методи нарахування амортизації: списання на витрати 100 % вартості при введенні об'єкта в експлуатацію та по 50 % в місяцях введення та вилучення активів з експлуатації.

2. Визначення способу амортизації нематеріальних активів. За загальним правилом для вибору методу амортизації нематеріального активу ураховуються умови отримання майбутніх економічних вигід. Якщо визначити такі умови неможливо, то амортизація нараховується прямолінійним методом (п. 26 НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи» [2]).

3. Переоцінка необоротних активів. Як правило, переоцінку проводять, якщо залишкова вартість об'єкта основних засобів суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу (п. 16 НП(С)БО 7 «Основні засоби»). Підприємства можуть вести облік основних засобів за пріоритетною – історичною (фактичною, первісною) вартістю придбання цих об'єктів або за переоціненою вартістю. Тому навіть якщо зазначена відмінність перевищила поріг суттєвості, підприємство, не знайшовши вигід у проведенні переоцінки, може й відмовитися від неї.

4. Визначення порогу суттєвості. Як правило, за поріг суттєвості використовують такі значення: 1 % чистого прибутку (збитку) підприємства або 10 %-ве відхилення залишкової вартості основних засобів від їх справедливої вартості. Однак може бути і інший критерій суттєвості. Залежно від того, зменшує чи збільшує свою вартість у часі конкретний об'єкт основних засобів, за допомогою зазначеного елемента облікової політики можна впливати на

зміну первісної вартості активів.

5. Вибір методу оцінки запасів під час вибуття згідно з НП(С)БО 9 «Запаси» [3]:

1) метод середньозваженої собівартості - доцільність використання зумовлена рівномірністю списання, реальністю стану залишків запасів на балансі та вартості витрачених матеріальних цінностей. Недоліки: не приділяється увага останнім за часом цінам, а вони більш доречні в оцінці доходу та для прийняття управлінських рішень; у період підвищення цін метод призводить до того, що підприємства оголошують більший прибуток, ніж реально отримують.

2) метод ФІФО - простий у використанні та запобігає можливості маніпулювання прибутком. Залишки невикористаних матеріалів відображаються в балансі за цінами, які максимально наближені до реальної ринкової вартості.

3) метод нормативних затрат полягає у застосуванні норм витрат на одиницю продукції (робіт, послуг), які встановлені підприємством з урахуванням нормальних рівнів використання запасів, праці, виробничих потужностей і діючих цін.

6. Оцінка сільськогосподарської продукції. Підприємства мають два альтернативних методи оцінки готової продукції для первісного її визнання (п. 12 НП(С)БО 30 «Біологічні активи» [4]):

1) за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані в місці продажу витрати;

2) за виробничою собівартістю згідно з НП(С)БО 16 «Витрати».

Від обраного методу оцінки продукції залежить склад витрат звітного періоду, а отже, фінансовий результат. Зокрема, у разі оцінки за справедливою вартістю доходу та витрати визнаються під час оприбуткування продукції та в подальшому на кожен звітний дату, а за виробничою собівартістю – лише в момент реалізації.

Професійне судження потрібне також під час оцінювання таких фактів, як строк корисного використання об'єкта, співвідношення правової форми та економічного змісту, тривалість процесу споживання закладених в об'єкті економічних вигід, реальність погашення сумнівної дебіторської заборгованості, можливість старіння об'єкта, імовірність звернення до судових органів щодо зобов'язань підприємства та можливий результат розглядів, у які може бути втягнуто підприємство, при юридичному обґрунтуванні інформації, відображеній в обліку і звітності. Таким чином, професійне судження є одним із аспектів при формуванні облікової політики підприємства. У сучасному бухгалтерському обліку професійне судження бухгалтера має дедалі більше значення, оскільки збільшується кількість ситуацій, у яких бухгалтер має формувати таке судження.

Література:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 Основні засоби : Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>.

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 Нематеріальні активи : Наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р. № 242 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text>.

3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 Запаси : Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>

4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 Біологічні активи: Наказ Міністерства фінансів України від 18.11.2005 № z1456-05 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text>

МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ ІТ-КОМПАНІЙ

В.К. Макарович, к.е.н., доцент

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, м. Берегове

Г. Л. Лоскоріх, аспірант

Державний університет «Житомирська політехніка», м. Житомир

Система організації обліку в різних країнах прагне до загальної уніфікації та стандартизації. Причиною даних процесів є світова глобалізація, механізм еволюції організації обліку на базі міжнародного обміну досвідом та ідеями щодо створення найбільш ідеальних бухгалтерських моделей. Одне з ключових питань, яке постає перед керівництвом ІТ-компаній на етапі їх створення - це вибір суб'єкта, якому довірятимуть ведення обліку та складання звітності. До цього часу існують неоднозначності відносно трактування понять «форма організації (бухгалтерського) обліку» та «форма ведення (бухгалтерського) обліку»: їх ототожнюють, розмежовують, стандартизують, уніфікують, звужують та розширюють.

На практиці доволі часто використовується поєднання різних моделей організації обліку. На думку І.Л. Грабчук, С.М. Лайчук та Г.І. Ляхович [2, с. 322], поєднання аутсорсингу та інсорсингу дає можливість забезпечити контроль за якістю наданих бухгалтерських послуг, визначити оптимальну організаційну структуру бухгалтерської служби підприємства. Якщо інсорсингові форми організації обліку є традиційними, широко розповсюдженими, то передача бухгалтерського обліку на аутсорсинг викликає багато питань у ІТ-компаній.

Бухгалтерський аутсорсинг передбачає передачу на тривалий період часу в цілому або частково облікових функцій партнерам на платній основі з метою підвищення ефективності діяльності підприємства.

За станом на сьогодні основним мотивом при передачі функції ведення бухгалтерського обліку стороннім суб'єктам є зниження податкового навантаження, що одночасно приводить, зокрема, до зниження витрат підприємства.

Вважаємо за доцільним при моделюванні організації бухгалтерського обліку розглядати запровадження для ІТ-компаній офшорингу, під яким слід розуміти будь-яку передачу облікових функцій за кордон, як внутрішньому, так і зовнішньому провайдеру. Специфікою офшорингу є виконання бухгалтерських послуг сторонньою організацією (провайдером) в країні, відмінній від країни підприємства-замовника.

Сучасний офшоринг набуває нових якісних рис, найбільш істотними серед яких є не просто механічна передача облікових функцій за кордон, а створення нової, гнучкої системи організації й взаємодії між зарубіжними компаніями в глобальному масштабі, яка якісним чином перетворює всі внутрішні бізнес-процеси компанії і, найактивнішим чином, впливає на її стратегічну складову. Замість простої моделі передачі строго певної частини функцій одного замовника, виникають більш гнучкі схеми, метою яких є можливість оперативної передачі різних функцій різним спеціалізованим провайдерам у різних країнах [1].

Здійснюючи вибір моделі організації бухгалтерського обліку для ІТ-компаній, вважаємо за необхідне врахувати ряд наступних факторів:

1. Вимоги інвесторів.
2. Розмір ІТ-компанії (обсяг діяльності).
3. Тривалість існування на ринку.

4. Загальна система організації діяльності ІТ-компанії.

Усі вищенаведені фактори впливатимуть на рішення керівництва при виборі моделі організації бухгалтерського обліку, особливості реалізації якої, на практиці саме для ІТ-підприємства, мають свою специфіку.

Погоджуємось з Дячков Д.В [3], який зазначає, що крауд-концепція є ефективним інструментом управління. Однією з найважливіших переваг краудтехнологій є радикальне зниження вартості та часу досягнення результату. Ключовою відмінністю краудтехнологій від традиційних інструментів є однозначна направленість на дію.

Вважаємо, що для забезпечення якісної організації бухгалтерського обліку на підприємствах сфери ІТ, необхідним є використання комбінаторики краудтехнологій: аутсорсингової, офшорингової, інсорсингової, аутстафінгової й косорсингової стратегії, що дасть можливість максимального забезпечення зниження витрат та збільшення капіталізації ІТ-компанії.

Такий підхід до побудови моделі організації бухгалтерського обліку на певних етапах розвитку ІТ-підприємства нівелює негативні риси кожної (втрата контролю над діяльністю підрозділу, зниження безпеки і втрата конфіденційності, зниження залученості сторін в спільний процес, відмінності в культурних підходах, правова недосконалість, висока вартість послуг тощо) та посилить їх позитивні характеристики (зниження трансакційних витрат, економія ресурсів (у т.ч. трудових), вища якість послуг, розподіл ризиків щодо ведення обліку, ефективне податкове планування, податкові або тарифні пільги в інших країнах світу, вихід на нові ринки, зниження адміністративних і фінансових витрат, оптимізація оподаткування, зниження ризиків трудових суперечок з працівниками).

Таким чином, використання комбінованого моделювання краудтехнологій для ІТ-компаній забезпечить підвищення ефективності та якості організації бухгалтерського обліку за рахунок його оптимізації. Для широкого впровадження у практичну діяльність сучасних методів організації бухгалтерського обліку необхідно докорінне переосмислення традиційної методології ведення бухгалтерського обліку та складання звітності.

Література:

1. Бачо Р., Макарович В. Компаративний аналіз моделей організації надання послуг з бухгалтерського обліку: аутсорсинг, інсорсинг, косорсинг. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2019. N 2(43). С. 11-16.
2. Грабчук І.Л., Лайчук С.М., Ляхович Г.І. Аутсорсинг та інсорсинг як інструменти побудови оптимальної структури бухгалтерської служби підприємства. *Бізнес Інформ*. 2017. № 11. С. 318–322.
3. Дячков Д.В., Коршикова Н.В. Крауд-концепція як ефективний інструмент управління. *Економіка і організація управління*. Збірник наукових праць. 1 (17) – 2 (18) • 2014. С. 329-334.

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ РОСЛИННИЦТВА В УПРАВЛІННІ АГРАРНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

О.В. Писарчук, к.е.н., доцент

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків

На сьогодні, в галузевій структурі економіки країни, сільське господарство, а саме, рослинництво є однією зі стратегічно важливих галузей економіки. Саме продукція рослинництва стає складовою, яка обумовлює продовольчу безпеку країни та становить основу розвитку ринку сільськогосподарської продукції в цілому. Вплив продукції рослинництва на продовольчу безпеку країни має безпосередній та опосередкований характер. Так, по-перше, відбувається безпосереднє забезпечення населення продуктами харчування; по-друге, продукція рослинництва обумовлює можливості розвитку тваринництва через формування кормової бази, і по-третє, для легкої, харчової та переробної промисловості забезпечується певний обсяг сировини. Питома вага продукції рослинництва у структурі валової продукції сільського господарства займає понад 70% [1]. Питання розвитку агропромислового комплексу залишаються вкрай актуальними як для науковців, так і для практиків реального сектору економіки.

Рівень задоволення потреб населення в сільськогосподарських товарах і продуктах харчування напряму залежить від результатів господарської діяльності агропідприємств, головним показником яких є валова продукція [2, с. 74]. В свою чергу, валова продукція сільського господарства – це первісний результат взаємодії факторів виробництва, матеріальна і вартісна основа інших кінцевих результатів, що в натуральній формі представлений всіма виробленими протягом року первинними продуктами рослинництва і тваринництва, а у вартісній – оцінений за порівнянними цінами відповідного року [1].

Вдосконалення бухгалтерського відображення процесів відтворення біологічних активів в рослинництві, дослідження ролі управління витратами виробництва в розвитку сільськогосподарських підприємств набуває особливого значення, оскільки понад 25 % відсотків аграрних підприємств України є збитковими або низькорентабельними. Для аграрних підприємств головною метою при цьому виступає формування такої системи бухгалтерського обліку, яка б давала достовірну і своєчасну інформацію про стан відтворювальних процесів у галузі рослинництва не тільки для зовнішніх користувачів, а й для управлінців. Не дивлячись на значні наукові напрацювання у сфері бухгалтерського обліку виробництва в рослинництві, залишається значна кількість організаційних, теоретико-методологічних, практичних питань, які вимагають ґрунтовного дослідження та подальшої апробації. Так, окремі питання щодо обліку біологічних активів, їх відтворення знаходимо у працях Клименко О. П., Смольської О. Ю., Бутинеця Ф. Ф., Перевозника Н. В., Бондур Т. О. та інших.

Результати аналізу нормативно-правової бази, а також доробку провідних науковців, дають можливість сформулювати узагальнене визначення біологічних активів рослинництва, як активи, які здатні до біологічних трансформацій шляхом фотосинтезу, в результаті яких створюється сільськогосподарська продукція та додаткові біологічні активи. Об'єктом обліку та контролю біологічних активів рослинництва зазвичай виступають види сільськогосподарських культур (плодові, ягідні, зернові, технічні, олійні, лікарські та кормові рослини), однорідні групи активів, складовою яких є підвиди сільськогосподарських

рослин (бобові, коренеплідні, зернові, кісточкові) або окрема культура (жито, соя, буряк). В аналітичному обліку одиницею виміру біологічних активів рослинництва є тони, центнери, кілограми тощо. У разі якщо їх кількість визначити неможливо або це економічно недоцільно, за одиницю виміру виступає одиниця площі на якій фактично засіяні, зазвичай до таких активів відносять зернові культури.

Організація бухгалтерського обліку процесів відтворення представляє собою механізм зі збору, оцінки та використання інформації про біологічні активи рослинництва. Механізм бухгалтерського обліку процесів відтворення біологічних активів рослинництва складається з таких елементів: суб'єкти і об'єкти обліку; етапи відтворення; види інформації, методи її обробки, оцінка ризиків та ефективності відтворення. Все це, в свою чергу знає відображення в системі обліково-аналітичного забезпечення. Автором було узагальнено схему інформаційних потоків обліково-аналітичного забезпечення відтворення біологічних активів рослинництва (рис. 1).

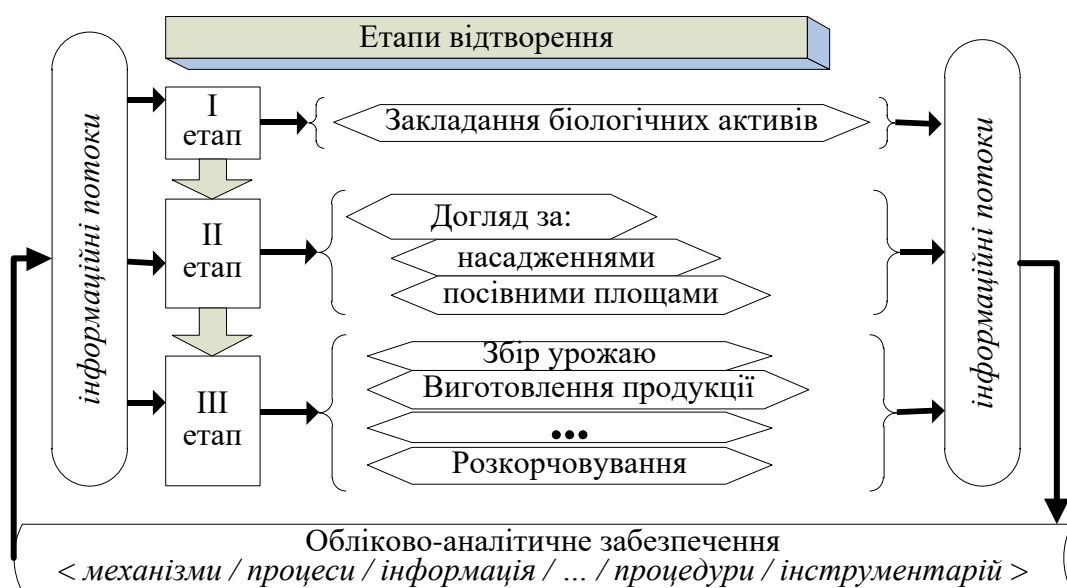

Рисунок 1 – Схема інформаційних потоків обліково-аналітичного забезпечення відтворення біологічних активів.

На рисунку представлено основні етапи відтворення біологічних активів. Причому, слід зазначити, що специфічний характер біологічних активів, а також значні відмінності в термінах життєвого циклу кожного активу, а також в тривалості циклу отримання кінцевого продукту від того чи іншого активу, обумовлюють кардинально різну тривалість кожного з етапів процесу відтворення. Так, наприклад, період повного відтворення зернових культур може бути в межах одного року, при обов'язковому проходженні всіх зазначених етапів, а період відтворення лісових насаджень для промислових цілей буде складати декілька десятків років, із довготривалим проходженням кожного з етапів відтворення. Однак, в кожному з цих випадків має бути забезпечено коректне відображення інформації в системі обліково-аналітичного забезпечення. Комплексна характеристика бухгалтерського обліку біологічних активів рослинництва дає змогу встановити його суб'єкти та об'єкти.

Відображення в бухгалтерському обліку процесів відтворення довгострокових біологічних активів рослинництва здійснюється з метою забезпечення як внутрішніх користувачів релевантною інформацією: про споживання матеріальних, фінансових та трудових ресурсів; про фінансовий стан та ефективність діяльності сільськогосподарського

підприємства, так і зовнішніх користувачів інформації задля можливості оцінювання стратегічних перспектив розвитку, оцінювання факторів безпеки, визначення рівня необхідності щодо вживання заходів підтримки з боку держави чи недержавних фондів, з метою забезпечення цілей стійкого розвитку. Забезпечення адекватного відображення витратної складової, яка пов'язана з процесами відтворення біологічних активів рослинництва, в бухгалтерському обліку регламентується П(С)БО 30 «Біологічні активи» [3] та МСФО 41 «Сільське господарство» [4]. Крім того, Методичні рекомендації з планування, обліку й калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств [5] надають орієнтовний перелік статей витрат на відтворення біологічних активів, які можуть застосовувати аграрні підприємства для визначення відповідних витрат. Бухгалтерський облік довгострокових біологічних активів рослинництва слід розглядати, як інструмент вимірювання економічної діяльності метою якого є забезпечення розвитку агропідприємства через опрацювання фактів господарської діяльності й забезпечення потреб управлінців, а також зовнішніх користувачів достовірною інформацією про використання матеріальних, фінансових і трудових ресурсів.

На етапі закладання біологічних активів, для відображення операцій з відтворення таких активів найпоширеним є відображення таких біологічних активів рослинництва за первісною вартістю, тобто з урахуванням фактично понесених витрат. Спираючись на рекомендації за діючою національною нормативно-правовою базою, накопичення витрат понесених на другому етапі відтворення, здійснюється на субрахунку 231 «Рослинництво». До таких витрат можна віднести матеріальні витрати (саджанці дерев, мінеральні добрива), витрати на оплату праці виробничих працівників, інші прямі матеріальні витрати, розподілені загальновиробничі витрати, витрати на обслуговуючі виробництва тощо. В свою чергу, витрати, пов'язані з розкорчуванням довгострокових біологічних активів рослинництва, які виникають на третьому етапі відтворення списують на рахунок 976 «Списання необоротних активів». Матеріали оприбутковані внаслідок розкорчування, зазвичай до таких відносять деревину, визнаються як дохід і відображаються за кредитом рахунка 746 «Інші доходи». З урахуванням специфіки діяльності агропідприємств слід зазначити, що в бухгалтерському обліку процесів відтворення важливе місце посідає відображення витрат пов'язаних з природно-кліматичними явищами (буревій, засуха, град ін.). Характерною особливістю біологічних перетворень в рослинництві є формування витрат на виробництво продукції, що становлять її виробничу собівартість і повинні бути належним чином задокументовані.

Література:

1. Рослинництво України. Статистичний збірник 2019 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/07/Arch_ros1_zb.htm
2. Мантей О.С. Статистичний аналіз виробництва зерна / О. С. Мантей // Науковий вісник ЛНУВМБТ імені С. З. Гжицького. – 2014. – Том 16, Частина 2, №1 (58). – С. 73-77.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства фінансів України від 18.11.2005 р. № 790. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 02.11.2021)
4. Міжнародний стандарт фінансової звітності 41 «Сільське господарство» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення 02.11.2021)
5. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001 № 132 зі змінами. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01#Text> (дата звернення 01.11.2021).

THE ESSENCE OF OUTSOURCING AND ITS APPLICATION IN THE PROVISION OF ACCOUNTING SERVICES

O.E. Probynyak, student

*N.M. Selivanova, PhD in Economics, Associate Professor
Odessa Polytechnic State University, Odessa*

In order to achieve cost optimization in the enterprise, in recent years, the management of the enterprise has increasingly turned to accounting outsourcing. Such trends are observed due to the rapid development of automation and communication, the creation of modern information technologies. As a rule, accounting outsourcing is used by companies and enterprises that have insufficient time to solve financial matters, or which are not profitable for the maintenance of accounting and documentation. At the moment, there is a tendency in the world to increase the number of business processes that are outsourced.

The purpose of this work is a thorough examination of the theoretical basis in the field of outsourcing, in particular, a clear interpretation of the concept of "outsourcing", which will justify approaches to organizing accounting in the context of its application.

The very concept of outsourcing, which comes to us from the English language, is a way to optimize the activities of a modern enterprise by focusing efforts on certain aspects of activities as a result of transferring the performance of important, but non-core functions and activities to external specialists.

From the position of A.V. Didukh, outsourcing is an enterprise management tool aimed at increasing the efficiency and competitiveness of activities, involving the conclusion of a contract between the customer and the outsourcer in order to perform the customer's business functions for a certain fee, which leads to the optimization of entrepreneurial activity [1].

Outsourcing of accounting services is a service, thanks to which modern enterprises can entrust complex tasks to more competent companies that are able to help in matters of accounting and assess the possibilities of enhancing the competitiveness of the enterprise [2]. Typically, the use of such a service includes everything from day-to-day coding of transactions, accounts receivable, accounts payable, payroll and taxation to financial reporting management.

In accordance with the fourth part of the eighth article of the Law of Ukraine "About accounting and financial reporting", to ensure accounting, the company independently in compliance with the requirements of this Law chooses the form of its organization. That is why, concluding an outsourcing agreement, companies can outsource accounting to third parties that carry out activities in the field of accounting and auditing [3].

The outsourcing agreement is concluded between the customer and the contractor. The customer is an enterprise that delegates certain business processes; in domestic practice, there is no special concept to denote this subject and a general one is used - the customer company [4].

The entity that outsources certain business processes under an outsourcing agreement is the contractor or, as it is often called, the outsourcer [4]. Examples of outsourcers are audit, consulting and outsourcing firms. Outsourcers also include accounting professionals who are registered as entrepreneurs. Individuals cannot be outsourcers because they do not provide such services due to their legal status in a business or commercial relationship. According to the norms of civil and commercial law, an individual is not a participant in economic relations if he is not registered in the prescribed manner as a business entity, and therefore can not hire employees to conduct their activities. Such a right has only a natural person-entrepreneur or legal entity that are subjects of economic activity [5, p. 112].

Thus, when concluding an outsourcing contract, the following objects of accounting and organization undergo changes (Fig. 1).

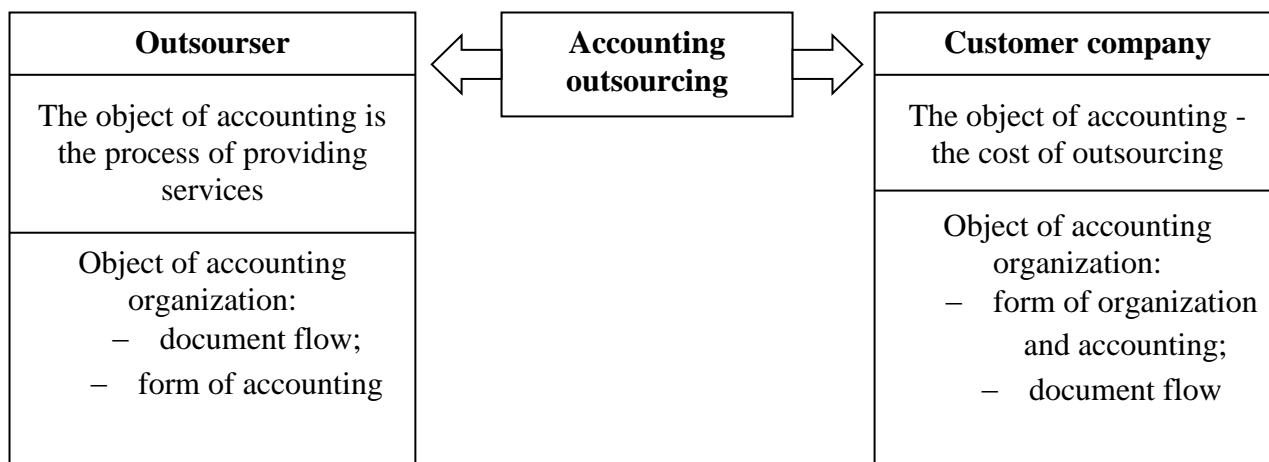

Figure 1 – Objects of accounting and organization, which undergo changes during the conclusion of the accounting outsourcing agreement [4]

The process of organizing the receipt and analysis of economic information directly affects how effectively the company operates. That is why it is necessary to pay special attention to accounting at the enterprise. Companies often use outsourcing to reduce costs, increase efficiency and expand their operations. Businesses that choose to outsource rely on the experience of third-party vendors to outsource tasks to gain the following benefits. The basic principle is that because a third-party vendor focuses on this particular task, it can do it better, faster, and cheaper than if the company were to hire employees. Given these advantages, companies often choose to outsource ancillary functions within their business so that they can focus their resources more specifically on core competencies to gain a competitive advantage in the marketplace.

However, some companies choose to use outsourcing for other reasons. For example, they outsource if they do not have the ability to hire staff who have the special skills and experience needed to do accounting. Sometimes companies prefer to use outsourcing to outsource regulatory requirements or obligations. In addition, more and more companies are turning to outsourcing service providers as innovation hubs.

When using accounting outsourcing, companies can also receive additional related services. Examples of such services are: registration of legal entities of various organizational and legal forms, assistance in the preparation and execution of internal documentation and reporting, consulting clients on optimizing taxation and possible tax risks, communicating with clients and obtaining documents from them, restoring accounting, support liquidation and reorganization, etc.

You can identify the main benefits for business owners from the use of outsourced accounting services:

- concentration of time, energy and resources of the enterprise management on creation of business strategies;
- improving the quality of accounting work by working with accounting experts;
- savings on salaries, taxes, stationery and benefits for staff;
- the opportunity to obtain auditor advice and legal assistance from an outsourcing firm;
- expanding control and reducing the likelihood of internal fraud or theft;
- using of leading software;

– coordination between the customer and the outsourcer of the necessary nuances and conditions of cooperation.

Thus, accounting outsourcing will ensure the formation of highly efficient competitive enterprises, reduce overhead costs due to the fact that outsourcing will accelerate financial and tax accounting while deepening and expanding the capabilities of management accounting, enhancing its efficiency and analytical. The result of the use of outsourcing results in increased efficiency and quality of performance of certain functions of the business entity, including in the field of supply, supply organization, information technology, financial management, personnel management and other aspects of the organization of daily work. Therefore, accounting outsourcing is the most effective option for obtaining profitable and competent accounting services and accounting support, as it allows companies to gain competitive advantages.

References:

1. Didukh O.V. Analysis of the effectiveness of outsourcing in the economic activity of enterprises. Management and entrepreneurship in Ukraine: a special issue. 2012. № 739. pp. 82–87. (in Ukrainian)
2. Davydyuk T.V., Legotska Y.L. Accounting outsourcing as an innovative tool to achieve economic benefits. Economic Journal of Odessa Polytechnic University. 2018. № 1 (3). P. 11-18. URL: <http://economics.opu.ua/ejopu/2018/No1/11.pdf>. (accessed 24 October 2021)
3. About accounting and financial reporting in Ukraine: Law of Ukraine of 16.07.1999 № 996-XIV. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (accessed 25.10.2021)
4. Lyakhovych G.I. Accounting outsourcing: approaches to interpretation and classification. Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. 2016 № 9. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/12417/1/%D0%91%D0%A3%D0%A5%D0%93%D0%90%D0%9B%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%98%D0%99%20%D0%90%D0%A3%D0%A2%D0%A1%D0%9E%D0%A0%D0%A1%D0%98%D0%9D%D0%93%20%D0%9F%D0%86%D0%94%D0%A5%D0%9E%D0%94%D0%98%20%D0%94%D0%9E%20%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%9A%D0%A2%D0%A3%D0%92%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF.pdf> (accessed 24 October 2021)
5. Efimenko M. Legal regulation of outsourcing relations in the United States and Ukraine: a comparative legal aspect. Bulletin of the Taras Shevchenko National University. Legal sciences. 2014. Vip. 1. P.110-113 (in Ukrainian)

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА В ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННІ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

І.Б. Садовська, д.е.н., професор

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

К.Є. Нагірська, к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

Облікова політика є важливим інструментом в організації обліку і в оподаткуванні проєктної діяльності. Проєктна діяльність сьогодні практикується на підприємствах різних організаційно-правових форм і власності. В основному, це бюджетні установи органів місцевого самоврядування і громадські організації. Бухгалтерський облік в означених суб'єктів ведеться у відповідності до чинного законодавства у сфері обліку і оподаткування. При цьому, для внутрішнього використання і регулювання облікових процесів, всі суб'єкти зобов'язані розробляти і затверджувати на рівні керівника Наказ про облікову політику, який також може бути представлений у вигляді Положення про ведення бухгалтерського обліку і складання звітності.

Визначення і зміст облікової політики зафіксовані у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1], зокрема, як сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності.

З точки зору науки питання призначення, структури та методики розроблення і застосування облікової політики представлені у працях вчених Бляхарчук М.О., Жука В.М., Казак О.О., Садовської І.Б. [2; 3] та інших. Запропоновані науковцями рекомендації з методики і методології формування положень облікової політики, розрахунку ефективності від їх застосування є актуальними, проте, не вичерпними. На сьогодні ні на законодавчому, ні на науковому рівнях не розроблені методика і процедури формування положень облікової політики щодо проєктної діяльності.

Відображення в обліку проєктної діяльності має базуватись на визначенні і оцінці характерних ознак, які задають правила і впливають на особливості облікової політики. Такими характерними ознаками є:

- форма власності та організаційно-правова форма юридичної особи;
- галузь і сфера діяльності;
- програмне забезпечення і рівень автоматизації облікових процесів;
- вибір система оподаткування і наявність податкових пільг;
- ступінь деталізації об'єктів обліку з огляду їх економічних характеристик;
- кваліфікація облікового персоналу;
- мотиваційна політика, встановлена колективним договором;
- рівень застосування управлінського обліку і внутрішньої звітності;
- рівень ризиків у побудові системи управління і внутрішнього аудиту.

Характерною вимогою формування облікової політики є прийняття і розуміння відповідальності перед громадськістю. Грантодавці використовують для прийняття рішень щодо прийнятності витрат дані обліку і звітності, спираючись на компетентність їх виконавців. Про це чітко прописано у посібниках, які представлені грантодавцями [4]. Фахівці, які причетні до формування облікової політики проєктної діяльності повинні бути ознайомлені з міжнародними і вітчизняними правилами ведення обліку і проведення аудиту прийнятності витрат на реалізацію проєктів.

Головними завданнями облікової політики проєктної діяльності з огляду на характерні ознаки і вимоги грантодавців доцільно визначити наступні:

- прозоре і достовірне відображення інформації у фінансових звітах;
- відповідність і регламентованість первинної документації;
- дотримання правил держаних закупівель;
- розділення обліку на рахунках відповідно до різних програм задля контролю ймовірності подвійного фінансування;
- варіантність методів і процедур у визначенні оптимального оподаткування
- взаємоузгодження фінансової інформації та індикаторів якісного складу, які заявлені бенефіціаром.

Отже, облікова політика проєктної діяльності має містити основні принципи, правила обліку і оподаткування операцій при реалізації проєктів і порядок їх застосування, відповідальність за порушення принципів і правил на міжнародному рівні і національному. Через положення облікової політики важливо показати відповідальність і роль професії перед суспільством, визначити ризики впливу на професійне судження і можливі наслідки при будь-яких проявах шахрайства чи несумлінного ведення бухгалтерського обліку в процесі реалізації проєктів.

Положення облікової політики мають забезпечити здатність користувачів формувати та використовувати облікову інформацію для прийняття ефективних управлінських рішень в процесі управління проєктами в цілях підвищення їх ефективності, результативності та соціальної відповідальності.

Важливим у формуванні облікової політики проєктної діяльності є питання щодо застосування податкової пільги з податку на додану вартість операцій в рамках проєкту міжнародної технічної допомоги. З метою підтвердження права на застосування пільг з ПДВ при здійсненні операцій з постачання товарів, робіт, послуг в рамках проєкту міжнародної технічної допомоги необхідно застосовувати основні документи: реєстраційну картку проєкту, в рамках якого здійснюється закупівля товарів, робіт, послуг; план закупівлі виконавця проєкту; контракт на постачання товарів, виконання робіт та надання послуг, (у контракті обов'язково зазначається, що закупівля товарів, робіт і послуг здійснюється коштом проєкту міжнародної технічної допомоги та відповідає категорії (типу) товарів, робіт і послуг, зазначених у плані закупівлі). Загалом, процес формування облікової політики проєктної діяльності не є сталим, оскільки залежить від правил програм міжнародної підтримки, які є грантодавцями, і, відповідно, встановлюють правила, обов'язкові до виконання отримувачами грантів для забезпечення проєктної діяльності.

Література:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 №996-XIV. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 29.10.2021).
2. Казак О.О. Теоретичні засади формування облікової політики сучасних підприємств. Ефективна економіка. 2019. № 9 URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2019/59.pdf (дата звернення 28.10.2021).
3. Садовська І.Б., Бляхарчук М.О. Облікова політика в управлінні підприємством: методика і практика: Монографія. Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2018. 300 с.
4. Practical Guide to Contract Procedures for EU External Actions – PRAG. 15 July 2019. URL: <http://ec.europa.eu/europeaid/rag> (дата звернення 29.10.2021).

ТЕХНОЛОГІЇ СЕРВІСНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ В КОНТЕКСТІ ЇХ АДМІНІСТРУВАННЯ

А.Т. Сафарова., к.е.н., доцент

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Розвиток інформаційних технологій сприяє їх активному впровадженню в усі сфери життя. Не залишаються осторонь й органи державної податкової служби, які активно розвивають електронні сервіси для співпраці із платниками податків.

Впровадження Інтернет-технологій у роботі державної податкової служби сприяє розширенню спектра надаваних послуг та покращенню якості обслуговування платників податків. Також застосування інформаційно-комунікаційних технологій органами ДПС сприяє мінімізації людського фактора і зменшенню корупційних ризиків, прозорості й оперативності проведення звітності щодо платіжних зобов'язань тощо.

На сьогодні в контексті адміністрування податків і зборів Державна податкова служба України впроваджує все більше нових технологій сервісного обслуговування платників податків, що створює сприятливі умови для їх співпраці.

Розглянемо детальніше електронні сервіси, розміщені на офіційному веб-порталі ДПС, та їх призначення:

– електронний кабінет (<https://cabinet.tax.gov.ua>), який містить інформацію про взяття на облік платників податків, стан розрахунків з бюджетом, листування з органами ДПС, пошук інформації в реєстрах ДПС, подання заяв/запитів, подання декларації про майновий стан і доходи в електронному вигляді, сплату податків (фізичним особам), перегляд даних СЕА ПДВ та інші електронні сервіси;

– інформація з реєстрів (<https://cabinet.tax.gov.ua/registers>), де міститься реєстр страхувальників, реєстр платників ПДВ, реєстр платників єдиного податку, інформація про РРО, інформація про книги ОРО, реєстр платників акцизного податку з реалізації пального, реєстр осіб, які здійснюють операції з товарами та інші;

– перевірка потенційних бізнес-партнерів щодо сумлінності сплати податків до бюджету (<http://tax.gov.ua/businesspartner>), що дає можливість платникам податків більше дізнатися про свого бізнес-партнера;

– загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс (<http://zir.tax.gov.ua/>), який містить актуальні запитання та відповіді з бази знань, нормативні та інформаційні документи, дані про останні зміни в законодавстві, єдиний реєстр ППК, письмові звернення, ставки податків та зборів, тощо;

– сервіс «Пульс» ДПС (<http://tax.gov.ua/others/puls->), створений для надання інформації про неправомірні дії чи бездіяльність (можливі корупційні ризики) посадових осіб ДПС та її територіальних органів;

– кваліфікований надавач електронних довірчих послуг (<http://acskidd.gov.ua/>), який передбачає надання послуг електронного цифрового підпису;

– електронна звітність (<http://tax.gov.ua/elektronna-zvitnist/>) є спеціалізованим клієнтським програмним забезпеченням для формування та подання звітності до «Єдиного вікна подання електронної звітності»;

– дані Реєстрів волонтерів АТО (<http://tax.gov.ua/volontery>), де міститься інформація про фізичних осіб – благодійників;

– декларування громадян (<http://tax.gov.ua/others/deklaruvannya-gromadyan>), де розміщено Податкову декларацію про майновий стан і доходи.

Електронні сервіси, які надаються через «Єдине вікно подання електронної звітності» поділяються на два види:

- реєстр форм електронних документів (перелік сервісних запитів) для фізичних осіб;
- реєстр форм електронних документів (перелік сервісних запитів) для юридичних осіб).

Також Державною податковою службою України, крім приймання податкової звітності в електронному вигляді запроваджено приймання та обробку звітності, яка подається до Пенсійного фонду України та Державної служби статистики України.

Інформаційна підтримка та технічна допомога платникам податків з питань подання в електронному вигляді податкової звітності та реєстрації податкових накладних надається через Call-центр. Для надання консультацій та інформаційно-довідкових послуг відповідно до Податкового кодексу України, законодавства з питань сплати єдиного соціального внеску та іншого законодавства, контроль за додержанням якого покладено на ДПС, створено Контакт-центр, який працює по телефону, з використанням електронної пошти, факсу, голосового автовідповідача. Також Контакт-центр здійснює організацію роботи та надання послуг електронного цифрового підпису, розсилку на електронні адреси платників повідомлень про зміни в законодавстві з питань оподаткування, єдиного соціального внеску та іншого законодавства, контроль за додержанням якого покладено на ДПС.

Для дистанційного спілкування з платниками податків державна податкова служба запровадила сервіс «InfoTAX» у двох месенджерах Telegram та Viber, аудиторія яких налічує близько 45 тис. користувачів [1]. Повідомлення від ДПС допомагають вчасно сплатити податки та уникнути податкового боргу і штрафних санкцій.

Державна податкова служба постійно намагається запроваджувати нові технології для спрощення та зручності сплати податків. Зокрема, однією з найновіших технологій для сервісного обслуговування платників податків є впровадження хмарних підписів SmartID від Приватбанк в Електронному кабінеті. Також найближчим часом планується запуск хмарних підписів інших акредитованих центрів сертифікації ключів.

Отже, впровадження Інтернет-технологій для сервісного обслуговування платників податків в роботі податкової служби сприяє налагодженню їх співпраці, розширенню можливостей адміністрування податків та зборів, створює зручні умови для обчислення та сплати податків.

Література:

1. Сайт Державної податкової служби України. URL: <https://tax.gov.ua/>

HISTORY OF THE ORIGIN AND DEVELOPMENT OF ACCOUNTING

N.M. Selivanova, PhD in Economics, Associate Professor

A.V. Hryhorieva, student

Odessa Polytechnic State University, Odessa

The formation and development of accounting is an integral part of the history of our society. Scholars cannot give an unambiguous answer as to the specific period in which accounting arose. In many cases, researchers explain this by the lack of reliable sources that have survived - accounting documents used by mankind at the time.

In the literature there is no consensus on the periodization of the development of accounting, but modern scholars distinguish four main periods (Table 1).

Table 1 - The main periods of development of accounting (*summarized on the basis of [1]*)

Periods	Characteristic features of the period
The first period	It was characterized by the emergence of various ways of registering facts in the accounting registers in the form of systematic and chronological records. The culmination of the period of formation of accounting was the widespread use of double entry.
The second period	It was a time of revolutionary transformations in the field of production, the development of various forms of commodity operations and an increase in trade, financial and other operations not only in individual countries but also around the world. During this period, a fairly large number of works on accounting.
The third period	Formation of accounting as a field of scientific knowledge. During this period, the efforts of most authors were aimed at establishing the theoretical foundations of accounting, to determine the scope of those phenomena, the study of which is the object of this science. A number of definitions of accounting and its objectives were formulated.
The fourth period	- The first stage, covering the period up to the middle of the XX century, is characterized by the development of basic principles of objective assessment of property status of an independent business entity, industry direction in building an accounting system, expanding state regulation of national systems and accounting. - the second stage - from the middle of the XX century. to date - is characterized by the development of principles for assessing the property and legal status of economic entities in an external market environment and in connection with the adoption of effective economic decisions to obtain future economic benefits.

A significant role in the economic development of Ukraine was played by the Cossacks, who emerged in the late XV century. Trade and accounting of finances of the Zaporozhian Sich were determined by the peculiarities of management, way of life and social order. The treasurer and his staff kept records of property, income and expenses in the Zaporizhzhya Sich. Accounting for

income and expenses was kept in special books, a separate book of cash transactions and tangible assets. The accounting work was completed by compiling a report, which was submitted to the Kosh Ataman and the Cossack Council. From the beginning of the XVI to the middle of the XVII century, the ideas of the Italian school of accounting prevailed in Ukraine. In Ukraine at that time there were already well-known works of L. Pacioli "Treatise on Accounts and Records", V. Kotruli "On Trade and the Perfect Merchant", which were widely used by persons who kept records [2].

The late development of accounting in Ukraine in comparison with European countries led to the fact that the first specialists mainly used the experience of foreign scientists, whose names were already known around the world. Only the period of XIX and XX centuries, is a stage of the most rapid development of accounting in Ukraine.

The allocation of accounting as a separate science is accompanied by the emergence of world-class domestic scientists. The formation of the national accounting school in Ukraine took place in inseparable connection with the all-Soviet school, and only with the acquisition of Ukraine's independence did the development of the scientific school take an independent path. During the Soviet period, the Ukrainian accounting school was formed and developed thanks to the work of Ukrainian personnel. During the Soviet era, the Ukrainian accounting school developed alongside the Moscow and Leningrad schools' accounting scientific schools. Prominent scientists who influenced the development of accounting in this period were as follows: M.Kh. Zhebrak, I.A. Basmanov, V.F. Paliy, V.B. Ivashkevich, M.S. Pomazkov, O.S. Narynsky, P.S. Bezrukykh, C.O. Puppies, A.Sh. Margulis et al. Higher educational institutions were in Kyiv, Kharkiv, Odessa, and then in Ternopil [3].

The period of the XIX and XX centuries, is a stage of the most rapid development of accounting in Ukraine. The formation and development of the Ukrainian accounting school took place in inseparable connection with such well-known world accounting schools as: Italian, French, German and Anglo-American. But the greatest influence on the formation of the Ukrainian school was exerted by the Russian school [4].

In a short period of time, a national accounting school was formed in Soviet Ukraine, which was founded at one time by Professor P.P. Nemchinov (1906-1983). The brightest representatives of this school were prof. I.B. Malishev, prof. Yu.Ya. Litvin, prof. I.I. Karakoz. Today, Ukrainian scientific accounting is represented by regional scientific schools: Kyiv, Zhytomyr, Luhansk, Lviv, Odessa, Ternopil, Kharkiv [5].

Today there is an active development of non-state forms of ownership and various organizational forms of business. At the same time, accounting is developing, adapting to the realities of management. At the beginning of the XXI century, the conditions of production in the world began to change dramatically, the next, already the fourth industrial revolution began. Production processes have become globalized, the Internet and cloud technologies are widely used.

The process of digitalization is an integral part of our lives. With the help of digitalization, most of the economic processes around us have become more digital and are an integral component of the information flow, which is actively developed and implemented in all spheres of human life.

Digitalization daily changes the vector of development of economic systems in general, and modernization of the accounting system. Example, software that makes it easier to keep accounts in the market. There is a wide variety of choices, at least a dozen new types of accounting software are created every year. Existing programs are being updated and refined, and a significant part of the software comes to us from abroad, where the accounting automation sector is already a few steps ahead of the existing one in Ukraine. Currently, there are more than 50 types of software [5].

The first steps towards digitalization processes have already been taken. This is evidenced by the digitalization of public services, control over public finances, electronic auctions, online

services. Currently, more than 100 online services provide the opportunity to receive quality service without human intervention. In 2020, 76% of executive authorities post data on the Unified State Web Portal of Open Data data.gov.ua; more than 120 nationwide e-services and 10,000 online registered enterprises have been introduced. The annual growth of the IT sector is recorded at 22% [6].

Currently, all accounting processes are fully or partially automated. The most popular automated accounting systems used in Ukraine are: "1C: Enterprise"; "Accounting 8"; "Fin Expert"; "Info-accountant"; "Financial analysis" of the company "Intellect-Service"; AUBI; "ABACUS Professional"; "BEST"; "BAS Accounting" and others.

From the above we can conclude that modern digitalization processes are characterized by high automation of both accounting separately and enterprise management processes as a whole. The digital accounting system provides remote access to the financial data of the institution. In the new economy, during fierce competition, rapidly aging technologies, professions, ideas, the penetration of the Internet into all parts of the economy, digitalization becomes an integral and important component of modern accounting.

References:

1. Grabova N.M. Theory of Accounting: Textbook. Allowance For ed. M.V. Kuzhel`nyy. K. : ASK, 2001. 272 p.
2. Yaremko I.Y., Lemishovska O.S. History of accounting, analysis and audit: textbook. way. Lviv, 2018. 220 p.
3. Koryagin M.V., Kutsyk P.O. Conceptual development of methodology accounting: monograph. Lviv: LKA, 2015. 239 p.
4. Shvets V.G. Theory of accounting: a textbook. 4th ed., Reworked. and add. Cuesin: Knowledge, 2015. 572 p.
5. Gudz O.E. Digital economy: changing values and guidelines of enterprise management. Economy. Management. Business. 2018. No. 2 (24). Pp. 4–12.
6. Chancellor N.A. Accounting for the digital age: expanding terminological boundaries. Accounting and Finance No 1. 2019. P. 29–34. URL: <http://www.afj.org.ua.ua.article.631>.

ЗАСТОСУВАННЯ РІЗНИХ МЕТОДІВ ОБЛІКУ В ДІЯЛЬНОСТІ БУХГАЛТЕРА ПІДПРИЄМСТВА

А.О. Сібіковська, студентка

Н.М. Селіванова, к.е.н., доцент

Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1] визначає облікову політику як сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності. Таким чином, зміст облікової політики становлять три складові, які по-різному реалізуються на різних рівнях регулювання облікової політики. А саме: а) принципи побудови облікової політики підприємств, установ та організацій; б) методи в обліковій політиці; в) процедури облікової політики.

Бухгалтерський облік характеризується особливим, властивим йому методом відображення господарських явищ. Науковий зміст методу визначається загальним підходом бухгалтерського обліку до явищ господарського життя, що полягає в тому, що всі засоби і процеси, що відображають предмет бухгалтерського обліку, узагальнюються в їх єдності, взаємозв'язку шляхом числового відображення [2].

Таким чином, метод бухгалтерського обліку – це система прийомів і способів, що забезпечують отримання, обробку та видачу повної і достовірної інформації про діяльність суб'єкта господарювання з метою прийняття правильних управлінських рішень.

Специфіка методу визначається особливостями предмета дослідження. Оскільки предметом бухгалтерського обліку є стан використання активів, власного капіталу та зобов'язань підприємства, то метод бухгалтерського обліку повинен забезпечити можливості їх дослідження. Для відображення предмета обліку як єдиного цілого необхідно привести всі складові частини предмета до єдиного вимірника – грошового, згрупувати активи, капітал та зобов'язання підприємства за ознакою економічної однорідності [2].

При більш детальному розгляді метод бухгалтерського обліку поділяється на складові частини, тобто елементи методу бухгалтерського обліку.

Основними елементами методу бухгалтерського обліку є:

а) документування та інвентаризація як способи спостереження за господарськими явищами і первинного їх контролю;

б) система рахунків і подвійний запис як спосіб реєстрації та поточного групування господарських операцій;

в) оцінка і калькулювання як способи вартісного вимірювання господарських процесів;

г) баланс і звітність як способи узагальнення рахункових записів.

Документування – первинна реєстрація всіх господарських операцій суб'єкта підприємництва. За допомогою документації досягається безперервне і суцільне відображення об'єктів обліку. Документування – це основний спосіб бухгалтерського спостереження за господарською діяльністю підприємства. Відображення господарських операцій в документах проводиться в момент здійснення цих операцій і є першим етапом обліку. Документування виступає підставою для здійснення бухгалтерських записів і забезпечує точність, достовірність і безперечність облікових показників, а також можливість їх контролю. Документи мають особливе значення в забезпеченні збереження власності.

Облікові документи виступають єдиною основою всіх видів обліку, що забезпечує єдність їх показників[2].

Інвентаризація використовується поряд з документуванням для суцільного охоплення здійснених господарських операцій, а також для контролю бухгалтерських записів. Інвентаризація – це один із способів спостереження за господарською діяльністю, контролю за збереженням власності та забезпечення достовірності облікових даних. За допомогою інвентаризації облікові дані зіставляються з фактичними даними. Результат інвентаризації (надлишки, недостача) відображається в актах (порівняльних відомостях), що виступають підставою для облікових записів [3].

Система рахунків. Бухгалтерські рахунки також є одним із елементів системи методів бухгалтерського обліку. Для отримання підсумкових даних про кожен об'єкт обліку необхідно всі господарські операції після їх оцінки згрупувати та узагальнити в певному порядку. Для цього операції, відображенні в документах, реєструються на рахунках бухгалтерського обліку.

Подвійний запис. Організації ведуть бухгалтерський облік майна та результатів своєї роботи методом подвійного запису господарських операцій. Це означає, що кожна сума відповідної господарської операції записується двічі: на дебет одного і кредит другого рахунка. Тому взаємопов'язане відображення господарських операцій в системі бухгалтерських рахунків має назву «спосіб подвійного запису». Подвійний запис є важливим елементом методу бухгалтерського обліку і має контрольне значення. Так, записи на дебеті рахунків у загальній сумі повинні дорівнювати записам на кредиті рахунків. Цим забезпечується відображення на рахунках всіх операцій як взаємопов'язаних моментів руху засобів [4].

Оцінка. Аби узагальнити та підсумувати стан господарських операцій в обліку, варто провести їх оцінку. Оцінка – це спосіб вираження в грошовому вимірнику господарських явищ, що підлягають обліку. Тобто натуральні показники, що містяться в первинних документах, переводяться в грошові. Сферою охоплення бухгалтерського обліку є лише елементи процесу відтворення, що піддаються грошовій оцінці. Оцінка є обов'язковою передумовою обліку, оскільки кожне господарське явище, перш ніж воно буде відображено в рахункових записах, має отримати грошову оцінку. В основі оцінки майна лежать реальні витрати, виражені в грошовому вимірнику.

Калькулювання, як елемент методу бухгалтерського обліку, передбачає обчислення собівартості продукції. Він полягає у підрахунку витрат і встановленні собівартості одиниці продукції (робіт, послуг).

Бухгалтерський баланс – спосіб економічного групування й відбиття в грошовій оцінці стану господарських засобів і джерел їх утворення на певний момент часу (дату). Засоби підприємства відображаються в бухгалтерському балансі в грошовому вираженні в двох групуваннях: одна показує якими засобами підприємство володіє, інша – з яких джерел вони були утворені. Обидві частини балансу рівні, так як відображають одне й те ж майно, але з одного боку складу і розміщення, з іншого – за джерелами його утворення [5].

Звітність підприємства – це система показників, що характеризує господарську діяльність підприємства за певний період. Звітність – це система підсумкових показників, що отримується за даними обліку. Вона складається з ряду таблиць і служить для управління та оперативного керівництва підприємством, аналізу та оцінки роботи підприємства, прийняття управлінських рішень. Для складання звітності використовуються підсумки записів за звітний період в системі рахунків бухгалтерського обліку [6].

Таким чином, методична складова облікової політики включає в себе методи та процедури організації та ведення бухгалтерського обліку на окремих його ділянках:

- методи амортизації основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів,
- методи оцінки вибуття запасів,
- методи визначення величини резерву сумнівних боргів,
- методи оцінки фінансових інвестицій в залежності від їх виду,
- методи визначення фінансових інструментів,
- методи оцінки фінансових активів, фінансових зобов'язань, інструментів власного капіталу та похідних,
- методи оцінки ступеня завершеності операції по наданню послуг,
- методи калькуляції виробничої собівартості продукції (робіт, послуг),
- методи визначення ступеня завершеності робіт за будівельним контрактом,
- методи оцінки активів та зобов'язань в операціях, пов'язаних сторін, тощо [5].

Отже, методи обліку - це способи та прийоми, що дають змогу здійснювати оцінку ресурсів, ведення рахунків синтетичного та аналітичного обліку, порядок нарахування амортизації, визначення обсягу реалізації, доходів, витрат, фінансових результатів тощо. Тобто це методи облікової політики як способи вирішення конкретних завдань, які постають перед підприємством при веденні бухгалтерського обліку.

Література:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р., № 996-XIV. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
2. Давидюк Т.В., Манойленко О.В., Ломаченко Т.І., Резніченко А.В. Бухгалтерський облік : навч. посібник. Харків: 2016. 42 с.
3. Жовта Н.А., Сокурченко А.І. Інвентаризація як елемент методу бухгалтерського обліку. Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту в Україні: теорія, методологія, організація: збірник тез доповідей учасників XVIII Всеукраїнської наукової конференції. Київ: 2020. с.122-123.
4. Бруханський Р.Ф. Бухгалтерський облік : підруч. Тернопіль : 2016. 480 с.
5. Акімова Н.С., Топоркова О.В., Наумова Т.А., Ковалевська Н.С., Янчева І.В., Янчев В.В. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. 2016. с. 447.
6. Ковалик Г.В. Документування – елемент методу бухгалтерського обліку. Тернопіль: 2017. с. 89-91.

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ В УКРАЇНІ ТА СПОСОБИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

В.М. Сідлецька, студентка

І.О. Башинська, д.е.н., доцент

Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

В 21 столітті залишається питання акцизного податку і його обліку. Акцизний податок – це непрямий податок на споживання підакцизних товарів (продукції), що включається до ціни таких товарів (продукції), який сплачують виробники чи продавці, призначений для регулювання попиту на певні товари [1].

Проблема акцизу в тому, що він є штрафним податком, бо включається в ціну тих товарів споживання яких приносить шкоду державі та її громадянам. Тим самим держава як би заздалегідь штрафує споживачів таких товарів, хоча багато хто з них про це навіть не здогадуються. Вводячи акциз на конкретні види товарів, держава визнає, що воно вважає недоцільним або неможливим заборонити їх виробництво. Але оскільки споживання цих товарів призводить до негативних наслідків для суспільства, на компенсацію таких наслідків держава стягує додаткові гроші. Дуже важливими є акцизні марки, або акцизні бандеролі – вид фіскальних марок для оплати акцизного збору на окремі види товарів, наприклад, на алкоголь і тютюн. Застосування акцизних марок дозволяє державі своєчасно виявляти товари, не оплачені акцизним збором, а покупцеві гарантує якість і кількість товару, що купується. Якщо ж їх не буде, то це є підставою для анулювання ліцензії на роздрібну та/або оптову торгівлю. Також, настає адміністративна відповідальність за роздрібну, оптову торгівлю, експорт та імпорт спиртних і алкогольних напоїв без акцизних марок у вигляді штрафу – від 50 до 200 (від 850 до 3400 грн.) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією предметів торгівлі та виручки (прибутку), одержаної від продажу предметів торгівлі.

Фінансові результати діяльності підприємства є надзвичайно важливим показником для суб'єктів господарювання, оскільки діяльність підприємства та майбутнє його існування безпосередньо залежать від отриманих результатів [2]. Тому в сучасних умовах господарювання виникає необхідність детальної переоцінки підходів до управління підприємствами [3; 4]. Центральне місце в системі управління будь-якого підприємства займають фінансові результати, які є важливою та складною економічною та обліково-аналітичною категорією, що знаходяться в центрі уваги обліковців у розрізі розглядання проблем пов'язаних з його визначенням, методикою розрахунку, обліку, оподаткування та відображення в звітності. В цілому наведена вище інформація дозволяє стверджувати, що в сучасній Україні податок на акцизні товари є значущою ланкою в житті громадян. Введенням акцизу на конкретні види товарів держава визнає, що вона вважає недоцільним або неможливим заборонити їх виробництво. Для того, щоб скоротити шкоду, яку приносять акцизні товари, держава підвищує податок на них, тим самим захищаючи своїх громадян від шкідливих товарів.

Отже, роздивившись проблеми, можна побачити, як вдало вирішує ситуацію держава в сфері обліку. Все прораховано та професійно аналізовано, зроблено висновки та дії. Специфіка обліку запасних частин за міжнародними стандартами бухгалтерського обліку полягає в тому, що за їх тлумаченням допускається облік запасних частин як основних засобів, якщо суб'єкт господарювання планує їх використовувати довше ніж один рік, або разом із об'єктом основних засобів. За національними положеннями, такий спосіб обліку

можливий лише, якщо запасна частина може виконувати свої функції та приносити економічні вигоди підприємства незалежно, без взаємодії з об'єктом основних засобів.

Також принциповою є розбіжність в відображенні уцінки запасних частин. За національними положеннями відбувається уцінка кожної окремої одиниці запасних частин, залежно від вартості, яку вдасться отримати на ринку при її продажі. За міжнародними стандартами передбачено можливість об'єднання подібних запасних частин в групи для уцінки та створення резервів. Можливо зробити висновок, що існує багато чинників, що обумовлюють особливості формування системи бухгалтерського обліку в сфері житлово-комунальних послуг [5; 6].

Для розвитку сфери ЖКГ та обґрунтованості формування системи обліку необхідно вдосконалити нормативно-правову базу з урахуванням виділених особливостей. Вдосконалити механізм розрахунку тарифів та визначити доцільну калькуляційну одиницю за кожним видом послуг, що надаються. Подальший розвиток обліку фінансових результатів підприємства вбачається можливим за наступних умов: удосконалення Робочого плану рахунків на підприємстві на основі відкриття до синтетичних рахунків бухгалтерського обліку субрахунків, що дозволить підвищити інформативність обліку фінансових результатів та відокремити необхідну для аналізу інформацію, здійснювати ефективний контроль та прогнозувати результати діяльності у майбутньому; удосконалення управлінського обліку в контексті контролю кожного структурного підрозділу підприємства у певний момент часу за формуванням доходу; удосконалення класифікаційних ознак доходів та витрат, що виступають складовими елементами фінансового результату підприємства, що у кінцевому підсумку має сприяти узгодженню класифікації видів діяльності та субрахунків обліку фінансових результатів.

Література:

1. Податковий кодекс України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
2. Селіванова Н.М., Башинська І.О., Грабовенко О.А. Облік та оподаткування фінансового результату підприємства в умовах зміни податкового законодавства / Економіка. Фінанси. Право. – Київ, 2017. – №11/3, С. 45-53
3. Voloshchuk L. O., Selivanova N. M., Fraiman A. V. Formation and Implementation of Non-Financial Reporting as the Main Tool of Socially Responsible Activities of Urban Electric Transport Enterprises. Економіка: реалії часу. Науковий журнал. 2021. № 2 (54). С. 15-23. – Режим доступу: <https://economics.net.ua/files/archive/2021/No2.html>
4. Башинська І.О., Макарець Д.О. Управління ризиками в проектах/ Економіка. Фінанси. Право. – Київ, 2017. – 5/2'2017 – С. 38-40
5. Filyppova S.V., Smokvina H.A. Methodology of the region's investment-and-innovation ranking and image assessment [Електронний ресурс]. Економіка: реалії часу. Науковий журнал. 2013. № 1 (6). С. 117-121. Режим доступу до журн.: <http://economics.net.ua/files/archive/2013/n1.html>
6. Башинська І.О., Філіппов В.Ю., Чернягіна Н.С. Індустріальні парки України: сучасне становище та перспективи розвитку в умовах цифровізації інноваційної економіки. Економіка. Фінанси. Право. 2021. № 10. С. 9-12

МІСЦЕ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Г.О. Сімова, студентка

Г.Б. Свінар'ова, к.е.н., доцент

Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

Бухгалтерський облік – це одне з головних джерел наповнювання інформаційного потоку, що надходить до керівництва. Інформація, яку він показує, необхідна для прийняття управлінських рішень.

Розберемося що ж таке інформаційна система управління підприємством. Вона являє собою сукупність взаємопов'язаних підсистем, які взаємодіють та у результаті надають інформацію, необхідну для ведення бізнесу; забезпечують управлінський апарат необхідною інформацією. Бухгалтерська інформаційна система є найважливішою підсистемою, тому що вона керує потоком економічної інформації та направляє її у всі підрозділи бізнесу, а також зовнішнім користувачам.

Головною метою бухгалтерської інформаційної системи є збір вхідних даних та формування на їх основі вторинної підсумкової інформації, яку користувачі будуть використовувати як основу для прийняття управлінських рішень.

Система бухгалтерського обліку – це так званий механізм підготовки та відображення інформації про фінансове та майнове становище підприємства. Завдяки цій інформації всі користувачі мають уявлення про реальний стан справ на підприємстві.

Розробка бухгалтерської інформаційної системи відбувається при дотриманні таких закономірностей:

- елементами облікової інформаційної системи виступають знання про бухгалтерський облік, а також інформація як зовнішня, так і внутрішня;

- облікова інформаційна система створює умови для ефективної реалізації господарських операцій, забезпечуючи при цьому інформаційну підтримку суб'єктів господарювання;

- облікова інформаційна система органічно входить до складу єдиної інформаційної системи підприємства, впливаючи при цьому на решту складових, і, одночасно, зазнаючи зворотного впливу [1].

Основним видом інформаційного забезпечення процесу управління на рівні господарюючих суб'єктів є економічна інформація, яка характеризує виробничі відносини у суспільстві.

Економічна інформація – це кількісне відображення суспільно-економічних явищ та процесів за допомогою сукупності цифр, фактів, відомостей та інших даних. Вона містить дані соціально-економічного планування і прогнозування, первинного, оперативного й бухгалтерського обліку, фінансових планів, економічного аналізу, статистичної звітності, тощо [2].

До найважливіших об'єктів інформаційного забезпечення управління підприємством з позиції реалізації задач бухгалтерського обліку, слід віднести:

- нормативно-правову базу бухгалтерського обліку;

- облікову політику підприємства;

- дані синтетичного та аналітичного обліку;

- первинні документи;

- фінансову звітність;

- внутрішню (управлінську) звітність [2].

Зазначені об'єкти повинні бути покладені в основу формування інформаційного забезпечення управління підприємством.

Головним завданням бухгалтерського обліку, як інформаційної системи, є найбільш повне та своєчасне задоволення користувачів достовірними даними про стан майна та результати діяльності підприємства.

Бухгалтерський облік поділяється на фінансовий, управлінський та податковий.

Згідно із статтею 1 закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» фінансова звітність – звітність, що містить інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства. У цьому законі поділу на бухгалтерський та фінансовий облік немає, адже більшість економістів вважають, що фінансовий це і є бухгалтерський [3].

Рішення про організацію управлінського обліку керівництво підприємства приймає самостійно. Також підприємство самостійно прописує правила його ведення. Інформація, яка використовується у даному виді обліку є комерційною таємницею та стосується обліку витрат, доходів, фінансових результатів в розрізі структурних підрозділів, каналів постачання та збуту. Цей вид обліку використовується тільки внутрішніми користувачами, в Україні ведеться тільки великими виробничими підприємствами. Найчастіше для прийняття управлінських рішень керівництво використовує управлінський облік. Адже саме він спрямований на підготовку інформації для внутрішніх користувачів. До них відносяться обслуговуючий персонал і фахівці, що займаються управлінням господарського суб'єкта. Завдання управлінського обліку – забезпечення відповідальних за ті чи інші виробничі цілі менеджерів необхідною інформацією.

Податковий облік ведеться за встановленими державою правилами. З його допомогою формується інформація про нарахування та сплату податків і зборів відповідним державним органам.

Метою цих видів обліку – своєчасне забезпечення керівництва всебічною інформацією, необхідною для управління.

Облікова інформація відображає факти господарського життя. Вона є важливою складовою інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень.

Для управлінського персоналу облікова інформація з первинних документів є цінною в цілях здійснення контролю. Проте, дана інформація характеризує одиничні об'єкти, явища та процеси в господарській діяльності і не відображає всієї сукупності однотипних господарських операцій відносно певного об'єкта чи процесу в межах визначеного проміжку часу. Облікова інформація є корисною в цілях управління через можливість отримання даних про зміни функціонування доходів, витрат та фінансових результатів.

Облікова інформація при прийнятті управлінських рішень повинна бути корисною та правдивою.

Користувачі облікової інформації – це юридичні та фізичні особи, споживачі інформації. Вони використовують її для оцінки альтернатив управлінських рішень в процесі їх прийняття, оцінки показників інвестиційної, маркетингової, цінової, фінансової політик суб'єкта господарювання, для підтвердження фінансового стану або ж в інших цілях. Облікова інформація для користувачів представляється у вигляді фінансової звітності. [2]

Отже, бухгалтерський облік займає провідне місце в інформаційній системі управління підприємством. З його допомогою відбувається формування і узагальнення всіх відомостей про стан підприємства, його майно, джерела його утворення, господарських і фінансових процесів та їх результати. Зібрана інформація дозволяє приймати правильні управлінські рішення, прогнозувати подальші перспективи діяльності та розвитку підприємства.

Література:

1. Сіренко Н. М., Баришевська І. В., Щербина Ю.О. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством. Курс лекцій. МНАУ, 2016. 132 с
2. О.А. Лаговська, С.Ф. Легенчук, В.І. Кузь, С.В. Кучер. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навчальний посібник. Житомир: Житомирський державний технологічний університет, 2017. 416 с
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

С.В. Сирцева, к.е.н., доцент

О.Р. Форшевська, студентка

Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

В умовах інституціонального середовища змінюється традиційне уявлення та ставлення до такої підсистеми управління підприємством як бухгалтерський облік. Так, формуються нові принципи та завдання бухгалтерського обліку, які поступово змінюють призначення облікової інформації та показників фінансової звітності. Поява нових об'єктів обліку, зокрема, ризиків, представлених умовними фактами господарської діяльності суб'єктів господарювання, та методик їх облікового відображення, потребують розробки та впровадження відповідних методичних підходів щодо їх контролю.

Система внутрішнього контролю на підприємстві створюється задля забезпечення надійності, законності, ефективності, безпеки здійснюваних операцій та захисту від можливих потенційних помилок та порушень. Контроль є найважливішим фундаментальним елементом управління на всіх стадіях діяльності будь-якої організації. Відповідно, такі функції управління як: планування, мотивація, створення організаційних структур нерозривно пов'язані з контролем, розглядуваним як процес досягнення встановлених організацією цілей. А його сутність полягає не лише у виявленні проблем, що виникають, та їх ліквідації, а й у впровадженні різноманітних заходів для запобігання подібних ситуацій у майбутньому [1, с.40].

Функціонування системи внутрішнього контролю передбачає її відповідне інформаційне забезпечення, основою якого є облікові підсистеми суб'єкта господарювання.

Так, ефективна організація бухгалтерського обліку дозволяє прийняти ефективне рішення, контролювати його виконання. Відсутність обліку говорить про неблагополучне становище на підприємстві [2, с. 43]. Тому бухгалтерська інформація є основною, і від її достовірності залежить весь процес управління, який завершує контроль.

Організація внутрішнього контролю – галузь компетенції управління та бухгалтерської служби суб'єкта господарювання.

Важливу роль у забезпеченні ефективного контролю суб'єкта господарювання відводять бухгалтерському контролю як одному з видів внутрішньогосподарського контролю та головному бухгалтеру як суб'єкту, якому законодавством та всією логікою контрольного процесу відведено важливу роль у забезпеченні своєчасності та достовірності обліку.

Контрольні завдання бухгалтерського контролю – це сукупність процедур, які визначаються при певному обсязі облікової інформації та направляються на перевірку збереження і примноження власності суб'єкта господарювання, раціонального, економного використання фізичного та фінансового капіталу, а також доцільності та законності існування господарських операцій.

Такий контроль включає в себе:

- 1) заходи щодо забезпечення безпомилкового відображення господарських операцій відповідно до їх економічної сутності;
- 2) продуктивність системи документообороту;

3) операційні процедури: опис операцій; встановлення відповідальності осіб, які їх здійснюють; розподіл обов'язків між виконавцями в процесі проведення господарських операцій; ухвала, запис та контроль за здійсненням господарських операцій; внутрішні перевірки до моменту виконання господарських операцій системою автоматизованого контролю тощо [3].

Основними завданнями бухгалтерського контролю є:

- запобігання неправомірним та несвоєчасним діям;
- виявлення та запобігання випадкових та навмисних помилок в обліку;
- контроль узгодженості облікових систем;
- забезпечення попереднього, оперативного та подальшого контролю фактів господарського життя, а також виявлення, прогнозування та оцінка пов'язаних з ними ризиків суттєвого спотворення фінансової звітності.

У більшості компаній контролюючі функції бухгалтерського обліку розмиті, не структуровані. Бухгалтер практично перестав бути учасником системи контролю компанії, його простір у цій системі часто займають служби внутрішнього контролю, аудиту, контролінгу, управлінського обліку, фінансові департаменти тощо. У зв'язку з цим є важливим закріплення у внутрішніх документах компанії конкретних контролюючих функцій за головним бухгалтером, серед яких, як мінімум, мають бути:

- за видами бухгалтерського контролю: забезпечення попереднього, поточного, подальшого контролю;

- за субфункціями бухгалтерського контролю: пооб'єктний та зведення даних синтетичного та аналітичного обліку.

Важливим вектором удосконалення організації контролю бухгалтерського обліку та звітності є підвищення статусу бухгалтера та його відповідальності за результати діяльності.

Отже, бухгалтерський облік відіграє важливу роль у забезпеченні ефективності внутрішнього контролю на підприємстві. Внутрішньогосподарський бухгалтерський контроль має бути на підприємствах надійним, безперервним та поширюватися на всі види господарської діяльності. Для цього потрібно розрізняти внутрішньогосподарський контроль залежно від його суб'єктів здійснення, що дозволить своєчасно проявити порушення та запобігти значним втратам.

Література:

1. Зянько В.В., Тесьолкіна А.О. Роль внутрішнього контролю в процесі управління підприємством. Вісник Вінницького політехнічного інституту. 2016. № 1. С.39-43.

2. Стельмах В.С. Контроль: інспектування, аудит, банківський нагляд : монографія / В.С. Стельмах, О.А. Єпіфанов, І.В. Сало, М.А. Єпіфанова. Суми : ВТД “Універсальна книга”, 2006. 432 с.

3. Левченко З.М. Організація бухгалтерського контролю на підприємстві. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/944/1/%D0%9E%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%B1%D1%83%D1%85%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8E1.pdf>.

ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОГО ПІДХОДУ ДО ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ ВНУТРІШНЬОГЕНЕРОВАНОГО ГУДВІЛУ ЯК СПЕЦИФІЧНОГО ВИДУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

М.В. Собакар, аспірант

С.В. Лабунська, д.е.н., професор

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків

Перехід до інформаційної парадигми розвитку світової економіки супроводжується наданням наявності нематеріальних ресурсів, а саме їх складової, що має інтелектуально-інформаційний характер, ролі визначального фактору зростання ринкової вартості підприємств та конкурентних переваг. Такі переваги в науковому середовищі характеризуються як «гудвіл», розкриваючи його економічну сутність як «сукупність нематеріальних чинників, наявність яких забезпечує конкурентні переваги для підприємств і дає можливість отримувати додатковий дохід» [1].

Проте облікова сутність гудвілу полягає у перевищенні ринкової вартості підприємства над балансовою, а сама облікова категорія «гудвіл» виникає в обліку та відображається у звітності під час продажу або об'єднання підприємств [2]. Такий гудвіл характеризують як зовнішній або придбаний. Але, передумовою його появи є існування феномену внутрішньогенерованого (внутрішнього) гудвілу у формі невідображених системою обліку нематеріальних ресурсів. Таким чином, відповідно до діючої методики обліку, формування гудвілу відбувається в процесі поточної господарської діяльності, а фактична оцінка та відображення лише при продажу або злитті підприємств. Таким чином, для забезпечення достовірної оперативної оцінки вартості компанії постає необхідність оцінки та облікового відображення внутрішнього гудвілу в процесі діяльності підприємства.

Формування внутрішньогенерованого гудвілу відбувається за рахунок накопичення нематеріальних ресурсів інформаційно-інтелектуального характеру, які у зв'язку з існуючими критеріями визнання нематеріальних активів за ПСБО 8, не визнаються системою обліку та не включаються до складу активів підприємства на основі наступних причин:

1) більшість таких нематеріальних ресурсів не відповідають умові ідентифікації, а саме є невіддільними від їх носіїв або в цілому від підприємства та не можуть бути відчуженими та/або реалізованими як окремий актив (наприклад, ділова репутація, знання працівників, організаційна структура підприємства, досвід персоналу тощо);

2) більшість інформаційних ресурсів не повною мірою відповідають критерію контрольованості, так як безпосередніми власниками та носіями знань, кваліфікації, досвіду, навиків, інформації є працівники, тому підприємство не володіє безобмеженими можливостями щодо повного доступу, розпорядження такими ресурсами та управління економічними вигодами від їх використання;

3) формування та наявність зазначених ресурсів в більшості випадків не оформлюється документально, що ускладнює можливість їх ідентифікації в якості активу та доказу володіння та контролю;

4) складність визначення можливості отримання та оцінки майбутніх економічних вигід від понесених витрат на формування нематеріальних ресурсів у складі внутрішньогенерованого гудвілу;

5) складність співставлення понесених витрат з елементами внутрішнього гудвілу;

б) необхідність відповідно до П(С)БО 8 списання на витрати періоду, а не на формування нематеріального активу, витрат на дослідження, підготовку та перепідготовку кадрів, підвищення ділової репутації підприємства та на створення торгових марок, незважаючи на фактичне забезпечення ними майбутніх економічних вигід [3].

З огляду на наявність обмежень щодо включення внутрішньо генерованого гудвілу до складу активів, існують пропозиції щодо його облікового відображення в системі управлінського обліку, яка не є регламентованою та формується підприємствами самостійно в залежності від потреб менеджменту. Проте, незважаючи на існуючі законодавчі обмеження, автором пропонується введення внутрішнього гудвілу також до числа облікових елементів системи фінансового обліку, та здійснювати його облік на основі інтеграції систем фінансового та управлінського обліку. Загальний підхід до формування системи обліку внутрішнього гудвілу полягає в тому, що управлінським обліком буде забезпечено процеси розподілу понесених витрат на видатки (спожиті витрати) та на формування вартості елементів гудвілу. Крім того, саме системою управлінського обліку може здійснюватися достовірна оцінка вартості гудвілу за рахунок застосування методів експертної оцінки. Дані системи управлінського обліку надалі мають бути враховані фінансовим обліком шляхом відображення отриманої інформації на відповідних рахунках, а в подальшому і в фінансовій звітності.

Перевагою застосування саме такого підходу є формування єдиної інформаційної бази та уникнення розбіжностей між системами обліку, що сприятиме оперативному прийняттю управлінських рішень на основі даних про наявність та рух нематеріальних ресурсів, підвищуватиме ступінь та якість управління та контролю над елементами внутрішньо генерованого гудвілу. Крім того, таким підходом буде забезпечено відображення реальної вартості підприємства фінансовою звітністю, що вплине на процес прийняття рішень як внутрішніми, так і зовнішніми користувачами інформації.

Формування системи обліку внутрішньо генерованого гудвілу необхідно починати з визначення його структури та елементів; система синтетичних рахунків для ведення обліку внутрішнього гудвілу має відповідати запропонованій структурі.

Відповідно до авторського бачення, основою віднесення нематеріального ресурсу до внутрішнього гудвілу є, з одного боку, надання економічних вигід підприємству як бізнес-структурі від володіння та використання нематеріальними ресурсами, а з іншого, неможливість їх однозначної ідентифікації як активів.

Так, в структурі внутрішнього гудвілу мають відобразитись нематеріальні ресурси, які є невіддільними від підприємства; інші види нематеріальних ресурсів, які на даний момент відносяться на видатки, але фактично генерують додаткові економічні вимоги та можуть бути відчуженими та реалізованими (інноваційні технології, інформаційні ресурси у вигляді баз даних, комерційних таємниць, рецептури виробництва, результатів маркетингових досліджень тощо) мають бути віднесені до складу нематеріальних активів. В той же час, понесені витрати, які в результаті оцінки визнано як непродуктивні та неефективні, не будуть капіталізовані в складі гудвілу, та мають бути віднесені до складу видатків поточного періоду.

На основі аналізу сутності та складових внутрішнього гудвілу, автором пропонується наступна структура його елементів відповідно до сфер діяльності підприємства для подальшого формування системи рахунків обліку:

1) ресурси, пов'язані з позиціонуванням на ринку та проведенням маркетингової діяльності: ділова репутація (імідж), вартість бренду та торгових марок, якість та лояльність клієнтської бази, ділові зв'язки і т.д.;

2) ресурси, пов'язані з організацією внутрішнього середовища та бізнес-процесів підприємства: організаційна структура підприємства, налагодженість бізнес-процесів, якість політик поставок та збуту, згуртованість та мотивація колективу тощо;

3) інформаційно-інтелектуальні ресурси, пов'язані зі знаннями, кваліфікацією, навиками та досвідом персоналу.

На основі аналізу досліджень щодо методики відображень в бухгалтерському обліку внутрішнього гудвілу підприємства [1, 4, 5, 6, 7], автором розроблено власну пропозицію щодо формування загального підходу до обліку внутрішньогенерованого гудвілу. З огляду на сутність внутрішнього гудвілу, вважається доцільним його віднесення до складу нематеріальних активів та відображення на рахунку 124 «Внутрішньогенерований гудвіл» з подальшою аналітикою, що відповідає структурі такого гудвілу:

- 124.1 «Ринкові активи»;
- 124.2 «Організаційна структура»;
- 124.3 «Інформаційно-інтелектуальні ресурси».

Такий підхід базується на ідентичності економічної сутності нематеріальних активів та внутрішнього гудвілу, що формується саме на основі нематеріальних ресурсів.

Даний підхід передбачає первісну капіталізацію понесених витрат на внутрішній гудвіл на рахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів» замість діючої методики їх прямого списання на рахунки 92, 93, 94. Далі, в результаті встановлення можливості/відсутності економічних вигід, дані витрати капіталізуються на запропонованому рахунку 124 або списуються на витрати періоду.

В пасиві балансу внутрішній гудвіл доцільно відображати у складі додаткового капіталу, застосовуючи субрахунок 426 «Накопичений гудвіл».

Таким чином, на підставі розглянутого, автором пропонується розподіл гудвілу підприємства, який виникає в процесі бізнес-діяльності, на внутрішній та зовнішній з подальшою класифікацією за структурними елементами, які відображають їх економічний зміст. З огляду на вплив внутрішнього гудвілу на оцінку підприємства та прийняття рішень, вважається необхідною подальша розробка методики для його оцінки та ідентифікації в обліку українських підприємств.

Література:

1. Ясишена В. В. Проблемні аспекти методології та організації обліку нематеріальних активів. 2020. 330 с.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств» від 07.07.1999 р. №163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99#Text> (дата звернення: 03.11.2021).
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» від 18 жов. 1999 р. №242. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text> (дата звернення: 03.11.2021).
4. Діба В. М. Теоретико-методичні підходи до обліку чинників внутрішнього гудвілу. Вчені записки : зб. наук. праць. 2013. № 15. С. 126–134.
5. Легенчук С.Ф. Бухгалтерське відображення інтелектуального капіталу : автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.09. 2006. 21 с.
6. Судин Ю.А. Облік гудвілу підприємств: теорія і практика. Науковий вісник Ужгородського університету. 2015. №2 (46). С. 368–371.
7. Травін В.В. Особливості організації бухгалтерського обліку внутрішнього гудвілу як прояву соціального капіталу на мікроекономічному рівні. Вісник ЖДТУ. 2010. №2 (52). С. 197–201.

СТАНОВЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК НАУКИ

Д.Д. Терзі, студент

Н.М. Селіванова, к.е.н., доцент

Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

Бухгалтерський облік – це мистецтво, а також наука, що являє собою систематичний процес, який ідентифікує, класифікує і повідомляє економічні факти і цифри організації. Бухгалтерський облік використовується в різних організаціях та різноманітних ситуаціях, тому неможливо розробити принципи, які мають універсальне застосування. Сучасний облік базується на певній концепції та угодах і піддається певним обмеженням.

Витоки зародження сучасного обліку розпочалися з видання Луки Пачолі «Summa de arithmetica, geometria, proportioni et proportionalità». У 1494 році описана система подвійного запису, яка продовжує залишатися основоположною структурою для сучасних систем бухгалтерського обліку у всіх типах організацій. При використанні подвійного запису в бухгалтерському балансі зазначаються як ресурси, контрольовані організацією, так і сторони, в яких є претензії до цих активів. Ранні історії бізнесу визначають бухгалтера як цінного співробітника. В міру ускладнення бізнесу потребу в більш ретельному аналізі та інтерпретації фінансової інформації була задоволена розвитком нової професії – публічного бухгалтерського обліку. У міру того, як підприємства ставали все більш складними, потреба в більш прозорому огляді та інтерпретації фінансової інформації була задоволена з розвитком нової професії державного бухгалтерського обліку. Через історичний процес примітивна непослідовна і заплутана система ведення бухгалтерського обліку досягла саме дисциплінованої системи обліку. На основі даних, отриманих з історії еволюції та особливостей поступового розвитку, історію бухгалтерського обліку можна хронологічно поділити на 4 етапи:

1. Від первісної епохи до 1494 року нашої ери.
2. Преаналітичний етап (1495 – 1799).
3. Розвиток, тобто аналітична стадія (1800-1950).
4. Сучасна епоха (1951 – і далі) [1].

З часом збільшився обсяг бізнесу та кількість операцій, запроваджено систему ведення обліку кожної операції за окремими класифікованими рубриками. Коли і де була введена система подвійного запису, поки не з'ясовано. Більшість людей вважають, що система подвійного запису була введена в центрі Риму – колись центру цивілізації, торгівлі і комерції, який був розташований як сполучна ланка між Азією та Європою з урахуванням географічних переваг. У середні віки економічний розвиток значною мірою сприяв розвитку бухгалтерського обліку. Лука Пачолі вважається батьком бухгалтерського обліку, тому що його знаменита книга "Метод Венеції" була зразком підручника протягом довгих двохсот років. Він дійсно був першою людиною, яка докладно пояснила систему подвійного запису в письмовій формі, але він не може претендувати на те, щоб бути новатором цієї системи, тому що наявні докази доводять, що ця система застосовувалась безсистемно на початку чотирнадцятого століття. Тим не менш, Пачолі вважається батьком бухгалтерського обліку, оскільки він чітко і систематично пояснив цю систему у своїй книзі, яка була першою друкованою книгою з бухгалтерського обліку.

Третій розділ знаменитої книги Луки Пачолі "Бухгалтерський облік" був перевиданий в 1504 році, в якій він обговорював і пояснював правила визначення дебету і кредиту, а також складання журналу, бухгалтерської книги та пробного балансу. Згодом ця книга була перекладена та видана шотландською, німецькою, французькою, російською та англійською мовами. Розділ з бухгалтерського обліку називається «Трактат про рахунки та записи», тобто

повний опис, що стосується обліку рахунків. Цей розділ в основному розділений на дві частини: перша частина, що стосується запасів, і друга, що стосується утилізації. Ця книга містить докладне обговорення правил ведення журналу ділових операцій з повним описом, переведення номінальних рахунків на рахунок прибутків і збитків з урахуванням їх впливу на рахунок капіталу [2].

Період поступового розвитку системи бухгалтерського обліку з 1950 року по даний час називається сучасним періодом. Після Другої світової війни виробнича система значною мірою змінилася у зв'язку з помітним розвитком науки і техніки. Величезний прогрес був досягнутий в промисловості і торгівлі, і це зробило величезний вплив на економічне та соціальне життя. Традиційні системи бухгалтерського обліку могли надавати інформацію тільки власникам і директорам для прийняття рішень про повсякденну діяльність. В змінених обставинах ця традиційна система бухгалтерського обліку не змогла задовольнити потреби різних зацікавлених сторін суспільства. Різні класи людей суспільства стали зацікавленими сторонами ділових організацій прямо чи непрямо у зв'язку зі зміною характеру, розміру і кількості ділових інтересів. З цієї причини були зроблені спроби оновити систему бухгалтерського обліку, критикуючи наявну.

Початком процесу стандартизації в Україні можна вважати прийняття Державної програми переходу на міжнародну систему обліку і статистики, прийняту в міжнародній практиці до вимог розвитку ринкової економіки, що була затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 4 травня 1993 р. № 326. Нині перед науковцями і практиками бухгалтерського обліку в Україні стоїть нове завдання – перехід на міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), що розробляються Комітетом з Міжнародних стандартів. Це завдання зумовлене не тільки інтеграцією України у світову економіку, а й необхідністю успішного ведення бізнесу [3].

Стандарти бухгалтерського обліку розробляються на національному та міжнародному рівнях. Рада зі стандартів фінансового обліку США і Комітет зі стандартів бухгалтерського обліку Великобританії є компетентними органами у розробці. Ці типи комітетів або організацій також функціонують в інших країнах світу. Міжнародний комітет зі стандартів бухгалтерського обліку був створений для координації діяльності різних організацій в країнах світу. До теперішнього часу цей комітет розробив сорок один стандарт бухгалтерського обліку, і його зусилля продовжуються [4].

Бюджетний контроль і стандартний бухгалтерський облік можуть виміряти, чи належним чином працівники організації виконують свої обов'язки. На нашу думку, сучасний бухгалтер займається не тільки веденням рахунків, але й іншою діяльністю. Він пропонує всі звичайні послуги, які ви очікуєте від нього. Бухгалтер повинен бути професіоналом у всьому, заслуговувати на довіру, бути надійним, і повинен мати свій експертний погляд на загальну картину.

Література:

1. Бутинець Ф.Ф. Історія бухгалтерського обліку: Навчальний посібник. 2-е вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута». 2001. 322 с.
2. Пасько Т.О. Історія бухгалтерського обліку: Навчально-методичний посібник. 1-е видання. Суми: ВТД «Університетська книга». 2009. 76 с.
3. Пушкар М.С., Гавришко Н.В., Романів Р.В. Історія обліку та контролю господарської діяльності: Навч. посібник. Тернопіль: Карт-бланш. 2003. 223 с.
4. Ціцька Н. Є. Формування облікової політики підприємства за міжнародними стандартами бухгалтерського обліку і фінансової звітності : Навч. Посібник. 1-е видання. Львів. 2015. 105 с.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВО-ПОДАТКОВИХ ПРОЦЕДУР НАД ТИМЧАСОВО ВВЕЗЕНИМИ ТОВАРАМИ

А.О. Фатенок-Ткачук, к.е.н., доцент

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

В умовах інтеграції у світовий економічний простір суб'єкти господарювання змушені використовувати різні форми просування та презентування своєї продукції з метою розширення ринків збуту, відшукування нових іноземних інвесторів, зацікавлених у співпраці. Одним із напрямків такої роботи є участь у міжнародних виставках, ярмарках, що збільшує ймовірність впізнаваності продукції та підвищення зацікавленості до неї зовнішніх стейкхолдерів.

Виставкова діяльність пов'язана з тимчасовим вивезенням як самих експонатів, що демонструються так і презентаційних полиць, стендів та інших засобів, що використовуються у процесі демонстрування. Виникає ряд питань щодо облікування процедури вивезення та повернення в країну таких об'єктів та сукупності податків, що застосовуються при митному оформленні.

Тимчасове ввезення – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари, транспортні засоби комерційного призначення ввозяться для конкретних цілей на митну територію України з умовним повним або частковим звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності і підлягають реекспорту до завершення встановленого строку без будь-яких змін, за винятком звичайного зносу в результаті їх використання [1].

Товари, поміщені у митний режим тимчасового ввезення, зберігають статус іноземних товарів. Строк тимчасового ввезення товарів встановлюється контролюючим органом у кожному конкретному випадку, але не повинен перевищувати трьох років з дати поміщення товарів у митний режим тимчасового ввезення [1].

Сукупність супровідних документів для тимчасово ввезених об'єктів обліку має містити такі елементи: документів на такі товари з обґрунтуванням їхнього тимчасового ввезення на митну територію України (вивезення за межі митної території України); документи, що засвідчують зобов'язань про їхній зворотне вивезення (вивезення) в терміни, обумовлені метою тимчасового ввезення (вивезення), але такі, що не перевищують термінів, установлених Митним кодексом; дозвіл відповідного компетентного органу на тимчасове ввезення (вивезення) товарів (наприклад ТПП), якщо отримання такого дозволу передбачено законом.

Митні органи не допускають товари до переміщення в зазначеному режимі у випадку неможливості встановлення надійності їхньої ідентифікації, а також у випадку відсутності гарантій їхнього повернення.

Загальний термін, протягом якого товар вважається тимчасового завезеним (вивезеним), складає один рік з дня ввезення на митну територію України (вивезення з митної території України). З урахуванням мети ввезення (вивезення) товарів й інших обставин, цей термін може бути продовжений митним органом.

До закінчення термінів тимчасового ввезення (вивезення) особа, що надала зобов'язання про зворотне вивезення (вивезення) товарів, що знаходяться в режимі тимчасового ввезення (вивезення), повинна: вивезти (ввезти) ці товари відповідно до зобов'язання, наданого митному органу; заявити про зміну митного режиму щодо таких

товарів з дотриманням вимог МКУ й інших законодавчих актів України.

Звільнення від сплати податків під час переміщення товарів у режимі тимчасового ввезення (вивезення) регулюється винятково податковими законами України. Варто зазначити, що не підлягають обкладанням митом, акцизним податком, ПДВ більшість режимів тимчасового ввезення чи вивезення товарів. На загальних підставах сплачують усі перераховані податки для тимчасового ввезення інших товарів, у т. ч. майна за договорами оренди (лізингу), застави та іпотеки.

Якщо митному органу надається гарантія у вигляді грошової застави, то сума такої застави має дорівнювати сумі податків і зборів (обов'язкових платежів), що підлягали б сплаті у випадку ввезення (вивезення) товарів у митному режимі імпорту (експорту).

Отримані товари, що надані з метою їх тимчасового демонстрування мали б оприбутковуватись, як запаси, оскільки існує імовірність того, що підприємство/установа отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, та їх вартість може бути достовірно визначена [2]. Але, підприємство отримує товар не з ціллю отримання доходу від його використанні у майбутньому, а з метою виконання умов договору із нерезидентом щодо надання послуг із проведення випробувань і маркетингових досліджень, більше того, право власності (в т. ч. контроль) на такий товар залишається за нерезидентом, то такий товар не може бути визнаний активом підприємства й оприбуткований на баланс.

Матеріальні цінності, що прийняті підприємством на відповідальне зберігання, переробку (давальницька сировина), комісію, обліковуються на рахунках класу 0 «Позабалансові рахунки» [3]. Бухгалтерський облік указаних цінностей ведеться за простою системою, за якою записи про надходження, вибуття проводяться тільки на одному позабалансовому рахунку з вказуванням змісту і кількісно-вартісних показників операції.

Відповідно до Конвенції про тимчасове ввезення [4] режим тимчасового ввезення може бути припинений за наступних обставин: якщо товари (в т. ч. транспортні засоби) зазнали серйозні ушкодження в результаті аварії або виникнення форс-мажорних обставин; якщо на запит зацікавленої особи і відповідно до рішень митних органів товари (у т. ч. транспортні засоби) одержують одне з призначень, передбачених відповідними пунктами Конвенції; якщо на запит зацікавленої особи й у випадку надання таким особам доказів про знищення або повну втрату товарів (у т. ч. транспортних засобів) у результаті аварії або виникнення форс-мажорних обставин, достатніх для митних органів.

У разі тимчасового ввезення товарів з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами за кожний повний або неповний календарний місяць заявленого строку перебування на митній території України сплачується 3% суми митних платежів, яка підлягала б сплаті у разі випуску цих товарів у вільний обіг на митній території України, розрахованої на дату поміщення їх у митний режим тимчасового ввезення (ч. 2 ст. 106 МК; пп. 207.6 ПКУ).

При цьому загальна сума митних платежів, яка підлягає сплаті за час перебування товарів у митному режимі тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами, не повинна перевищувати суми, яка підлягала б сплаті у разі випуску цих товарів у вільний обіг на митній території України, розрахованої на дату поміщення їх у митний режим тимчасового ввезення [3].

Відповідно до ПКУ суми ПДВ, які були сплачені, включаються до складу податкового кредиту в тому звітному періоді, в якому вони були сплачені. Тобто 3 % від суми ПДВ, розрахованої при поміщенні товару у митний режим тимчасового ввезення, включаються до рядку 11.1 чи 11.2 (відповідно до ставки ПДВ 20% або 7%) в періоді сплати цих 3 %.

У разі випуску товарів, поміщених у митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування ПДВ, у вільний обіг на митній території України платник ПДВ сплачує митним органам суму ПДВ, розраховану за основною ставкою ПДВ, за вирахуванням вже сплаченої на підставі умовного часткового звільнення суми ПДВ, а також суму процентів з сум податкових зобов'язань, що підлягали б сплаті у разі, якщо б щодо таких сум надавалося розстрочення податкових зобов'язань відповідно до розділу II ПКУ.

При цьому до податкового кредиту на підставі митної декларації включається лише сума ПДВ, сплачена/нарахована у зв'язку з випуском товарів, поміщених у митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами, у вільний обіг на митній території України. Також на суму податкових зобов'язань, сплачених на підставі митної декларації, збільшується ліміт реєстрації у формулі системи електронного адміністрування.

Вивезення товару, ввезеного раніше в митному режимі тимчасового ввезення, здійснюється в режимі реекспорту та звільнюється від сплати ПДВ та мита.

У разі втрати товарів, нецільового використання товарів, невиконання у встановлені Митним кодексом терміни заходів по завершенню митного режиму ввезення з умовним частковим звільненням від сплати митних платежів, платнику доведеться сплатити не тільки суму податкового зобов'язання, але й пеню, яка розраховується з дня надання умовного звільнення від оподаткування.

Такі особливості оподаткування є у кожній країні, куди можуть бути тимчасово експортовані товари, що використовуються у якості експонатів. З метою уникнення проблем, варто ознайомитись з податковим та митним законодавством країни, де відбуватиметься виставка.

Література:

1. Митний кодекс України від 11.07.2002 р. № 92-4 зі змінами. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 44-45, № 46-47, № 48. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення 01.11.2021).
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси", затв. нар. Мінфіну України від 29.11.99 № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення 03.11.2021).
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затв. нар. Мінфіну України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення 03.11.2021).
4. Конвенція про тимчасове ввезення від 26.06.1990 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU90320.html (дата звернення 03.11.2021).
5. Податковий кодекс України, затв. Верховною Радою України від 02.12.2010 № 2755-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 03.11.2021).

РОЗВИТОК НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ

А.В. Фрайман, студентка

В.В. Кірсанова, к.е.н., доцент

Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

Протягом останніх років чималої актуальності набирає питання щодо дослідження теоретичних аспектів впровадження у світовій практиці інтегрованої звітності. Інтегрована звітність включає в себе сукупність фінансових та економічних показників, що утворює комплексне поєднання як фінансової, так і нефінансової звітності. Висвітлення таких показників допомагає створити уявлення про суб'єкт господарювання та прийняти рішення щодо його існування та розвитку. Наявність інтегрованої звітності створює позитивний імідж підприємства для стейкхолдерів, у тому складі інвесторів та інститут суспільства, що може сприяти розвитку підприємства навіть у складних економічних умовах.

Вивченням досліджуваної теми щодо тенденцій розвитку та перспектив впровадження інтегрованої звітності в Україні займалися такі вітчизняні економісти, як Безверхий К. В., Будицький О. В., Жук В. М., Заяць М. Я., Кравченко О. В., Лугова О. І., Ляхович Г. І., Мулик Т. О., Новіченко Л. С., Овчарова Н. В., Потривасєва Н. В., Стопцова А. С., Томчук В. В. та інші.

У наш час більшість вітчизняних науковців трактують інтегровану звітність здебільшого як елемент економічної моделі, під якою розуміється сукупність показників із комплексу упорядкування фінансової та нефінансової інформації. Такі тенденції були започатковані за рахунок недостатніх інформаційних джерел до таких факторів господарювання підприємства, як його стратегія, ризики, стійкість.

За думкою Томчука В. В. у теперішній час інтегровану звітність слід розглядати як нову парадигму корпоративної звітності, основною метою якої є надання зовнішнім користувачам комплексного уявлення про ключові фактори створення вартості на даний момент і в майбутньому на основі подання набору фінансових і нефінансових показників [1]. Так, метою інтегрованої звітності є надання фінансової і нефінансової інформації щодо розподілу фінансового капіталу з урахуванням ключових факторів, які впливають на потенціал підприємства у продовж певного проміжку часу [2].

Головною помилкою багатьох управлінців є фіксація тільки фінансових показників. Так, дійсно, за рахунок економічного аналізу є змога визначити фінансовий стан підприємства, його ліквідність та платоспроможність, рентабельність, проте велику цінність містять й нефінансові показники, що мають змогу доповнювати фінансову частину інтегрованого звіту, та розширювати можливості ефективного звітування серед інших конкурентів.

Розробка та впровадження інтегрованого звіту – велика перевага для будь-якого підприємства, що полягає в забезпеченні прозорості діяльності суб'єкта господарювання, виконанні головних соціальних вимог по відношенню до навколишнього середовища, соціальних питань і трудових ресурсів. Висвітлення нефінансових даних – запорука зацікавлення зовнішніх користувачів, при чому в даному випадку мова йде не тільки про інвесторів або ж можливих кредиторів, це стосується державних органів, постачальників і підрядників, та найголовніше – звичайних споживачів, що в прямому сенсі регулюють попит на готову продукцію, товари, роботи й послуги суб'єкта господарювання.

За допомогою інтегрованого звіту внутрішні користувачі мають змогу оцінити не тільки його економічну діяльність, а й рівень управління, виважено та оперативно приймати управлінські рішення. Так, визначити головні переваги впровадження інтегрованої звітності в залежності від розподілу на внутрішніх і зовнішніх користувачів можна у такому вигляді:

– правильно впорядковані показники інтегрованої звітності надають змогу оцінити внутрішнім користувачам бізнес-модель і стратегію підприємства на довгострокову перспективу;

– комплекс показників, висвітлених у взаємозв'язку фінансових і нефінансових показників, надає змогу всім зацікавленим особам, тобто зовнішнім користувачам достовірно оцінити цілісну ефективність господарської діяльності підприємства за умов забезпечення сталого розвитку.

Виділяють три основні методичні підходи формування нормативно-правової бази інтегрованої звітності. Під підходами в даному випадку маються на увазі три основні загальноприйняті документи, що можуть використовуватися під час формування звіту (див. табл. 1).

Таблиця 1 – Підходи до формування інтегрованих звітів (джерело: систематизовано на підставі [3-5])

Формування інтегрованих звітів на основі:		
першого підходу	другого підходу	третього підходу
Нормативна база:		
Глобальний договір Організації Об'єднаних Націй (ООН)	Глобальна ініціатива зі звітності (General Reporting Initiative)	«IR» Міжнародний стандарт з інтегрованої звітності (International <IR> Framework)
Головною метою даного договору є формування інтегрованого звіту, що буде базуватися на основних десяти принципах, що, в свою чергу, націлені на захист прав людини, праці, навколишнього середовища та боротьби з корупцією. Таке висвітлення зумовлене зацікавленням великої аудиторії можливих стейкхолдерів. Даний підхід є найбільш розповсюдженим, оскільки має найпростіший процес формування інтегрованого звіту.	Даний стандарт націлений на забезпечення прозорості діяльності будь-якого підприємства. При чому головною метою є висвітлення не тільки економічних показників, а його поєднання із показниками, що стосуватимуться екологічного та соціального розвитку підприємства. Тобто йдеться про відображення та комплексне поєднання трьох основних аспектів: економічного, екологічного та соціального.	В даному випадку мова йде про звітування за різними видами капіталу: фінансового, виробничого, інтелектуального, людського, соціального та природного. Таким чином, розмежування всіх видів капіталу дає змогу спостерігати за відчутним впливом діяльності підприємства на зовнішнє середовище. При цьому виділяються головні складові: огляд організації та її зовнішнього середовища, управління підприємством, стратегія та розподіл ресурсів, бізнес-модель підприємства, поточна діяльність, перспективи розвитку.

Формування інтегрованої звітності на підприємстві не носить характер обов'язкового, на законодавчому рівні даний вид звітності особливо не регулюється. У свою чергу, до вищевказаних документів можна додати й інші міжнародні стандарти, що, звісно, більше користуються популярністю саме під час складання нефінансових / соціальних звітів, проте містять важливу інформацію й для складання інтегрованого звіту: Директива 2014/95/ЄС, Accounting ability (AA1000), SA8000, ISO 14000, United National Global Compact, Environmental Reporting Guidelines, Danish Guidelines (DATI), Meritum Guidelines, Стандарти Саншайн [6].

Єврокомісія розробила керівництво щодо розкриття нефінансової інформації в розвиток директиви 2014 р. задля посилення прозорості звітності бізнесу стосовно екологічних і соціальних аспектів діяльності, що створюють для компаній, що керуються директивами ЄС довгострокові переваги у вигляді більш низьких витрат залучення капіталу, утримання в себе найталановитіших кадрів і, загалом, кращих результатів діяльності, підкреслюючи, що якісні нефінансові розкриття – важливий елемент стійкої фінансової системи, що відповідає одному з основних завдань Єврокомісії щодо впровадження в ЄС стійкої фінансової стратегії як складової компонента Союзу ринків капіталу (Capital Markets Union) [7]. З метою отримання інструменту щодо відслідковування та аналізу скорочення викидів парникових газів в атмосферу та інших позитивних змін, компанії зобов'язують розкривати актуальну інформацію щодо фактичного чи потенційного впливу своєї діяльності на навколишнє середовище, а також розповідати у звітності, як поточні чи ймовірні події, пов'язані з навколишнім середовищем, можуть вплинути вже на саму компанію [7].

Рада з міжнародної інтегрованої звітності (IIRC) опублікувала переглянутий варіант Міжнародних стандартів інтегрованої звітності, які повинні сприяти покращанню процесу складання звітності: уточненню концепції інтегрованої звітності, спрощення керівництва для підготовки звітів та покращання якості звітності. Переглянутий міжнародний стандарт інтегрованої звітності та його застосування вважають в умовах пандемії COVID-19 – величезним проривом, оскільки інтегрований звіт буде покращувати процес управління фінансовим, виробничим, людським, інтелектуальним та соціальним капіталами, а також капіталом відносин [8].

Отже, розробка та оприлюднення інтегрованої звітності доволі трудомістке, проте ефективно завдання для будь-якого підприємства. Справа в тому, що інтегрований звіт за своєю сутністю представляє максимальний комплекс нефінансових показників, висвітлених у тісному поєднанні із фінансовими. Дійсно, міжнародне нормативно-правове регулювання дуже різноманітне, але його сукупність дає змогу обробити потужну інформаційну базу щодо складання інтегрованої звітності. Формувати інтегровану звітність можна за будь-яким підходом, обов'язково лише вказати інформацію щодо використання того чи іншого законодавчого акту. Таким чином, формування та подальше оприлюднення інтегрованої звітності надасть змогу суб'єктам господарювання офіційно та якісно звітувати про власні досягнення в соціально-економічному розвитку підприємства.

Література:

1. Томчук В.В. Інтегрована звітність: новий етап у еволюції бухгалтерського обліку. *Фінанси, облік, банки*. 2017. № 1 (22). С. 170–180.
2. Мулик Т.О., Вацілова Н.В. Інтегрована звітність підприємства: стан та перспективи розвитку. *Ефективна економіка*. 2019. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2019_11_40.
3. Мережа Глобального Договору в Україні. URL: <https://globalcompact.org.ua/>.
4. Global Reporting Initiative. URL: <https://www.globalreporting.org/>.
5. International <IR> Framework.
URL: <https://www.integratedreporting.org/resource/international-ir-framework/>.
6. Кірсанова В.В., Янковська О.А. Стандарти нефінансової звітності, що набули використання у міжнародній практиці. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України»*. 2018. № 12. С. 37–39. URL: <https://economics.opu.ua/files/science/oblik/2018/tezy.pdf>.
7. Єврокомісія представила керівництво щодо розкриття нефінансової інформації. URL: https://msfz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/FZ001254.
8. IIRC оновила Міжнародні стандарти інтегрованої звітності. *Всеукраїнське професійне юридичне видання*. 2021. URL: <https://www.pabu.com.ua/ua/mediacentr-3/profesiini-novyny/1988-iirc-onovyla-mizhnarodni-standarty-intehrovanoi-zvitnosti>.

МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ КОМПАНІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Л.В. Чижевська, д.е.н., професор

Державний університет «Житомирська політехніка», м. Житомир

Л.П. Шацкова, к.е.н., доцент

Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

Загалом цифровізація бізнесу являє собою нову концепцію економічної діяльності компаній, впровадження якої надає можливість забезпечити конкурентні переваги, змінюючи усю бізнес-модель за рахунок більшої мобільності та оперативності під час вирішення різних питань. Така комплексна фундаментальна зміна потребує повний перегляд культури, операцій, технологій та принципів створення нових продуктів та послуг бізнесу. Цифрова стратегія стає частиною загальної стратегії компанії, що дозволяє імплементувати завдання цифровізації бізнес-процесів компанії та зокрема його інформаційних систем управління у комплексну стратегію компанії, дозволяє оперативне реагувати на ризики середовища діяльності компанії в умовах відкритої економіки.

Серед векторів модернізації інформаційних систем управління є побудова цифрового управління системою бухгалтерського обліку, як складової системи управління компаній. Серед основних напрямів впровадження і розвитку цифровізації обліку, можна визначити: зміну системи бухгалтерського обліку в частині елементів її методу; застосування нових цифрових форм активів, зобов'язань і капіталу; підвищення кваліфікації за вимогами до цифрових компетенцій облікових кадрів.

Цифровізація системи бухгалтерського обліку характеризується: впровадженням електронних документів та багатовимірності облікових даних; розширенням засобів збирання даних на основі онлайн-взаємодії та датчиків; розширенням засобів передачі інформації стейкхолдерам [1]. Для окреслення впливу цифровізації на систему бухгалтерського обліку компаній сформовано авторське розуміння впливу цих характеристик на застосування окремих елементів методу бухгалтерського обліку у діяльності компанії, рис. 1.

Створення інституційного середовища реалізації функцій обліку у цифровому середовищі є необхідним для забезпечення легітимності виконання трансакцій у його системі, для яких раніше обов'язковою умовою була наявність паперового документу з печатками та підписами. Тому, перш ніж модернізувати організаційно-методичні засади системи бухгалтерського обліку, необхідно розробити регламенти та протоколи для доступу до інформації, її розміщення та використання, санкціонування операцій тощо. В його межах слід урегулювати систему повноважень суб'єктів щодо використання цифрових засобів системи бухгалтерського обліку. В подальшому для доступу до інформаційного масиву відкритих даних та ідентифікація їх подальшого використання обов'язковим є створення належного правового забезпечення ідентифікації суб'єктів ведення бухгалтерського обліку та стейкхолдерів. На рівні системи національного законодавства нагальною потребою є систематизація вимог щодо засад забезпечення належної реалізації цифрового підпису та легітимізація інших засобів аутентифікації для здійснення фінансових трансакцій. Засоби, якими користуються клієнти компанії при використанні її онлайн-сервісів, становлять базис для підтвердження підстав здійснення господарської операції, хоча по суті і здійснюються без використання цифрового підпису.

Рисунок 1 – Вплив цифровізації на систему бухгалтерського обліку
(в частині елементів її методу)

Джерело: власна розробка авторів

Коло об'єктів обліку в умовах цифровізації суспільства та бізнесу також піддається істотним змінам та розширюється за рахунок появи нових форм активів, зобов'язань і капіталу, таких як: криптовалюта та нові цифрові валюти; токени – цифрові аналоги реальних цінностей і зобов'язань; смарт-активи і смарт-контракти, угоди на основі технології блокчейн; віртуальні монетарні і немонетарні активи і права власності. Відображення їх в обліку вимагає не просто доповнення існуючих методик, а формування нових критеріїв їх визнання та оцінки їх вартості.

Комплексний підхід до цифровізації системи бухгалтерського обліку потребує підвищення кваліфікації за вимогами до цифрових компетенцій облікових кадрів, до яких відносяться інформаційна грамотність, комунікація та взаємодія, цифровий контент, безпека. В умовах цифровізації обліку бухгалтер повинен не тільки застосовувати принципів і

правила ведення обліку, а й працювати як аналітик і налаштовувач інформаційних систем з цифровими технологіями [2].

Етичні загрози та ризики цифровізації вимагають формування цифрової культури у системі бухгалтерського обліку. Мова йдеться не тільки про забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та прозорості фінансової звітності, але, перш за все, про формування компетенцій фахівців з бухгалтерського обліку щодо виконання облікових процедур у цифровому середовищі, що сприятиме підтримці професійної етики суб'єктів ведення бухгалтерського обліку відповідно до умов трансформації форм взаємодії зі стейкхолдерами.

Отже, цифровізація системи бухгалтерського обліку модифікує, по-перше, середовище перебігу облікових процесів, віртуалізуючи його; по-друге, цифрові засоби змінюють механізми управління, розширюють інструментарій віртуальної управлінської взаємодії; по-третє, цифровізація змінює розуміння організаційної поведінки облікового персоналу, вимоги до його компетентностей, розширює межі застосування професійної етики. Але найголовніше, цифровізація трансформує бізнес-модель компанії, визначаючи сфери та засоби цифровізації бізнес-процесів, у межах яких створюється цінність, а також взаємодії зі стейкхолдерами. Цифровізація системи бухгалтерського обліку дозволяє працівникам компаній: скоротити час на пошук необхідної інформації; застосовувати досвід провідних фахівців компанії; спростити доступ до цінної інформації; скоротити кількість помилок через недостатню інформованість і ігнорування попереднього досвіду; генерувати нові знання за рахунок тиражування, здобуття та обміну існуючих знань.

Література:

1. Digitalization as a vector of information systems development and accounting system modernization / Chyzhevska, L., Voloschuk, L., Shatskova, L., Sokolenko L. // *Sciendo. Studia Universitatis Economics Series*. – 2021. – № 31(4). – pp. 18-39.
2. Directions of reduction of the audit risks in the conditions of the electronic economy / Bartosova V., Voloshchuk L., Romanovska Yu., Podra O., Ivanyshyna G. // *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, – 2019. –Vol. 23. –Special Issue 2.

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ МАРКЕТИНГОВИХ ВИТРАТ

М.М. Яровенко, магістрантка

І.Б. Садовська, д.е.н., професор

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Одним із невід'ємних елементів підприємницької діяльності є розуміння та використання концепцій маркетингу та його організації. В умовах сьогодення діяльність підприємств важко уявити без маркетингової діяльності, оскільки її можна описати, як творчу управлінську діяльність, суть якої полягає в порозумінні між споживачем та виробником. Для того, щоб досягти очікуваного рівня рентабельності на підприємстві, операції повинні бути повними та наділеними інформацією про структуру доходів від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та операційних витрат.

Одним із основних елементів маркетингової діяльності є власне маркетингові витрати. Нині, витрати на маркетингову діяльність почали дорожчати. Кожна компанія прагне мати висококваліфікованих працівників, які зможуть правильно сформувати бюджет на маркетингові витрати. Всі витрати, які компанія вкладає у маркетингову діяльність, власне, і є маркетинговими витратами, які здійснюються у трьох сферах, а саме: для формування та утримання відділу маркетингу, для здійснення стратегічного, а також тактичного маркетингу. На сьогодні, компанії, що ведуть бізнес, тягнуть за собою високі витрати. Серед них маркетингові витрати та витрати на рекламу, які в сучасних умовах є важливим об'єктом бухгалтерського обліку.

Для ефективного управління маркетинговою діяльністю важливо отримати детальні дані з рахунків компанії про суму витрат на продаж та сфери маркетингових витрат. З метою збільшення аналітичних даних про витрати на маркетинг та реалізацію їх доцільно організувати за сегментами.

Варто відзначити ефективність маркетингової діяльності та успішні рекламні кампанії, які залежать, перш за все, від повної та достовірної інформації про витрати системи бухгалтерського обліку. Хоча витрати на маркетинг та рекламу можуть мати подібні функції, але, на нашу думку, інформація про них має бути різною і її варто розрізняти, а також вести окремо їх облік, і рекомендується виділяти окремі пункти, зокрема пов'язані з розробкою системи аналізу обліку витрат на маркетинг та витрати на рекламу.

Витрати на збут поточного характеру враховуються на балансовому рахунку 93 "Витрати на збут". Саме на даному рахунку ведеться облік витрат, котрі пов'язані із реалізацією та продажем послуг, продукції, товарів і робіт. За дебетом рахунку відображається сума визнаних витрат на збут, за кредитом – списання на рахунок 79 «Фінансові результати» [4].

Для ведення маркетингової діяльності на підприємствах можуть використовувати такі бухгалтерські документи: договір про надання маркетингових послуг, в якому повинні бути зазначені підрядник, конкретні реквізити, перелік та ціна послуг, місце надання послуг, строки та загальні умови, права та обов'язки. договір; Свідоцтво про затвердження послуг або інший документ, що підтверджує фактичне надання маркетингових послуг, складений з обов'язковою інформацією відповідно до частини 2 ст. 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» Звіт про дослідження ринку, у якому представлені результати та даються рекомендації замовникам, коли розробляється план

рекламної діяльності, керівництву меблевої промисловості рекомендується зазначати у документах бухгалтерського обліку маркетингову спрямованість витрат на реалізацію.

Маркетинг є складною економічною категорією і поєднує різні професійні зусилля, а кінцевий результат - продаж товарів на ринку. Одним із ефективних механізмів маркетингу продукції (робіт, послуг) є реклама. Згідно із ст. 1 Закону України «Про рекламу» від 03.07.96 р. № 39[2], реклама - це інформація про особу чи товар, яка поширюється у будь-якій формі та будь-яким способом і призначена для формування або підтримки поінформованості та інтересу споживачів до такої особи або товару [1].

Визначення маркетингових витрат на підприємстві є важливою складовою системи бухгалтерського обліку, а їх ефективне розподіл - запорука безперебійної роботи підприємства. Витрати становлять значну частину збутової діяльності компаній. Витрати на збут - це витрати, пов'язані з продажем продукції споживачам та просуванням їх на ринку.

НП(С)БО 16 «Витрати» визначає методологічну основу навчання інформації про витрати компанії, зокрема витрати на продаж, бухгалтерський облік та їх розкриття у фінансовій інформації. Відповідно до статті 16 НП(С)БО, витрати на продаж - це витрати, пов'язані з реалізацією (продажем) продукції (товарів, робіт, послуг) [3]. Витрати на продаж також тлумачиться Податковим кодексом України, що визначає їх склад.

Що стосується маркетингових витрат на підприємствах, то вони не є дуже високими. Планування маркетингу та маркетингових витрат є найслабкішим напрямком діяльності багатьох підприємств. Головною причиною є те, що вони не формують план маркетингу, рідко на підприємствах функціонують маркетингові відділи. Саме тому, через відсутність кваліфікованих кадрів проводиться неефективна маркетингова політика. Рекламна кампанія здійснюється не часто, відповідно, й не оцінюється ефективність рекламної кампанії. Як показав аналіз підприємств щодо маркетингової діяльності, вони не використовують усі можливості Інтернету для того, щоб просувати свої товари на ринок (маркетингові дослідження, реклама, продаж в Інтернеті).

На даний час, злагоджена система бухгалтерського обліку для компаній є запорукою їх успішного становлення на ринках як потенційного ділового партнера. Маркетингові витрати, як один з основних показників компанії характеризують стабільність компанії та конкурентоспроможність. Таким чином, якщо на підприємстві створити маркетинговий відділ, у якому будуть працювати кваліфіковані робітники, правильно розподіляти маркетингові витрати то така діяльність підприємства буде мати дуже високий рівень і підприємство стане більш конкурентоспроможним на ринку України.

Перспективою подальших досліджень є вивчення шляхів удосконалення обліку та аудиту маркетингової діяльності підприємства та її складових.

Література:

1. Гавриловський О.С. Сучасні підходи до вдосконалення обліку непрямих витрат на збут, рекламу й маркетинг / О.С. Гавриловський // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. Вип. 7. Ч. 5. 2018. С. 118-120.
2. Закон України «Про рекламу» : від 01.10.2003 р. К. : Парламентське видавництво, 2003. 26 с.
3. П (С) БО 16 — Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 р. № 318.
4. Тарасова Т.О. Проблеми формування бюджету маркетингу підприємства торгівлі в системі бухгалтерського обліку / Т.О. Тарасова // Економічний простір. 2017. № 122. С. 148-158.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

О.С. Ярцева, аспірант

А.А. Пилипенко, д.е.н., професор

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків

Кризові умови функціонування національної економіки та зростання рівня конкуренції через процеси глобалізації вимагають від суб'єктів господарювання впровадження нових способів підвищення ефективності своєї діяльності, одним з яких є переведення менеджменту на управління бізнес-процесами. Відразу слід наголосити на можливості здійснення дієвих керівних впливів лише у разі наявності оперативної та достовірної інформації, що відповідає особливим потребам осіб, які приймають рішення в рамках зміненої парадигми управління. Найбільш поширеним підходом до визначення бізнес-процесу є його подання як сукупності операцій перетворення входів у виходи згідно з заданою цільовою функцією. Уявна простота такого підходу пов'язується як зі складністю виділення бізнес-процесів та потребою відмови від цілого ряду повторюваних операцій, які не сприяють створенню цінності на виході бізнес-процесу, так і з розширенням обсягів інформації щодо перебігу бізнес-процесів. Тут потрібно зауважити на значних розбіжностях між обліковим забезпеченням менеджменту бізнес-процесів та системою калькулювання собівартості продукції по процесам, адже в останньому випадку все ж таки зберігається функціональний розподіл праці на підприємстві.

Авторським наголосом у даному випадку є врахування наявності у підприємства цілої сукупності наскрізних бізнес-процесів, які разом утворюють архітектурну модель діяльності підприємства. Існують різні варіанти виділення таких бізнес-процесів та об'єднання їх в рамках єдиної моделі. Кожен з таких варіантів передбачає відмову від згаданого функціонального розподілу праці, а отже й відповідний перегляд параметрів організації облікового процесу. Впровадження процесного підходу до управління підприємствами змінює склад користувачів облікової інформації та трансформує інтереси таких користувачів щодо аналітики та агрегації даних оперативного обліку. Отже, авторська гіпотеза полягає у тому, що першопричиною встановлення параметрів організації бухгалтерського обліку є формування опису архітектури бізнес-процесів підприємства, яка в свою чергу є також основою вивчення системних даних про виконувані в рамках бізнес-процесів операції (основою розгортання процесної аналітики, зміст якої похідний від концепту «Process mining»). Сформована архітектурна модель бізнес-процесів і буде характеризувати особливості організації бухгалтерського обліку.

Перша з заявлених особливостей полягатиме у зміні переліку суб'єктів та об'єктів організації обліку. Склад суб'єктів організації розшириться включенням власників бізнес-процесів з їх особливими потребами щодо складу облікової інформації. Менеджмент бізнес-процесів розгортається навколо ключових об'єктів управління, які притаманні для кожного з виділених бізнес-процесів. Такими об'єктами є зовнішні та внутрішні споживач виходів бізнес-процесів, цінність на виході бізнес-процесу, ресурси на вході бізнес-процесу, технологія перетворення ресурсів у цінність на виході бізнес-процесів, праця виконавців операцій за бізнес-процесів, забезпечення бізнес-процесу тощо. Наявність таких об'єктів дозволяє сформуванню наступної особливості організації обліку, яка перетинається з формуванням управлінської звітності, пов'язаної з виконанням бізнес-процесів. Ключовою особливістю опису бізнес-процесів є їх декомпозиція та наявність ключових бізнес-процесів верхнього рівня. В практиці менеджменту бізнес-процесів для формування моделі верхнього рівня процесів доволі часто застосовується стандарт IDEF. Створена IDEF-модель верхнього

рівня містить перелік та відображає взаємодію ключових бізнес-процесів. Відповідно характеристики кожного з таких процесів мають об'єднуватися в рамках одного управлінського звіту, яких надаватиме відповіді на ключові питання власника кожного з бізнес-процесів. У даному випадку бачиться доречним формувати такі звіти у відповідності з концепцією аналізу та розкриття інформації з точки зору різних зацікавлених сторін (від англ. «Data Storytelling»). Також особливістю організації обліку є вимога адаптації управлінських звітів до сучасних систем бізнес-аналітики, таких як Microsoft Power BI.

Вельми цікавою колізією, яка виникає під час організації обліково-аналітичної підтримки менеджменту бізнес-процесів підприємства, є потреба розгляду ведення обліку та складання звітності як окремого бізнес-процесу (дослідними такий процес відносять або до бізнес-процесів управління, або до бізнес-процесів забезпечення). Можливим є також віднесення окремих операцій, які при функціональному розподілу праці на підприємстві відносяться до облікових підрозділів, до зони відповідальності власників інших бізнес-процесів. Тобто, наприклад, присутність підприємства у стратегічних зонах ресурсів чи взаємодія з постачальниками може розглядатися як окремий бізнес-процес. Можлива інша організація логіки побудови архітектури бізнес-процесів, за якої взаємодія з постачальниками буде початковою операцією для кожного процесу в сукупності наскрізних бізнес-процесів підприємства. Звісно, що облікові номенклатури та склад обліково-аналітичних відомостей буде розрізнятися для кожного з зазначених варіантів. Якщо ж виділяти ведення обліку в окремий бізнес-процес, постає суміжне питання щодо того, до якого бізнес-процесу відносити окремі операції, що в навчальній літературі розглядаються як складові елементу методу обліку. Так, проведення інвентаризації може бути описано окремою складовою бізнес-процесу обліку, а може бути присутнє в рамках кожного з наскрізних бізнес-процесів.

Порядок розв'язання даної колізії залежить від прийнятого на підприємстві підходу до формування архітектури бізнес-процесів та інструментів консолідації облікової інформації. Авторською пропозицією до розв'язання даної колізії є застосування інструментів онтологічного моделювання, які дозволяють сформувати цілісну модель предметної області дослідження, а отже й визначити взаємозв'язки між операціями різних бізнес-процесів. Отже, ще однією особливістю організації обліку в управлінні бізнес-процесами є залучення інструментів онтологічного моделювання. Говорячи про такі інструменти слід також обов'язково врахувати зміну законодавчих вимог щодо застосування таксономії XBRL. Саме застосування XBRL під час звітування дозволяє узгодити різні аспекти взаємодії бізнес-процесів та ключових практик діяльності підприємства. У даному випадку таксономія XBRL розглядається не стільки як формат формування звітності, скільки складова онтологічної моделі підприємства. Наявність онтології, в свою чергу, дозволяє сформувати технічне завдання щодо реалізації описаних вище систем типу Microsoft Power BI.

Під час організації обліку в управлінні бізнес-процесами слід також враховувати й розвиток безпосередньо процесної методології, яка в свою чергу відбивається на вимогах до організації обліку. Так, в рамках стандартів моделювання архітектури підприємства, таких як TOGAF, бізнес-процес представляється як сукупність практик діяльності. Передбачається, що така практика у складі бізнес-процесу буде виконуватися в рамках реалізації певної ролі конкретним виконавцем. Тобто формується рольовий підхід до опису діяльності підприємства. Така система ролей переноситься й на перелік робіт виконавців облікового процесу. Окрім того, при ідентифікації запитів до обліково-аналітичної інформації до уваги слід брати інтереси виконавців таких ролей. Відповідно, наявність системи ролей спрощує впровадження описаної вище концепції Data Storytelling, оскільки кожна роль розкриває вимоги щодо потрібної саме їй логіки розкриття інформації щодо перебігу та ефективності бізнес-процесів підприємства.

СЕКЦІЯ 2. КОНТРОЛЬ, АНАЛІЗ І АУДИТ В УПРАВЛІННІ НА МІКРО- ТА МАКРОРІВНЯХ

КОМП'ЮТЕРИЗОВАНИЙ ВНУТРІШНІЙ АУДИТ: ОЦІНКА ВИХІДНОЇ БАЗИ І АЛГОРИТМІЗАЦІЯ

М.В. Антіпова, магістрантка

Т.О. Шматковська, к.е.н., доцент

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Актуальність обраної теми полягає в тому, що у сучасному світі комп'ютерна техніка не стоїть на місці, вона стрімко розвивається та постійно використовується в різних галузях, зокрема в бухгалтерській та аудиторській діяльності. В свою чергу це стає причиною посилення застосування її для прийняття управлінських рішень. За допомогою електрообчислювальних механізмів ми можемо швидко опрацювати великі обсяги обліково-аналітичних даних та виводити їхні результати. В свою чергу це дозволяє іншим підпорядкованим ланкам оперативно впливати на процеси.

Слід зауважити, що отримана інформація не завжди відповідає в повному обсязі діючого стану певного підприємства чи його складових. Як свідчить практика, облікові дані часто є не точними та коректними, це пов'язано із допущенням помилок та умисним викривленням та спотворенням інформації. Тому на основі попередньо отриманих облікових даних, управлінські рішення теж є не коректними. Тому, щоб подолати таку проблему слід досягти чіткої відповідності, правдивості та неупередженості облікової інформації.

Одним із можливих шляхів досягнення даного результату є налагодження ефективності системи внутрішнього аудиту. Щоб ефективно виконати дане завдання в сучасних умовах слід активно використовувати сучасну комп'ютерну техніку. За допомогою неї можна без зайвих витрат автоматизувати ряд контрольних процесів. В свою чергу це дасть змогу оперативно отримувати облікові дані, результати контролю та вживати відповідні управлінські заходи, які спрямовані на усунення недоліків не тільки в бухгалтерському обліку, але й в процесі діяльності суб'єкта господарювання. У зв'язку з тим, що відсутня єдина позиція у питаннях регулювання та організації системи внутрішнього аудиту в умовах комп'ютерної глобалізації, тому потрібно вирішувати дану проблему на теоретичному рівні.

Щоб створити оптимальну структуру внутрішнього аудиту (контролю) слід враховувати попередню детальну оцінку технічних, програмних, кадрових можливостей, а також якість оціночних алгоритмів. Дана послідовність проведення включає в себе наступні етапи:

- встановлення критеріїв оцінки;
- вибір оптимального способу оцінки (обґрунтування стратегії та тактики);
- здійснення процедур оцінки (включаючи експертні, математичні та емпіричні методи);
- узагальнення результатної інформації;
- формування рекомендацій щодо доцільних заходів з удосконалення системи аудиту.

Дані складові можуть бути використані для різних видів забезпечення управлінської діяльності, головне - це правильно їх вибрати, щоб виробити оптимальний варіант аудиту, в основі якого мають бути використані реальні вихідні умови конкретної організації. [3]

Загальна схема рекомендації, прийнятна для всіх підприємств полягає у:

- здійсненні оцінки технічного забезпечення розвитку аудиту на основі комп'ютеризації (SWOT-аналіз);
- оцінці програмного забезпечення, що вимагає дослідження вже існуючих можливостей, придатності й гнучкості програмного продукту, який використовується підприємством для ведення обліку до його доповнення з метою рішення контрольних задач;
- встановленні можливості виконання контрольних функцій з мінімальною зміною структури працівників. [1]

Із розвитком такої діяльності виникає необхідність розробити методологічну базу комп'ютеризованого процесу аудиту. Основними факторами, через які відбуваються відхилення фактичних даних від запланованих є:

- відсутність необхідних документів про факти господарської діяльності; незадовільний рівень надійності внутрішнього контролю в середовищі електронної обробки даних;
- відсутність впевненості у надійності облікових програм клієнта та систем захисту інформації упродовж періоду, за який проводять аудиторську перевірку;
- можливість підвищення ефективності роботи з допомогою аудиторських комп'ютерних засобів. [2, с. 202]

Загальновідомими перевагами комп'ютеризації аудиту є: зниження затрат часу, коштів, багаторазове використання результатів, можливість швидкого передавання даних. Проте ці переваги на сьогоднішній день не є переконливими для багатьох суб'єктів господарювання. Основною причиною є неготовність використання складніших аналітичних методів, що націлені на підвищення ефективності діяльності. Але все ж, щоб досягти кращих показників потрібно мати високу оперативність та мобільність інформаційних потоків, та більш широкого застосовувати комп'ютерні технології для досягнення цілей управління конкретною організацією.

Отже, за допомогою систематизації загальних теоретичних основ та узагальнення етапів комп'ютеризації внутрішнього аудиту можна досягти формування дієвої системи внутрішнього контролю на підприємстві, що в свою чергу, надасть змогу отримати високі результати та підвищить ефективність діяльності господарюючого суб'єкта в цілому, дозволить забезпечити оперативність аналітичних обчислень та врахування можливих наслідків для конкретного бізнесу.

Література:

1. Людвенко Д. В. Проблеми та шляхи використання інформаційних технологій у сфері обліку та аудиту. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки*. 2012. №1 (56). С. 137 – 141.
2. Проблеми і перспективи розвитку аудиту в Україні [Текст] : монографія; за заг. ред. М. С. Пушкаря. Тернопіль: Карт-бланш, 2012. 220 с.
3. Саченко С. І. Комп'ютеризований внутрішній аудит: оцінка вихідної бази та алгоритмізація. URL: <http://global-national.in.ua/archive/7-2015/185.pdf>.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ АНАЛІЗУ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

А.М. Буравльова, магістр

Н.Ю. Єршова, д.е.н., професор

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

О.А. Касимов, студент

Л.О. Волощук, д.е.н., професор

Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

В ринкових умовах господарювання важливу роль мають показники рентабельності для оцінки стану економічної безпеки економічних агентів. Отже, від ефективності організації аналітичної роботи на підприємстві залежать точність та актуальність даних щодо рентабельності діяльності, а також – розробка дієвих заходів щодо підвищення рівня рентабельності. Аналітика діяльності підприємств України підтверджує, що рентабельність розглядається не лише як основна мета, але і як головна умова забезпечення економічної безпеки підприємств. Рівень рентабельності підприємств за видами економічної діяльності не високий (рис. 1), за деякими видами економічної діяльності від’ємний (збитковість). З урахуванням розподілу за масштабами, підприємства працювали прибутково.

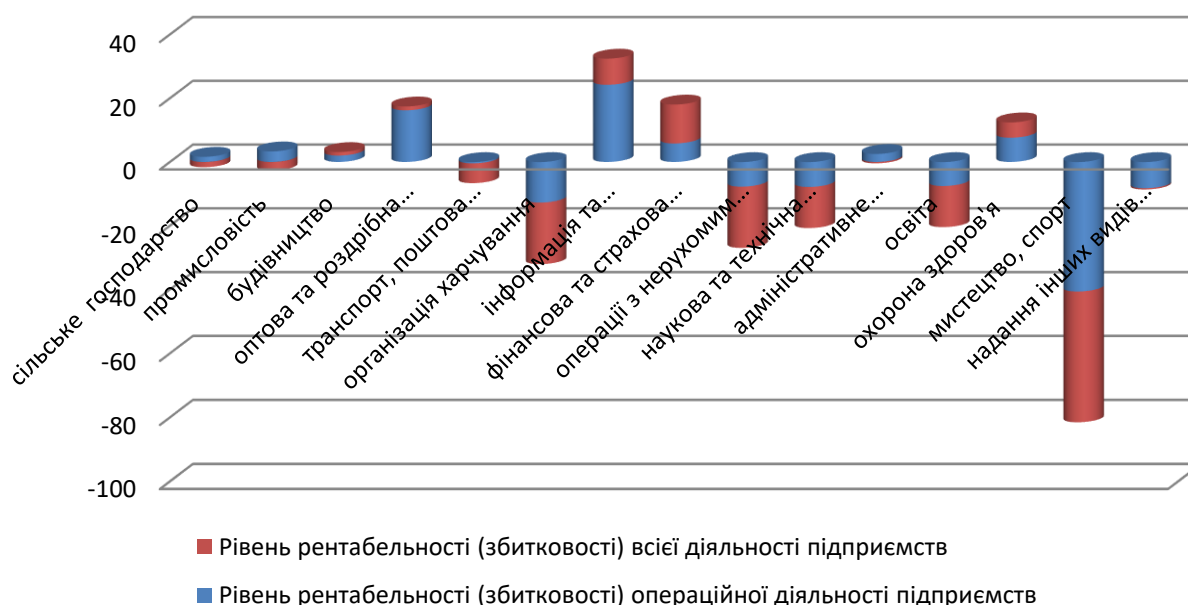

Рисунок 1 – Рівень рентабельності підприємств України у 2020 році [1]

Карта оцінки зацікавлених сторін та важливості показників рентабельності для діяльності наведена на рис. 2.

Питанням удосконалення організації аналізу на підприємствах для забезпечення економічної безпеки присвячені наукові роботи Волощук Л. О., Меліхової Т. О., Левченко Ю. Г., Єршової Н.Ю., Шекмар Н. А. [2-4], шляхи підвищення рівня рентабельності пропонуються в наукових працях Галенко О. М., Різвої Л. А. [5-7]. На основі розробок вітчизняні вчених заходами щодо удосконалення організації аналізу на підприємстві нами пропонуються:

1. уточнення етапів організації аналізу рентабельності (рис. 2),
2. удосконалення методичних підходів до аналізу рентабельності на основі проведення план-факт аналізу (рис. 3).

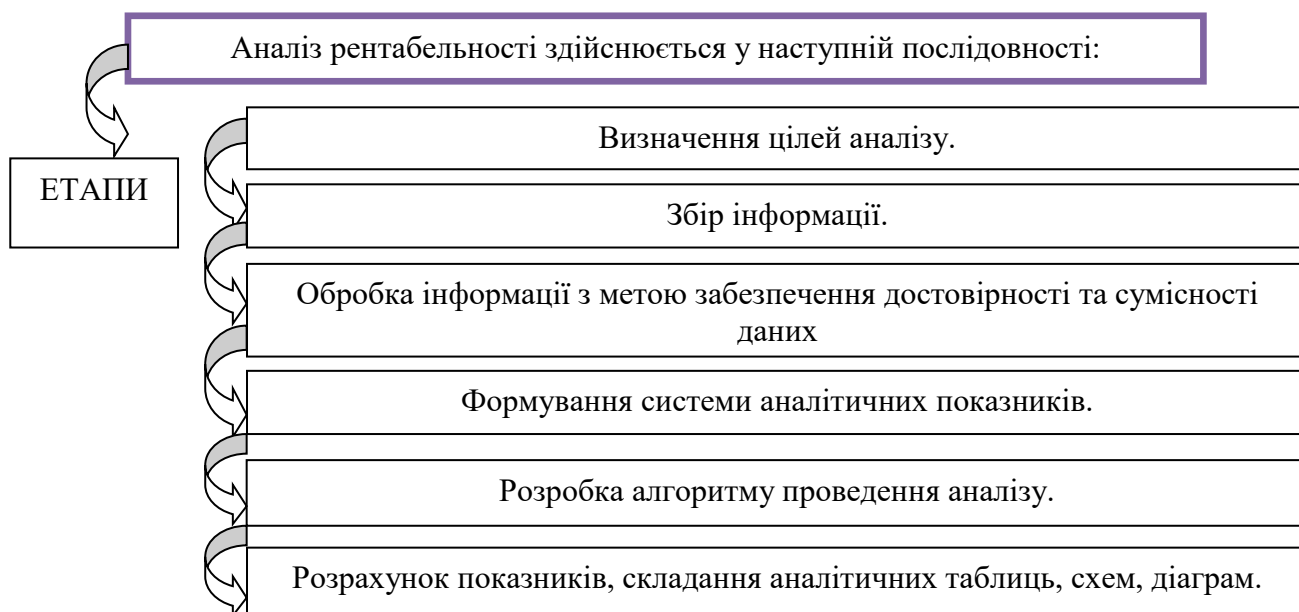

Рисунок 2 – Удосконалення організації аналізу рентабельності

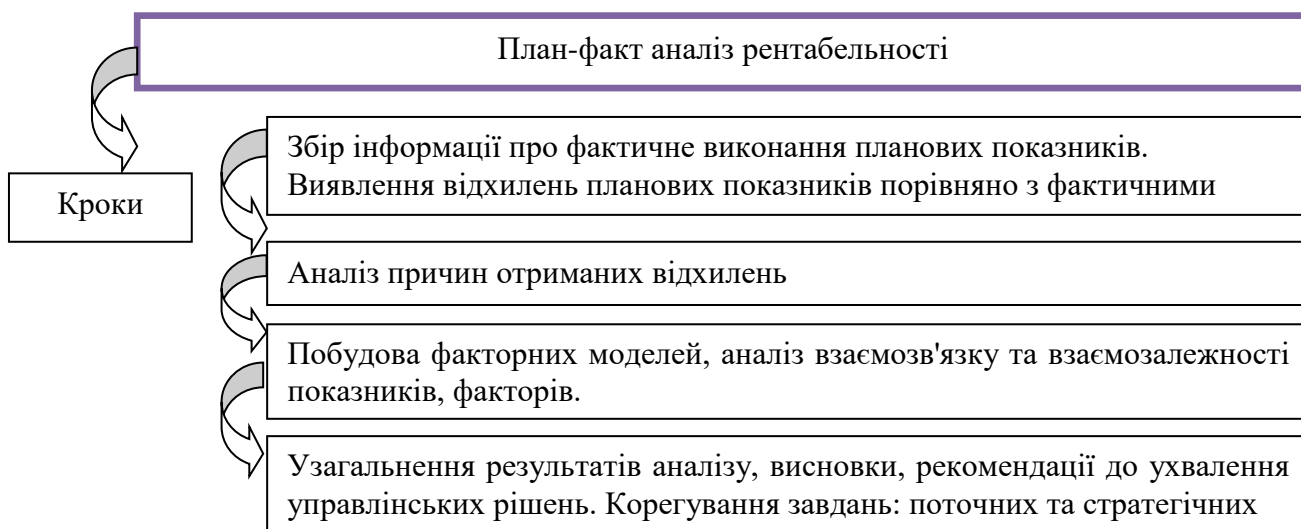

Рисунок 3 – Основні етапи план-факт аналіз рентабельності

Основи підготовки впровадження план-факт аналізу:

1. Скласти регламент майбутньої роботи.
2. Визначити критичні, помірні та суттєві рівні. Діапазон відхилень можна розділити на три групи:
 - 5-10%, перша точка. Ці розміри зазвичай вважаються несуттєвими. Вони заслуговують на увагу, але не викликають необхідності негайних дій.
 - 20-30%, помірний діапазон. Необхідно перевірити причини виникнення відхилення та сформулювати рішення, які дозволять уникнути серйозних наслідків;
 - 30-50%, суттєвий розмір. Потребує внесення коригувань у стратегію;

– понад 50%, критичний розмір. Терміново необхідно скласти план заходів, які будуть спрямовані на пошук помилок, нівелювання наслідків, упередження подібного в майбутньому.

4. Коригування поточних, тактичних та довгострокових завдань.

В основі філософії план-фактного аналізу - вибір показників та порівняння їх фактичних значень із плановими. Для ефективного проведення план-факт аналізу необхідно встановити такий показник який одночасно дозволить отримувати всі необхідні дані для прийняття управлінських рішень та не допустити відволікання часу управлінців на вивчення надмірної та малозначної інформації про діяльність підприємства. Також, забезпечення функції план-факт аналізу неможливе без чіткого зіставлення структури планових та фактичних показників:

– аналітика рахунків бухгалтерського обліку має бути необхідною та достатньою для формування фактичних даних,

– аналітика рахунків повинна бути відображена в обліковій політиці підприємства.

Основні показники діяльності підприємства: 1) показники результативності підприємства – вони відбивають загальний стан бізнесу підприємства; 2) виробничі показники – ця група показників дає уявлення, з яких чинників складається результат діяльності підприємства; 3) показники ефективності підприємства – призначені визначення шляхів підвищення продуктивності роботи підприємства.

Для вироблення дієвих управлінських рішень необхідно результати аналізу рентабельності розглядати у взаємозв'язку з аналізом ринку, управлінським обліком та управлінським аналізом. У свою чергу, керівники та провідні спеціалісти повинні мати уявлення про те, як діяльність їх підрозділів впливає на фінансові параметри, і бути відповідно мотивованими в поліпшенні цих параметрів.

Підсумкові результати перевірки оформлюються в таблиці Excel або за допомогою подібного інструментарію.

Література:

1. Єршова Н. Ю. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах переходу до цифрової економіки. Вісник Національного технічного університету" Харківський політехнічний інститут"(економічні науки). 2020. №2. С. 75-80. <http://es.khpi.edu.ua/article/view/2519-4461.2020.2.75>

2. Галенко О. М., Різва Л. А. Стратегічний аналіз як ключовий елемент стратегічного управління. *Ефективна економіка*. 2017. № 7. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5681>.

3. Волощук Л.О. Фінансова стратегія в управлінні розвитком та економічною безпекою підприємств / Волощук Л.О., Науменко К.І. // Економічний журнал Одеського політехнічного університету № 1 (1), 2017. – С.23-30.

4. Jershova, N.Ju. Rozvytok metodologichnyh osnov formuvannja integrovanoi' zvitnosti», Naukovyj visnyk Uzhgorods'kogo universytetu, Serija Ekonomika, 2016. Vol. 1 (47), pp. 451–459.

5. Кондратьєв Б.О., Єршова Н.Ю. Інформаційне забезпечення управління діяльністю підприємства: теоретичні та практичні аспекти удосконалення http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/48071/1/Kondratiev_Informatsiine_zabezpechennia_2020.pdf

6. Волощук Л.О. Управління фінансово-економічною безпекою в системі безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком підприємства / Волощук Л.О., Хвальчик І.Л./ Розділ 12 у колективній монографії “Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти”; за ред. д.е.н. доц. Волощук Л.О., д.е.н., проф. Масленнікова. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. – Випуск 4. – 524 с. С. 191-202.

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ АУДИТУ

І.С. Варламова, д.е.н, доцент

В.І. Зубачова, студентка

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

Для сучасного етапу розвитку аудиторської діяльності характерна наявність різного роду претензій з боку користувачів, регулюючих органів та інших зацікавлених сторін до якості роботи аудиторських фірм. Встановлена нормативними вимогами багаторівнева модель контролю в аудиторській галузі не здатна забезпечити належну якість результатів роботи аудиторської діяльності. Питання розвитку методологічних підходів функціонування окремих елементів системи контролю якості аудиторської діяльності недостатньо опрацьовані і вкрай актуальні.

На підставі сучасних наукових підходів до розуміння якості аудиторської діяльності, історичного досвіду функціонування систем контролю якості та з урахуванням вимог, що пред'являються в суб'єктах господарювання на сучасному етапі, автором вироблені пропозиції і інструменти щодо вдосконалення системи контролю якості аудиту, що дозволяють трансформувати методи контрольних заходів в нових економічних умовах.

Аудиторська палата України висуває серйозні вимоги до якості аудиторської діяльності, і необхідний розвиток підходів до зовнішнього контролю, які є формальними і недосконалими. Крім того, важливим є розвиток інструментів внутрішнього контролю аудиторської діяльності, спрямованих на своєчасне виявлення ризикових аспектів діяльності і вироблення підходів до вдосконалення діяльності.

Авторами пропонуються до розвитку окремі аспекти системи контролю якості, націлені на виконання ключових завдань в частині високого рівня якості професійних послуг. На рисунку 1 систематизовані основні напрямки та розглянуті положення.

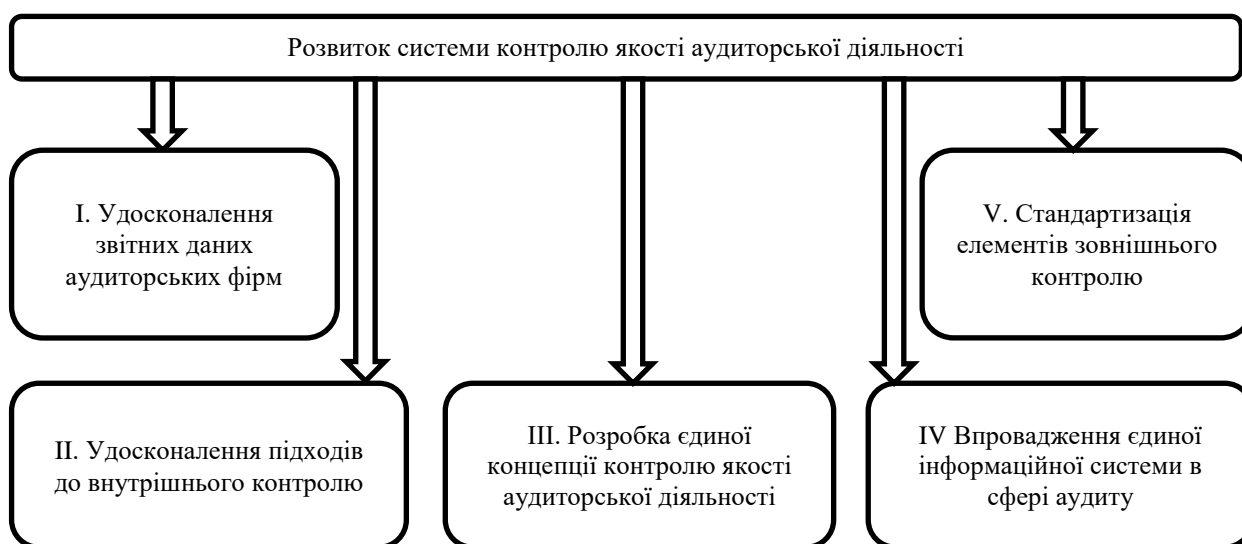

Рисунок 1 – Напрямки розвитку системи контролю якості аудиту

Джерело: власна розробка авторів

Умови діяльності змінюються, тому вкрай важливо передбачити рішення тих поточних питань, які зумовлюють перспективи розвитку інституту аудиту в Україні і дозволяють

впливати на кризові явища в галузі. Слід робити акцент на результативність контролю, економічність, якість, ефективне витрачання ресурсів і використання інформаційних систем.

Питання вдосконалення звітних даних аудиторських фірм вказує на недостатню прозорість, інформативність діяльності аудиторських організацій, в тому числі для потенційних користувачів. Пропонується розглянути у прос розширення переліку розкриваються аудиторськими організаціями відомостей про свою діяльність, в тому числі:

1. Статистична звітність:

– доповнення робочого документу відомостями про кількість аудиторів фірми, що мають кваліфікаційний атестат нового зразка з метою детальної оцінки стану і структури ринку;

– розширення показників в частині оплати праці основних працівників фірми і асистентів в зв'язку з важливістю питання рентабельності виду діяльності та оцінки престижності професії;

– зміна підходів до отримання прибутку від проведення аудиту, виходячи з її співвідношення з моменту видачі аудиторського звіту (забезпечення порівнянності даних);

– з метою оцінки сталості кадрів – створити робочий документ з показниками про кількість прийнятих і звільнених працівників;

– з метою безперервного аналізу виконання вимог про участь аудиторів в діяльності, а також поточного розгляду питання наявності ризиків розголошення аудиторської таємниці – доповнити робочий документ показниками, що відображають дані про кількість штатних аудиторів, які беруть участь в перевірках, а також аудиторів, залучених до надання послуг на підставі договору підряду, дані про кількість років безперервної участі в аудиті;

– доповнити відомостями про підстави модифікації аудиторських думок за видами МСА 705, даними про кількість виданих аудиторських звітів із застереженнями, з розділом «Пояснюючий параграф» і з відображенням ключових питань аудиту;

– доповнення робочого документу даними про наявність філій, які самостійно надають послуги, з деталізацією за видами послуг. Всі вищевказані відомості важливі при здійсненні ризик-орієнтованого планування виконання завдання з аудиту, а також для аналізу ринку уповноваженим органом.

2. Бухгалтерська звітність:

– підготовка і розкриття на офіційному сайті комплекту бухгалтерської звітності, який містить пояснення з відповідними відомостями про чисельність і кваліфікації працівників, про основні результати діяльності, про клієнтів суспільного значення, участь у конкурсах, проходження зовнішнього контролю. Розробка Положення про бухгалтерську звітність фірм, які надають аудиторські послуги;

– розкриття в звітності стратегії розвитку фірми, інформації про систему контролю, плани і виникаючі ризики, політику керівника аудиторської фірми.

3. Звітність відповідно до ст. 23 та ст.24 Закону України № 2258-VIII від 21 грудня 2017 року «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» - створення інформаційного ресурсу для подачі відповідних відомостей, а також формування реєстру аудиторських фірм.

4. Створення форми звітності в суб'єктах аудиторської діяльності (САД) щодо внутрішнього контролю якості. Даний інструмент спрямований на підвищення ефективності виконаного внутрішнього контролю, на здійснення поточного моніторингу з боку САД і, як наслідок, зниження ризику подальшого зовнішнього контролю. Пропонується ведення безперервного документарного контролю щодо:

- призначення особи, відповідальної за дотримання незалежності;
- аналізу стандарту, який встановлює політики і процедури контролю якості;
- аналізу роботи внутрішнього контролю;
- оцінки результатів діяльності за відповідними показниками;
- перевірки політик і процедур, які забезпечують належне документування;
- оцінки підходів і результатів моніторингу.

САД важливо організувати безперервний моніторинг діяльності по суті для своєчасного запобігання можливостей і умов порушення вимог професійних стандартів.

Внутрішній контроль якості – основоположний елемент забезпечення якості аудиторської діяльності. Розробка внутрішньофірмових методик покликана підтримувати високий рівень якості аудиту. Однак формальний підхід до організації та функціонування системи контролю на практиці призводить до порушень законодавства та професійних стандартів. Пропонується при організації системи внутрішнього контролю використовувати такі позиції:

- розробка локальних актів, що визначають стандартні дії і інструменти проведення процедур в рамках аудиторської діяльності, їх документування та виконання контрольних функцій (карти внутрішнього контролю);

- оцінка інтелектуального капіталу фірми;
- застосування інтегральних показників якості і оцінка результатів діяльності;
- введення анкет про якість наданих послуг з метою вивчення вимог користувачів;
- калькуляція собівартості і обґрунтування вартості послуг.

На сьогоднішній день, незважаючи на досить великий контрольний досвід в сфері нагляду за аудиторською діяльністю, все ще не вироблені основоположні практичні позиції контрольної роботи.

Контроль якості аудиторської діяльності в сучасних умовах набуває особливого значення. На сьогоднішній день питання консолідації бізнесу і збільшення критеріїв, які б визначали вимоги до суб'єктів господарювання, вимагає перегляду.

Наведені автором позиції з удосконалення окремих аспектів контролю якості спрямовані на підвищення ефективності аудиторської діяльності, відкритості аудиту для замовників і, в тому числі, на підвищення престижності професії в умовах зближення підходів з міжнародними ефективними практиками.

Література:

1. Порядок проведення перевірок з контролю якості аудиторських послуг / Наказ Міністерства фінансів України № 362 від 29.08.2019 р. / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1026-19#Text>.

2. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21 грудня 2017 року № 2258 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2258-19>.

3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2016 – 2017 року/ Аудиторська палата України// [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.apu.net.ua/1151-miznarodni-standarti-kontrolyu-yakosti-2016-2017>.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІТИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ІННОВАЦІЙНО-АКТИВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Л.О. Волощук, д.е.н., професор
Асма Мохамед Сабзл, аспірантка
С.О. Татаров, студент

Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

В умовах падіння економіки, зокрема обсягів промислового виробництва, майже єдиним способом підтримати життєздатність промислового підприємства є активізація інноваційної діяльності та процесів інноваційного розвитку. Адже саме інновації є рушієм конкурентоспроможності підприємств в сучасній економіці, зокрема, в кризовий період.

Водночас, дані статистичних досліджень [1] свідчать, що основні показники інноваційної діяльності та розвитку вітчизняних промислових підприємств зазнають падіння протягом останніх років (табл.1.).

Таблиця 1 – Інноваційна активність в промисловості України (складено за даними [1])

Роки	Частка інноваційно-активних промислових підприємств, %	Витрати на інновації, млн.грн	Кількість упроваджених у виробництво нових тех. процесів, од.	Кількість упроваджених видів інноваційної продукції, од.	Частка обсягу реалізованої інноваційної продукції, %
2010	11,5	8045,5	2043	2408	3,8
2011	12,8	14333,9	2510	3238	3,8
2012	13,6	11480,6	2188	3403	3,3
2013	13,6	9562,6	1576	3138	3,3
2014	12,1	7695,9	1743	3661	2,5
2015	15,2	13813,7	1217	3136	1,4
2016	16,6	23229,5	3489	4139	х
2017	14,3	9117,5	1831	2387	0,7
2018	15,6	12180,1	2002	3843	0,8
2019	13,8	14220,9	2318	2148	1,3
2020 *	14,9	14406,9	немає даних	4066	1,9
Індекс 2019/2015	0,908	1,029	1,905	0,685	0,929
Індекс 2019/2010	1,200	1,768	1,135	0,892	0,342

* - дані 2020 р. є попередніми

Визнано, що інноваційна активність та фінансово-економічна безпека підприємства мають тісний взаємозв'язок [2]. Перш за все, інновації виконують низку важливих функцій в процесі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств, отже, чинять позитивний вплив на фінансово-економічну безпеку підприємства. Він може проявлятися, зокрема, в покращенні фінансових показників діяльності на промислових підприємствах, що здійснюють інноваційну діяльність. В таблиці 2 розглянемо дані щодо ефективності промислового виробництва в Україні.

Таблиця 2 - Ефективність промислового виробництва та машинобудування (за даними [1])

Сектор промисловості	Значення показників по роках									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Значення індексів промислового виробництва (% до попереднього періоду)										
Вся промисловість	112,2	103,4	94,4	99,0	82,8	98,4	103,1	97,1	95,3	99,5
Переробна пром-сть	116,3	109,7	98,0	92,7	90,7	87,4	102,5	101,4	90,2	100,9
Машинобудування	142,4	115,4	96,7	86,0	77,9	71,3	101,5	112,2	81,1	97,8
Електро-технічне обладнання	163,6	125,8	88,6	91,1	100,9	89,8	99,5	107,8	51,7	94,7
Вир-во механізмів і обладнання	133,9	109,9	97,3	93,5	88,7	87,5	99,0	110,6	92,0	102,5
Частка збиткових підприємств, %										
Вся промисловість	41,3	37,4	37,6	36,7	36,7	27,1	27,2	28,2	27,2	27,2
Переробна пром-сть	39,4	35,5	35,9	34,8	34,8	24,9	24,8	26,0	24,4	22,5
Машинобудування	39,8	32,7	33,0	34,8	35,3	25,9	22,8	22,3	23,0	26,7
Електро-технічне обладнання	38,3	30,3	30,0	32,3	34,8	26,4	22,2	22,4	22,8	24,0
Вир-во механізмів і обладнання	39,9	33,8	34,3	32,3	34,6	24,3	21,1	22,1	22,1	23,0
Рівень рентабельності (збитковості) операційної діяльності підприємств										
Вся промисловість	3,5	4,7	3,4	3,0	1,6	0,9	4,2	6,8	6,3	7,0
Переробна пром-сть	2,3	2,9	1,8	2,1	-0,6	0,7	3,0	4,6	3,6	3,0
Машинобудування	7,0	9,3	9,9	6,6	-2,4	3,4	8,0	9,8	7,5	7,9
Електро-технічне обладнання	6,4	4,1	9,3	8,2	-2,9	-1,5	8,1	7,1	13,2	8,7
Вир-во механізмів і обладнання	5,5	5,6	6,2	5,4	-1,4	3,2	8,2	7,8	6,1	10,4
Рівень рентабельності (збитковості) всієї діяльності підприємств										
Вся промисловість	0,8	1,7	0,2	-0,3	-9,4	-7,7	-1,0	1,9	3,3	5,2
Переробна пром-сть	- 0,3	0,3	-1,1	-1,1	-11,3	-7,8	-2,2	0,4	1,4	2,0
Машинобудування	2,6	5,2	5,1	1,8	-13,3	-8,0	-0,4	3,0	3,2	5,5
Електро-технічне обладнання	1,7	0,1	4,1	1,8	-15,2	-12,6	-1,3	1,9	8,7	7,2
Вир-во механізмів і обладнання	1,7	2,8	2,7	1,6	-8,1	-5,0	0,7	0,6	0,9	7,4

Найбільш інноваційно-активним сектором промислового виробництва традиційно вважається машинобудування. З наведених даних видно, що падіння кількості упроваджених видів інноваційної продукції, частки обсягу реалізованої інноваційної продукції в промисловості найбільш чітко віддзеркалюється на погіршенні ключових показників ефективності (індексів виробництва, частки збиткових підприємств, рентабельності операційної діяльності) саме в машинобудуванні. Такі тенденції, звичайно, негативно впливають на рівень фінансово-економічної безпеки машинобудівельних підприємств. Адже, саме рентабельність операційної діяльності за умов зростаючих обсягів виробництва є одним з вирішальних чинників забезпечення економічної безпеки підприємства.

Особливістю управління фінансово-економічною безпекою інноваційно-активного підприємства є врахування вагомості чинника інноваційної діяльності, що обумовлює виокремлення додаткової складової фінансово-економічної безпеки – інноваційної безпеки (безпеки інноваційної діяльності), яка безпосередньо пов'язана з загрозами та ризиками інноваційної діяльності [3]. Саме вони виступають найбільш вагомими чинниками інноваційної безпеки, окремими об'єктами управління в процесі забезпечення фінансово-

економічної безпеки інноваційно-активного підприємства, та потребують застосування окремих інструментів управління, зокрема аналітичних.

Водночас, відомі аналітичні інструменти, що застосовуються в оцінці фінансово-економічної безпеки підприємств, а саме методи та моделі комплексної оцінки фінансового стану підприємства та відповідної інтегральної оцінки фінансово-економічної безпеки, які можуть бути засобом визначення чи призвела інноваційна активність підприємства до покращення або погіршення його фінансового стану, на жаль не надають можливості виокремлення впливу саме інноваційної діяльності на такі зміни. Так, інноваційна активність та інноваційна діяльність підприємств, показники, що їх віддзеркалюють, майже не враховані в будь-яких підходах, методиках, моделях оцінки фінансово-економічної безпеки промислових підприємств, а, отже, для інноваційно-активних підприємств вони є недостатніми. Це обумовлює певні напрямки удосконалення аналітичного інструментарію оцінки фінансово-економічної безпеки для інноваційно-активних підприємств, зокрема підприємств машинобудування (рис.1).

Існуючі аналітичні інструменти оцінки фінансово-економічної безпеки	
Недоліки	Напрямки удосконалення
- неврахування показників інноваційної діяльності та її результативності в інтегральних моделях оцінки фінансового стану, що застосовуються для оцінки рівня ФЕБ підприємства; - відсутність методичних підходів до оцінки «інноваційної безпеки»; - невідповідність завданням попередження загроз та ризиків інноваційної діяльності та превентивної оцінки її впливу на стан ФЕБП.	- врахування специфіки інноваційної діяльності, як ключового чинника впливу на стан фінансово-економічної безпеки інноваційно-активного підприємства; - виокремлення інноваційної безпеки, як об'єкта аналізу та оцінки; - врахування принципів превентивного та антисипативного управління, використання аналітичних інструментів на випередження – за для попередження загроз та ризиків впровадження інновацій.

Рисунок 1 – Недоліки та напрямки удосконалення аналітичних інструментів оцінки фінансово-економічної безпеки інноваційно-активного промислового підприємства

Обґрунтування теоретичних положень та методичних рекомендацій за окресленими напрямками є предметом подальших досліджень.

Література:

1. Державний комітет статистики України. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Волощук Л.О. Теоретико-методологічні засади безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства. дис. доктора екон. наук : 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Одеса, 2016. – 605с. Режим доступу: http://economics.opu.ua/naukova-baza/voloschuk_dis.pdf
3. Волощук Л.О. Інноваційна та інтелектуальна безпека промислового підприємства як об'єкти управління в умовах його розвитку [Електронний ресурс] / Л. О. Волощук, А. В. Крисенко // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2016. – № 6 (28). – С. 53-62.

НАПРЯМИ НЕОБХІДНИХ ЗМІН У СИСТЕМІ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ

В.П. Гринь, к.е.н, доцент

В.І. Зубачова, студентка

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

Незмінним і непорушним правилом за будь-яких змін має бути висока якість аудиторських послуг. Формалізована структура, побудова, формат функціонування системи внутрішнього контролю якості (далі – СВКЯ) – це характеристики, які не лише можуть, а й повинні бути різними у різних суб'єктів аудиторської діяльності (САД) залежно від їхніх характеристик і замовників аудиторських послуг та видів завдань, що виконуються. Підстави цих відмінностей закладено в Реєстрі аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, затвердженому наказом Мініфіну від 19.09.2018 р. № 766 (далі – Реєстр).

Якщо умовно структурувати СВКЯ (як цілісну конструкцію) на групи, то можна визначити три основні типи «конструкцій СВКЯ» (таблиця 1).

Таблиця 1 – Основні принципи конструкцій системи внутрішнього контролю якості (СВКЯ)

Проста СВКЯ для САД з розділу II Реєстру	
1.	СВКЯ (за умови її побудови) складається із шести елементів згідно з МСКЯ 1
2.	Підходи до політик та процедур з контролю якості єдині з урахуванням завдань, що виконуються, але без обов'язкового формулювання спеціальних вимог до окремих замовників.
3.	Підлягає зовнішньому контролю якості АПУ за власною ініціативою САД (обов'язкова періодичність не встановлена).
СВКЯ для САД з розділу III Реєстру	
1.	Доцільно внутрішньофірмовими стандартами передбачити різні підходи до політик та процедур з контролю якості: для обов'язкового аудиту фінансової звітності та для інших завдань і аудиторських послуг.
2.	Політики та процедури з контролю якості щодо завдань з обов'язкового аудиту фінансової звітності повинні враховувати спеціальні вимоги Закону № 2258.
3.	Підлягає обов'язковому зовнішньому контролю якості АПУ (один раз на шість років).
Максимально формалізована та деталізована СВКЯ для САД з розділу IV Реєстру	
1.	Доцільно внутрішньофірмовими стандартами передбачити різні підходи до політик та процедур з контролю якості: для обов'язкового аудиту фінансової звітності та для інших завдань і аудиторських послуг.
2.	Необхідно внутрішньофірмовими стандартами встановити спеціальні підходи до політик та процедур з контролю якості для обов'язкового аудиту фінансової звітності підприємств, що становлять суспільний інтерес.
3.	. Політики та процедури з контролю якості повинні враховувати спеціальні вимоги Закону № 2258 щодо завдань з обов'язкового аудиту фінансової звітності та завдань з обов'язкового аудиту фінансової звітності підприємств, що становлять суспільний інтерес.
4.	Підлягає обов'язковому зовнішньому контролю якості Інспекцією із забезпечення якості ОСНАД (один раз на три роки).

Зазвичай САД з розділу IV Реєстру також зареєстровані й у розділі III Реєстру: якщо їхні характеристики дають змогу їм приймати та виконувати завдання з обов'язкового аудиту фінансової звітності підприємств суспільного інтересу (далі – ПСІ), то, безумовно, немає обмежень для них щодо прийняття та виконання завдань з обов'язкового аудиту фінансової звітності і для інших підприємств, крім ПСІ. Цей аспект ураховано у таблиці 1. А під САД з розділу III Реєстру у таблиці 1 ми розуміємо лише тих САД, які є в розділі III та відсутні в розділі IV Реєстру.

Необхідно визначити питання, стосовно яких під час організації СВКЯ можливі різні підходи, тобто перелік саме тих питань, щодо яких політики та процедури з контролю якості (як практичні обов'язкові дії, своєрідні критерії визначення складності побудови СВКЯ) є певними підставами для розподілу таких систем на окреслені групи (табл. 1). Такими основними питаннями, на нашу думку, є:

- призначення та відсторонення суб'єктом господарювання / замовником аудиторських послуг аудитора;
- тривалість виконання завдання;
- незалежність аудитора/ САД;
- критерії достатності рівня кваліфікації та досвіду аудиторів і персоналу САД, який залучається до надання послуг відповідно до МСА;
- критерії достатності рівня забезпеченості працівниками САД за основним місцем роботи;
- облік САД суб'єктів господарювання / замовників аудиторських послуг;
- підходи до ціноутворення / визначення суми винагороди за аудиторські послуги;
- обмеження щодо надання послуг (види послуг, строк / одночасність надання послуг різного виду);
- підсумкові документи за результатами виконання завдання;
- звітність САД.

Цілком зрозуміло, що всі перелічені питання перебувають під зовнішнім контролем. Важливим є навіть не це, а те, що в цих питаннях САД припускаються помилок в організації та здійсненні внутрішнього контролю якості та, відповідно, зовнішні контролери ідентифікують порушення та фіксують зауваження, які впливають на результати зовнішніх перевірок контролю якості. Саме тому їх не можна ігнорувати під час побудови САД своїх СВКЯ та формулювання відповідних політик і процедур внутрішнього контролю якості.

Закон № 2258 не лише визначає правові засади аудиту фінансової звітності, провадження аудиторської діяльності в Україні, а й регулює відносини, що виникають під час її провадження. Незалежна професійна аудиторська діяльність, її провадження та регулювання настільки складні, що, на жаль, неможливо назавжди запобігти виникненню таких ситуацій, коли аудитори чи САД можуть допустити певний професійний проступок, за який законодавством України передбачена дисциплінарна, адміністративна, цивільно-правова та кримінальна відповідальність.

Насамперед, Закон № 2258 повинен містити і містить розділ VIII «Професійна відповідальність аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності». Але, на нашу думку, певні вимоги окремих статей розділу VIII «Професійна відповідальність аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності» та деякі зіставні з цим розділом норми потребують удосконалення.

Наприклад, Закон № 2258 навіть не містить терміну «несуттєве порушення», хоча оперує ним, наприклад, у ч. 9 ст. 22 Закону № 2258. Тому що зараз редакція Закону № 2258 не містить такого необхідного терміну, а також не надає прикладів, тому доцільним буде звернутися до успішної практики інших європейських країн.

Подальше вдосконалення Закону № 2258 – процес потрібний, корисний і такий, що:

- допоможе аудиторській спільноті України посісти гідне місце серед міжнародної професійної спільноти;
- викличе повагу з боку аудиторів нашої країни та інших країн світу, усієї міжнародної спільноти, інвесторів;
- додасть справедливості та об'єктивності нормам Закону № 2258 і значно полегшить практику його застосування, що позитивно вплине на поліпшення стану справ в аудиторському середовищі нашої країни.

Зміни в управлінні якістю надання аудиторських послуг з набранням чинності новими стандартами якості необхідні за такими напрямками:

1) підвищення відповідальності керівництва за забезпечення ефективності та продуктивності СВКЯ, за організаційну систему управління якістю (вважаємо, що це стосується, насамперед, елементів СВКЯ «Відповідальність керівництва за якість на фірмі» та «Моніторинг»);

2) розширюються вимоги стосовно комунікацій усередині САД / команд із завдання (вважаємо, що це стосується елементів СВКЯ «Відповідні етичні вимоги», «Прийняття та продовження відносин з клієнтами і конкретних завдань» та «Виконання завдання»);

3) розширюються вимоги стосовно комунікацій із зовнішніми особами: як із особами, залученими до виконання завдань (експерти, консультанти тощо), так і з управлінським персоналом компаній, який надає аудиторські послуги. Узагалі переглядається роль і значення зовнішніх комунікацій (вважаємо, що стосується елементів СВКЯ «Відповідні етичні вимоги», «Людські ресурси», «Прийняття та продовження відносин з клієнтами і конкретних завдань» та «Виконання завдання»);

4) розширюються вимоги стосовно використання інформаційних систем, впливу новітніх технологій та підвищується відповідальність САД за їх використання;

5) підвищуються вимоги до прозорості звітності;

6) оновлений ISQM 1 разом із новим ISQM 2 містять чіткі вказівки на те, коли саме необхідна перевірка якості, що саме вона має на увазі і хто вправі її проводити. Отже, вимоги цих нових стандартів якості також можуть потребувати нових коригувальних дій стосовно гармонізації з вимогами Закону № 2258;

7) передбачається введення нових правил щодо призначення контролера якості на рівні виконання завдання / рецензента, що також може потребувати нових коригувальних дій стосовно гармонізації цих вимог з вимогами Закону № 2258.

Як бачимо:

– між вимогами МСА загалом, МСКЯ 1 і Законом № 2258 справді є певні відмінності щодо вимог організації та функціонування системи внутрішнього контролю якості САД. Але ці відмінності не можна позначити як непереборні перешкоди і протиріччя;

– відмінності між МСА та Законом № 2258 щодо вимог організації та функціонування системи внутрішнього контролю якості потребують внесення відповідних змін до розроблених САД внутрішньофірмових стандартів контролю якості, що стосуються політик та процедур контролю якості кожного з шести елементів системи внутрішнього контролю якості;

– моніторинг розроблених САД внутрішньофірмових стандартів контролю якості – процес постійний, тому що постійним є сам процес оцінки ефективності функціонування впровадженої системи внутрішнього контролю якості. Він залежить не лише від набрання чинності новим Законом № 2258, а також від внесення змін до чинних та введення в дію нових професійних нормативних документів (МСА тощо). Тому робота САД над осучасненням своїх внутрішньофірмових стандартів з контролю якості – необхідний процес, результатом якого має бути періодичне внесення відповідних змін.

Література:

1. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21 грудня 2017 року № 2258 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2258-19>.

2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2016 – 2017 року/ Аудиторська палата України// [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.apu.net.ua/1151-miznarodni-standarti-kontrolyu-yakosti-2016-2017>.

3. Порядок проведення перевірок з контролю якості аудиторських послуг / Наказ Міністерства фінансів України № 362 від 29.08.2019 р. / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1026-19#Text>.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЬЮ-ДІЛІДЖЕНСУ ЯК РІЗНОВИДУ АУДИТОРСЬКО-КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ

Д.В. Драгомир, студентка
Л.О. Волощук, д.е.н., професор
Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса
О.Р. Форошевська, студентка
С.В. Сирцева, к.е.н., доцент
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

Посилення інтеграцій у світовий економічний простір, активізація на глобальному рівні процесів інвестування, зростання необхідності в надійній та повній інформації про партнера при укладенні угоди – все це пов'язано з появою терміну дью-ділідженс в нашій країні. Проведення процедури дью-ділідженс в Україні ще не набуло достатнього розвитку, тому ця тема потребує поглибленого дослідження. На сьогоднішній день у чинному законодавстві України відсутнє тлумачення терміну дью-ділідженс, відповідно відсутні і механізми, які регламентують порядок його проведення.

Проведення дью-ділідженсу – це процес або зусилля, спрямовані на збір та аналіз інформації перед прийняттям рішення або проведенням операції. Цей термін застосовується до багатьох ситуацій, але особливо до ділових операцій. Дью-ділідженс здійснюють інвестори, які хочуть мінімізувати ризик, брокери-дилери, які хочуть забезпечити, щоб сторона будь-якої операції була повністю проінформована про деталі, та компанії, які розглядають можливість придбання іншої фірми. Одним з найбільш повних є визначення дью-ділідженсу, як глибокого і комплексного аналізу усіх аспектів фінансово-господарської діяльності підприємства: організаційних, правових, фінансових, маркетингових, податкових, політичних, ринкових, технологічних та ін. [1]. «Дью-ділідженс» може проводитися в різних напрямках. На рис.1 представлено один з підходів до класифікації «дью-ділідженс» [2].

Рисунок 1 – Види «дью-ділідженс» (джерело: узагальнено на засадах джерел [2,3])

Водночас, ані щодо виокремлення видів «дью-ділідженс», ані щодо визначення їх змістового наповнення досі не існує єдиної усталеної думки.

Так, щодо фінансового дью-ділідженс вважаємо, що наведене на рис.1 його визначення, що передбачає по суті здійснення ретроспективного аналізу фінансової звітності, є достатньо обмеженим. Перевірка фінансового стану компанії звичайно базується на відомому інструментарії фінансового аналізу (аналізу фінансової звітності) - розрахунку коефіцієнтів, які характеризують результати діяльності підприємства [4]. Водночас, оцінка ризиків, яку можна розглядати як, власне, мету проведення «дью-ділідженс», потребує й детальних досліджень процесів планування фінансово-господарської діяльності (зокрема, фінансової стратегії) та забезпечення фінансово-економічної безпеки компанії [5]. В рамках даного напрямку досліджень вивчається здатність компанії приносити дохід. Часто паралельно проводиться аудиторська перевірка підприємства, в ході якої аналізується правильність ведення бухгалтерського обліку. Проте, фінансовий дью-ділідженс – це й не аудит, оскільки він в себе включає набагато більший обсяг досліджень, не лише розглядає історичні фінансові результати бізнесу, але також дає професійну та незалежну думку про майбутнє.

Враховуючи різноспрямованість дью-ділідженс останнім часом ця процедура все частіше розглядається як різновид аудиторсько-консалтингових послуг.

Аудиторська діяльність в Україні, як і інші професійні області, продовжують стрімко набирати оберти. Розвиток обумовлений постійно мінливими умовами нашої ринкової економіки. З появою нових процесів і явищ на українському ринку капіталу формуються і нові потреби користувачів фінансової інформації в більш прогресивних видах аудиторсько-консалтингових послуг. Аудит та консалтинг потребує швидкої реакції на пропозиції інвесторів, сучасних розробок і ефективних професійних послуг. У зв'язку з цим важливе значення мають як розвиток практичної діяльності, так і вдосконалення теоретико-методологічних основ для реалізації професійних послуг в області аудиту та консалтингу. Серед таких послуг на сьогоднішній день набирає популярність процедура дью-ділідженс, як така, в ході якої здійснюється інвестиційне дослідження з встановленням ризиків.

У той же час, дью-ділідженс можна вважати супутньою послугою аудиту, оскільки дана перевірка передбачає збір, підготовку і аналіз інформації, а відповідно до Міжнародних стандартів аудиту, супутні послуги охоплюють узгоджені процедури і підготовку інформації. На практиці послуги з проведення дью-ділідженсу виявляються як аудиторськими, так і консалтинговими компаніями. У зв'язку з тим, що основною метою дью-ділідженсу є оцінка ризиків при прийнятті рішень про придбання об'єкта інвестування, виникають істотні відмінності від цілей проведення аудиту (таблиця 1).

Таблиця 1 – Відмінності аудиту та дью-ділідженсу (джерело: узагальнено на засадах джерел [1,2,3])

Критерій	Аудиторський підхід	Підхід, застосований в ДД
Обсяг і характер процедури	Визначається національними стандартами кожної країни	Деталі процедури, в тому числі проведення здійснюється на вибірковій основі, за погодженням з клієнтом. Все гуртується на ключових аспектах угоди
Ризик	Ризик видачі невідповідної думки про достовірність звітності	Ризик отримання збитків при придбанні об'єкту інвестування
Вираження думки	Вираз думки про достовірність фінансової звітності	Думка не висловлюється

Продовження таблиці 1

Критерій	Аудиторський підхід	Підхід, застосований в ДД
Матеріальність	Рівень матеріальності визначається виходячи з професійного судження аудитора	Рівень матеріальності може бути визначений виходячи з вимог клієнта
Об'єкт перевірки	Історична фінансова інформація (фінансова звітність)	Інформація, узгоджена з замовником
Результати роботи	Вираз думки про достовірність звітності, складеної на основі історичних даних	Визначення ключових аспектів угоди, що впливають на: ціну угоди; фінансування / структурування угоди; умови і наслідки, встановлені в договорі купівлі продажу
Період перевірки	Основний аналіз базується на історичних періодах	Аналіз може включати прогностичні періоди
Формат презентації	Форма звіту (висновку) визначається національними стандартами кожної країни	Немає встановленої форми презентації звіту. Зазвичай представлений у вигляді письмового звіту, але також може бути у вигляді короткого резюме ключових аспектів

Варто зазначити, що для української аудиторської практики дью-ділідженс – порівняно молодий напрям професійної діяльності. Разом з тим нормативно-правові основи проведення дью-ділідженсу в законодавстві України чітко не закріплені. Крім того, думки вчених про класифікацію дью-ділідженсу в системі аудиторських послуг розходяться. Наприклад, В.В. Керімов приходять до висновку, що досліджувана «Послуга з дью-ділідженсу носить комплексний змішаний характер: з одного боку, вона частково відноситься до аудиторських послуг, так як при її проведенні застосовуються процедури аудиту ..., а з іншого – відноситься до інших пов'язаних з аудиторською діяльністю послуг, так як при її застосуванні використовується комплекс послуг, що не відносяться безпосередньо до аудиторської діяльності» [2].

На думку Кутер М. та Антонової Н. [6] концепція процедури дью-ділідженс має містити такі елементи: робоча гіпотеза, опис суті, мети, функцій, напрямків, основоположні принципи і підходи до проведення інвестиційного дослідження, визначення суб'єкта, об'єкта і сторін дью-ділідженс, методи й інструменти, застосовані в ході процедури (рис.2)

Як видно, при розробці концепції приділялася увага, що в даний час існує об'єктивна необхідність в інноваційному розвитку теоретико-методологічних основ аудиторської діяльності, в створенні умов для подальшого вдосконалення професійної практики з надання супутніх та інших аудиторських послуг. Це дозволить підвищити якість надання аудиторсько-консалтингових послуг нарівні з аудитом в цілях відповідності сучасним інформаційним потребам.

Сьогодні для учасників українського ринку все більш очевидною стає необхідність управління ризиками своєї діяльності, поліпшення управління фінансами. Формування нових взаємозв'язків компаній, необхідність модернізації виробництва, розвитку відносин з інвесторами і можливість виходу на міжнародні ринки капіталу призвели до того, що вимога прозорості діяльності сьогодні – обов'язкова. Дью-ділідженс можна охарактеризувати як один з основоположних етапів покупки активів, що допомагає інвестору сформувати повне уявлення про можливі ризики на момент присвоєння майна. Проведення дью-ділідженсу

допомагає розкрити і нівелювати ризики, що виникають у інвестора, а також встановити більш точну вартість інвестиції.

Втім, дью-ділідженс, як процедура незалежної зовнішньої експертизи, набуває все більшої актуальності не тільки в процесах інвестування та, зокрема, прийняття рішень про злиття/поглинання, але й при прийнятті рішень щодо будь-яких контрагентських відносин з компанією. Аналогічно внутрішньому аудиту замовниками дью-ділідженс все частіше виступають не тільки зовнішні контрагенти та потенційні інвестори, а й самі власники підприємств.

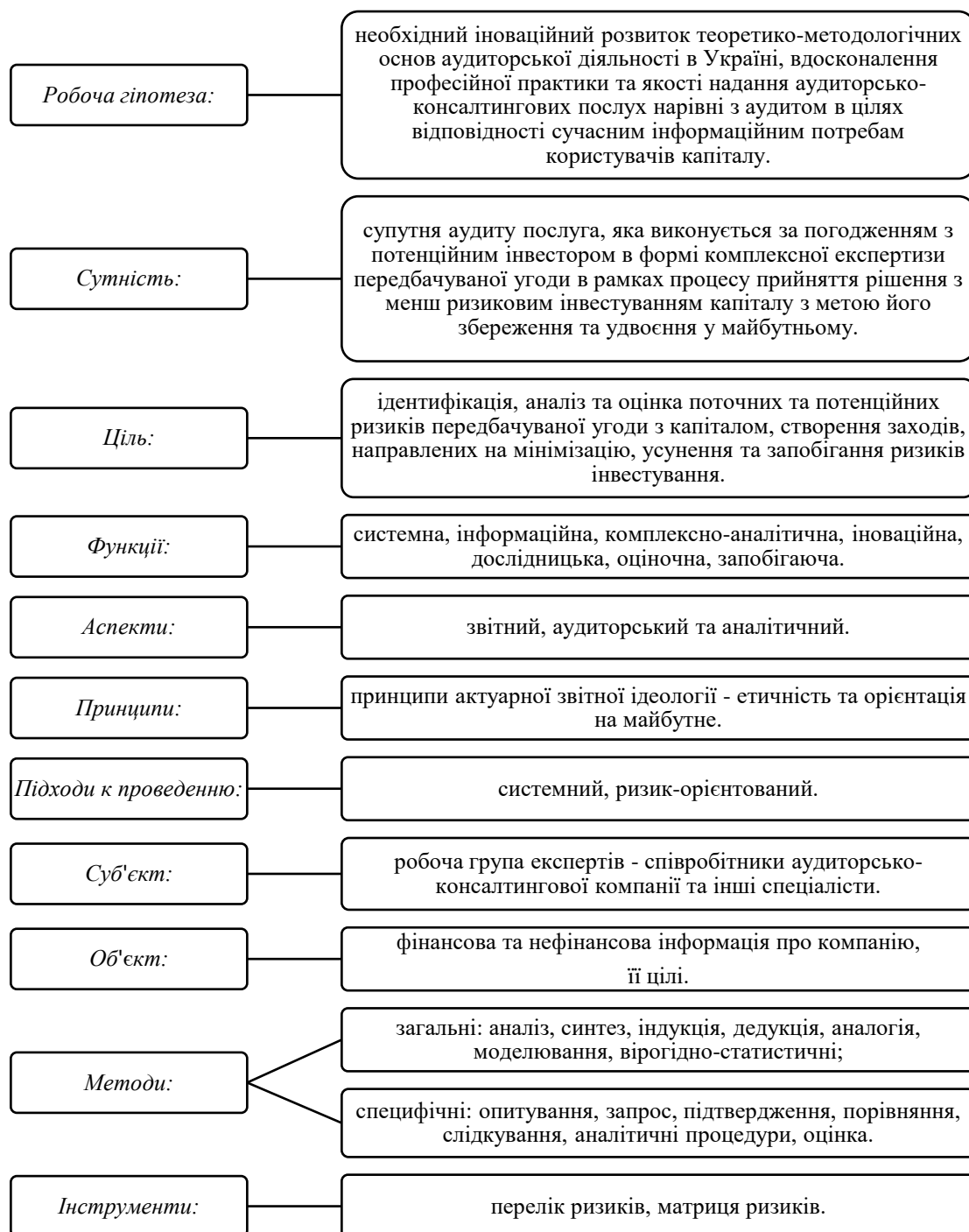

Рисунок 2 – Концепція процедури «Дью-Ділідженс» (джерело: узагальнено на засадах [6])

Огляд як зарубіжних джерел [3,7,8], так і пропозицій з надання послуги дью-ділідженс міжнародними та вітчизняними консалтинговими компаніями [9,10] дозволяє зробити висновок про відсутність єдиного погодженого розуміння його сутності, видів, етапів та напрямків, методів та інструментарію досліджень. З одного боку – це є особливістю консалтингу, змістовне наповнення якого не є регламентованим, а обсяг-якість пропонованої послуги є конкурентною перевагою консалтингової фірми. З іншого – спотворює розуміння дью-ділідженс, як економічної категорії.

Отже, подальший розвиток дью-ділідженс, як аудиторсько-консалтингової послуги в Україні, потребує формування узгодженого з вимогами ринку та вітчизняного нормативно-правового кола теоретико-методичного та інструментального базису її надання.

Література:

1. Використання Due Diligence в обґрунтуванні передінвестиційних рішень у секторах національної економіки: колективна монографія / Балджи М.Д., Доброва Н.В., Карпов В.А. [та ін.]; Одеський національний економічний університет. – Одеса: ПромАрт, 2018. – 335 с.
2. Керімов В.В. Дью-ділідженс як спеціальна процедура аудиту інтелектуальної власності та як об'єкт інтелектуальної власності. Економіка та управління: проблеми, рішення. 2014. №3 (27). С. 47-51.
3. Rosenbloom A.H. Due Diligence for Global Deal Making: The Definitive Guide to Cross-Border Mergers and Acquisitions, Joint Ventures, Financings and Strategic Alliances. USA. 2002.
4. Волошук Л.А. Финансовый анализ : [учебн. пособ.] / Л.А. Волошук, М.А. Юдин; [под ред. С.В.Филипповой]. – К.: Кафедра, 2012. – 320 с.
5. Волошук Л.О., Науменко К.І. Фінансова стратегія в управлінні розвитком та економічною безпекою підприємств. Економічний журнал Одеського політехнічного університету. 2017. № 1 (1). С.23–30. URL: <http://economics.opu.ua/ejoru/2017/No1/23.pdf>.
6. Кутер М.И., Антонова Н.А. Концепция процедуры дью-дилидженс как современной аудиторско-консалтинговой услуги. Учет. Анализ. Аудит. 2016; (6):51-65. <https://doi.org/10.26794/2408-9303-2016--6-51-65>
7. Mladenov A., Maslarova Y. Assessment Methodology for Performing Regulatory Due Diligence Based on a Quantitative Approach. USA. 2010.
8. Colwell C.A., & Wasserstrum D.J. Mergers and acquisitions: employee benefit, plan due diligence. Sage Publications. 2018. URL: <http://cbr.sagepub.com/content/37/6/47.abstract>.
9. «Дью Ділідженс». BDO – Україна. <https://www.bdo.ua/uk-ua/services-2/consulting/due-diligence>
10. Фінансовий та податковий дью-ділідженс в Україні. ТОВ «Юнітс Консалтинг Лтд.». https://www.accounting-ukraine.kiev.ua/due_diligence_ukraine.htm
11. Voloshchuk Lidiia. Directions of reduction of the audit risks in the conditions of the electronic economy /Viera Bartosova, Lidiia Voloshchuk, Yuliia Romanovska, Olha Podra, Galyna Ivanyshyna// Academy of Accounting and Financial Studies Journal. 2019. - Volume 23, Special Issue 2. Режим доступу: <https://www.abacademies.org/journals/month-august-year-2019-vol-23-issue-2-journal-aafsj-past-issue.html>

КАДРОВИЙ АУДИТ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

М.М. Дубініна, д.е.н., професор

К.О. Назаренко, здобувач

Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

М.С. Ніколенко, здобувач

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

В даний час аудиторська діяльність націлена не тільки на надання достовірної інформації зацікавленим користувачам, аудит стає все більш затребуваним інструментом як зовнішнього, так і внутрішнього контролю ефективності діяльності господарюючого суб'єкта. Аудиторська перевірка дає можливість переконатися у взаємній відповідності діяльності підприємства з управління персоналом і стратегії його розвитку, а також взаємній відповідності регламентації соціально-трудова відносин і законів, правил, інструкцій та методик, що визначають таку діяльність.

У діючих нормативних актах, що регламентують кадровий облік, аудит і кадрове діловодство, існує ряд невирішених питань, а саме:

- не визначені об'єкти та завдання обліку та аудиту кадрів, основні вимоги до ведення кадрового обліку;
- відсутні єдині підходи до уніфікації та стандартизації документів кадрового аудиту;
- не закріплений порядок затвердження локальних нормативних актів організації, пов'язаних з трудовими відносинами;
- не затверджена система організації документообігу кадрової служби.

Рішення всіх названих питань неможливо без створення науково обґрунтованої нормативно-методичної бази кадрового обліку та аудиту, перш за все, визначення складу обов'язкових документів, що регламентують ведення кадрового обліку і діловодства [1].

Проведений аналіз сутності терміна «кадровий аудит» в наукових працях теоретиків і практиків дозволяє констатувати, що його зміст зводиться до розкриття таких основних моментів, як:

- оцінка ефективності діяльності економічного суб'єкта з організації праці;
- діагностика і аналіз кадрового потенціалу організації щодо її завдань і планів розвитку;
- консультаційна підтримка, аналітична оцінка та незалежна експертиза кадрового потенціалу організації.

На наш погляд, під кадровим аудитом слід розуміти незалежну комплексну оцінку системи кадрового обліку організації, що існують в ній процедур, стандартів і технологій створення кадрової документації, а також перевірку на предмет повноти складу і правил оформлення кадрової документації чинному законодавству.

Метою кадрового аудиту є виявлення існуючих проблемних зон в системі кадрового обліку, розробка та прийняття рішень для її оптимізації на підставі проведення спеціальних аудиторських процедур.

Кадровий аудит повинен включати питання, що плануються в наступних розділах аудиторської перевірки: «Аудит розрахунків з персоналом праці», «Аудит стану і організації бухгалтерського обліку» (правильність складання форм статистичної звітності), «Аудит

розрахунків з податку на прибуток» (правильність розрахунку середньооблікової чисельності для можливості застосування спеціальних податкових режимів).

Вивчення, аналіз і узагальнення досліджень вітчизняних і зарубіжних фахівців дозволили розробити технологію організації проведення кадрового аудиту, яка є послідовністю етапів, сукупністю завдань і процедур виконання кадрового аудиту підсистем соціально-трудої сфери [2]. За результатами аналізу було виділено елементи планування кадрового аудиту:

– аналіз факторів внутрішньої і зовнішнього середовища, які впливають на аудит персоналу підприємств;

– аудит організаційної структури управління.

При вирішенні завдань інформаційного забезпечення кадрового аудиту сільськогосподарських підприємств, важливо використовувати системний підхід, під яким ми розуміємо наявність сукупності взаємопов'язаних елементів, що забезпечують збір інформації для підвищення ефективності кадрового аудиту.

В основі оцінки достатності інформаційної бази кадрового аудиту може лежати зіставлення інформації, необхідної для вирішення завдань кадрового аудиту, з тією, що є в наявності.

Таким чином, під кадровим документообігом нами запропоновано розуміти сукупність обов'язкових, рекомендованих і спеціальних форм, що відображають наявність, рух і розрахунки з персоналом організації.

Нами доповнено організаційне забезпечення кадрового аудиту на сільськогосподарських підприємствах, завдяки чому можливо чітко відстежувати, які саме аудиторські процедури необхідно виконувати та які методи при цьому використовувати. За допомогою таких процедур і методів можна отримувати певні аудиторські докази, аналіз яких здійснюється за допомогою критеріїв достатності. Якщо аудиторські докази визнано достатніми, доцільно перейти до виконання наступних аудиторських процедур.

Всі види аудиторських ризиків на сьогодні мають місце, але всі вони є некерованими, і запропоновані напрями врахування ризиків під час проведення аудиту персоналу здатні знизити кожен окремий ризик, що в остаточному підсумку позитивно вплине на загальний ризик кадрового аудиту.

В ході дослідження вироблено підхід для вирішення питання про оцінку стану та ефективності внутрішнього контролю досліджуваних сільськогосподарських підприємств, суть якого полягає в застосуванні розроблених і апробованих автором тестів оцінки системи внутрішнього контролю, що враховують специфіку кадрового обліку.

Дослідження й узагальнення результатів опитування працівників сільськогосподарських підприємств, що було спрямоване на вивчення середовища підприємства та її системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю, дозволило виокремити конкретні якісні та кількісні показники, що справляють суттєвий вплив на можливість упровадження системи кадрового аудиту сільськогосподарських підприємств.

Література:

1. Рудакевич М.І. Організаційно-кадровий аудит у системі механізму реалізації кадрової політики. Економіка і держава. Київ, 2010. С. 54–61.

2. Беляєва Н.С. Кадровий аудит як аудиторська послуга. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітні аспекти», м. Дніпро, 29–30 березня 2018 р. Дніпро : НМетАУ, 2018. С. 354–357.

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

А.В. Левицька, к.е.н., доцент

А.В. Дучева, магістрантка

Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

Україна має найбільший природно-ресурсний потенціал у Європі, але суттєво відстає у ефективності сільськогосподарського виробництва. Необхідною умовою розвитку аграрного комплексу України є аналіз ресурсного потенціалу аграрних підприємств, а також можливості та перспективи підвищення ефективності його використання. Безперечним інструментом оцінки ефективності суб'єктів господарювання у тому числі у сільському господарстві є бухгалтерський облік. Тому доцільно розглянути методичний інструментарій щодо обліково-аналітичного забезпечення формування і оцінювання ресурсного потенціалу.

Методичні аспекти оцінки відтворення та економічної ефективності функціонування сільгосппідприємств, у тому числі і використання їх ресурсного потенціалу, досліджуються в наукових працях Л.М. Алексієнка, В.Г. Андрійчука, В.І. Бойка, Селіванової, С.О. Черкасової та ін. Однак слід вказати, що більша частина наукових розробок щодо методичних аспектів оцінки ефективності використання потенціалу підприємств мають дискусійний характер. В той же час на сьогоднішній день велика кількість вчених наголошують на необхідності вдосконалення П(С)БО 30 «Біологічні активи», в яких розкриваються нормативно-правові аспекти обліку в сільському господарстві і наближення їх до міжнародного стандарту МСБО 41 «Сільське господарство» [1]. Аналітичне забезпечення формування і оцінки ресурсного потенціалу ґрунтується у тому числі на П(С)БО 30 в частині визначення складових ресурсного потенціалу сільськогосподарського підприємства.

Оскільки окремо взятий показник частіше стосується лише деякого виду ресурсів господарських формувань, то для забезпечення всебічної оцінки рівня ефективності використання їх ресурсного потенціалу необхідна система показників. До числа авторів, які для оцінки ефективності виробництва пропонують використовувати показники ефекту і навіть ресурси для його одержання, належать, наприклад [2], що включає до них загальні суми прибутку, вартість реалізованої продукції, витрати на основне виробництво, середньорічну вартість основних засобів, чисельність працівників.

Комплексні показники, які відображають використання ресурсного потенціалу підприємства, мають охоплювати усі його компоненти, а саме земельних ресурсів, основних та оборотних засобів і трудових ресурсів. Якщо вести мову про використання земельних ресурсів сільськогосподарського підприємства, варто наголосити, що показники, які характеризують його, необхідно розділити на дві групи: перша – включає ті з них, що характеризують відтворення земель; до другої відносять показники економічної ефективності їх використання.

На нашу думку, уваги заслуговує застосований авторами [3] такий показник ефективності використання землі, як землевіддача, який визначається відношенням вартості валової продукції з 1 га сільгоспугідь до грошової оцінки останніх.

Важливим елементом ресурсного потенціалу будь-якого підприємства є його матеріально-технічні засоби (основні та оборотні). Говорячи про відтворення основних засобів в цілому, необхідно вказати, що як головні його показники перш за все можна використовувати такі: коефіцієнти зростання зносу, придатності, оновлення та вибуття; коефіцієнти використання виробничих потужностей; частку активної частини основних засобів.

Стосовно показників ефективності використання оборотних засобів необхідно вказати, що як основні можуть застосовуватися такі: коефіцієнти обороту та закріплення; тривалість одного обороту (у днях); вартість валової, товарної та чистої продукції, а також розмір прибутку в розрахунку на 1 грн оборотних засобів.

Ураховуючи, що система показників використання різноманітних ресурсів не в змозі забезпечити однозначну оцінку ефективності застосування ресурсного потенціалу і діяльності підприємства в цілому, необхідними є узагальнюючі показники. Серед яких, на нашу думку можна виділити: рівні і темпи зростання валової продукції, валового та чистого доходів з кожного гектару землі при найменших витратах сукупної праці на виробництво одиниці продукції.

Підсумовуючи розглянуті наукові думки можна систематизувати показники оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу сільськогосподарського підприємства за окремими напрямками – складовими ресурсного потенціалу (табл.1).

Таблиця 1 – Система показників ефективності використання ресурсного потенціалу сільськогосподарського підприємства

1. Ефективність використання потенціалу природного капіталу	2. Ефективність використання матеріально-технічного потенціалу	3. Ефективність використання потенціалу оборотного капіталу	4. Ефективність використання інтелектуального потенціалу
1.1 Урожайність сільськогосподарських культур, 1.2 Обсяги виробництва окремих видів продукції тваринницької на 100 га відповідних сільгоспугідь 1.3 Землевіддача 1.4 Частка сільгоспугідь в загальній площі земель сільськогосподарського підприємства; 1.5 Частка в сільськогосподарських угіддях: земельних площ, що знаходяться в обробітку, в тому числі ріллі та багаторічних насаджень; зрошених і удобрених площ, рекультивованих земель	2.1 Коефіцієнти зростання зносу, придатності, оновлення та вибуття; 2.2 Коефіцієнти використання виробничих потужностей; 2.3 Частка активної частини основних засобів 2.4 Середньорічна вартість основних засобів 2.5 Фондоозброєність 2.6 Обсяг виконаних механізованих робіт (в еталонних гектарах) у розрахунку на 1 га земель в обробітку	3.1 Вивільнення робочої сили 3.2 Економія та заміна дефіцитних матеріалів і сировини, 3.3 Комплексність використання сировини 3.4 Енергоозброєність 3.5 Кількість внесених добрив 3.6 Поголів'я великої рогатої худоби	4.1 Чисельність працівників 4.2 Частка трудових витрат в загальній структурі собівартості 4.3 Трудомісткість виробництва 4.4 Продуктивність праці

Джерело: розроблено авторами на підставі [1-6]

Ресурсний потенціал сільськогосподарських підприємств характеризується кількістю, якістю та структурою ресурсів. Основні напрями формування системи ефективного використання і відтворення ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств є забезпечення раціонального використання природних ресурсів та основних матеріальних засобів; застосування ресурсозберігаючих технологій; ефективне використання трудових ресурсів; забезпечення стабільності формування й ефективності використання внутрішніх і зовнішніх фінансових ресурсів; впровадження результатів інноваційного розвитку, спрямованого на екологізацію і інтенсифікацію аграрного виробництва; розвиток транспортно-складської інфраструктури.

На нашу думку наведений перелік напрямків і показників є не достатньо повним, але систематизація існуючих підходів щодо класифікації ресурсного потенціалу і виділення окремих показників оцінювання ефективності його використання можуть бути використані як база для розроблення методичного інструментарію щодо оцінки ефективності ресурсного потенціалу сільськогосподарського підприємства.

Література:

1. Ряба А.В., Черкасова С.О. Особливості обліку та аудиту поточних біологічних активів рослинництва / Матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України» (м. Одеса, 31 травня – 1 червня 2018 р.). – Одеса, 2018. – с.70 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://economics.net.ua/files/science/oblik/2018/tezy.pdf>
2. Маршалок М.С. Потенціал аграрного підприємства: наукові підходи до трактування [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnau/2010_154_1/10mms.pdf
3. Кравченко А.В. Ефективність використання земельних ресурсів регіону Вісник аграрної науки Причорномор'я. . 2007. №3, Т. 1. С.54-58.
4. П(С)БО 30 «Біологічні активи» від 18.11.2005 № 790 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05>.
5. Ревякин Е.Л. Ресурсосберегающие технологии: состояние, перспективы, эффективность: науч. изд. . М.: ФГБНУ «Росинформагротех», 2011. 156 с.
6. Ресурсний потенціал (стан, динаміка, прогноз) Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку. Інформаційноаналітичний збірник. К.: ІАЕ УААН. 2002. вип. 5. С. 6-87.

ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ ЗА ЯКІСТЮ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

І.С. Варламова, д.е.н, доцент

В.І. Зубачова, студентка

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

Контроль якості аудиторської діяльності спрямований на попередження неправильної оцінки аудиторського ризику; досягнення достатньої впевненості в тому, що аудит задовольняє вимогам, що пред'являються користувачами професійної думки аудитора; забезпечення необхідного і достатнього рівня довіри до думки аудитора з боку користувачів фінансової звітності. Контроль якості аудиторської діяльності організовується як на зовнішньому рівні (національному і рівні окремих аудиторських фірмах), так і на внутрішньому рівні (всередині аудиторських фірм).

Уповноважений державний орган – Аудиторська палата України (АПУ) зобов'язаний перевіряти систему внутрішнього контролю якості роботи індивідуальних аудиторів, аудиторських фірм та окремих аудиторських фірм.

Інформаційною основою для перевірки індивідуальних аудиторів і аудиторських фірм є щорічні звіти про аудиторську діяльність за формою № 1 «Звіт суб'єкта аудиторської діяльності про надані послуги», затвердженої Рішенням Ради АПУ від 28.08.2019 р. №19/1, за погодженням із Державною службою статистики України та ДУ «ОСНАД» [1].

Аудиторська фірма та аудитор зобов'язані:

- проходити зовнішній контроль якості роботи, в тому числі надавати всю необхідну для перевірки документацію та інформацію;
- брати участь в здійсненні окремої організації аудиторів, членами якої вони є, зовнішнього контролю якості роботи інших членів цієї організації.

Зовнішній контроль якості роботи аудиторських фірм, індивідуальних аудиторів здійснюють окремі (саморегулюючі) організації аудиторів щодо своїх партнерів.

Перевірка може бути плановою і позаплановою (рис.1.).

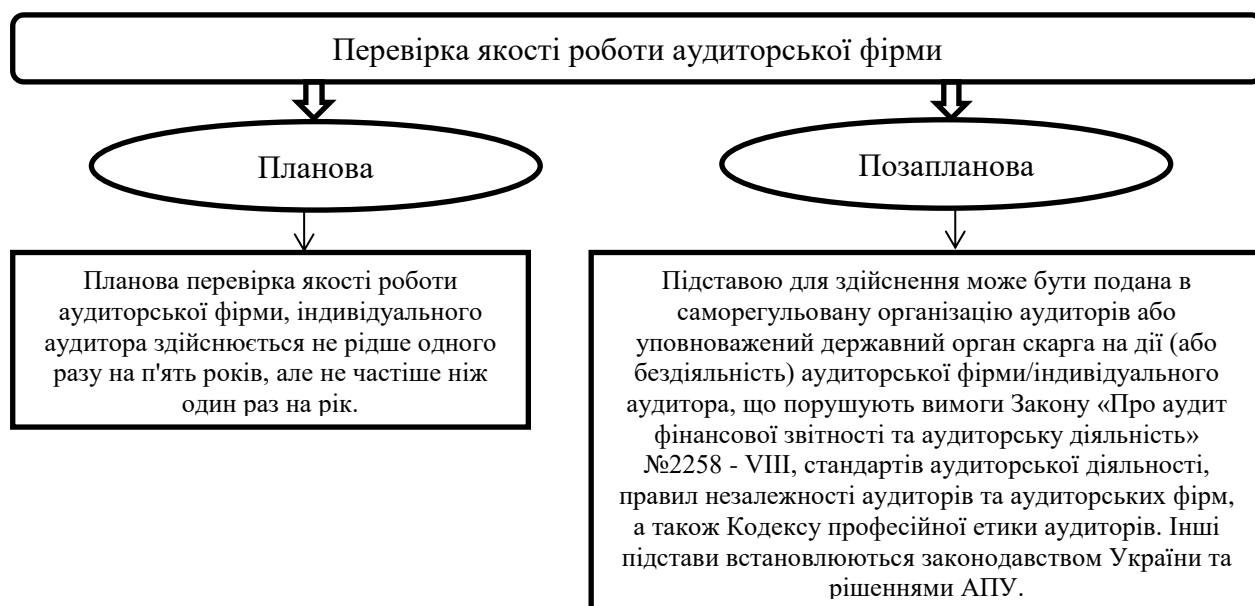

Рисунок 1 – Особливості перевірки роботи аудиторської фірми (джерело: власна розробка)

Порядок внутрішнього контролю якості регламентується:

– Міжнародним стандартом контролю якості №1 (МСКЯ1) «Контроль якості для фірм, що виконують аудити фінансової звітності, а також інші завдання з надання впевненості і супутні послуги»;

– Міжнародним стандартом фінансової звітності № 220 (МСА 220) «Контроль якості аудиту фінансової звітності» [2].

У всіх аудиторських фірмах (АФ) повинна існувати система внутрішнього контролю якості аудиту. Принципи внутрішнього контролю якості і конкретні процедури щодо їхньої реалізації декларуються внутріфірмовими стандартами аудиторських фірм.

Внутрішній контроль якості роботи АФ підрозділяється на попередній, поточний, наступний і забезпечується трьома факторами:

– належним керівництвом за виконанням завдання з аудиту з боку керівника аудиторської організації;

– наглядом з боку аудиторів за діями асистентів під час виконання завдання з аудиту;

– перевіркою результатів виконаної роботи. Попередній внутрішній контроль якості аудиту здійснюється керівником АФ на стадії планування.

Поточний внутрішній контроль якості аудиту здійснюється в формі контролю ключового партнера аудиторської команди з виконання завдання за роботою її партнерів, деталі прописані на рис.2.

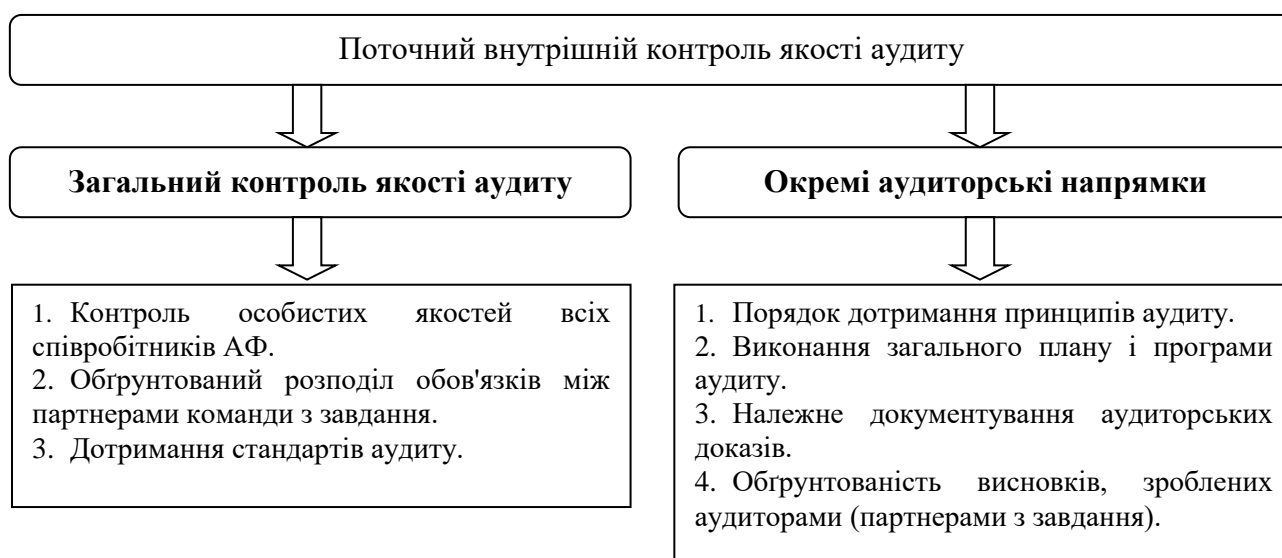

Рисунок 2 – Характеристика поточного внутрішнього контролю якості аудиту

Джерело: власна розробка авторів

При виявленні фактів неправильного виконання завдання ключовий партнер аудиторської команди може замінити аудитора (або асистента) на іншого партнера.

На стадії подальшого внутрішнього контролю якості аудиту ключовий партнер перевіряє роботу, виконувану асистентами і іншими партнерами за наступними напрямками:

– чи відповідає виконана робота програмі аудиту;

– чи належним чином оформлені отримані результати в робочих документах аудитора:

– чи досягнута мета аудиторських процедур;

– чи відповідають висновки результатів виконаної роботи і чи підтверджують вони аудиторську думку.

Оскільки відповідальність за проведену перевірку аудиторів і асистентів несе ключовий партнер, він повинен детально вивчити питання, що відображають [3]:

- достатність аудиторських доказів;
- чіткість висновків, зроблених аудитором в результаті перевірки;
- повноту зазначених недоліків в обліку;
- повноту і терміни завершення аудиторських процедур відповідно до програми аудиту.

Отже, основну відповідальність за організацію та проведення аудиту несе, в першу чергу, ключовий партнер команди із завдання, а також керівник аудиторської фірми.

Відповідальність за проведення контролю якості виконання завдання з аудиту несе ключовий партнер команди із завдання, а також призначена особа, відповідальна за контроль якості. Відповідальною особою за контроль якості може бути як призначений штатний працівник АФ, так і відповідно кваліфікована зовнішня особа, призначена за умовами договору з АФ.

Література:

1. Про Звіт суб'єкта аудиторської діяльності про надані послуги та Інструкцію про складання та подання звітності за формою № 1-аудит (річна) "Звіт суб'єкта аудиторської діяльності про надані послуги"/ Рішення аудиторської палати України № 19/1 від 28.08.2019 р. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v19_1230-19#Text.

2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2016 – 2017 року/ Аудиторська палата України// [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.apu.net.ua/1151-miznarodni-standarti-kontrolyu-yakosti-2016-2017>.

3. Порядок проведення перевірок з контролю якості аудиторських послуг / Наказ Міністерства фінансів України № 362 від 29.08.2019 р. / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1026-19#Text>.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ІННОВАЦІЙНИХ ВИТРАТ МАШИНОБУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

В.Р. Іванова, студентка

Г.А. Смоквіна, к.е.н., доцент

Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

Для ефективного управління інноваційними процесами на машинобудівному підприємстві важливе значення має їх внутрішній контроль. Процес внутрішнього контролю необхідно здійснювати на всіх стадіях інноваційного процесу. Під час здійснення інноваційної діяльності витрати виникають з етапу виникнення нової ідеї і до моменту реалізації вже готового інноваційного продукту. Правильне визначення величини інноваційних витрат допоможе своєчасно зреагувати і спрямувати свою діяльність у потрібне русло. Витрати на інноваційну діяльність необхідно вміти прогнозувати, планувати і контролювати.

Внутрішній контроль складається з системи заходів, що забезпечують нормальну роботу машинобудівного підприємства. Він здійснюється силами самого підприємства, наприклад, бухгалтерський, у фінансовій області тощо. Такого роду контроль здійснюється звичайно адміністрацією машинобудівного підприємства.

Внутрішній контроль інноваційних витрат – це контроль за процесами та чинниками, що впливають на витрати та їх рівень, на формування собівартості виготовленої та реалізованої продукції.

Основними цілями контролю інноваційних витрат повинні бути:

- зменшення інноваційних витрат, пов'язаних з виявленням і усуненням виявлених у процесі контролю недоліків;
- скорочення інноваційних витрат на контроль;
- скорочення інноваційних витрат на персонал і техніку контролю [1].

Основними завдання внутрішнього контролю інноваційних витрат машинобудівного підприємства надані на рис. 1.

Рисунок 1 – Основні завдання внутрішнього контролю інноваційних витрат машинобудівного підприємства (конкретизовано на основі [2])

Взаємозв'язок внутрішнього контролю з іншими функціями управління інноваційними витратами машинобудівного підприємства наведено у табл. 1. [3].

Таблиця 1 – Взаємозв'язок внутрішнього контролю з іншими функціями управління інноваційними витратами машинобудівного підприємства [3]

Функції управління	Цілі внутрішнього контролю
Прогнозування і планування	– контроль за оцінюванням альтернативних варіантів управлінських рішень; – контроль за відповідністю управлінських рішень загальній меті та стратегії підприємства; – контроль за досяжністю запланованих показників
Нормування	– контроль інноваційних витрат щодо відповідності до встановлених нормативів та стандартів; – контроль інноваційних витрат за центрами відповідальності
Організування	– контроль за правильністю організації виробничого процесу, прийняття рішень для отримання необхідних результатів; – контроль за раціональністю організації здійснення інноваційних витрат на підприємстві
Облік	– контроль за складом і обсягами використання ресурсів та їхньої відповідності встановленим нормам, нормативам та стандартам; – контроль за законністю та правильністю господарських операцій
Аналіз	– контроль за оцінюванням результатів виконання управлінських рішень; – контроль рівня інноваційних витрат за місцями їхнього виникнення; – контроль якості проведеного аналізу; – контроль за своєчасністю аналізу відхилень та причин їхнього виникнення
Регулювання	– контроль за регулюванням управлінських рішень; – контроль заходів, спрямованих на усунення недоліків і відхилень щодо інноваційних витрат

Отже, найвищої ефективності внутрішнього контролю за процесами виробництва інноваційної продукції можна досягти у випадку його органічної єдності з системами обліку та управління. Своєчасно проведений внутрішній контроль дозволяє виявити основні причини відхилення від нормативних показників, передбачити можливість подальшого фінансового стану суб'єкта господарювання.

Узагальнюючи вище викладене можна стверджувати, що система внутрішнього контролю інноваційних витрат машинобудівного підприємства включає в себе оціночну діяльність всіх компетентних працівників підприємства.

Завдяки якій попередження зловживань, усунення виниклих помилок та перевірка достовірності операцій впливають на забезпечення керуючого апарату рекомендаціями з примноження активів, правомірного та доцільного використання інноваційних витрат, а також ефективності господарювання підприємств.

Обов'язковим елементом ефективного внутрішнього контролю інноваційних витрат є його відносна і достовірна простота. Економічність і простота особливо важливі в сучасних умовах, коли машинобудівні підприємства прагнуть будувати свою роботу на принципі довіри до людей, а це призводить до необхідності і можливості істотного скорочення контрольних функцій, виконуваних безпосередньо менеджерами. У цих умовах контроль стає менш жорстким і більш економічним.

Для ефективності внутрішнього контролю інноваційних витрат необхідно:

– сформулювати правильне ставлення до контролю інноваційних витрат виходячи з його сутності тобто конструктивної роботи по усуненню недоліків;

- постійно думати про створення сприятливих передумов для контролю інноваційних витрат при реалізації інших функцій управління;
- якщо існує придумана система контрольної діяльності всіх керівників машинобудівного підприємства, використовувати поєднання планової і раптової перевірок;
- правильно вибрати об'єкти контролю інноваційних витрат і застосовувати ефективні методи і прийоми;
- менеджеру контроль роботи підлеглих поєднувати з самоконтролем власної діяльності [4].

Тому доцільно створювати децентралізовані відділи внутрішнього контролю інноваційних витрат в різних сферах інноваційної діяльності машинобудівного підприємства, які підпорядковуються керівнику відповідного спеціального підрозділу (виробничий контролер, контролер служби збуту). При такій організації внутрішнього контролю досягається єдність методологічного забезпечення контролю інноваційних витрат, чіткий розподіл праці контролера-аналітика, інженера-технолога, внутрішнього аудитора, інтеграція інформації, отриманої з інших систем підтримки управління на основі застосування сучасних технологій обробки інформації. Наявність штатної одиниці інженера-технолога у складі відділу внутрішнього контролю обумовлюється необхідністю участі кваліфікованих спеціалістів у плануванні та контролі рівня інноваційних витрат, оскільки визначення складу і обсягу витрат – технічно-економічне завдання [4].

Організація внутрішнього контролю інноваційних витрат не є жорстко регламентованою, а визначається внутрішнім стандартом в межах окремого машинобудівного підприємства. Під внутрішнім стандартом слід розуміти документи, що деталізують і встановлюють регламенти для здійснення та узагальнення результатів контролю, прийняті і затверджені керівництвом підприємства. Отже, на машинобудівних підприємствах може проводитися як зовнішній, так і внутрішній контроль інноваційних витрат, причому система внутрішнього контролю є однією з важливих елементів організації раціонального використання виробничих ресурсів організації.

Оскільки внутрішній контроль інноваційних витрат є однією з функцій системи управління, яка функціонує в умовах, що постійно змінюються, то вдосконалення управління діяльністю (зокрема витратами виробництва) потребуватиме і подальшого вдосконалення системи контролю. Таким чином, здійснення внутрішнього контролю за інноваційними витратами є об'єктивно необхідною умовою ефективної інноваційної діяльності машинобудівного підприємства, тому що дозволяє виявляти причини й фактори, які викликали порушення й зловживання, і покращувати діяльність завдяки виявленню невикористаних резервів.

Література:

1. Нападівська Л.В. Внутрішньогосподарський контроль в ринковій економіці: Монографія / Л.В. Нападівська. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. – 224 с.
2. Навчально-методичний посібник з дисципліни «Інноваційний потенціал підприємства»/ уклад. І.О. Герашенко. – Харків: НТУ „ХПІ”, 2017. – 157 с./
3. Стадник В.В., Головчук Ю.О. СХХ Управління інноваціями на основі розвитку партнерських відносин підприємства: монографія / В.В. Стадник, Ю.О. Головчук. – Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня «Рута», 2020. – 232 с. ISBN 978-617-7887-38-5
4. Алейнікова О.В., Притула Н.М. Інноваційний та інвестиційний менеджмент. Навчальний посібник. – Київ: ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2016. – 614 с

СУЧАСНІ АСПЕКТИ СТАНУ ТА РОЗВИТКУ ПИТАНЬ З ОРГАНІЗАЦІЇ СТВОРЕННЯ АУДИТОРСЬКОЇ КОМПАНІЇ

Г.І. Кімінчиджи, магістрантка

А.А. Балан, к.е.н., доцент

Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

Л.Б. Сосновська, доктор філософії, професор,

керівник ТОВ «Аудиторська фірма «Аналітик-Аспект»

Аудит являє собою один з найбільш важливих елементів ринкової економіки, який сприяє розвитку підприємницької діяльності в цілому. На сьогоднішній день аудиторська діяльність розвивається дуже динамічно. Однак цілий комплекс проблем, пов'язаних з правовою регламентацією аудиторської діяльності, до сих пір не має однозначного вирішення. До них відносяться недостатнє дослідження теоретичних основ аудиту і визначення правової природи аудиторської діяльності, крім того, вимагає наукового обґрунтування та уточнення понятійного апарату в сфері аудиту [1].

Мета створення аудиторської фірми: вихід на аудиторський ринок України, створення позитивного іміджу компанії, отримання прибутку.

Аудиторська компанія «Надійний аудит» планує надавати наступні аудиторські послуги:

- аудиторська перевірка за направленням (грошові кошти, розрахунки з оплати праці, запасів, дебіторської і кредиторської заборгованості, ресторанного бізнесу і т.д.);
- перевірка фінансової звітності (відрізняється від аудиту обсягом і набором використовуваних аудитором процедур, за рахунок чого забезпечується висока швидкість виконання послуг і нижча вартість);
- консультації (зокрема, оперативне інформування про зміни в законах);
- податковий аудит (перевірки правильності та повноти нарахування та виплати податків, виявлення ризикових зон, запобігання штрафних санкцій);
- ініціативний аудит (проводиться з ініціативи керівництва організації. Охоплює будь-який період діяльності компанії, усі розділи бухгалтерського обліку та його окремі ділянки);
- обов'язковий аудит (щорічна обов'язкова аудиторська перевірка ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності для підтвердження її повноти та достовірності).

Конкуренція в сфері аудиту не надто велика [2]. Попит на дані послуги постійний. Це забезпечує рентабельність надання послуг і довгостроковий горизонт планування. Строк окупності проекту складає 1,8 років.

Розробка SWOT-аналізу аудиторської компанії дає чітке розуміння ситуації та вказує напрямок для розвитку. За його допомогою розробляється ефективна стратегія роботи компанії, використовуючи сильні сторони та знаючи про її слабкості. Саме SWOT аналіз допомагає звести до мінімуму ризик невдачі. Найважливіше завдання SWOT-аналізу – допомогти організації побачити та оцінити всі чинники, що впливають на прийняття рішень, а також визначити можливості розвитку.

Фактори, що впливають на діяльність підприємства всередині галузі (SWOT-аналіз) представлені в табл. 1.

Таблиця 1 – SWOT-аналіз аудиторської діяльності

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> База постійних клієнтів. Програма лояльності для постійних клієнтів. Зручне місце розташування та сучасний інтер'єр. Висококваліфіковані працівники (більшість атестована) Великий асортимент послуг. Наявність сайту в Інтернеті. Розробка та підтримка сайту проводить провідним маркетологом компанії. Проведення аудиту якості старшим аудитором компанії. 	<ol style="list-style-type: none"> Низькі продажі. Наявність на ринку сталих компаній, що мають сформовану репутацію. Постійні зміни в сфері оподаткування. Наявність неатестованих працівників. Малий офіс (за площею)
Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> Нарощення клієнтської бази та великий відсоток постійних клієнтів. Сучасна реклама сайту. Розширення підприємства (працівники, офіс, філії) Залучення до своєї команди висококваліфікованих, молодих та амбітних працівників. Постійне підвищення кваліфікації навиків робітників (тренінги, курси) та розробка системи навчання нових співробітників. 	<ol style="list-style-type: none"> Збільшення активності серед конкурентів. Залежність фінансового стану від обсягів замовлень. Відток клієнтів. Відповідальність перед клієнтами. Нестабільна ситуація в світі через пандемію. Форс-мажорні ситуації.

Джерело: власна розробка авторів

Загальна стратегія підприємства: вихід на аудиторський ринок України, отримання стабільного доходу та його підвищення в майбутньому за рахунок надання якісних аудиторських послуг.

Місія підприємства створення бізнесу з надання аудиторських послуг, з консультивання з аудиту та фінансової звітності, за доступними цінами по всій Україні.

Мета створення аудиторської фірми: вихід на аудиторський ринок України, створення позитивного іміджу компанії, отримання прибутку.

Девіз: «Ви довіряєте – ми перевіряємо».

Розподіл функціональних обов'язків при проведенні аудиту обов'язково оформляється внутрішніми стандартами фірми «Надійний аудит» згідно методології аудиторської перевірки [1, 3].

Цими та іншими факторами визначається кількість і кваліфікація фахівців, необхідних для виконання аудиторської перевірки, а також витрати часу та вартість послуг.

Для аудиторської фірми «Надійний аудит» важливо, щоб сайт виконував наступні функції: формування та підвищення іміджу, розширення клієнтської та партнерської бази, надання цільовій аудиторії повної інформації про компанію, можливість продажу послуг, залучення нових співробітників (рис. 1).

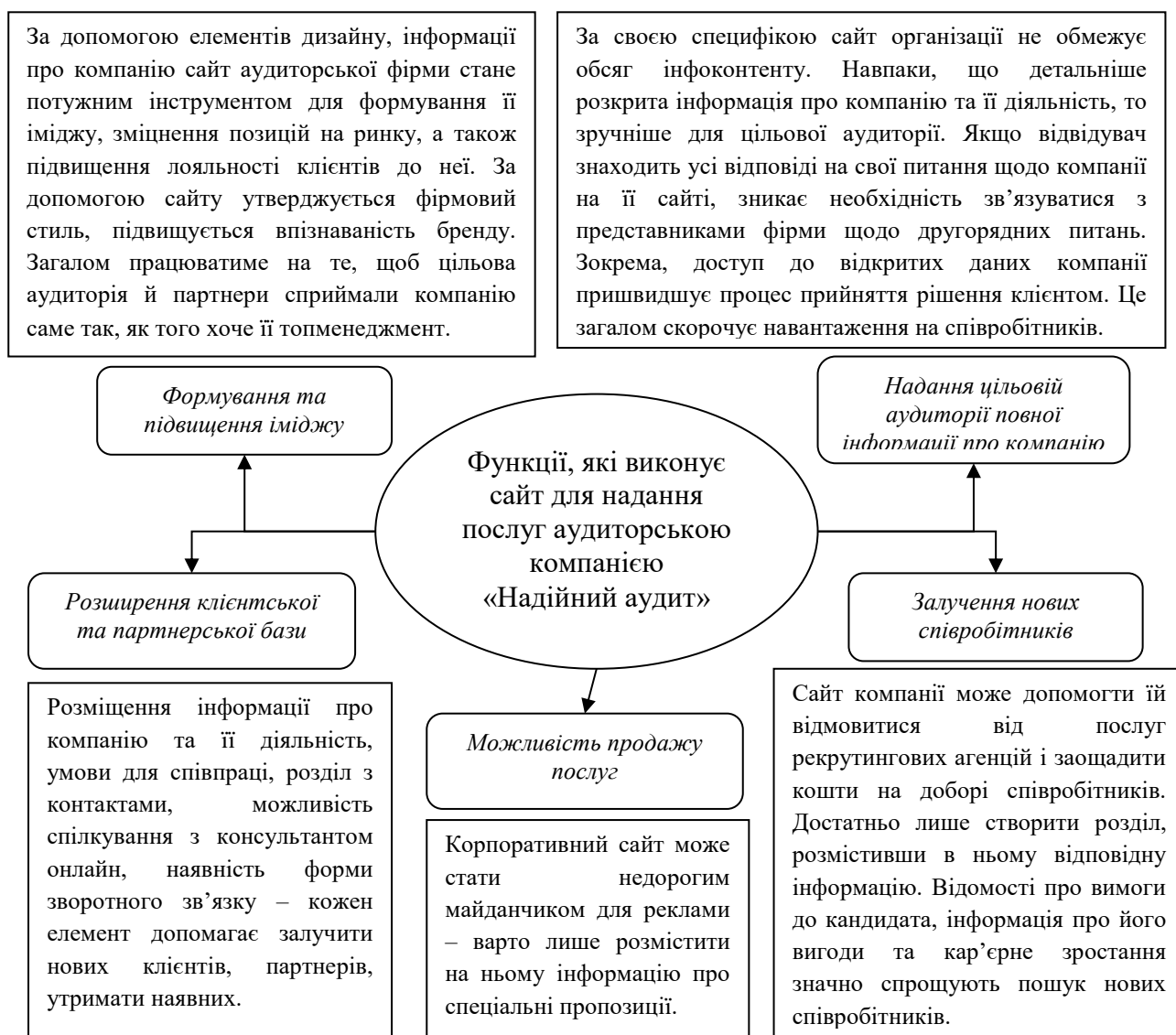

Рисунок 1 – Функції, які виконує сайт для надання послуг аудиторською компанією «Надійний аудит»

Джерело: власна розробка авторів

Оцінка ефективності проекту [4]. Термін окупності аудиторської компанії «Надійний аудит» з урахуванням погашення кредиту складе 1,8 років. У табл. 2 і 3 дані ключові показники ефективності проекту, розраховані на 3-річний період роботи.

Таблиця 2 – Показники економічної ефективності проекту АК «Надійний аудит» за період 2022 – 2024 рр.

Період	Грошовий потік, (CF) грн.	Ставка дисконтування, %	NPV, грн.
2022 рік	604983	15	526072,17
2023 рік	726459	15	549307,37
2024 рік	1006052	15	661495,52
Всього			1736875,07

$$NPV = 1736875,07 - 1200000 = 536875,07 \text{ грн.}$$

NPV > 0 (проект рекомендується)

$$PI = 1736875,07 / 1200000 = 1,447$$

PI > 1 (проект ефективний)

Таблиця 3 – Розрахунок строку окупності (PP) АК «Надійний аудит» за 2022 – 2024 рр.

Рік	CF	Чистий дохід
0	-1200000	-
1	604983	-595017
2	726459	131442
3	1006052	1137494
PP	1,819 років	

Таким чином, можна сказати, що показники ефективності даного проекту високі. Грошовий потік позитивний, прибуток отриманий у 2022 році. Проект аудиторської компанії «Надійний аудит» можна рекомендувати для фінансування (NPV = 536875,07 грн.); проект ефективний (PI > 1); термін окупності складає (PP) 1 рік 8 місяців.

Отже, даний проект обов'язково слід приймати до впровадження.

Література:

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 01.08.2021 р., № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>
2. Інформація про стан аудиторської діяльності в Україні: Аудиторська палата України. URL: <https://www.apu.com.ua/wp-content/uploads/2021/06/7.pdf>
3. Kiminchydzhy H.I. Production Stocks Audit of an Industrial Enterprise / H. I. Kiminchydzhy, A. A. Balan, V. V. Kirsanova // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2021. – № 2 (16). – С. 60-73. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/ejoru/2021/No2/60.pdf>.
4. Кімінчиджи Г.І., Балан А.А. Організація контролю матеріальних запасів на підприємстві / Г.І. Кімінчиджи, А.А. Балан // XIV Всеукраїнська науково-практична конференція «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України» Одеса, 12-13 жовтня 2020 р. – 2020. – С.55 – 59. – Режим доступу: <https://economics.net.ua/files/science/oblik/2020/tezy.pdf>

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛІНГ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

М.Б. Кулинич, к.е.н., доцент

Ю.В. Лопанчук, студентка

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Постійний розвиток ринкової економіки в світі в цілому, та в Україні зокрема, вимагає від підприємства нових підходів до його управління, система менеджменту підприємства постійно ускладнюється, а процес прийняття управлінських рішень вимагає посилення узгодженості в діях штабних і лінійних управлінських кадрів. У зв'язку з цим на підприємствах з'являється система контролінгу.

Під контролінгом розуміють спеціальну систему методів та інструментів, яка спрямована на функціональну підтримку менеджменту підприємства і охоплює інформаційне забезпечення управління, його планування, організацію взаємодії, мотивацію і контроль. Це система, орієнтована на майбутній розвиток підприємства; своєрідний механізм саморегулювання на підприємстві, що забезпечує зворотній зв'язок у контурі управління [1, с 11].

Процес становлення контролінгу та використання його як інструменту для провадження управлінської діяльності відбувався паралельно з еволюцією та глобалізацією ринкової економіки.

Зважаючи на те, що система контролінгу є досить новим інструментом в управлінській діяльності, існує багато підходів до визначення поняття «контролінг».

Узагальнюючи наявні підходи до визначення сутності системи контролінгу, можна зробити висновок, що в широкому сенсі контролінг можна визначати як спеціальну саморегулюючу систему методів та інструментів, яка спрямована на функціональну підтримку менеджменту підприємства і включає інформаційне забезпечення, планування, координацію, контроль і внутрішній консалтинг [3, с.7]. У вузькому розумінні контролінг визначають як систему управління прибутком підприємства [2].

Мета контролінгу – правильна та своєчасна оцінка фактичної реалізації виконання запланованих господарських операцій і підготовка інформації, яка необхідна для прийняття ефективних управлінських рішень [1, с 12].

Система контролінгу має певні особливості, а саме:

- єдність оперативних фінансово-економічних розрахунків і стратегічних рішень;
- нова орієнтація фінансово-економічних розрахунків для прийняття економічно обґрунтованих рішень;
- новий зміст таких традиційних функцій управління, як планування, контроль, інформаційне забезпечення, які утворюють ядро контролінгу як концепції управління;
- новий психологічний зміст ролі планово-економічних служб (служб контролінгу) на підприємстві [2, с.10].

Виділяють два основні види контролінгу: стратегічний та оперативний. Стратегічний контролінг стосується довгострокової перспективи, оперативний або тактичний контролінг охоплює поточну діяльність підприємства та реалізується у сферах постановки цілей, планування, контролю, управлінського обліку, системі інформаційних потоків та їх організації, аналізі планів, фактично отриманих результатів, корегуванні відхилень та рекомендаціях для прийняття управлінських рішень.

Також контролінг класифікують відповідно до напрямку діяльності. Таким чином можна виділити фінансовий контролінг, контролінг маркетингу, логістики, інвестицій, інноваційних процесів, контролінг персоналу тощо. Основний вид контролінгу згідно даної класифікації – фінансовий.

Контролінг є однією із складових специфічних функцій управління, яка пов'язана з необхідністю ефективного керування підприємством і забезпечення його тривалого існування в умовах конкуренції. Роль контролінгу в кожній функції управління наступна:

1) при здійсненні функції планування система контролінгу координує розробку погоджених планів на підприємстві; надає інформацію для складання планів; перевіряє плани, складені окремими підрозділами підприємства;

2) функція організації взаємодії у контролінгу реалізується шляхом налагодження обліку та контролю витрат і результатів діяльності по підрозділах організації;

3) функція мотивації у системі контролінгу виявляється шляхом розробки механізмів стимулювання виконання планів;

4) функція контролю в системі контролінгу забезпечує порівняння планових та фактичних величин; встановлення допустимих меж відхилень від плану; аналіз відхилень, визначення причин відхилень плану від факту та вироблення пропозицій для усунення перешкод або зменшення їх впливу;

5) контролінг передбачає виокремлення додаткової функції – аналіз ефективності рішень, яка забезпечується шляхом побудови управлінської інформаційної системи; збору даних найбільш вагомих для прийняття управлінських рішень; надання консультаційної підтримки щодо вибору коригувальних заходів та підвищення якості управлінських рішень [1, с 19].

Література:

1. Брітченко І.Г., Князевич А.О. Контролінг : навч. посіб. / І. Г. Брітченко, А. О. Князевич. – Рівне : Волинські обереги, 2015. – 280 с.
2. Давидович І. Є. Контролінг: Навчальний посібник. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 552 с.
3. Шишпанова Н.О., Чебан Ю.Ю., Мозговий О.М. Фінансовий контролінг: Опорний конспект лекцій. — Миколаївський національний аграрний університет, 2017. — 86с.

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ КАСОВИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВІ

*Т.О. Меліхова, д.е.н., професор
Інженерний навчально-науковий інститут
Запорізького національного університету, м. Запоріжжя*

У сучасному світі без застосування грошових коштів неможливо представити операційну, фінансову та інвестиційну діяльність підприємств. Важливою умовою для ефективного використання грошових коштів є вчасне та правильне документальне оформлення касових операцій при надходженні, вибутті та зберіганні грошових коштів та правильності ведення обліку, тому потрібно регулярно проводити їх перевірку.

Сутність аудиту касових операцій полягає у перевірці законності, доцільності касових операцій, дотримання касової дисципліни, встановлення достовірності даних бухгалтерського обліку касових операцій у відповідності законодавчо нормативних вимог та обліковій політиці суб'єкта господарювання.

Об'єктом аудиту касових операцій є елементи облікової політики, операції з обліку готівки, інформація, зафіксована в первинних документах, регістрах обліку, фінансовій звітності.

Предметом аудиту касових операцій є господарські процеси і операції, пов'язані з рухом готівки у касі суб'єкта господарювання.

Метою аудиту касових операцій є встановлення достовірності інформації первинних касових документів, регістрів обліку, фінансової звітності відносно наявності та руху готівки, повноти та своєчасності відображення операцій в бухгалтерському обліку, правильності ведення бухгалтерського обліку у відповідності до прийнятої облікової політики та законодавчо – нормативних вимог.

Основними завданнями аудиту касових операцій мають бути:

- оцінка стану внутрішнього контролю касових операцій;
- перевірка стану збереження готівки у касі;
- дотримання правил обліку готівки при її надходженні та витрачання;
- аналіз законності та доцільності проведення операцій з готівкою та грошовими документами;
- перевірка правильності документального оформлення операцій з готівкою та відображення цих операцій в обліку та фінансовій звітності;
- оцінка стану синтетичного та аналітичного обліку готівки;
- перевірка відповідності даних бухгалтерського обліку щодо обліку готівки її фактичним залишкам на рахунках та інформації наведеній у фінансової звітності.

Джерелами інформації можуть бути:

- наказ про облікову політику;
- первинні документи з обліку готівки;
- облікові регістри обліку готівки;
- синтетичні та аналітичні рахунки з обліку готівки;
- документи за результатами проведення інвентаризації готівки;
- виписки банку;
- матеріали попередніх планових та позапланових перевірок;
- фінансова звітність.

Основними аудиторськими процедурами аудиту касових операцій мають стати:

- тестування системи внутрішнього контролю касових операцій;
- аналіз результатів проведення інвентаризації каси;
- перевірка наявності договорів про повну матеріальну відповідальність;
- перевірка дотримання термінів та порядку проведення інвентаризації готівки у касі;
- встановлення кола посадових осіб, які мають право підписувати касові документи;
- перевірка наявності, правильності оформлення і повноти заповнення всіх обов'язкових реквізитів первинних документів з обліку готівки;
- перевірка дотримання встановлених лімітів залишку готівки в касі;
- перевірка приналежності готівки у касі підприємству;
- перевірка повноти відображення ПКО та ВКО у касовій книзі;
- перевірка правильності оформлення та ведення касової книги, своєчасність і повнота обліку в ній надходжень та видачі готівки;
- перевірка правильності оформлення касиром касових ордерів;
- перевірка своєчасності та правильності оприбуткування надходжень готівки у касу;
- перевірка своєчасності, правильності та цільового використання готівки;
- - перевірка дотримання порядку видачі готівки під звіт, аналіз цільового використання підзвітних сум, своєчасності надання звіту про використання підзвітних сум;
- перевірка дотримання граничних обмежень на здійснення готівкових розрахунків;
- перевірка повноти та своєчасності здачі невикористаної готівки до банку;
- перевірка законності виплати заробітної плати із каси та повноти здачі невиплачених сум на депонент;
- перевірка підтвердження точності та достовірності визначення курсових різниць готівки;
- перевірка правильності складання кореспонденції рахунків з обліку готівки у касі;
- перевірка правильності відображення готівки у касі в облікових регістрах;
- перевірка достовірності, тотожності відображення залишків готівки у Балансі та Звіті про рух грошових коштів.

Отже, проведення регулярного аудиту касових операцій, дозволяє дослідити правильність, своєчасність, законність відображення в обліку грошових коштів, вчасно виявляти порушення, поліпшувати систему внутрішнього контролю та підвищувати ефективність діяльності підприємства.

Література:

1. Макаренко А.П. Аудит: навч.-метод. посібник / А. П. Макаренко, Т. О. Меліхова, Г. М. Бескоста. — Запоріжжя: ЗДІА, 2016. — 184 с.
2. Макаренко А.П. Організація і методика аудит: навч.-метод. посібник. / А.П. Макаренко, Т.О. Меліхова, ГМ. Бескоста. — Запоріжжя: ЗДІА, 2015. — 190 с.
3. Меліхова Т.О. Удосконалення методики перевірки грошових коштів в національній валюті / Т.О. Меліхова, А.С. Веревкіна // Інвестиції: практика та досвід, 2019. — № 1. — С. 24—29.
4. Меліхова Т.О. Удосконалення методики аудиту операцій на бюджетних рахунках організації / Т.О. Меліхова, О.В. Троян, Д.В. Подріз // Агросвіт. — 2019. № 1—2. — С. 24—32.

КОНСАЛТИНГОВА ТЕОРІЯ АУДИТУ – ОСНОВА ЙОГО ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ

Мельник К.П., д.е.н., професор

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Удосконалення або пошук нових теорій аудиту є пріоритетним завданням як закордонних, так і вітчизняних наукових шкіл та вчених. У ННЦ «Інститут аграрної економіки» Національної академії аграрних наук України на початку ХХІ століття розроблено основи нової інституціональної теорії бухгалтерського обліку, яка розглядає зростання бухгалтерської практики від системи до важливого у сьогоденні соціально-економічного інституту. Його метою є участь у забезпеченні політики сталого розвитку [1]. Аудиторська діяльність як вершина професійної бухгалтерської діяльності найбільше відповідає такій місії. Усвідомлення, а тим більше реалізація, такої сучасної місії аудиту передусім має спиратися на розширення змістовності попередніх теорій аудиту або формування якісно нових її основ. Зростання значення консалтингу, переорієнтація і чіткий розподіл аудиторських послуг у передових аудиторських компаній на аудит фінансової звітності та консалтингові послуг, і приведення проблем практики у відповідність до діючого законодавства обумовлює необхідність детально розглянути саме консалтингову теорію розвитку аудиту як першооснову формування його як інституту.

Проблеми теорії аудиту розглядалися у багатьох працях вітчизняних і зарубіжних вчених. Серед них: В.М. Жук [1, 8], З.В. Гуцайлюк [2], Я.В. Мех [2], Н.М. Король [2], Д.М. Найчук [2], К.К. Арабян [3], В. Д. Брагіна [4], І.Ф. Таусова [5], І.Я. Яценко [6], М. Sherer [7], Kent D [7]. Вчені зосереджувалися на дослідженні теорій і концептуальних основ розвитку аудиту в Україні і Світі. Однак комплексний аналіз консалтингової теорії розвитку аудиту поширення не набув. Тому вважаємо за доцільне критично оцінити консалтингову теорію аудиту та розширити її змістовність привнесеннями з сучасних загальноекономічних та облікових теорій. Означене дасть можливість сформулювати у подальшому основи інституціональної теорії аудиту.

Як і теорія будь-якого виду діяльності, теорія аудиту формується на підставі систематизації практичного досвіду, закономірностей, особливостей наукової думки, що дає можливість визначати подальший вектор її розвитку.

Стратегія і тактика розвитку аудиту спирається на свою теорію. Поділяємо думку тих вчених, що пов'язують зародження аудиторської діяльності (хоча вона тоді так не називалася) з появою обліку. Логічно, що така діяльність пов'язана з необхідністю власника (влади) делегувати право компетентним, довіреним особам дати оцінку достовірності й точності здійснення обліковцями своєї роботи, сформованої звітності. Власник чи владний чин мав потребу почути таку оцінку, зрозуміти стан справ для прийняття управлінських рішень. Саме так можна пояснити, що термін аудит близький до латинського «аудіо», що означає «чути, слухати» [2, С. 4].

У середині ХХ століття функціональність аудиторської діяльності зростає до забезпечення ефективності роботи суб'єктів перевірок. Останнє позитивно впливає на ефективність роботи економіки. Такий приріст значимості аудиторської діяльності потребував подальшого теоретичного осмислення, що зумовило доповнення теорії аудиту її консалтинговою складовою. Переважна більшість учених відносить теорію консалтингу до трьох складових теорії (концепції) аудиту [3, 4, 5, 6]. Погоджуємося, але акцентуємо увагу

саме на зростанні (у зв'язку з появою теорії консалтингу) соціальної значущості аудиту для економіки в цілому.

У публікаціях учених (зокрема М. Шерера, Д. Кента 1983 р. [7]) завдання аудиту, функціональність аудиторської діяльності розширено як на оцінку стану справ, так і на сприяння через пропозиції й методичні рекомендації покращенню ефективності роботи підприємства. Цим аудит розширив власне теоретичне ядро теорією консалтингу. В теорії і практиці з'являється поняття аудиторського супроводження діяльності об'єкта аудиту. Нова концепція аудиту націлює не стільки на виявлення і уникнення неадекватності і посилення контролю, скільки на професійне сприяння ефективній діяльності клієнта. За рахунок такого привнесення аудитор стає зовнішнім, незалежним партнером власника. Не разовим контрагентом, а партнером, який консулює, застерігає, направляє і оцінює роботу управління.

Аудитор і сама аудиторська діяльність розширює свої можливості на сферу методичних рекомендацій, сферу наукової діяльності. Подібно вченому він вивчає, оцінює, аналізує, систематизує цілісний об'єкт аудиту і розробляє рекомендації з підвищення ефективності управління, алгоритмізації роботи і т.п. Аудитор аналізує сильні і слабкі сторони роботи підприємства, внесок у його результативність всіх підрозділів, управлінських груп, їх вплив на інформаційні потоки, викривлення фінансової звітності тощо. Цілком логічною є затребуваність набутих з аудиторської практики знань також для управління економікою в цілому.

Консалтингова складова теорії аудиту має суттєві соціально-економічні переваги, оскільки виходить із суб'єктивних оцінок, певної суб'єктивної «прив'язаності» аудитора до підприємства [8]. Водночас і для суб'єкта господарювання, і для економіки вона «корисніша» за складові адекватності і контролінгу, оскільки дозволяє оцінити те, що лежить за офіційними документами й звітністю. Окрім того у цілому вона націлює аудит не в минуле і сучасне, а у майбутнє, а це – розвиток аудиторської діяльності, поглиблення її місії.

Література:

1. Жук В. Н. Основы институциональной теории бухгалтерского учета : монография. К.: Аграрная наука, 2013. 408 с.
2. Гуцайлюк З. В., Мех Я. В., Король Н. М., Найчук Д. М. Аудит (теорія, методика, збірник вправ та завдань) / За ред. Мехи Я. В. Бучач : МІФ, 2000. 240 с.
3. Арабян К. К. Теория аудита и концептуальные основы развития аудиторской деятельности. Учет. Анализ. Аудит. 2019. № 1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/teoriya-audita-i-kontseptualnye-osnovy-razvitiya-auditorskoy-deyatelnosti>.
4. Брагина В. Д. Современные теории аудита. Экономика и менеджмент инновационных технологий. 2016. № 1. URL: <http://ekonomika.snauka.ru/2016/01/10768>.
5. Таусова И. Ф. Основные теории аудита и их роль в проверке. Проблемы и перспективы социально-экономического развития регионов юга России : сборник научных трудов по материалам I Всероссийской научно-практической конференции / под научной редакцией А. А. Тамова. Майкоп, 2014. С. 176-178.
6. Яценко И. А. Современные теории аудита. Международный экономический форум. 2013. URL: <https://be5.biz/ekonomika1/r2013/1899.htm>.
7. Sherer M., Kent D. Auditing and Accountability. London : Pitman, 1983. 208 p.
8. Жук В. М., Мельник К. П. Теорія аудиту: «класичне ядро» та розвиток. Облік і фінанси. 2020. № 4(90). С. 89-102.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВІДШКОДУВАННЯ РОБОТОДАВЦЕМ ШКОДИ ЗАПОДІЯНОЇ ПРАЦІВНИКОВІ

А.С. Райчева, магістрантка

А.А. Балан, к.е.н., доцент

Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

В умовах всесвітньої кризи особливої уваги потребують питання побудови взаємовідносин між роботодавцем і працівником. З одного боку, це стосується налагодження безперебійної роботи підприємств в умовах локдауну під час карантину, по-друге, захисті працівників від протиправних дій роботодавця щодо скорочення розміру заробітної плати, звільнення, відправки у відпустку за свій рахунок тощо. Аналіз чинного законодавства і напрацювань Ковалю Г.Ю., Римара І.А., Петракій В.В., Обручкова Р., Шацкової Л.П., Смоквіної Г.А., Головань Ю.С., Балан А.А. та інших дозволив дійти висновку, що більш врегульованим і дослідженим є питання матеріальної відповідальності працівника за шкоду заподіяну майну роботодавця. Відтак, розгляд питання матеріальної відповідальності роботодавця, за шкоду завдану працівникові є актуальною і потребує сучасного переосмислення.

Мета роботи полягає у представленні результатів виконаного узагальнення та аналізу теоретичних положень, вимог чинного законодавства та судових практик щодо видів відповідальності роботодавця перед працівником і наявного стану судових практик щодо отримання працівником відшкодування за понесену моральну і матеріальну шкоду.

Кодексом законів про працю «матеріальна відповідальність» визначається як відповідальність, що несуть працівники, за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації внаслідок порушення покладених на них трудових обов'язків [1]. Годованець Ю.С. визначає поняття «матеріальна відповідальність» як безпосередній обов'язок кожної зі сторін трудових правовідносин відшкодувати шкоду, заподіяну іншій стороні внаслідок невиконання чи неналежного виконання трудових обов'язків, у розмірах встановленими чинним законодавством [2].

Відповідно до чинного законодавства матеріальну шкоду поділяють на 2 види:

- матеріальна відповідальність працівника за шкоду, завдану майну роботодавця;
- матеріальна відповідальність роботодавця за шкоду, завдану майну, здоров'ю або життю працівника [3,1].

Матеріальну відповідальність роботодавця за шкоду, заподіяну працівникові, слід визначити як обов'язок роботодавця відшкодувати шкоду, заподіяну працівникові внаслідок невиконання або неналежного виконання своїх трудових обов'язків, у розмірі і порядку, передбаченому законодавством [4]. Петракій В.В. називає такі причини, які спонукають до виникнення фактів матеріальної відповідальності роботодавця: а) незаконне звільнення з роботи; б) незаконним переведенням на іншу роботу; в) незаконним відстороненням від роботи; г) неможливістю вступу на іншу роботу у разі неправильного формулювання причини звільнення у трудовій книжці; д) затримкою видачі трудової книжки при звільненні; е) затримкою розрахунку при звільненні; ж) затримкою виконання рішення або постанови про поновлення на роботі при незаконному звільненні чи переведенні; з) незаконною відмовою у прийнятті на роботу; к) порчою, знищенням або пропажою особистих речей під час роботи; завдання іншої майнової шкоди майну працівника; л) видачею документів про роботу і заробітну плату, що містять неправильні відомості, або затримкою їх видачі; м)

іншими порушеннями своїх обов'язків у трудовому правовідношенні [5]. Також, окрім матеріальної відповідальності роботодавець відповідно до ст. 237-1 КЗпП несе моральну відповідальність [1]. Отже, відшкодування роботодавця працівникові повинно враховувати обидва види відповідальності, а саме: і матеріальну, і моральну. Причому відшкодування за заподіяну моральну шкоду не залежить від розміру і умов відшкодування матеріальної, і навпаки. Найбільш проблемним питанням отримання працівником відшкодування щодо понесеної моральної шкоди є відповідність і повнота доказової бази. Узагальнення чинників, що свідчать про наявність моральної шкоди та доказової бази наведено у таблиці 1.

Таблиця 1 – Доказова база вчинення моральної шкоди (узагальнено на підставі [6]).

Чинники	Доказова база
<ul style="list-style-type: none"> – Наявність моральної шкоди; – Протиправність діяння її заподіювача; – Наявність причинного зв'язку між шкодою і протиправним діянням заподіювача; – Наявність вини заподіювача в заподіянні шкоди. 	<ul style="list-style-type: none"> – Свідчення друзів, – Свідчення колег, – Характеристика від керівника на роботі, – Виписки з лікарні, – Рахунки від приватних психологів чи проходження спеціальних реабілітаційних тренінгів. – Проведення психологічної експертизи – Висновки спеціальних експертних установ

Узагальнення досвіду судової практики з означеної проблематики наведено у таблиці 2.

Таблиця 2 – Досвід судової практики з питання відшкодування роботодавцем шкоди заподіяної працівникові (узагальнено на підставі [7]).

Ситуація	Результат або рішення суду
Стягнення на відшкодування моральної шкоди внаслідок каліцтва на виробництві 100 мінімальних заробітних плат на час виплати.	Відхилення апеляційної скарги і залишення рішення суду без змін.
Стягнути на користь позивача в рахунок відшкодування моральної шкоди, в зв'язку з ушкодженням здоров'я при виконанні трудових обов'язків.	Стягнути з Публічного акціонерного товариства на користь працівника 150 000 гривень в рахунок відшкодування моральної шкоди, завданої в наслідок ушкодженням його здоров'я без урахування утримання податку з доходів фізичних осіб.
Відшкодування моральної шкоди, заподіяної ушкодженням здоров'я, за відсутності учасників процесу.	Стягнути з Приватного акціонерного товариства 90 000 гривень в рахунок відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок ушкодження її здоров'я без урахування утримання податку з доходів фізичних осіб.
Позов про визнання дій протиправними, поновлення на роботі, стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу, вихідної та матеріальної допомоги, відшкодування моральної шкоди,	Стягнути з підприємства матеріальну допомогу на оздоровлення у розмірі середньомісячної заробітної плати у сумі 27 919,83 грн. та вихідну допомогу у розмірі середньомісячної заробітної плати в сумі 27 919,83 грн.
Ухвалою судді окружного адміністративного суду відкрито провадження про визнання наказів протиправними і їх скасування, поновлення на посаді, відшкодування моральної шкоди. В позовній заяві позивач просив визнати протиправними та скасувати накази. Крім того, позивач просив поновити його на раніше займаній посаді та стягнути з відповідача на його користь 55100 грн. на відшкодування завданої йому моральної шкоди.	Клопотання про забезпечення адміністративного позову залишити без задоволення.

Бухгалтерські проведення нарахування та виплати моральної шкоди працівникові наведено у таблиці 3.

Таблиця 3 – Бухгалтерські проведення нарахування та виплати моральної шкоди (узагальнено на підставі [8]).

Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
	Дебет	кредит
Нараховано за рішенням суду компенсацію моральної шкоди працівнику	948	685
Утримано податок з доходів фізичних осіб	685	641/ПДФО
Перераховано податок з доходів фізичних осіб	641/ПДФО	311
Виплачено компенсацію моральної шкоди працівнику	685	301

Отже, взаємовідносини між роботодавцем і працівником потребують суттєвого напрацювання внутрішніх організаційно-розпорядчих документів [9]. Внутрішні організаційно-розпорядчі документи можуть бути запроваджені тільки на підставі власної ініціативи власника підприємства [10]. Представленні результати узагальнення та аналізу теоретичних положень, вимог чинного законодавства та судових практик щодо видів відповідальності роботодавця перед працівником і наявного стану судових практик щодо отримання працівником відшкодування за понесену моральну і матеріальну шкоду.

Література:

1. Кодекс законів про працю України № 322-VIII від 10 грудня 1971 року (із наступними змінами).
2. Голованець Ю.С. Відшкодування моральної шкоди, завданої порушенням трудових прав працівника. Львів: Науковий вісник, 2018. 97-105 с.
3. Коваль Г.Ю. Матеріальна відповідальність роботодавця за моральну шкоду завдану працівнику. Київ: Перспективні напрямки розвитку сучасної юридичної науки, 2017. 133-135 с.
4. Римар І.А. Матеріальна відповідальність роботодавця за моральну шкоду завдану працівнику. Київ: Право соціального забезпечення, 2018. 94-96 с.
5. Петракий В.В. Матеріальна відповідальність роботодавця. Київ: Юридичні науки: проблеми та перспективи, 2017. 80-83 с.
6. Обручков Р. Відповідальність у трудовому праві. Харків: Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані, 2018. 590-595 с.
7. Єдиний державний реєстр судових рішень. www.court.gov.ua
8. Шацкова Л.П. Нарахування заробітної плати в бюджетних установах. Одеса: Економіка: реалії часу, 2015. 95-97 с.
9. Балан А.А. Внутрішній аудит розрахунків з оплати праці на малому підприємстві [Електронний ресурс] / А. А. Балан // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2018. – № 7(35) – С. 19-25. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2018/No1/19.pdf>
10. Смоквіна Г.А. Досвід розвинених країн з питань забезпечення кадрової безпеки підприємств України. Одеса: Економіка: реалії часу, 2015. 53-58 с.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО КОНТРОЛІНГУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТОМ ГОСПОДАРЮВАННЯ

О.В. Побережець, д.е.н., професор

О.Є. Масленніков, студент

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, м. Одеса

Ефективне функціонування суб'єктів господарювання залежить від взаємодії відповідних важелів, інструментів, які відповідають принципам системності, структурованості та адаптивності, враховуючи стратегічні цілі та поточні завдання системи управління. Процес удосконалення діючої системи управління суб'єктом господарювання базується на поетапній трансформації та інноватизації, що підвищує рівень ефективності та результативності діяльності підприємства.

Підбір інструментів системи управління повинен базуватися, з одного боку, на класичних засадах та принципах, а з іншого – враховувати вплив факторного середовища та можливі наслідки ризиків та загроз. Серед ефективних інструментів управління можливо виділити саме контролінг, який виконує не тільки функції регулювання процесів, але й внутрішнього контролю, аналізу та інформаційного забезпечення.

Питанням контролінгу в системі управління суб'єктами господарювання присвячені роботи вітчизняних та зарубіжних науковців, а саме: А. Беккера, Ю. Вебера, А. Дайле, К. Друрі, Є. Майєра, Р. Манна, А. Прайснера, Е. Уткіна, С. Фалько, Х. Фольмута, П. Хорвата, Д. Шнайдера, а також Л. Батенко, І. Бланка, М. Бутко, С. Голова, Г. Григор'єва, І. Давидовича, І. Маркіна, В. Оліфірова, С. Петренко, Й. Петровича, М. Пушкаря, Н. Селіванової, І. Стефанюка, І. Цигилика, М. Чумаченко.

Сучасні тенденції підтверджують, що стратегічний контролінг виступає як міжфункціональний елемент забезпечення раціональної системи управління. Зазначимо, що побудова системи стратегічного контролінгу надає можливість використання сучасних методик, що значно підвищує ефективність вирішення поставлених завдань.

Аналіз досліджень визначає, що виокремлення принципів, методів, функцій та завдань стратегічного контролінгу, а також певних суб'єктів та об'єктів надає можливість побудувати раціональну підсистему, яка є складовою загальної системи управління суб'єктом господарювання.

Зауважимо, що функціонування та взаємозв'язок елементів стратегічного контролінгу з урахуванням ендогенних та екзогенних факторів здійснюється на основі впровадження системного підходу з використанням інтегральних прийомів та методів.

На думку науковців, контролінг забезпечує методичну та інструментальну базу для підтримки основних функцій менеджменту: планування, контролю, обліку і аналізу, а також оцінки ситуації для ухвалення управлінських рішень. У свою чергу, контролінг інтегрує в єдину систему сегменти обліку, планування, контролю, аналізу, моніторингу і інформаційного забезпечення. Крім того, метою стратегічного контролінгу є забезпечення виживання підприємства і відстеження руху підприємства до наміченої стратегічної мети розвитку [1].

Процес дотримання принципів узгодженості цілей, розвитку суб'єктів та об'єктів, застосування синергетичного ефекту впроваджується під час функціонування системи стратегічного контролінгу на всіх рівнях управління.

Серед основних завдань стратегічного контролінгу в системі управління суб'єктом господарювання доцільно виділити наступні:

- побудова інформаційно-аналітичного фундаменту для прийняття відповідних стратегічних рішень, які характеризуються певним рівнем ефективності;
- визначення перспективних планів економічного розвитку суб'єкта господарювання з урахуванням розробленої стратегії;
- виявлення та зниження негативного впливу ендогенного та екзогенного середовища;
- формування альтернативних стратегій щодо системи управління суб'єктом господарювання в умовах трансформації процесів та тотальної цифровізації;
- системний моніторинг виробничих та невиробничих процесів суб'єкта господарювання, враховуючи національні та міжнародні тенденції розвитку;
- перманентна діагностика та оцінка рівня результативності управлінських рішень, які впливають на фінансово-господарську діяльність підприємства.

На думку деяких авторів, контролінг відповідає за діагностування фактичного техніко-економічного і фінансового стану, порівняння його з прогнозованим, виявлення тенденцій і закономірностей розвитку економіки суб'єктів господарювання відповідно до головної мети, попередження негативного впливу внутрішніх та зовнішніх факторів на фінансові результати і положення на ринку в умовах глобалізації [2].

Підкреслимо, що стратегічний контролінг забезпечує синтез базових функцій обліку, контролю та системного аналізу, що є необхідним етапом в процесі управління суб'єктом господарювання з метою координації дій посадових осіб.

На основі дослідження наукових підходів треба визначити, що впровадження системного підходу є важливою та необхідною умовою регулювання сучасних фінансово-економічних, соціальних, інноваційно-інвестиційних та екологічних процесів.

При цьому загальна система стратегічного контролінгу суб'єкта господарювання розглядається як взаємозв'язок сегментів, які характеризуються певною інтегрованістю та симбіозом властивостей і параметрів.

Стратегічний контролінг надає можливість своєчасного виявлення ризиків фінансово-господарській діяльності та зменшення негативних наслідків. Наявність певних внутрішніх та зовнішніх ризиків знижує результативність та ефективність системи управління, що пов'язано перш за все із непрогнозованим впливом окремого параметру або чинника.

Крім цього, система контролінгу повинна бути адаптована до специфічних факторів суб'єкта господарювання, зокрема: оточуюче середовище (вимоги законодавства, політика, ринки постачання та збуту тощо) та внутрішнє середовище (виробнича програма, технологія виробництва продукту, розмір та організація підприємства, стиль управління [2]).

Система стратегічного контролінгу включає обов'язкові сегменти, а саме: принципи, які визначають норми та правила поведінки суб'єктів системи управління. До базових та спеціальних принципів можливо віднести наступні:

- принцип оптимальної координації функцій суб'єктів стратегічного контролінгу суб'єкта господарювання, що уможливує та посилює спільну реалізацію управлінських заходів;

– принцип приватної за реалізацію дій та управлінських рішень, що підвищує їх ефективність;

– принцип стратегічності та перспективності висвітлює можливість розвитку системи стратегічного контролінгу з урахуванням впливу факторного середовища;

– принцип динамічної послідовності дій суб'єктів з визначенням схеми проведення та реалізації процесів та отримання результатів.

На думку деяких науковців, під цифровими трансформаціями, які є трендом сучасності, слід розуміти докорінне перетворення ділової та організаційної діяльності, процесів, компетенцій і моделей для забезпечення змін та можливості поєднання цифрових технологій і їх стратегічного (пріоритетного) прискорення в суспільстві з урахуванням поточного стану й майбутнього розвитку [3].

Таким чином, система стратегічного контролінгу представляє собою взаємопов'язану сукупність елементів, а саме: мети, принципів, функцій, завдань, а також суб'єктів, об'єктів та методів з впровадженням прийомів та інструментів ефективного застосування.

Впровадження стратегічного контролінгу в систему управління суб'єктом господарювання надає можливість сформулювати оптимальне інформаційно-аналітичне забезпечення для прийняття ефективних управлінських рішень за умови детальної діагностики соціально-економічних, фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів.

Література:

1. Оніщенко М. Л., Дутченко О. О., Котюк Р. В. Теоретичні аспекти контролінгу в системі управління підприємством [Електронний ресурс] : Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. - 2020. - № 4. - С. 15–20. - Режим доступу до журн.: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/81712/1/Onish%20henko_controlling.pdf.

2. Бердар М.М. Контролінг як сучасна концепція управління промисловим підприємством [Електронний ресурс] : Економіка та держава. - 2016. - № 11. - Режим доступу до журн.: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2016/10.pdf

3. Куйбіда В.С., Карпенко О.В., Наместнік В.В. Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату [Електронний ресурс] : Вісник НАДУ при Президентіві України Серія «Державне управління» № 1. - 2018. - Режим доступу до журн.: <http://visnyk.academy.gov.ua/pages/dop/77/files/07ad5d26-4de5-410e-af1f-5b7143c7d69c.pdf>

ТРАЄКТОРІЯ РОЗУМІННЯ ЯКОСТІ АУДИТУ

Н.М. Проскуріна, д.е.н, професор

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

В.І. Зубачова, асистент аудитора

ПП Аудиторська фірма «Синтез-Аудит-Фінанс», м. Запоріжжя

За класифікатором Світової організації торгівлі аудит є діловою професійною послугою. Ринок послуг за своїм характером значно відрізняється від ринку товарів. Основна відмінність – це специфіка самої послуги, яка не існує до моменту її надання (це робить неможливим порівняння і оцінку послуг до їх отримання) і якій притаманна надзвичайно висока невизначеність, що в свою чергу створює замовнику не зовсім комфортне середовище, ускладнюючи просування послуг на ринок.

Аудиту, як послугі, властиві такі особливості, що характеризують сервісну діяльність в цілому: невідчутність, незбереження, індивідуальна спрямованість, структурованість, участь замовника в сервісному процесі, системність. За такими особливостями, концепції якості, розроблені для матеріальної сфери, не можуть бути повною мірою застосовні в сфері послуг.

З точки зору практичної діяльності, якість аудиту можна розглядати з точки зору декількох підходів, а саме:

1) Якість аудиторських послуг і якість Звіту незалежного аудитора є прямим результатом професійної компетентності і досвіду аудиторів. Інтуїтивно відчувається якість, заснована на взаємодії між аудитором – виконавцем процесу проведення аудиту фінансової звітності та підприємством-замовником.

2) Якість в аудиті визначається рейтингом аудиторської фірми, який враховує такі позиції, як, конкурентні переваги, показники фінансової діяльності, тривалість роботи аудиторської фірми на ринку аудиторських послуг, досвід і кваліфікація аудиторів, кількість підприємств-замовників, розмір аудиторської фірми.

Крім того, оцінка якості послуг аудиторської фірми може проводитися саме на стадії вибору підприємства-партнера (зовнішнього незалежного експерта, або іншої незалежної аудиторської фірми). Попередні висновки про правильність вибору тієї чи іншої аудиторської фірми можна зробити шляхом проведення оцінки, наприклад, наступних позицій: ділова репутація, професіоналізм, дотримання умов конфіденційності, цінова політика, співвідношення ціни і якості аудиторських послуг, комплексність аудиторських послуг, відповідальність аудиторів, відгуки та рекомендації інших підприємств-замовників, наявність апробованих методик аудиту, володіння проблемами галузевої специфіки, участь в професійних аудиторських об'єднаннях і т. д. Однак рейтинг аудиторських фірм, як зведена оцінка внутрішніх і зовнішніх чинників аудиторської діяльності, є загальним індикатором стану ринку аудиторських послуг, а не показником якості аудиту в цілому.

3) Якість аудиту як відповідність вимогам професійних стандартів та нормативно-правових актів, що регулюють аудиторську діяльність. Виконання вимог професійних стандартів забезпечує впевненість користувачів у високій якості аудиторських послуг і є підставою для довіри користувачів до незалежної думки аудитора. Проте, орієнтація аудиторської фірми на відповідність мінімальним стандартним вимогам знижує її стратегічні переваги, тобто професійна діяльність аудиторської фірми може не враховувати стандарти якості, встановлені потенційними підприємствами-замовниками, хоча і відповідають загальноприйнятим стандартам аудиту (МСА).

В умовах збільшення конкуренції на ринку аудиторських послуг, проведення аудиту фінансової звітності на основі «відповідності вимогам МСА» без розробки стратегії процесу надання аудиторських послуг, призведе до отримання «обмеженого результату тактичного характеру». Всі зусилля, спрямовані на впровадження в управління діяльністю аудиторських фірм елементів сучасного менеджменту якості, матимуть формальний характер. Стратегічний підхід до якості аудиту передбачає, перш за все, орієнтацію аудиторської фірми на задоволення запитів ринку. Перевагу слід віддавати споживчій оцінці, вивчення характеру потреб і виділенню показників якості, що мають першорядне значення для тих, хто використовує кінцевий результат аудиторської перевірки.

4) Вимірювання якості аудиту з позиції наданої аудиторської послуги. Якість пропонуваного аудиторською фірмою послуг доречно оцінювати лише за результатами надання аудиторських послуг. При цьому слід враховувати, що в основі якості аудиторської перевірки лежать дві чітко вимірювані змінні: рівень прийняттого аудиторського ризику і рівень суттєвості. Використання даного підходу передбачає порівняння отриманих та очікуваних вигід.

5) Якість аудиту як поєднання відповідності одночасно професійним стандартам і вартості послуги. Підхід до якості на основі витрат на увазі дійсної вартість аудиторської послуги виходячи з якісних характеристик. В цілому необхідно дотримуватися принципу якнайкращого забезпечення інтересів від витрачених ресурсів. При цьому отримання аудиторської послуги нижче ринкової вартості означає її отримання за ціною нижче рівня довіри, а значить, існує ймовірність отримання аудиторської послуги, якість якої буде обумовлено зниженням рівнем довіри.

6) Якість аудиту як результат участі споживача в оцінці якості самого аудиту. Залучення підприємств-замовників до оцінки якості проведеного аудиту цілком можливо провести анкетуванням і опитуванням. При цьому, до уваги необхідно брати переваги підприємства-замовника і можливості аудиторської фірми задовольняти їх. Проте, крім підприємства-замовника існують і інші користувачі результатів аудиту, наприклад, інвестори, працівники, кредитори, контролюючі органи, органи влади і т. д.. Кожен представник певної групи користувачів професійної думки аудитора має своє розуміння якості, яке й використовує.

7) Якість аудиту як відповідність прихованим потребам підприємствам-замовникам. Аудиторська фірма повинна передбачати майбутнє, ще не усвідомлені запити підприємств-замовників і формувати сучасні погляди на якість аудиту. Задоволення прихованих потреб може включати, на нашу думку, формуванню практичних рекомендацій та надання методичної допомоги підприємству-замовникові у вирішенні проблем після того, як Звіт незалежного аудитора буде підготовлено.

Враховуючи вищевикладене, ми дійшли до висновку, що якість аудиту – це комплексне поняття, і щоб мати можливість його оцінити, необхідно визначити чіткі критерії якості.

Чинним законодавством України встановлено такі критерії якості аудиту:

1. Дотримання вимог Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 р. № 2258-VIII [1], який є основним актом в системі нормативно-правового регулювання аудиторської діяльності.

2. Дотримання професійних стандартів. Нормативною регулюючою базою формування вимог до якості і надійності аудиту, які забезпечують певний рівень гарантії результатів перевірки є Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду іншого надання впевненості та супутніх послуг (МСА). У відмінності від послідовно здійснених процедур аудиту, які можуть змінюватися в залежності від обсягів діяльності підприємства-замовника,

спеціалізації, особливостей облікової політики, гарантом якісного виконання завдання з аудиту є МСА [2].

Тобто, аудит може вважатися якісним в тому випадку, коли порядок його проведення відповідає законодавчо встановленим критеріям якості.

Однак цього недостатньо. Щоб аудиторська діяльність відповідала необхідному професійному рівню, до цього переліку критеріїв необхідно додати також дотримання норм професійної етики, встановлених Міжнародним кодексом етики професійних бухгалтерів (включаючи Міжнародні стандарти незалежності) [3].

Крім того, слід враховувати, що якість аудиту має відповідати умовам укладеного договору на проведення аудиторської перевірки і ці умови не повинні суперечити положенням діючого законодавства України про аудиторську діяльність.

Особливу увагу слід приділити задоволенню інтересів користувачів незалежної професійної думки аудитора. Тут, в якості критерію може виступати думка підприємства-замовника про те, наскільки діяльність аудиторської фірми та аудиторів сприяє успіху і просуванню підприємства-замовника на ринку (як аудитор допоміг виявити помилки, запобігти їх системний характер або шахрайські дії; як надані консультації сприяли поліпшенню системи обліку, вдосконаленню управління на підприємстві, просуванню на ринку; як аудитор оцінив перспективи розвитку підприємства-замовника при перевірці прогностичної фінансової інформації, знизив інформаційні ризики і т. д.). Це означає, що з самого початку аудитор повинен передбачити «розрив очікувань» і намагатися подолати його.

Задоволення інтересів користувачів фінансової звітності залежить від рівня довіри до професійної компетентної думки аудитора Рівень якості аудиту під час надання конкретного виду аудиторської послуги, визначається відповідністю індивідуальним особливостям користувача професійної думки аудитора.

Таким чином, поняття «якість аудиту» визначається ступенем достатнього і необхідного рівня довіри до незалежної аудиторської думки з боку користувачів Звіту незалежного аудитора та фінансової звітності підприємства-замовника щодо достовірності викладеної інформації про результати діяльності.

Література:

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. Дата оновлення: 19.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2258-19>.
2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2016-2017 року. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhнародni-standarti-audit>
3. Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів (включаючи Міжнародні стандарти незалежності), видання 2018 р. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/kodex_et.pdf

СИСТЕМНА ПАРАДИГМА РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО АУДИТУ КРЕДИТНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

О.М. Рибалко, к.е.н., доцент

В.І. Зубачова, студентка

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

Проектування і створення стійкої функціонуючої соціально-економічної системи взагалі і фінансово-кредитних компаній з їх внутрішньої раціональної структурою зокрема - процес складний і відповідальний.

Складність процесу проектування передбачає наявність і використання відповідної методології, що дозволяє оптимально вирішувати поставлені проектні завдання - створення стійкого, функціонуючого в часі зі змінними параметрами інституту, що піддається впливу різноманітних дестабілізуючих чинників (зовнішніх і внутрішніх). Тут проявляється діалектика теорії і практики, абстрактного мислення і цілеспрямованої практичної діяльності людини. В результаті - глибоке розуміння і усвідомлення наслідків прийнятих проектних рішень, виходячи з суті речей і накопиченого досвіду.

Системна парадигма передбачає наявність і використання відповідності методології, що дозволяє адекватно описати проектні процеси.

Кредитні організації (у даному значенні розглядаються фінансові, банківські установи, в даному тезисі розглядається саме фінансові компанії, основною діяльністю яких є надання позик) включають підрозділи, співробітників, клієнтів, що підтверджує їх належність до об'єктного типу систем. Вони мають систему управління, організаційну культуру, інституційне середовище, інформаційне середовище і взаємодіють із зовнішніми і внутрішніми контрагентами, такими як власні філії і (або) офіси продажів, регулятори, страхові компанії, колекторські агентства, правоохоронні органи. Також здійснюється взаємодія внутрішніх підрозділів і співробітників кредитної організації між собою.

Фінансові компанії беруть участь в інформаційному обміні між зовнішніми і внутрішніми контрагентами, працюють відповідно до нормативних актів, що регулюють діяльність кредитних організацій в країні, і з внутрішніми нормативними документами, розробляють і укладають з клієнтами договори на надання різних типів послуг. Тому вони відносяться і до процесного типу систем.

Відзначимо, що кредитні організації включають всі чотири типи систем (об'єкти, процеси, середовища, проекти / події), що показує складність їх організації як економічної системи. Для здійснення діяльності кредитні організації повинні мати в першу чергу властивостями стійкості та результативності.

Служба внутрішнього контролю (СВК) є одним з підрозділів кредитної організації і входить, таким чином, в складну систему кредитної організації, будучи її елементом. У свою чергу, СВК є і частиною системи внутрішнього контролю кредитної організації, яку можна позначити як підсистему.

Внутрішній контроль - це діяльність, здійснювана фінансовою компанією (її органами управління, підрозділами і службовцями) і спрямована на досягнення наступних цілей:

– ефективності і результативності фінансово-господарської діяльності при здійсненні кредитних операцій та інших угод, ефективності управління активами і пасивами, включаючи забезпечення збереження активів, управління кредитними ризиками;

– достовірності, повноти, об'єктивності і своєчасності складання та подання фінансової, бухгалтерської, статистичної та іншої звітності (для зовнішніх і внутрішніх користувачів), а також інформаційної безпеки (захищеності інтересів (цілей) кредитної організації в інформаційній сфері, що представляє собою сукупність інформації, інформаційної інфраструктури, суб'єктів, які здійснюють збір, формування, розповсюдження і використання інформації, а також системи регулювання виникаючих при цьому відносин);

– дотримання нормативних правових актів, стандартів саморегулюючих підприємств (для професійних учасників ринку цінних паперів), установчих і внутрішніх документів кредитної організації;

– виключення залучення фінансової компанії і її службовців у здійснення протиправної діяльності, в тому числі легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму, а також своєчасного подання відповідно до законодавства України відомостей до органів державної влади та Національного банку України.

Система внутрішнього контролю - це сукупність системи органів і напрямків внутрішнього контролю, що забезпечує дотримання порядку здійснення і досягнення цілей, встановлених законодавством України, установчими і внутрішніми документами фінансової компанії. У свою чергу під системою органів внутрішнього контролю розуміється певна установчими і внутрішніми документами фінансової компанії (далі- ФК) сукупність органів управління, а також підрозділів і службовців (відповідальних працівників), що виконують функції в рамках системи внутрішнього контролю. Таким чином, внутрішній контроль являє собою процес, а система внутрішнього контролю включає підрозділи і їх співробітників, які здійснюють внутрішній контроль в кредитній організації, а також напрямки проведення внутрішнього контролю [1].

Внутрішній контроль в ФК повинні здійснювати:

- органи управління ФК;
- ревізійна комісія (ревізор);
- головний бухгалтер (його заступники) кредитної організації;
- керівник (його заступники) і головний бухгалтер (його заступники) філії ФК;
- підрозділи і службовці, які здійснюють внутрішній контроль відповідно до повноважень, які визначаються внутрішніми документами кредитної організації, включаючи службу внутрішнього аудиту (СВА), службу внутрішнього контролю (СВК), відповідального співробітника (структурний підрозділ) з протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму та інші структурні підрозділи.

Система внутрішнього контролю є підсистемою ФК як складної організаційно-економічної системи, а служба внутрішнього контролю, служба внутрішнього аудиту та служба управління ризиками (СУР) виступають компонентами системи внутрішнього контролю та компонентами ФК як мегасистеми. ФК знаходиться під постійним впливом внутрішніх і зовнішніх факторів, які впливають на стійкість її діяльності як складної економічної системи.

Служба внутрішнього контролю на додаток до обов'язковим функцій може виконувати і допоміжні завдання, такі як:

- виявлення та запобігання випадків особистого конфлікту інтересів працівників (робота родичів в ФК, участь працівників в сторонніх організаціях і реєстрація їх як індивідуальних підприємців і т. Д.);
- участь в розслідуванні шахрайських дій працівників ФК.

При виконанні основних функцій і вирішенні допоміжних завдань СВК тісно взаємодіє з підрозділом по управлінню ризиками, підрозділом безпеки і кадровим підрозділом кредитної організації.

Система управління ризиками та капіталом створюється з метою:

- виявлення, оцінки, агрегування найбільш значущих ризиків, інших видів ризиків, які в поєднанні з найбільш значущими ризиками можуть призвести до втрат, що істотно впливає на оцінку достатності капіталу (далі - значущі ризики), і контролю за їх обсягами;

- оцінки достатності наявного в розпорядженні ФК капіталу для покриття значних ризиків і нових видів (додаткових обсягів) ризиків, прийняття яких обумовлено реалізацією заходів, передбачених стратегією розвитку ФК (далі - потенційні ризики);

- планування капіталу виходячи з результатів всебічної оцінки значущих ризиків, тестування стійкості ФК по відношенню до внутрішніх і зовнішніх чинників ризиків (стрес-

тестування), орієнтирів розвитку бізнесу, передбачених стратегією розвитку кредитної організації, встановлених Національним банком України (далі-НБУ) вимог до достатності власних коштів (капіталу), а також фаз циклу ділової активності [2].

Система управління ризиками повинна дозволяти ФК:

- виявляти ризики, притаманні діяльності кредитної організації;
- виявляти потенційні ризики, яким може бути піддана кредитна організація;
- виділяти значущі для кредитної організації ризики;
- здійснювати оцінку значущих для ФК ризиків;
- здійснювати агрегування кількісних оцінок значущих для ФК ризиків з метою визначення сукупного обсягу ризику;
- здійснювати контроль за обсягами значущих для кредитної організації ризиків;
- забезпечувати виконання встановлених НБУ значень обов'язкових нормативів і розміру відкритої валютної позиції ФК, а також централізований контроль за сукупним (агрегованим) обсягом ризику, прийнятого кредитною організацією. ФК встановлює методологію визначення значущих для неї ризиків, яка повинна ґрунтуватися на системі показників, що характеризують:

- рівень ризиків за операціями, які здійснюються ФК;
- складність здійснюваних кредитною організацією операцій (угод);
- обсяги здійснюваних операцій (угод) за окремими напрямками діяльності;
- початок здійснення нових видів операцій (впровадження нових продуктів).

Фінансова компанія зобов'язана регулярно (не рідше одного разу на рік) здійснювати оцінку ризиків, властивих її діяльності, на предмет їх значимості.

В кредитній організації повинна бути створена служба управління ризиками, яка здійснює свої функції на постійній основі. Вона може складатися з декількох підрозділів, що здійснюють функції управління ризиками. У випадках, коли функції СУР виконуються декількома структурними підрозділами кредитної організації, має бути встановлено розподіл обов'язків між даними структурними підрозділами.

Сучасні служби управління ризиками не тільки виконують облікову функцію (консолідація інформації по ризиках), а й займаються методологією процесів управління ризиками, а також здійснюють інформування та навчання співробітників кредитної організації за всіма методологічними питанням управління ризиками.

Функції СВК, СВА і СУР перетинаються і доповнюють один одного для досягнення спільної мети - своєчасної ідентифікації та впливу на ризики в діяльності кредитної організації, підтримки її сталої роботи та досягнення інших значущих для кредитної організації цілей.

Таким чином, служба управління ризиками спільно з СВК і СВА може займати відповідне місце в системі внутрішнього контролю з ризик-орієнтованою спрямованістю, але повинна бути наділена при цьому відповідними функціями.

Проектування даних функцій є найважливішим проектним завданням в рамках реалізації системної парадигми ризик-орієнтованого внутрішнього контролю кредитної організації.

Література:

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2016 – 2017 року/ Аудиторська палата України// [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.apu.net.ua/1151-miznarodni-standarti-kontrolyu-yakosti-2016-2017>.

2. Ризик-орієнтований підхід у внутрішньому аудиті: особливості застосування та результати. Стаття від 25.08.2020 №08 / видання ЛігаЗакон // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/FZ002245>

СТАН І НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА СВК «УРОЖАЙ»

І.Б. Садовська, д.е.н. професор

І.В. Смітюх, студент

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Внутрішній аудит є одним із видів внутрішньогосподарського контролю суб'єктів підприємницької діяльності. Серед складових внутрішнього контролю значне місце посідає внутрішній аудит. Робота служби внутрішнього аудиту на підприємстві організовується у відповідності з календарними та індивідуальними планами робіт, які затверджує керівник підприємства. По завершенні будь-якого виду робіт внутрішній аудитор подає керівнику підприємства аудиторський звіт, який дає змогу звернути увагу керівника на виявлені або можливі порушення. Робота вважається завершеною тоді, коли питання, поставлені у звіті внутрішніх аудиторів, розглянуті керівником підприємства і видано офіційне розпорядження про схвалення рекомендацій аудиторів.

В економічно розвинутих державах до внутрішнього аудиту приділяється така ж пильна увага як і до зовнішнього. Становлення зовнішнього аудиту в Україні, можна сказати, вже відбулось, то внутрішній аудит в професіональному, і в законодавчому, і в інституціональному аспектах сьогодні знаходиться ще в початковому стані. Варто відмітити також відсутність достатньої кількості науково-практичних розробок, присвячених внутрішньому аудиту. В той же час посилюється взаємодія зовнішнього та внутрішнього аудиту. Внутрішні аудитори працюють як у державному, так і в приватному секторі. Внутрішні аудитори здійснюють незалежне експертне оцінювання управлінських функцій фірми чи компанії. Вони надають своїй головній фірмі, яка здійснює управління, результати аналізу, оцінювання, рекомендації, поради й інформацію про діяльність підприємства, яке вони перевіряють. В основному, внутрішній аудит розглядає бухгалтерську інформацію й її достовірність. Завдання внутрішнього аудиту — допомогти відповідним працівникам фірми чи компанії виконувати свої обов'язки максимально кваліфіковано й ефективно.

Внутрішні аудитори надають керівництву суб'єкта господарювання дані аналізу й оцінки, рекомендації та іншу необхідну інформацію за результатами перевірки. Вони проводять незалежну експертну оцінку управлінських функцій суб'єкта господарювання, надають головному підприємству, яке здійснює управління, результати аналізу, оцінки, рекомендації. Для внутрішніх аудиторів однією з умов успішного проведення перевірки є ефективно організований процес планування. При цьому керівник аудиторської служби на основі проведеного аналізу складає плани, що визначають пріоритети внутрішнього аудиту та відповідають цілям підприємства. Плани повинні бути ретельно відпрацьовані з відповідними службами та їх керівниками, відповідати вимогам власника, який створив службу внутрішнього аудиту. Плани робіт із зазначенням коштів, необхідних для їх виконання, керівник служби аудиту подає на розгляд і затвердження керівництву, інформує його, коли до плану вносяться істотні зміни протягом звітного періоду. Керівник внутрішнього аудиту, у свою чергу, повинен інформувати про це вище керівництво.

Одним із напрямів діяльності внутрішніх аудиторів може бути організація й удосконалення документообігу на підприємстві. Зокрема, у процесі спостереження за оформленням документів з реалізації готової продукції або товарів, внутрішні аудитори можуть визначити «слабкі місця» (якщо вони є), що дає змогу удосконалити чи розробити більш ефективну систему руху документів, правильно розподілити роботу між працівниками, що в цілому впливає на ефективність процесу реалізації.

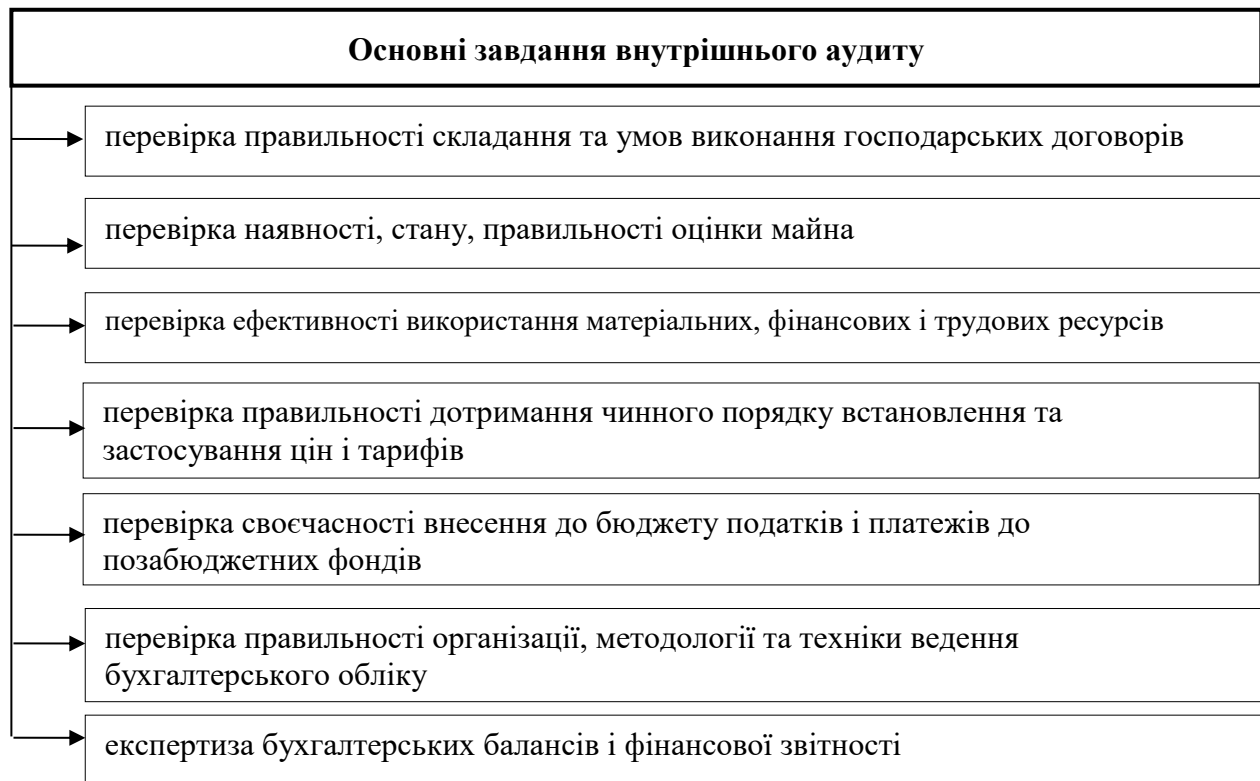

Рисунок 1 – Основні завдання внутрішнього аудиту

У службі внутрішнього аудиту повинні працювати переважно працівники з вищою освітою. Бажано, щоб до цієї служби залучались працівники, які б мали ґрунтовні знання не тільки з обліку і аудиту, а й фінансів, банківської справи, страхування, права, менеджменту, маркетингу тощо.

Без чітко визначених функціональних обов'язків і достатньо високої кваліфікації працівників внутрішнього аудиту мета створення такої служби не буде досягнута, тому в посадових інструкціях внутрішніх аудиторів слід чітко фіксувати як права, так й обов'язки.

Оскільки на СФК «Урожай» служба внутрішнього аудиту відсутня для ефективного управління керівництву необхідно прийняти рішення про її створення. В економічній літературі науковці розглядають передумови ефективної організації процесу внутрішнього аудиту, які необхідно враховувати при організації внутрішнього аудиту. Так, В.С. Рудницький розглядає наступні передумови:

- впровадження нових форм контролю, які відповідають нинішнім ринковим відносинам (зважаючи на розвиток української економіки, а саме розширення підприємств, які здійснюють успішну діяльність, існує потреба впровадження нових форм контролю, яким є внутрішній аудит, а отже їх організації);

- потреба управлінського персоналу в інформації про стан діяльності підприємства (беручи до прикладу велике промислове підприємство зі значною кількістю господарських операцій та складною організаційною структурою, одній особі, яка управляє діяльністю підприємства складно здійснювати контроль та аналіз діяльності всіх підрозділів підприємства. Окрім того, дуже часто буває так, що кваліфікації управлінця недостатньо, щоб здійснити дані дії, тож з'являється об'єктивна необхідність в створенні СВА);

- оперативний взаємозв'язок між підрозділами підприємства та управлінським персоналом (забезпечити даний процес можна лише за умови впровадження служби внутрішнього аудиту на підприємстві, оскільки до складу даного підрозділу повинні входити

працівники такої кваліфікації та спеціалізації, достатньої для надання об'єктивного висновку щодо діяльності окремого підрозділу) [8, с. 67]

Основні етапи організації служби внутрішнього аудиту:

- 1) встановлення цілей створення СВА, виявлення зацікавлених осіб;
- 2) визначення статусу СВА та її головних функцій;
- 3) формування команди управління проектом створення СВА;
- 4) формування внутрішньої структури СВА;
- 5) розробка посадових інструкцій та Положень СВА, в яких відображаються їх цілі та функції;
- 6) створення схеми взаємодії СВА з іншими складовими системи управління організації;
- 7) розробка стандартів роботи СВА;
- 8) підбір та навчання персоналу.

Отже, організація СВА передбачає упорядкування та налагодження самої системи, досягнення та збереження впорядкованості елементів системи внутрішнього аудиту в цілому. В процесі організації внутрішнього аудиту необхідно пам'ятати, що він повинен бути організований на такому рівні, щоб результат діяльності СВА об'єктивно відображав діяльність підрозділу, який перевіряється, а також був доступний для розуміння всім користувачам такої інформації.

Література:

1. Білуха М.Т. Курс аудиту: [підручник] / М.Т. Білуха. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: Вища школа. – Т-во "Знання", КОО, 1999. – 574 с.
2. Бутинець Ф.Ф. Аудит: [підручник] / Бутинець Ф.Ф. – Житомир: ПП "Рута", 2002. – 672с.
3. Давидов Г.М. Аудит: [підручник] / Г.М. Давидов. – К.: Знання, 2004. - 511с.
4. Дорош Н.І. Сутність та призначення внутрішнього аудиту / Н.І. Дорош // Вісник ЖДТУ. – 2006. – № 1(35). – С. 41-46.
5. Кулаковська Л.П. Організація і методика аудиту: [навч. посіб.] / Л.П. Кулаковська, Ю.В. Піча. – К.: Каравела, 2004 – 568 с.
6. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: (Пер. з англ. мови) / [О.В. Селезньов, О.Л. Ольховікова, О.В. Гик та ін.]. – К.: ТОВ "ІАМЦ АУ "Статус", 2006. – с.1152.
7. Організація та методика аудиту підприємницької діяльності: [навч. посіб.] / Петрик О.А., Савченко В.Я., Свідерський Д.Є. / За ред. О.А. Петрик. – К.: КНЕУ, 2008. – 472с.
8. Рудницький В.С. Внутрішній аудит: методологія, організація: [монографія] / В.С. Рудницький . – Тернопіль: "Економічна думка", 2000. – 106 с.
9. Савченко В. Я. Аудит: [навчальний посібник] / Савченко В. Я. – К.: КНЕУ, 2002. – 322с.
10. Соколов Б. Организация служб внутреннего аудита / Соколов Б. // Аудит и налогообложение. – 2009. - № 1. – с. 38-41.
11. Сопко В.В. Організація і методика проведення аудиту: [навч-практ. посібн.] / Сопко В.В. – 2-ге вид., перер. та доповн. – К.: ВД "Професіонал", - 2006, - 576 с.
12. Стельмах Л. Організація служби внутрішнього аудиту в АТ / Стельмах Л. // Справочник економіста. – 2009. - № 7. – с. 13-23.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ВНУТРІШНЬОЇ СИСТЕМИ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ДІЇ НОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

В.В. Сьомченко, к.е.н, доцент

В.І. Зубачова, студентка

Запорізький національний університет, м. Запоріжжя

З 01.10.2018 р., з дати набрання чинності Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 р. № 2258-VIII (далі – Закон № 2258) [1], питання контролю якості надання аудиторських послуг в Україні виведено на новий рівень. Тепер контроль якості надання аудиторських послуг та, відповідно, організація й функціонування систем внутрішнього контролю якості надання аудиторських послуг у суб'єктів аудиторської діяльності (далі – САД), – уже не лише професійні питання, що регулюються професійними нормативними документами – МСА та відповідними етичними вимогами. Нині регулювання здійснюється ще й на законодавчому рівні. А це справді інший рівень: інший статус регулювальних нормативних документів, дещо інші підходи та процедури, інша відповідальність. Про те, як аудиторам-практикам і САД реагувати на обставини, які змінилися, та як за потреби поліпшити те, що вже було побудовано САД у системах внутрішнього контролю якості надання аудиторських послуг, – далі.

Відповідно до вимог Міжнародного стандарту контролю якості 1 «Контроль якості для фірм, що виконують аудити та огляди фінансової звітності, а також інші завдання з надання впевненості і супутні послуги» (далі – МСКЯ 1) [2], під час виконання завдань з обов'язкового аудиту, інших завдань з аудиту та огляду фінансової звітності, завдань з надання впевненості та завдань із супутніх послуг суб'єкти аудиторської діяльності (далі – САД) повинні здійснювати контроль якості виконання завдання. А вимоги МСКЯ 1 слід розглядати разом із Міжнародним стандартом аудиту 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до міжнародних стандартів аудиту» (далі – МСА 200) та застосовувати разом із відповідними етичними вимогами (п. 1 МСКЯ 1). Ці норми є загальними та обов'язковими для виконання всіма САД. Як відомо, МСКЯ 1 установлює вимоги та визначає основні напрями руху, необхідні для виконання цих вимог. Водночас МСКЯ 1 хоч і надає пояснення, не деталізує способи, за допомогою яких ці вимоги повинні бути виконані. Відсутність у МСКЯ 1 певних обмежень чи прямих вказівок щодо способів втілення визначених вимог з цього питання дає САД простір для вільного втілення особистої професійної думки аудитора, урахування потреб, можливостей аудиторських фірм та розкриття творчого потенціалу аудиторів – розробників форм аудиторської документації та методик аудиту. І це є позитивною стороною.

Але з 01.10.2018 р., з дати набрання чинності новим Законом № 2258, МСКЯ 1, МСА 200, МСА 220, які слід застосовувати разом із відповідними етичними вимогами, уже не можна вважати основними та єдиними нормативними документами, які регламентують процес створення та підтримання ефективного функціонування вже створених САД систем внутрішнього контролю якості надання аудиторських послуг. Тепер потрібно й у цьому питанні керуватися також вимогами Закону № 2258. Усі творчі ініціативи аудиторів і САД необхідно спрямовувати так, щоб основним провідником став тепер саме Закон № 2258, доповнений необхідними відповідними правилами та нормами із МСА та МСКЯ 1.

Слід зазначити, що в цьому не потрібно шукати протиріччя між МСА, МСКЯ 1 та Законом № 2258. Адже МСА містять такі твердження:

«Під час виконання аудиту від аудитора може вимагатися дотримання законодавчих або нормативних вимог додатково до МСА. МСА не мають переважної сили щодо законодавчого чи нормативного акта, який регулює аудит фінансової звітності» (п. А57 МСА 200);

«Цей МСКЯ містить у розділі «Визначення» опис значення певних термінів для його цілей. Вони наводяться для допомоги в послідовному застосуванні та тлумаченні цього МСКЯ; при цьому такі визначення не змінюють ті визначення, які можуть бути встановлені в законодавчому, нормативному акті чи іншому документі для інших цілей» (п. 9 МСКЯ 1).

Наведені цитати – не єдині, які можуть підкреслити, що законодавчі чи нормативні акти, які регулюють аудит фінансової звітності в країні, мають переважну силу в певних питаннях щодо МСА. До таких, зокрема, слід віднести питання щодо організації та функціонування у САД систем внутрішнього контролю якості надання аудиторських послуг. Як бачимо, самі МСА недвозначно говорять про те, що всім САД (і тим, які тільки починають шлях створення своїх систем внутрішнього контролю якості надання аудиторських послуг, і тим, які вже такі системи створили раніше, керуючись вимогами відповідних МСА та раніше чинним і зараз уже таким, що втратило чинність, Положенням з національної практики контролю якості аудиторських послуг 1 «Організація аудиторськими фірмами та аудиторами системи контролю якості аудиторських послуг»; далі – ПНПКЯ 1), необхідно переосмислити підходи, а також проаналізувати всі питання внутрішнього контролю якості надання аудиторських послуг саме крізь призму вимог і норм Закону № 2258.

Зроблені висновки будуть втілюватися в конкретні практичні кроки щодо здійснення окремих змін і можливих переоцінок підходів до здійснення контролю якості (якщо говорити загалом) і, зрозуміло, щодо впровадження окремих змін у певних політиках та процедурах, розроблених САД з метою дотримання вимог МСКЯ 1.

Література:

1. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21 грудня 2017 року № 2258 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2258-19>.

2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2016 – 2017 року/ Аудиторська палата України// [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.apu.net.ua/1151-miznarodni-standarti-kontrolyu-yakosti-2016-2017>.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ВИРОБНИЧО-ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

С.О. Черкасова, к.е.н., доцент

К.В. Бардук, магістрант

Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

В сучасних умовах господарювання одним з найскладніших є питання дебіторської заборгованості, що пов'язане з проблемою неплатежів. Здійснюючи свою виробничо-господарську діяльність підприємства вступають в розрахункові взаємовідносини з іншими особами, підприємствами й організаціями, а виникнення дебіторської заборгованості при системі розрахункових операцій являє собою об'єктивний процес їх господарської діяльності.

Слід зазначити, що питанням організації обліку та внутрішнього контролю дебіторської заборгованості підприємств у різні часи займалися такі зарубіжні та вітчизняні вчені-економісти, як І.Бернард, Ж.-К.Коллі, І.О.Бланк, Б.А.Райзберг, Г.В.Савицька, Ф.Ф.Бутинець, М.Д.Білик, А.Г.Загородній, Г.Л.Вознюк, М.В.Кужельний, В.Г.Лінник, С.Ф.Голов, Н.М.Курганська, В.С.Лень, В.В.Сопко, С.О.Левицька, С.В.Мочерний та інші. Проте в науково-практичній літературі питання організаційно-методичного забезпечення обліку та внутрішнього контролю дебіторської заборгованості виробничо-торгівельних підприємств не знайшло широкого відображення, тому воно є актуальним для подальшого дослідження та проведення науково-практичних дискусій.

Принципи формування обліку дебіторської заборгованості й вимоги до її розкриття у фінансовій звітності зазначені у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» (далі П(С)БО 10) [1]. При цьому повинні враховуватися особливості оцінки та розкриття інформації про дебіторську заборгованість, установлені іншими положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Згідно П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Під дебіторами слід розуміти юридичних та фізичних осіб, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів [1]. Тобто дебіторська заборгованість є зобов'язанням контрагента погасити борг перед підприємством, що виник у результаті минулих подій.

Слід зауважити, що необхідно відрізнити заборгованість від боргу.

Заборгованість – це певна сума грошей (чи інші активи), яку слід сплатити в рахунок наявного боргу. Головна причина виникнення заборгованості – різні дати виконання своїх зобов'язань сторонами договору. Наприклад, постачальник уже відвантажив продукцію, а покупець ще не перерахував гроші. Заборгованість (на відміну від боргу в правовому розумінні) виникає тільки на підставі здійснення певної господарської операції, яка підлягає відображенню в обліку [2].

Під боргом зазвичай розуміють зобов'язання, за яким одна сторона (боржник) зобов'язується виконати (утриматися від виконання) тієї чи іншої дії. Це може бути передача певного товару, перерахування певної суми грошових коштів й тощо [2].

Борг може виникати: а) на підставі договору. Двосторонні договори можуть укладати між собою фізичні та юридичні особи. Це можуть бути кредити, позики, договір поставки

товарів або надання послуг; б) на підставі закону (наприклад, штрафи, податки, податковий борг) [2]. Отже, заборгованість підприємства на відміну від боргу в правовому розумінні виникає тільки на підставі здійснення певної господарської операції, яка підлягає відображенню в обліку.

У бухгалтерському обліку дебіторська заборгованість визнається активом підприємства, якщо існує ймовірність отримання ним майбутніх економічних вигод і її сума може бути достовірно визначена [1].

Таким чином, для ефективної організації обліку дебіторської заборгованості виробничо-торгівельних підприємств одним із визначальних являється аналітичний аспект формування облікових даних, що відображають вартісні та якісні характеристики фактично здійснених господарських операцій з відображення дебіторської заборгованості, які визначають склад, валюту розрахунків, строки погашення, період погашення заборгованості, види продукції, забезпеченість заборгованості в розрізі кожного дебітора, за кожним договором.

Величина дебіторської заборгованості визначається багатьма факторами, які можна визначати в якості бази для здійснення ефективного контролю за її рівнем і якістю. Їх можна умовно поділити на зовнішні, внутрішні та галузеві. (див. рис. 1).

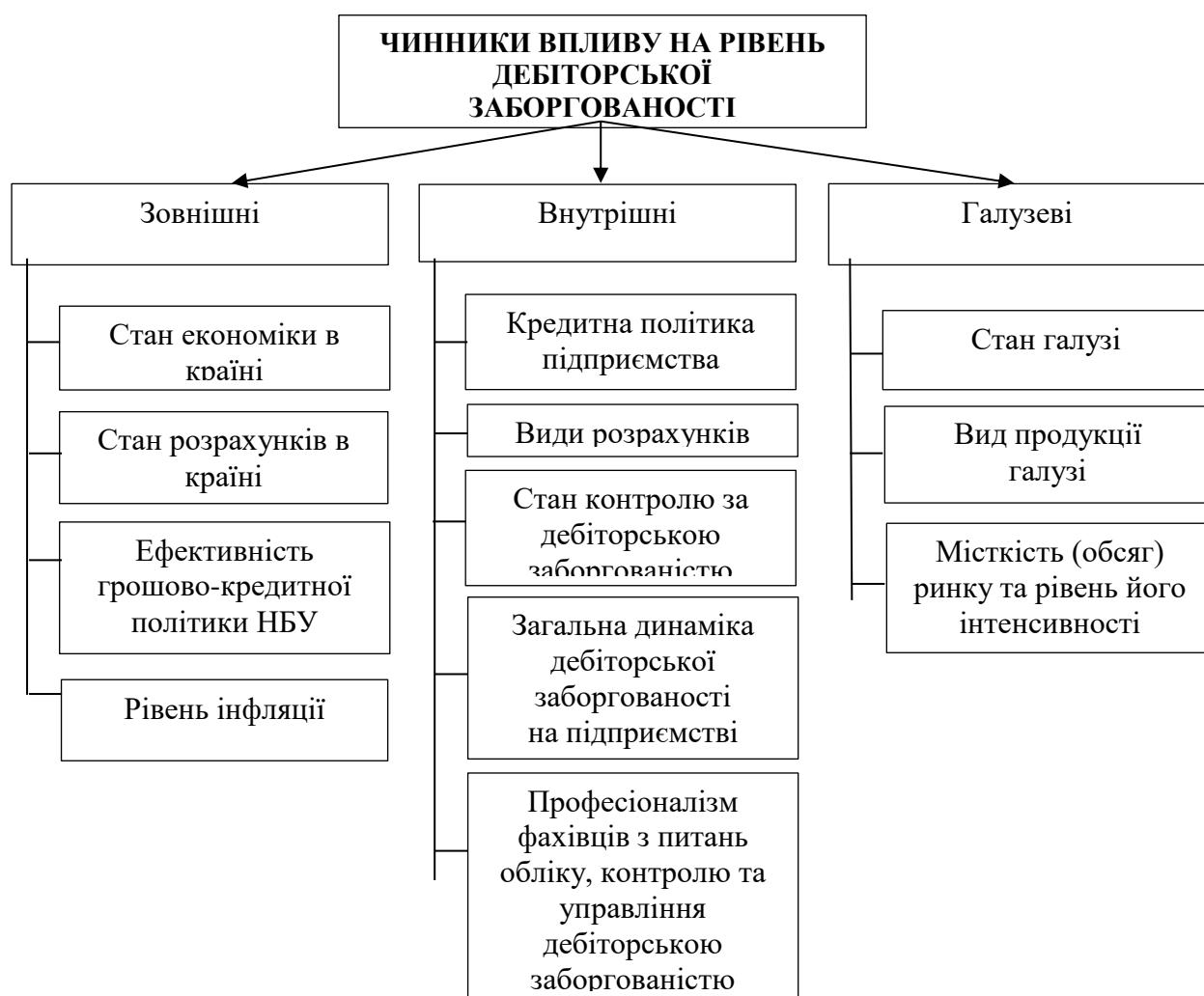

Рисунок 1 – Класифікація чинників, що впливають на загальний рівень дебіторської заборгованості на виробничо-торгівельному підприємстві [3,4,5]

Отже, в якості альтернативних варіантів подолання наявних проблем в обліку та внутрішньому контролю дебіторської заборгованості на виробничо-торгівельному підприємстві можна визначити створення резерву сумнівних боргів, впровадження системи моніторингу потенційних дебіторів, систематичне проведення інвентаризації розрахунків, відокремлення особи чи сектора у відділі внутрішнього контролю, відповідального за стан розрахунків із дебіторами.

Підводячи підсумки слід зауважити, що організація ефективного контрольного процесу за виникненням і станом дебіторської заборгованості виробничо-торгівельних підприємств, за розрахунками з їх дебіторами за відстроченою і простроченою заборгованостями вимагає переорієнтації існуючих обліково-контрольних процедур на випередження можливих ризиків та превентивне запобігання виникненню безнадійної дебіторської заборгованості. При цьому важливо розрахувати допустимий обсяг грошових коштів, що може дозволити собі виробничо-торгівельне підприємство інвестувати в дебіторську заборгованість, а його системі управління своєчасно розробляти політику кредитування покупців й розрахувати ліміт дебіторської заборгованості. Все це також указує на необхідність своєчасного оцінювання ступеню надійності та доцільності підтримки взаємовідносин з клієнтами (покупцями) й ефективності загальної кредитної політики на засадах складання прогнозів надходжень грошових коштів від дебіторів на основі коефіцієнтів інкасації (періоду обороту дебіторської заборгованості).

Література:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 “Дебіторська заборгованість”, затверджене наказом Міністерства фінансів від 08.10.99 р. № 237 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] // Ліга Закон. – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/view/REG4018?an=31>
2. Борг і заборгованість: розбираємося в поняттях// Журнал Податки & Бухоблік . – № 44, 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2018/may/issue-44/article-36864.html>
3. Система контролю дебіторської заборгованості на торговельному підприємстві [Електронний ресурс] / Г.Б. Свінарьова, О.В. Побережець, Н.В. Чебан // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2014. – № 4 (14). – С 94-98 – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/n4.html>
4. Черкасова С.О. Обґрунтування методичних підходів щодо обліку та аудиту дебіторської заборгованості ОСББ / С. О. Черкасова, М. Ф. Ахметова // Економіка. Фінанси. Право. – 2016. – № 10(1). – С. 21-24. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfipr_2016_10%281%29__7
5. Булат Г.В. Аналіз дебіторської заборгованості та напрями удосконалення управління нею / Г.В. Булат, А.Ф. Гуменюк // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2020. – № 1. – С. 222-226.

СЕКЦІЯ 3. ІНСТРУМЕНТАРІЙ УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

А.А. Балан, к.е.н., доцент

О.Є. Бурлака, студентка

Державний університет «Одеська Політехніка», м. Одеса

З 2014 року почалася децентралізація з прийняття Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад». Це передбачало передачу на органи місцевого самоврядування (далі ОМС) як і обов'язків і витрат, так і прав та можливостей. Реформування адміністративно-територіального устрою привело до створення нових об'єднань, які на практиці показали негативні і позитивні моменти цієї інновації. ОТГ почали утворюватися по всій Україні, крім тимчасово окупованих територій. Головною метою було створення економічно ефективних та спроможних, успішних територіальних громад. В 2020 році завершився процес об'єднання окремих населених пунктів. Проте ця реформа продовжується та вносить корективи до теперішньої ситуації на місцях, поступово корегуючи «правила гри».

Протягом 2015-2020 рр. утворені 1469 громади, в тому числі 492 громади в Одеській області. [1] По всій Україні максимально різні ОТГ як за типом: міські, сільські, селищні; так за кількістю населення від кількох тисяч і за площею.

Що ж таке спроможні територіальні громади? Це територіальні громади міст, сіл чи селищ, які належним чином виконують усі функції з надання послуг самостійно чи за допомогою відповідних органів самоврядування. До функцій належать надання послуг, серед яких освіта, культура, охорона здоров'я, соціальний захист, житлово-комунальне господарство; також дуже важливим фактором є урахування кадрових ресурсів, фінансового забезпечення і розвитку інфраструктури.

Найефективнішим способом перевірки фінансової діяльності об'єкта вважається аудит. Тому з 2017 року почалися аудиторські перевірки існуючих ОТГ. Проблемними питаннями характерними для об'єднаних громад, за висновками державних аудиторів, були неефективність: а) використання майна; б) управління земельними ресурсами; в) оцінки виконаних робіт (бюджетних програм) та відсутність показників за допомогою яких можна оцінити виконання та ефективність застосування витрачених бюджетних грошей; г) підрозділів внутрішнього аудиту або їх відсутність; д) управління доходами та видатками.

Таблиця 1 - Аудиторські перевірки територіальних громад

Рік	2015	2016	2017	2018	2019
Кількість створених ОТГ	159	207	299	141	223
Кількість перевірених ОТГ	0	0	2	16	24

Джерело: складено авторами на основі [2].

Аудитори приділили найбільшу увагу проблемам бюджетів, а саме формування дохідної частини. ними було виявлено, що є багато недоліків в управлінні земельними ресурсами та комунальним майном.

В основній масі ОТГ це сільські. Виходячи з попередньо наведеної інформації, отримуємо логічний умовивід, що кадри не висококваліфіковані та і заходи підвищення кваліфікації не є широкопоширеною тенденцією з системою впровадження її як однієї з головних. Це також спричинено тим, що переважно не має конкуренції на посади; адміністрація, зі своєї сторони, не зацікавлює, зокрема і заробітною платою, яка не преміюється в залежності від ефективності роботи чи покращення професійних якостей, наприклад, за допомогою інформаційних заходів, серед яких вебінари, курси, тренінги, доречі, багато суспільних організацій пропонують це на безкоштовній основі, вони співпрацюють з деякими Міністерствами і українськими та закордонними фондами також ними і фінансуються в більшості випадків.

Внаслідок цього, неефективно використовують фінансові ресурси громади. Розглянути можемо на прикладі двох ОТГ в Одеській області (табл.2). В Лиманській ОТГ питома вага адміністративних витрат разом з нарахуваннями у видатках загального фонду становить 90,8%, але якщо звернути увагу на одну із територіальних громад, що має одні з найкращих показників, наприклад, Визирська, у якої видатки на утримання адміністративного апарату на одного мешканця в 2 рази більші, але через те, що надходження до бюджету більші, то становить всього 44,4%, до речі це найменший показник в Одеській області за 9 місяців в 2020 році.

Але повноцінну оцінку діяльності громад України можна буде дати тільки після публікації даних, оснований на звітах про фінансовий стан за повний календарний рік.

Також вважається однією з недосконалостей цієї реформи те, що відсутній механізм розмежування видатків із ОТГ. Доречі, в корені розв'язання місцевих проблем наповнення бюджету, на нашу думку, можна вважати проведення повної інвентаризації майна громади, серед яких: землі; майно, що належить школам, дитячим садочкам, комунальним господарствам.

ОТГ із бюджету повинно фінансово забезпечувати усі функції ОМС та створювати комфортні умови для населення, одним з головних і основних джерел надходжень є місцеві податки та збори. До них належать податок на майно (це плата за землю, податок на нерухоме майно, транспортний податок), єдиний податок, а також туристичний і збір за паркування.

Отже, ОМС стають зацікавлені в тому що б надходило як найбільше грошей до бюджету, для вирішення цього питання можна вирішити 2 шляхами: першим є підняття відрахувань до максимально допустимої державою ставки, другим є активне повернення боргів та інвентаризації усього майна аби по-перше, дізнатися та оцінити усі активи та можливості, по-друге, вести точний облік та контроль. Перший варіант він не є популярним та логічним у практиці, а от другий хоч і має величезний об'єм роботи та він працює на майбутнє.

Але не все так просто, в Україні велика частина економіки є тіньовою, на глобальному, тобто на державному, рівні вивести весь бізнес з тіні це справа нереальна та доволі затратна (хоч це і окупиться дуже швидко), а от на місцях, де всі знайомі, це набагато простіше та швидше зробити.

Якщо говорити за збори, то вони можуть складати відчутну частку бюджету в ОТГ, на території яких є курорти, рекреаційні зони, унікальні споруди. На території деяких ОТГ знаходяться курорти та рекреаційні зони і надходження з них складають відчутну частину місцевого бюджету. Наприклад, в Генічеській ТГ, що в Херсонській області, сума становить 18%, за останніми даними.

Таблиця 2 – Порівняння показників двох ОТГ Одеської області

<i>Показники</i>	<i>Визирська ОТГ</i>	<i>Лиманська ОТГ</i>
Доходи загального фонду на 1-го мешканця, (грн.)	23699,6	2094,7
Видатки загального фонду на 1-го мешканця, (грн.)	14350,7	5039,0
Видатки на утримання апарату управління на 1-го мешканця, (грн.)	1608,3	811,8
Рівень дотанційності бюджетів, (%)	-21,7	+22,5
Співвідношення видатків на утримання апарату управління із сумою доходів загального фонду (без трансферів), (%)	6,8	38,8
Питома вага заробітної плати з нарахуваннями у видатках загального фонду, (%)	44,4	90,8
Питома вага капітальних видатків у загальній сумі видатків(загальний та спеціальний фонди),(%)	23,0	39,6

Аналізуючи дані таблиці 2, ми можемо побачити успішність Визирської громади по кращим показникам у порівнянні з другою. По-перше, дохід першої ОТГ на одного жителя у порівнянні з другою більший чим у 10 разів. По-друге, перша має реверсну дотацію, яка складає більше п'ятої частини бюджету, а Лиманська навпаки отримала більше п'ятої частини дотацій до бюджету. Також не менш важливим є той факт, що у видатках загального фонду основну частину, аж 90,8% складає заробітна платня з нарахуваннями, у той час як у вірцевій менше половини 44,4%.

Таким чином, авторами було проаналізовано та визначено проблеми, характерні фінансовому забезпеченню та ефективності використання надходжень та майна територіальним громадам. Проведено порівняльний аналіз двох громад Одеської області вірцевої та середньостатистичної за показниками.

Підсумовуючи вище наведене, можна зробити висновок, об'єднанні територіальні громади різні, але в той же час в більшості випадків мають однакові проблеми, які можна побачити за допомогою фінансових звітів чи іншої публічної звітності.

Література:

1. Нова громада [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://decentralization.gov.ua/newgromada>.
2. Гладченко Л. Державний фінансовий аудит об'єднаних територіальних громад [Електронний ресурс] / Л. Гладченко, О. Тимченко. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/520/12.2019_2.pdf
3. Кабінет Міністрів України, Розпорядження «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» від 1 квітня 2014 р. № 333-р Київ. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>
4. Онлайн-засідання щодо проблемних питань бюджетів ОТГ 2020 та 2021 роки [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <https://cutt.ly/aTWHaok>.
5. Павлюк А. П. Формування об'єднаних територіальних громад: стан, проблемні питання та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] / А. П. Павлюк – Режим доступу до ресурсу: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2017-07/terutor_gromad-8bead.pdf.
6. Весперіс С. З. Децентралізація: проблеми новосформованих об'єднаних територіальних громад [Електронний ресурс] / С. З. Весперіс, Я. В. Решетняк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://cutt.ly/jTWHhNC>

ІНСТРУМЕНТИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ ПІДПРИЄМСТВА ДЛЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ РИЗИКІВ

Л.О. Волощук, д.е.н., професор

Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

Н.Ю. Єршова, д.е.н., професор

Національний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Явище фінансово-економічної безпеки, будучи вельми комплексним, стосується майже всіх функціональних сфер діяльності підприємства. Тому воно стає одним з найважливіших об'єктів стратегічного управління. Аналіз діяльності підприємств свідчить про те, що саме низький рівень ефективності управління процесами забезпечення економічної безпеки стає причиною кризових явищ, орієнтованості на боротьбу з результатами негативного впливу зовнішніх та внутрішніх чинників, а не на попередження та вчасну нейтралізацію потенційних ризиків та загроз.

Дієвим загально-управлінським інструментом вирішення цієї проблеми може стати стратегія забезпечення економічної (фінансово-економічної) безпеки, як невід'ємна складова формування та реалізації загальної стратегії розвитку підприємств [1]. Водночас, розроблення та реалізація такої стратегії потребує наявності дієвих механізмів ідентифікації ризиків, інформаційним ядром яких є обліково-аналітична система підприємства, де аналітична підсистема – відповідає за реалізацію функцій та задач аналізу, контролювання та прогнозування чинників та стану фінансово-економічної безпеки, а облікова – за створення необхідної аналітичній підсистемі облікової інформації. Отже, основним обліковим інструментом в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства є саме облікова інформація, яка генерується в системі бухгалтерського (фінансового, управлінського, стратегічного) обліку на засадах організації, технології, методики облікових процедур, а її формування визначається обліковими регістрами, планами рахунків, обліковою політикою, фінансовою та управлінською звітністю підприємства, тощо.

Ядром інформаційного базису, що формується обліково-аналітичною системою для задоволення потреб обґрунтування управлінських рішень в сфері забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства, традиційно вважається інформаційний синтез фінансового обліку та фінансового аналізу (аналізу фінансового стану підприємства за даними його фінансової звітності). Дійсно, власне показники фінансового обліку та звітності, похідні аналітичні показники фінансового стану та ефективності діяльності підприємства дозволяють ідентифікувати певні загрози та ризики, що перш за все, стосуються його фінансової безпеки. Це, зокрема, ризики платоспроможності, ліквідності, фінансової незалежності, непогашення зобов'язань, зниження прибутковості капіталу тощо [2].

Слід, проте, зазначити, що в традиційному розумінні та практичній реалізації таке інформаційне забезпечення має певні обмеження та недоліки: зокрема, статичність, postfactum-характер отриманих даних та їх обмеженість фінансовими показниками.

Фінансові показники традиційно є одними з ключових цільових орієнтирів розвитку та забезпечення економічної безпеки підприємства й тому мають бути об'єктом не тільки постійного моніторингу, але й стратегічного планування. Проте вважаємо, що плануванню мають підлягати не самі значення ключових фінансових показників діяльності підприємства, а індекси (діапазони індексів) їх динаміки.

Забезпечення фінансово-економічної безпеки, особливо в стратегічному горизонті планування, вимагає застосування прогностичних підходів та управління на упередження. Втім, відомі прогностичні моделі оцінки фінансового стану та безпеки (відомі як інтегральні моделі прогнозування ймовірності банкрутства) дозволяють дійти до висновку, що чим більше значення інтегрального показника тим вищий рівень фінансово-економічної безпеки підприємства. Водночас, слід враховувати, що на практиці надвисокі темпи розвитку підприємства та його фінансових показників спричинюють обурення зовнішнього середовища та викликають додаткові загрози та ризики розвитку [3]. Таким чином згадані моделі не можна вважати достатньо об'єктивним інструментом ідентифікації фінансових ризиків підприємства.

Відтак, забезпечення фінансово-економічної безпеки в умовах розвитку бізнесу, особливо за високих його темпів, повинно мати упереджуваний характер та спрямування на передбачення та вчасне запобігання ризиків, що вимагає використання нових можливостей обліково-аналітичної системи, нових підходів до формування інформації в системі облікових інструментів. Зокрема, в обліковій системі повинна формуватися й прогностична облікова інформація щодо різних сценаріїв розвитку подій та їх впливу на фінансовий стан, й контрольна інформація – що дозволяє виявляти загрози та ризики за відхиленнями фактичних даних діяльності від запланованих, й інформація щодо зовнішніх ризиків.

Тому все більшого значення в складі інформаційного забезпечення ідентифікації ризиків, управління розвитком та економічною безпекою підприємства набуває саме управлінський та стратегічний управлінський облік.

Система стратегічного управлінського обліку представляє собою синергетичну інформаційну систему оцінки стратегічних викликів зовнішнього середовища і внутрішнього потенціалу підприємства з метою отримання та подання стратегічної інформації, спрямованої на розробку і реалізацію стратегії підприємства [4]. Основна мета стратегічного управлінського обліку в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства – це інформаційна підтримка при розробці заходів для попередження та припинення загроз фінансово-господарській діяльності [5].

Сучасна база стратегічного управлінського обліку налічує велике розмаїття облікових, аналітичних та контрольних інструментів. Так, він використовує матричні аналітичні інструменти, SWOT-аналіз, GAP-аналіз (аналіз розривів), алгоритми роботи зі «слабкими» і «сильними» сигналами, сценарний аналіз, портфельний аналіз (аналіз розподілу діяльності за окремими стратегіями щодо продуктів і ринків), аналіз створення цінності для клієнта, розрахунок витрат за життєвим циклом продукту, розрахунок цільових витрат, інвестиційні розрахунки, збалансовану систему показників, стратегічне бюджетування та інші [6].

В системі забезпечення фінансово-економічної безпеки особливої уваги заслуговує стратегічний управлінський облік ризиків, метою якого є формування інформації про ризики діяльності підприємства для зацікавлених користувачів та оцінка їх можливого впливу на досягнення планових (прогнозних) показників стратегічного розвитку (рис.1).

Завдання стратегічного управлінського обліку ризиків містять: 1) визначення інформаційних потреб в процесі управління ризиками; 2) виявлення та аналіз факторів, які впливають на певний вид ризику; оцінка конкретного виду ризику; 3) інформування менеджерів відповідних рівнів про наявність і ступінь суттєвості ризиків при прийнятті стратегічних управлінських рішень; 4) моніторинг та контроль за зміною параметрів, що визначають рівень конкретного виду ризику для досягнення запланованих показників при реалізації стратегічного управління; 5) застосування підходів до обліку, спрямованих на зниження втрат, які виникають внаслідок реалізації ризиків [6].

є одним з інструментів стратегічного управлінського обліку і описує бачення і стратегію підприємства в розрізі певних аспектів, які можуть бути доповнені з урахуванням специфіки діяльності підприємства [7]. Так, прикладом побудови ЗСП може бути виокремлення чотирьох перспектив: фінанси, маркетинг, внутрішні бізнес-процеси, знання [7], де перелік показників за кожним блоком буде індивідуальним для кожного підприємства враховуючи специфіку його діяльності.

Сутність пропонованого підходу до ідентифікації ризиків за ЗСП полягає в визначенні ступеня досягнення цільових стратегічних значень ключових показників діяльності за звітний період. Зона ризиків виникає при відхиленні фактичних показників (за кожним аспектом діяльності) від їх встановлених цільових значень з урахуванням діапазону допустимих відхилень. Це також схематично зображено на рисунку 1.

Для визначення переліку та розрахунку цільових стратегічних значень ЗСП і їх допустимих відхилень доцільно використовувати такі способи як: експертні оцінки, результати досліджень та опитувань, усереднені статистичні дані минулих періодів, доповнені деякими можливими відхиленнями, результати бюджетного планування фінансово-господарської діяльності підприємства. Аналогічний підхід може бути застосований й до суто фінансових показників діяльності, що містяться у стратегічній (прогнозній) фінансовій звітності підприємства.

Запровадження наведених пропозицій сприятиме адаптації обліково-аналітичної системи підприємства до вимог управління фінансово-економічною безпекою та його інформаційного забезпечення, адже дозволить системі управління заздалегідь виявляти відхилення, які й є проявом потенційних ризиків та загроз фінансово-економічній безпеці підприємства.

Література:

1. Волощук Л.О. Фінансова стратегія в управлінні розвитком та економічною безпекою підприємств / Волощук Л.О., Науменко К.І. // Економічний журнал Одеського політехнічного університету № 1 (1), 2017. – С.23-30. - Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/ejoru/2017/No1/23.pdf>
2. Гнилицька Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення функціонування системи економічної безпеки підприємства: дисерт. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук: спец. 08.00.09 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит», 21.04.02 «Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності» / Л.В. Гнилицька. – Київ: ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана», 2012. – 483 с.
3. Волощук Л.О. Теоретико-методологічні засади безпекоорієнтованого управління інноваційним розвитком промислового підприємства. дис. доктора екон. наук: 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Одеса, 2016. – 605с.
4. Єршова Н.Ю. Методичний підхід до формування інформації в системі стратегічного управлінського обліку з метою підвищення економічної безпеки суб'єктів господарювання. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2015. № 10. С. 276 – 280.
5. Єршова Н. Ю. Концептуальні основи стратегічного управлінського обліку. Проблеми економіки. Вип.1., 2017. С. 195-202.
6. Бондар М. І., Єршова Н. Ю. Стратегічний управлінський облік ризиків: теоретичні та практичні аспекти. Фінанси України. 2019. 2(279). С. 69-81.
7. Єршова Н.Ю. Система збалансованих показників як елемент стратегічного управлінського обліку в контурі завдань забезпечення довгострокової конкурентоспроможності підприємства. Економічний і соціальний розвиток країни: теорія, методологія, управління: Зб. наук. праць. Наукова організація «Перспектива». – Дніпропетровськ: Видавничий дім «Гельветика», 2015. С. 112-119.

ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ

В.В. Кірсанова, к.е.н., доцент

О.А. Янковська, аспірантка

Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

Забезпечення сталого розвитку та поширення ідей соціальної відповідальності є важливими кроками та векторами діяльності для будь-якого підприємства. У наш час інтегрована звітність є новою парадигмою звітності суб'єкта господарювання, яка дозволяє висвітлити трансформовану інформацію, що включає складові, як фінансових, так і нефінансових звітів, ураховуючи положення стійкого розвитку.

Науковці зазначають, що інтегрована звітність – звітність, де узагальнюється інформація про фінансовий стан, а також соціально-екологічну та благодійну діяльність суб'єкта господарювання, ефективність використання ресурсів та характеризується домінуючою стратегією його розвитку [1, с. 185]. Метою складання інтегрованої звітності є допомога суб'єкту господарювання проілюструвати свою господарську діяльність та розвиток у взаємозв'язку із навколишнім середовищем; створення комплексної концепції звітності (орієнтована на стандарти менеджменту й стратегії), що відображає усі можливі види капіталу та розкриває модель бізнесу підприємства.

Створення інтегрованого звіту потребує нестандартного мислення його виконавців і розгляду сфер діяльності, які не розкривалися у минулому; збалансованого і системного підходу до прийняття рішень [2, с. 52]. Формування інтегрованого звіту вимагає підтримки топ-менеджменту, щоб забезпечити достовірність інформації, повноту її розкриття та зрозумілість різноманітними групами користувачів з метою кращою взаємодії із групами впливу; створення відповідних механізмів. В. В. Томчук наголошує, що інтегрована звітність є способом створення стійкого уявлення, яке стосується здоров'я бізнесу, та забезпечує готовність до стійкого майбутнього; підтверджує виконання обов'язків щодо захисту довкілля, соціально значущих питань та трудових ресурсів [3, с. 174].

Інтегрована звітність суттєво відрізняється від традиційної, або фінансової, звітності, та має власні особливості. Перерахуємо їх. Інтегровані звіти відрізняються наявністю вартісних, кількісних, якісних вимірників; високою прозорістю за рахунок розкриття більшої кількості показників, позитивних і негативних аспектів результатів діяльності; періодичністю оприлюднення (квартал, півріччя, рік, 2 роки); інформацією, що надається (фінансова + нефінансова + управлінська); охопленням усього наявного капіталу (сукупний капітал (фінансовий, природний, інтелектуальний, промисловий, людський, соціальний)); орієнтацією на короткостроковий, середньостроковий, довгостроковий періоди; джерелами складання (дані фінансового, управлінського, податкового обліку, дані соціальної й екологічної діяльності підприємств, статистичні звіти); високою гнучкістю (не обмежена жорсткими правилами, враховуються особливості та специфіка суб'єкта господарювання); можливістю прогнозування на будь-яку перспективу.

Тим часом, для фінансової звітності є характерними: лише вартісні вимірники; обмежена (не висока) прозорість у порівнянні з інтегрованою звітністю; період оприлюднення (квартал, рік); інформація, що надається – фінансова; охоплення лише фінансового капіталу; орієнтація на короткостроковий (звітний) період; джерела складання – дані фінансового обліку; низька гнучкість (через обмеженість правилами); можливість прогнозування – не достатній рівень точності.

Таким чином, можна побачити, що інтегрована звітність включає як фінансові, так і нефінансові складові та відповідно є більш ширшою та прозорою. Тобто до інтегрованої звітності включається екологічна, соціальна, статистична та інша нефінансова й фінансова звітність. Але спільною рисою складання як фінансової, так і інтегрованої звітності є не припустимість помилок або суттєвих відхилень, наявність яких можна виявити завдяки

аудиту (внутрішнього або зовнішнього). Також, спільною рисою є можливість використання під час створення звітів комп'ютерних технологій, але все ж таки інтегрована звітність набагато більше діджитал-орієнтована (використання конструкторів, інноваційних технологій, аналітичних інструментів, спеціалізованих додатків, представлення показників у онлайн-форматі і так далі). Фінансові звіти у більшості випадків розміщуються у паперовому варіанті (відскановані копії з оригіналів).

Якщо порівнювати інтегровану звітність із звітом про управління, то можна побачити наступні відмінності: період складання рік (короткостроковий) у звіту про управління, у інтегрованій звітності – довгостроковий, середньостроковий, короткостроковий; обов'язковість складання звіту про управління зафіксована законодавчо, а інтегрованої звітності – ні; інтегровану звітність можливо надавати окремо, звіт про управління подається разом із фінансовою; обмежень подання не існує для інтегрованої звітності, а звіт про управління повинні надавати великі та середні суб'єкти господарювання. Спільною рисою є міжнародна регламентація.

Підсумовуючи, можна зобразити особливості інтегрованої звітності на рис. 1.

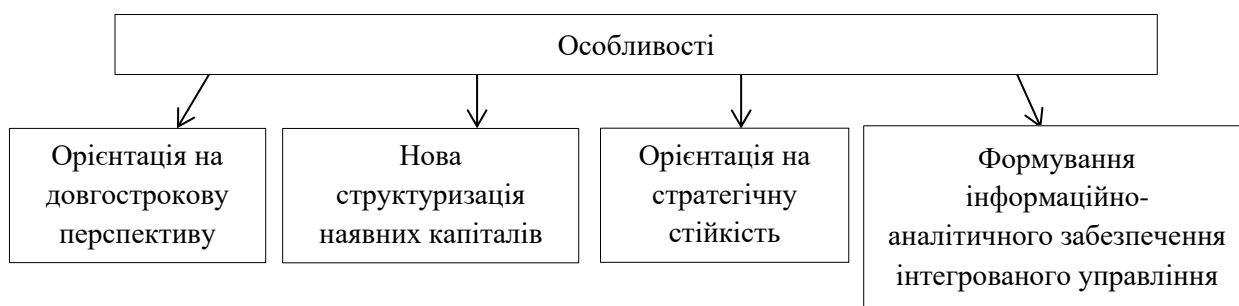

Рисунок 1 – Особливості інтегрованого звіту

Під час створення інтегрованого звіту підприємство суттєво іншим чином формує бізнес-модель і процес генерування вартості, що сприяє підвищенню ефективності діяльності та зміцненню фінансового стану [4, с. 149].

Інтегрована звітність сприяє удосконаленню менеджменту суб'єкта господарювання (особливо управління ризиками (дозволяє побачити більш повну картину ризиків)) та зростанню його репутації, збільшенню можливостей, конкурентних переваг і інвестиційної привабливості у порівнянні з іншими організаціями, зростанню прозорості і підзвітності діяльності; є інструментом управління фінансово-економічною безпекою та забезпечення сталого розвитку підприємства, дозволяє стейкхолдерам переглянути інформацію за певними аспектами (економічними, соціальними й екологічними; фінансовими та нефінансовими); показує ефективність господарської діяльності.

Література:

1. Легенчук С.Ф. Механізм розкриття фінансових та нефінансових показників в інтегрованій звітності: перспективи розвитку / С. Ф. Легенчук, І. Р. Поліщук, Н. С. Брохун // Держава та регіони. – 2019. – № 4 (109). – С. 184–188.
2. Партин Г. О. Особливості інтегрованої звітності та її вплив на залучення інвестиційних ресурсів на підприємство / Г. О. Партин, М. І. Жулевич // ЛОГОС. Мистецтво наукової думки. – 2019. – № 4. – С. 51–54.
3. Томчук В. В. Інтегрована звітність: новий етап у еволюції бухгалтерського обліку / В. В. Томчук // Фінанси, облік, банки. – 2017. – № 1 (22). – С. 170–180.
4. Потриваєва Н. В. Інтегрована звітність: сутність, передумови та тенденції розвитку / Н. В. Потриваєва, О. І. Лугова, А. А. Волхонська, А. В. Кириленко // Modern Economics. – 2019. – № 18. – С. 145–151.

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ В ПРОЦЕСІ ФІНАНСОВОГО ДЬЮ-ДІЛІДЖЕНСУ

О.М. Ковальова, к.е.н., доцент

Ю.А. Загороднюк, магістрантка

Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

Дью-ділідженс можна визначити як процедуру, яка попри процес своєї трансформації у площині інвестиційного аналізу, залишається дуже корисною та необхідною в рамках корпоративних фінансів. Процедура дью-ділідженсу проводиться з метою визначення доцільності та економічної ефективності інвестицій у об'єкти реальних інвестицій, оцінки кредитоспроможності позичальника в рамках кредитної угоди або задля фінансування стартапів.

Відповідно до роботи Стецько М.В. [1, с.218], дью-ділідженс є глибоким і комплексним аналізом всіх аспектів фінансово-господарської діяльності підприємства: організаційних, правових, фінансових, маркетингових, податкових, політичних, ринкових, технологічних тощо. Дане визначення дозволяє зацентувати увагу на виявленні комплексу специфічних потенційних ризиків у процесі фінансово-господарської діяльності підприємства. Фактично дью-ділідженс дозволяє знизити можливі ризики, що виникають на підприємстві та успішно інвестувати кошти в великі підприємства чи корпорації.

Слід зазначити, що замовниками дью-ділідженс можуть бути як фінансові посередники, наприклад, комерційні банки, так і різні типи інвесторів чи компанії, що прагнуть залучити інвестиції. Інформаційним забезпеченням реалізації процедури дью-ділідженс виступає внутрішня документація компанії, фінансова звітність, а також дані із зовнішніх ресурсів. Результатом проведення дью-ділідженсу є змістовний та ґрунтовний висновок щодо фінансового стану, потенційних ризиків господарювання та позиціонування на ринку досліджуваного об'єкту інвестицій.

Мінімізація та уникнення різноманітних видів ризиків, і в першу чергу, фінансових, є основним завданням процедури дью-ділідженс.

Таким чином, дью-ділідженс можна визначити як дослідження, ініційоване зацікавленими сторонами щодо збору та аналізу документації, яка визначає фінансовий стан, надійність та платоспроможність потенційних або існуючих клієнтів підприємства.

Особливу увагу в процесі дослідження дью-ділідженсу слід приділити виявленню та аналізу фінансових ризиків, адже, вони відіграють чималу роль серед інших ризиків суб'єктів господарювання. Мінливість та турбулентність економічного середовища, поява нових фінансових інструментів і новітніх технологій підвищує вплив фінансових ризиків на результати господарської діяльності підприємства.

Основними інструментами при проведенні дью-ділідженс є ідентифікація ризиків, що становлять кваліфікуючий вплив, та побудова матриці ризиків. Класифікація ризиків дью-ділідженс є базою для уточнення експертною групою актуального їх переліку та ідентифікації поточних і потенційних ризиків у плановому періоді, що створює підґрунтя для систематизації інформації про існуючі загрози фінансовій безпеці підприємства у широкому розумінні даного поняття.

Наступний інструмент дью-ділідженсу – матриця ризиків, яка дозволяє надати якісну характеристику ризикам, які були виявлені експертною групою на попередній стадії передінвестиційного аналізу, що дозволяє оцінити прийнятний рівень ризику.

Налагоджене управління фінансовими ризиками з використанням приведеного інструментарію разом з визначенням рівня його матеріальності та розрахунком підсумкової оцінки є основою для забезпечення досягнення цілей фінансово-господарської діяльності підприємства.

Таким чином, управління фінансовими ризиками підприємства займає одне з ключових місць в системі менеджменту підприємства в цілому та забезпечення належного рівня його фінансово-економічної безпеки, оскільки фокусом уваги управління фінансовими ризиками є комплексний підхід до оцінювання всіх видів фінансових ризиків та мінімізації можливих негативних наслідків їх впливу.

Ринкові умови господарювання економічної системи обумовлюють прагнення підприємства до належної ресурсної бази, що забезпечить безперебійне виробництво товарів, надання послуг та своєчасне виконання фінансових зобов'язань задля виконання нормативів платоспроможності. Дані обставини є передумовою проведення аналізу фінансового стану підприємства, фінансового дью-ділідженсу та пошуку напрямків оптимізації його фінансово-господарської діяльності [2, с.2].

Моніторинг основних фінансових ризиків в процесі фінансового дью-ділідженсу ряду підприємств дозволив виділити комплекс управлінських заходів та очікувані результати від їх впровадження (табл. 1).

Таблиця 1 – Шляхи удосконалення обліково-аналітичного забезпечення оцінювання фінансових ризиків в процесі фінансового дью-ділідженсу

Недоліки	Заходи, рекомендації	Результати
1	2	3
Порушення платіжної дисципліни покупцями в умовах економічної невизначеності	У процесі фінансового дью-ділідженсу слід ранжувати потенційних контрагентів на певні групи ризику, наприклад ймовірні банкрути, групи за обсягом чистого доходу: крупні, середні, малі.	Ранжування контрагентів дозволить знизити фінансові ризики компанії, створити і скорегувати план заходів щодо їх мінімізації, поліпшити взаємодію структур, відповідальних за контроль і управління ризиками і т.д.
Зниження оборотності дебіторської заборгованості. Порушення умов контракту постачальниками, з якими підприємство працює на умовах передоплати.	Запровадження відомостей про контрагентів – покупців та контрагентів – постачальників, що працюють на умовах передоплати.	Імплементация цієї рекомендації призведе до зниження показника простроченої дебіторської заборгованості, а також спроможності приймати зважені управлінські рішення щодо доцільності встановлення економічних відносин з постачальниками.
Неефективний внутрішній фінансовий контроль	Удосконалення системи внутрішнього фінансового контролю підприємства.	Своєчасне виявлення та аналіз фінансових ризиків, достовірність фінансової і управлінської інформації, цілісність і безпека активів, виконання фінансово-господарських планів.
Відсутність автоматизованої системи управління підприємством (ERP-системи)	Впровадження ERP-системи у діяльність підприємства	Дозволить систематизувати для потреб фінансового дью-ділідженсу актуальну інформацію, що стосується усіх сфер господарської діяльності підприємства.
Недостатня деталізація плану рахунків бухгалтерського обліку та інструкції щодо його застосування з обліку розрахунків покупців	Введення додаткових субрахунків в план рахунків бухгалтерського обліку	Дозволить підвищити рівень аналітичності у розрахунках з дебіторами і розмежувати передачу права власності на продукцію.

Слід приділити увагу аспектам взаємодії з постачальниками на умовах передоплати, оскільки це потенційно підвищує рівень фінансових ризиків та потребує оцінки в межах фінансового дью-ділідженсу. Для належного відображення в обліку таких операцій, рекомендовано розробити відомість про контрагентів-постачальників, з якими підприємство працює на основі передоплати. Постачальників підприємства доцільно структурувати на відповідні групи за обсягом чистого доходу (крупні, середні, малі). Даний документ слугуватиме для удосконалення облікового забезпечення інформації про контрагентів – постачальників з метою оцінювання в рамках фінансового дью-ділідженсу (табл.2).

Таблиця 2 – Облікове забезпечення інформації про контрагентів – постачальників з метою оцінювання в рамках фінансового дью-ділідженсу

Показники	Облікове забезпечення
Період співпраці з контрагентом	Картка обліку постачальника у відділі матеріально-технічного постачання
Обсяг закупівель у контрагента за 3 останні роки, млн. грн.	Інформація по рахунку 371 у розрізі контрагентів
Кількість претензій та їх обсяг виставлених контрагенту за останні 3 роки, млн.грн.	Дані юридичного або претензійного відділу підприємства за окремими постачальниками Дані по рахунку 715 «Одержані штрафи, пені, неустойки» в розрізі окремих контрагентів.

Проблема порушення платіжної дисципліни покупцями потребує ранжування контрагентів, що дозволить підвищити захищеність компанії, своєчасно виявляти фінансові ризики у процесі фінансового дью-ділідженсу покупців. За допомогою листа оцінки фінансового ризику контрагента, менеджмент зможе приймати зважені управлінські рішення щодо доцільності встановлення економічних відносин. Облікове забезпечення інформації про контрагентів-покупців з метою оцінювання в рамках фінансового дью-ділідженсу наведено у табл. 3.

Таблиця 3 – Облікове забезпечення інформації про контрагентів-покупців з метою оцінювання в рамках фінансового дью-ділідженсу

Показники	Облікове забезпечення
Період співпраці з контрагентом	Картка обліку покупця у відділі збуту
Обсяг продажів контрагенту за 3 останні роки, млн. грн.	Інформація по рахунку 36 у розрізі контрагентів
Кількість претензій та їх обсяг виставлених контрагенту за останні 3 роки, млн.грн.	Дані юридичного або претензійного відділу підприємства за окремими контрагентами Дані по рахунку 715 «Одержані штрафи, пені, неустойки» в розрізі окремих контрагентів.

Представлені рекомендації щодо удосконалення інструментів обліково-аналітичного забезпечення оцінювання фінансових ризиків в процесі фінансового дью-ділідженсу дозволять швидко реагувати на виникнення загроз та використовувати усі можливі альтернативи для зниження фінансових ризиків, адже це є невід'ємною складовою успішної роботи підприємства.

Література:

1. Стецько М. В. Ринок капіталів у фінансуванні підприємств: сучасний стан і тенденції розвитку: моногр. / Микола Стецько. – Тернопіль : ТНЕУ, 2017. – 345 с.
2. Аналітична довідка «Боротьба з корупцією. Роль бізнесу в Україні». - К.: ТОВ «Фарбований лист», 2011. - 51 с.

АГРАРНЕ СТРАХУВАННЯ

І.В. Ксьонжик, к. е. н., доцент

Н.А. Жовта, здобувач

Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

Сьогодні сільськогосподарське виробництво вважається однією з найризикованіших сфер підприємницької діяльності. Основу соціально-економічного розвитку держави створює аграрний сектор, який забезпечує попит у продовольстві, оскільки ефективність сільськогосподарського виробництва залежить від рівня інфраструктурного забезпечення аграрного ринку, складовим елементом якого є страховий ринок. Нині страхування є невід'ємним інструментом захисту фінансово-економічних інтересів селян у процесі виробництва, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції.

Аграрне страхування як один із головних інструментів управління ризиками надає змогу поєднувати інтереси учасників ринку аграрного страхування держави.

Необхідність розвитку страхування в аграрному секторі обумовлена цілим рядом головних факторів серед яких:

– важливе значення по масштабу, місцю і ролі аграрного сектора в забезпеченні населення продуктами харчування, а промисловості – сировиною;

– обсяги необхідних вкладень в аграрний сектор, необхідність постійного інвестування в вигляді матеріальних, енергетичних і трудових витрат (добрива, засоби захисту рослин від шкідників, паливо-мастильні матеріали, електроенергія, насіння, техніка, людська праця) і необхідність їх захисту;

– підвищена, в порівнянні з іншими галузями економіки, залежність від природних умов (надлишок або недостатність тепла і вологи для оптимального розвитку рослинництва, хвороби, шкідники, стихійні лиха і т.ін).

Значна кількість науковців відносить сільськогосподарське страхування до специфічного класу страхування. Сільськогосподарське страхування це окремий вид страхування, який об'єднує кілька підгалузей. Виділення сільськогосподарського страхування в окремий клас здійснюється за принципами формування комплексних видів страхування. До таких видів, наприклад, відносяться морське, космічне, авіаційне, медичне тощо. Сільськогосподарське страхування — це розгалужене поняття, до його складу входить багато різних видів страхування, як майнових, так і відповідальності. Тому воно є підгалуззю як майнового страхування, так і страхування відповідальності (рис. 1), які, у свою чергу, виступають субкатегоріями страхування. [1].

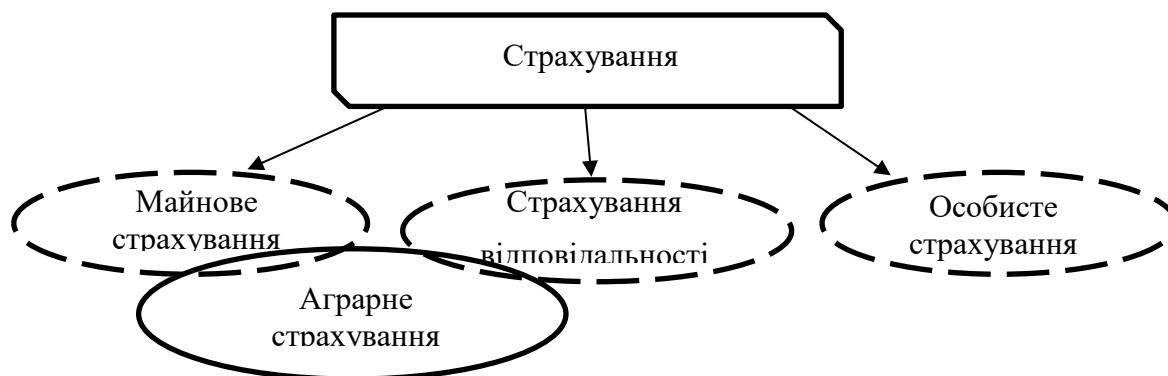

Рисунок 1 - Місце сільськогосподарського страхування у загальній системі страхування

Джерело: складено автором на основі [1]

Значення дефініції "сільськогосподарське страхування" наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 - Значення дефініції "сільськогосподарське страхування"

Автор	Визначення
Остапенко О.М. [2]	об'єктивна категорія, котра дає змогу регулювати відносини між страховиками та сільськогосподарськими товаровиробниками з приводу врегулювання питань відшкодування збитків одним одному..
Лобова О.М. [3]	система економічних відносин між конкретними суб'єктами господарювання, де з одного боку виступають страховики - фінансово-кредитні установи, а з іншого страхувальники сільськогосподарські підприємства орендарі, селянські (фермерські) господарства, які за певну плату передають свої ринки майнових, фінансових втрат у сільськогосподарській діяльності з метою отримання відшкодування при настанні страхового випадку.
Матвієнко Г.А. [4]	створення спеціальних фондів за рахунок внесків сільськогосподарських виробників для відшкодування збитків, спричинених природно-кліматичними та іншими ризиками і є основним важелем розвитку сільського господарства.
Кравчук О.В. [5]	сукупність заходів стосовно захисту майнових інтересів громадян, організацій і установ, що займаються сільськогосподарською діяльністю у разі настання певних подій за рахунок страхових резервів організованого спеціалізованими страховими державними і недержавними структурами.

Джерело: розробка автора

Державна підтримка страхування є складовою частиною фінансової політики розвитку аграрного сектору економіки України і здійснюється шляхом субсидування частини страхових платежів. Цей вид державної фінансової підтримки сьогодні має велике значення, оскільки забезпечує реалізацію одного з найризикованіших видів страхування. Відшкодування частини страхових платежів з боку держави зміцнює фінансовий стан страхувальників і створює сприятливі умови діяльності для страховиків.

Страховики, які здійснюють страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою, об'єднані в Аграрний страховий пул. Участь цих страховиків є умовою для проведення страхування сільськогосподарських товарів з державною підтримкою. До функцій Аграрного страхового пулу входять забезпечення взаємодії учасників страхування аграрної продукції; організація програм перестраховування з метою забезпечення гарантій виконання зобов'язань страховиків перед страхувальниками; участь в розробленні стандартних страхових послуг; створення централізованої бази даних зі страхування аграрної продукції та ведення обліку укладення угод страхування; проведення досліджень у сфері ринку страхування аграрної продукції; здійснення контролю за дотримання умов договорів страхування сільськогосподарських товарів; забезпечення відшкодування катастрофічних ризиків в разі появи надзвичайних ситуацій; керування фондом покриття катастрофічних ризиків та інвестування накопичених фінансових ресурсів [6].

Отже, держава здійснює підтримку сільськогосподарських виробників шляхом компенсації не більше 50% страхових платежів. Міністерство аграрної політики та продовольства України в межах виділених асигнувань розподіляє грошові кошти пропорційно потребам страхувальників. Страховики, що здійснюють страхування сільськогосподарських товарів із державною підтримкою, об'єднані в Аграрний страховий пул.

Сьогодні існують проблеми державної підтримки страхування сільськогосподарської продукції, які пов'язані з її нестабільністю та відсутністю тенденцій до зростання. Також негативно на розвиток державної підтримки страхування продукції сільськогосподарських фірм впливають недостатня фінансова спроможність держави, невисока довіра до страхових компаній та відсутність механізму захисту прав аграріїв у цій сфері страхування.

Література:

1. Прокопчук О.Т. Особливості страхування аграрних ризиків у країнах світу / О.Т.Прокопчук // Актуальні проблеми економіки. — 2014. — № 3. — С. 46—53.
2. Остапенко О.М. Удосконалення вітчизняної системи страхування аграріїв з урахуванням зарубіжного досвіду / О.М. Остапенко // Економіка: реалії часу: наук. журн. 2013. № 5(10). ст. 38-45
3. Лобова О.М. Теоретичні основи сільськогосподарського страхування / О.М. Лобова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. — № 126.— 2011. — С. 58—65.
4. Матвієнко Г.А. Управління страховими ризиками при вирощуванні культур в сільськогосподарських підприємствах: автореф. дисер. — Спеціальність 08.00.04 — економіка та управління підприємствами / Г.А. Матвієнко. — 2009. — 22 с.
5. Кравчук О.В. Становлення аграрного страхування: світовий та вітчизняний досвід / О.В. Кравчук // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. "Фінанси і кредит". — 2011. — № 2. — С. 85—91.
6. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою: Закон України від 9 лютого 2012 року № 4391-VI; станом на 9 серпня 2017 року. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4391-17> .

ПРОБЛЕМАТИКА ФОРМУВАННЯ І ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ БІЗНЕСУ

Р.В. Левкіна, д.е.н. професор

А.В. Левкін, к.т.н. доцент

Я.М. Котко, к.е.н

Державний біотехнологічний університет, м. Харків

Наразі стан світової економіки характеризується недосконалістю та нестабільністю, відсутністю стійких довготривалих відносин й загострення конкурентної боротьби між господарюючими суб'єктами, збільшення частки ризикованих грошових операцій. Внаслідок відбувається ускладнення процесу планування та прогнозування на перспективу, зниження темпів розвитку економіки та іноземного інвестування. Процес прийняття ефективних управлінських рішень відповідно вибору стратегії розвитку суб'єктів бізнесу зазвичай характеризується високим рівнем відповідальності, що супроводжується впровадженням інноваційних підходів та оригінальних методів в управлінську діяльність, серед яких і ті, що забезпечують їх високий рівень економічної безпеки.

Результати наукових досліджень по забезпеченню економічної безпеки підприємств опубліковані у працях відомих вітчизняних та зарубіжних учених, таких як: А.Л. Гапоненко, Р.М. Дацків, Л.Н. Швецова, Н.Д. Кондратьєв, О.Ф. Новіков, Р.В. Покотиленко, Д.В. Калюжний, В.В. Воробйов, Н.Н. Мойсеєв, З.С. Варналій та ін. [1-4]. Теоретичні, методологічні та практичні питання по формуванню механізму економічної безпеки суб'єктів бізнесу досліджували такі вчені, як: І. Бланк, С. Васильчак, Г. Іващенко, Ю. Лисенко, І. Мойсеєнко, О. Шолок, С. Міщенко, Є. Складар, А. Спірідонов, О. Черняк та ін. [5]. У даній публікації плануємо проаналізувати сутність поняття економічної безпеки суб'єктів бізнесу, визначити основні чинники формування її відповідного рівня та визначити напрями зростання.

Актуальність проблематики набула високого рівня в умовах довготривалої економічної кризи в Україні та турбулентності економіки, що сприяє суттєвому зниженню потенціалу до розвитку більшості суб'єктів бізнесу, які потребують державної підтримки та формування досконалої нормативно-правової бази. Стратегічними цілями та тактичними завданнями державних органів на національному і місцевому рівнях є формування відповідного механізму забезпечення економічної безпеки країни та її населення. Це набуває особливого значення в умовах світової економічної кризи, однією із складових якої є криза пост пандемічного характеру і прямо впливає не лише на рівень національної безпеки України, а й на економічну безпеку її суб'єктів. Отже економічна безпека суб'єктів бізнесу стратегічних галузей національної економіки відіграє важливу роль у забезпеченні національної безпеки України. Науковці виокремлюють поняття "економічна безпека суб'єктів господарювання" у вузькому та широкому сенсі, звертаючи увагу на саму категорію "безпека" [6]. Звужене поняття обмежується станом, коли об'єкт залишається надійно захищеним і не підлягає негативному впливу будь-яких факторів. Більш широке поняття означає захищеність природних, фізіологічних, соціальних, економічних, духовних і ситуативних потреб певних суб'єктів у ресурсах, технологіях, інформації, що необхідні для нормального функціонування та розвитку суб'єктів бізнесу. Систематизація наявних визначень поняття «економічна безпека суб'єктів господарювання» та його змістовного наповнення дозволяє зробити висновок про нього як про процес ефективного та раціонального використання ресурсів та підприємницьких здібностей, при якому забезпечується успішне та своєчасне протистояння суб'єктам господарювання можливим зовнішнім та внутрішнім ризикам і загрозам, що створюють можливість досягнення поставлених цілей та завдань відповідно до обраної ним стратегії розвитку суб'єктів господарювання [6].

Аналіз підходів до формування складових економічної безпеки дозволяє виокремити такі: економічна самостійність, незалежність, надійність і стійкість систем відповідного суб'єкта, які забезпечують рівні умови ведення діяльності і захищають їх інтереси.

Механізм формування економічної безпеки суб'єктів господарювання має базуватися на внутрішній економічній системі, що при необхідності застосовує механізми запобігання і протидії зовнішнім і внутрішнім загрозам. До зовнішніх загроз належать: здобуття інформації про підприємницькі ідеї з метою застосування недобросовісної конкуренції; недобросовісна діяльність підрозділів суб'єктів бізнесу по відношенню до конкурентів, випадки демпінгу і рейдерство; протиправна діяльність злочинних формувань та інше. До внутрішніх загроз економічній безпеці слід віднести: негативні дії чи протиправні вчинки персоналу, які загрожують ефективному функціонуванню та розвитку суб'єкта; порушення режиму захисту і правил безпеки; низький рівень кадрового, організаційного, правового, інформаційного забезпечення.

Отже, сутність економічної безпеки суб'єктів бізнесу визначається як стан взаємодії економіки і інститутів влади, які забезпечують гарантований захист їх інтересів, соціальна направленість діяльності і достатній потенціал розвитку навіть за несприятливих умов внутрішнього і зовнішнього середовища.

Ми вважаємо, що ефективними напрямками зміцнення економічної безпеки вітчизняних суб'єктів бізнесу є:

- реорганізація або ліквідація низькорентабельних і збиткових підприємств;
- підвищення продуктивності праці за рахунок ефективної системи мотивації, нових форм оплати праці і матеріальної відповідальності;
- створення нових організаційних та виробничих структур;
- використання сучасних форм фінансування виробничих проєктів;
- залучення інвесторів та розвиток ресурсозбереження;
- стимулювання персоналу до науково-дослідної та інноваційної роботи;
- проведення інформаційних аналітичних досліджень;
- використання нових форм зовнішньоекономічних зв'язків, наприклад, франчайзингу;
- залучення персоналу до виконання управлінських функцій [7].

Отже, економічна безпека суб'єктів бізнесу – це такий стан, що означає високий рівень захищеності його потенціалу від внутрішніх і зовнішніх загроз та забезпечує стабільне функціонування та ефективний розвиток.

Література:

1. Дацків Р.М. Економічна безпека держави в умовах глобальної конкуренції / Р.М. Дацків. – Львів : Центр Європи, 2006. – 159 с.
2. Кузенко Т.Б. Планування економічної безпеки підприємства в умовах ринкової економіки : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 / Т.Б. Кузенко. Європейський ун-т фінансів, інформаційних систем, менеджменту і бізнесу. – К., 2004. – 18 с
3. Новікова О. Ф., Покотиленко Р. В. Економічна безпека: стан, проблеми, шляхи вирішення. Вісник ДонДУЕТ. Серія «Економічні науки». № 7. 2000. С.24- 31.
4. Варналій З.С. Економічна безпека : [навч. посіб.] / З.С. Варналій. – К. : Знання, 2009. – 647 с
5. Мойсеєнко І. П., Шолок О. О. Механізм управління фінансово-економічною безпекою підприємства. Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. Вип. 21.2. 2011. С. 141-146.
6. Приходько В.П. Управління економічною безпекою підприємства. Економіка та держава. (№10). 2013. С. 10-12.
7. Левкіна Р.В. Формування організаційно-економічного механізму стабільного розвитку аграрних підприємств. Технологический аудит и резервы производства. – 2013. – Вип. 5. - №3 (13). – С.16–18.

СКЛАДОВІ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ НА ОСНОВІ BIG DATA

І.О. Матвійчук, к.е.н., доцент

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Оскільки світ швидко змінюється, підприємства повинні залишатися попереду. Для них важливо вживати швидких і відповідних дій щодо запитів ринку, поточних і майбутніх змін, а їхні рішення мають бути креативними, тобто нестандартними. Найкращий спосіб досягти своєї мети – покращити процес прийняття рішень, використовуючи переваги Big Data (великих даних), які допомагають підприємствам приймати кращі рішення. У сучасному світі Big Data (великі дані) є важливою концепцією через повсюдне використання електронних пристроїв, комп'ютеризацію та обмін інформацією по всьому світу. Big Data – особливе джерело для створення нових знань, які підтримують процес прийняття рішень на підприємствах. Актуальності набуває необхідність визначення складових процесу прийняття рішень на основі Big Data.

Процес прийняття рішення на основі Big Data має включати такі складові:

1. Вилучення даних, що передбачає збір, зберігання та інтеграцію відповідної інформації, необхідної для створення елемента вмісту. Для цього інформація об'єднується з локальних джерел даних (структуровані дані) або зовнішніх джерел даних (неструктуровані дані) для додаткової обробки. Метою цього кроку є вилучення релевантної інформації для прийняття рішень з Big Data.

2. Дослідження («розвідка») – накопичені значення Big Data відіграють важливу роль у створенні можливостей та альтернатив після аналізу даних. Крім того, важливо підкреслити важливість представлення даних. Наприклад, електронні таблиці ускладнюють ідентифікацію шаблонів даних, але діаграми, які візуалізують аналіз даних, дозволяють швидко ідентифікувати шаблони даних і таким чином полегшують роботу аналітика. У випадках негативних закономірностей або відхилень ми можемо здійснити коригувальні дії. Методи представлення даних особливо важливі для створення цінності концепції Big Data. По суті, Big Data – це не концепція, що стосується лише даних. Big Data використовується для отримання нових знань (інтелекту), а представлення даних має вирішальне значення для процесу прийняття рішень. Цю складову можна визначити як здатність створювати цінність із зібраних даних, щоб знайти доречну інформацію, яка може бути використана для вирішення проблем підприємства.

3. Проектування альтернатив для прийняття рішень – створюються можливі рішення проблеми. Цей етап починається з аналізу набору даних, щоб дозволити особі, яка приймає рішення, уявити загальну картину проблеми. Після цього визначаються альтернативні рішення проблеми на основі аналізу, проведеного шляхом застосування методів бізнес-аналітики (BI – *Business Intelligence*) до вмісту Big Data. Ця фаза також визначає набір критеріїв, які будуть використовуватися особами, які приймають рішення, для оцінки кожної альтернативи.

4. Вибір рішення – на основі виявлених альтернатив і критеріїв оцінки розробляється система підтримки прийняття рішень (СППР) для визначення найбільш відповідного рішення проблеми. Основна мета цього етапу – оцінка ефективності обраної моделі на етапі проєктування. Цей етап передбачає оцінку (рішення та їх ефективність оцінюються та визначаються за пріоритетністю шляхом застосування інструментів візуалізації великих даних, таких як ADVISOR або Gephi) та прийняття рішення (вибір найкращого рішення).

5. Реалізація рішення – обрані альтернативи впроваджуються на підприємстві для вирішення проблеми. Для моніторингу результатів рішення та надання зворотного зв'язку щодо результатів впровадження будуть використовуватися методи та техніки Big Data.

6. Організаційне навчання – остання складова процесу прийняття рішень, що передбачає генерування цінних знань, що пов'язані з проблемою прийняття рішень. Результати попередніх етапів вважаються новими знаннями, які слід інтегрувати з наявними знаннями. Нові знання опосередковано впливають (через внутрішні бази даних) на Big Data, які будуть використовуватися в разі потреби, таким чином сприяючи процесу навчання на підприємстві. Ці знання фіксуються, записуються та зберігаються в локальних джерелах даних, щоб дати організаційну історію щодо проблемної сфери та можуть бути використані в майбутньому.

Таким чином, в умовах безперервної цифрової трансформації підприємства зможуть досягти реальних переваг використання Big Data, зменшивши часовий розрив між визначенням проблеми, проєктуванням альтернативних рішень, їх оцінкою та вибором найоптимальнішого, прийняттям рішень та реалізацією.

Big Data змінює процес управління та зумовлює зміни в корпоративній культурі та знаннях. Використання великих даних не дає вказівок щодо самого рішення, формування альтернатив чи прогнозування результатів. Отже, присутність та допомога людей, які приймають рішення, є обов'язковими, оскільки їхні знання та сприйняття є важливими для накопичення цінності зі збереженої інформації та знань. Big Data покращують прийняття рішень на підприємстві, інтегруючи аналітику великих даних у процес прийняття рішень.

МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ЩОДО ОЦІНКИ СТАНУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Л.А. Некрасова, д.е.н., доцент

В.В. Бутковська, аспірантка

Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

Для побудови продуманої довгострокової стратегії розвитку виробничих підприємств в умовах децентралізації необхідний комплексний аналіз стану інтегрованої структури в цілому і розробка оптимального набору керуючих впливів з урахуванням виробничих, фінансових та інших наявних можливостей, а також оцінка прогнозних результатів і стану територіально-виробничого утворення з урахуванням формування стратегічних планів як об'єднаної територіальної громади (ОТГ), так і виробничих підприємств. Проведення аналізу стану виробничого підприємства в умовах децентралізації будуватиметься на оцінці комплексу факторів і бізнес-показників, що охоплюють різні види діяльності підприємства та його вплив на сталий розвиток об'єднаної територіальної громади.

Сталий розвиток стає все більш важливим стратегічним пріоритетом для більшості підприємств. Підприємства почали усвідомлювати необхідність балансувати свої економічні показники з соціальною відповідальністю і охороною навколишнього середовища для підтримки стійких позицій на високо конкурентних регіональних і глобальних ринках [1]. В останні роки концепції корпоративної стійкості (КС), корпоративної соціальної відповідальності (КСВ), екологічного менеджменту (ЕМ) отримали все більшу увагу, як з боку вчених Moore S.B [2], Robert K.H. [3], Saltzman O. [4], Hopkins M.S. [5], так і практиків.

Поняття сталий розвиток традиційно визначається як розвиток, який «відповідає потребам нинішніх поколінь, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби» [6]. Тим самим воно пов'язується з процесом досягнення мети сталості, в рамках якого економічне зростання, соціальна відповідальність та охорона навколишнього середовища складають так звану концепцію потрійного критерію і розглядаються як однорівневі, взаємно доповнюючі один одного.

Авторами розроблено методичний підхід щодо оцінки стану сталого розвитку виробничого підприємства (ВП) в умовах децентралізації, який має на меті визначення його положення в соціально-економічному середовищі з урахуванням виділених основних проєкцій розвитку, а також можливості його подальшого впливу на сталий розвиток об'єднаної територіальної громади (рис. 1).

В основу методичного підходу покладено такі наукові принципи:

- системність, що дозволяє сформувати набір взаємопов'язаних показників, що характеризують різні сторони діяльності виробничого підприємства та в сукупності визначають рівень його розвитку;
- ієрархічність, що дозволяє провести агрегування показників в інтегральний індекс розвитку з одного боку, та провести факторний аналіз напрямів розвитку виробничого підприємства з виявленням причин ситуації, що склалася з іншого;
- комплексність, що дозволяє враховувати комплекс факторів, що впливають на розвиток виробничого підприємства в умовах децентралізації;
- універсальність, що дає можливість застосування методичного підходу для оцінки діяльності будь-якого виробничого підприємства за умови адаптації до його специфіки його діяльності;
- відкритість, що дає можливість включення в межі дослідження додаткових показників в залежності від специфіки та умов діяльності досліджуваного виробничого підприємства;

– взаємозумовленість, яка полягає в обліку прямих і зворотних зв'язків між станом розвитку досліджуваного виробничого підприємства та управлінськими впливами, спрямованими на підвищення рівня його розвитку в умовах децентралізації.

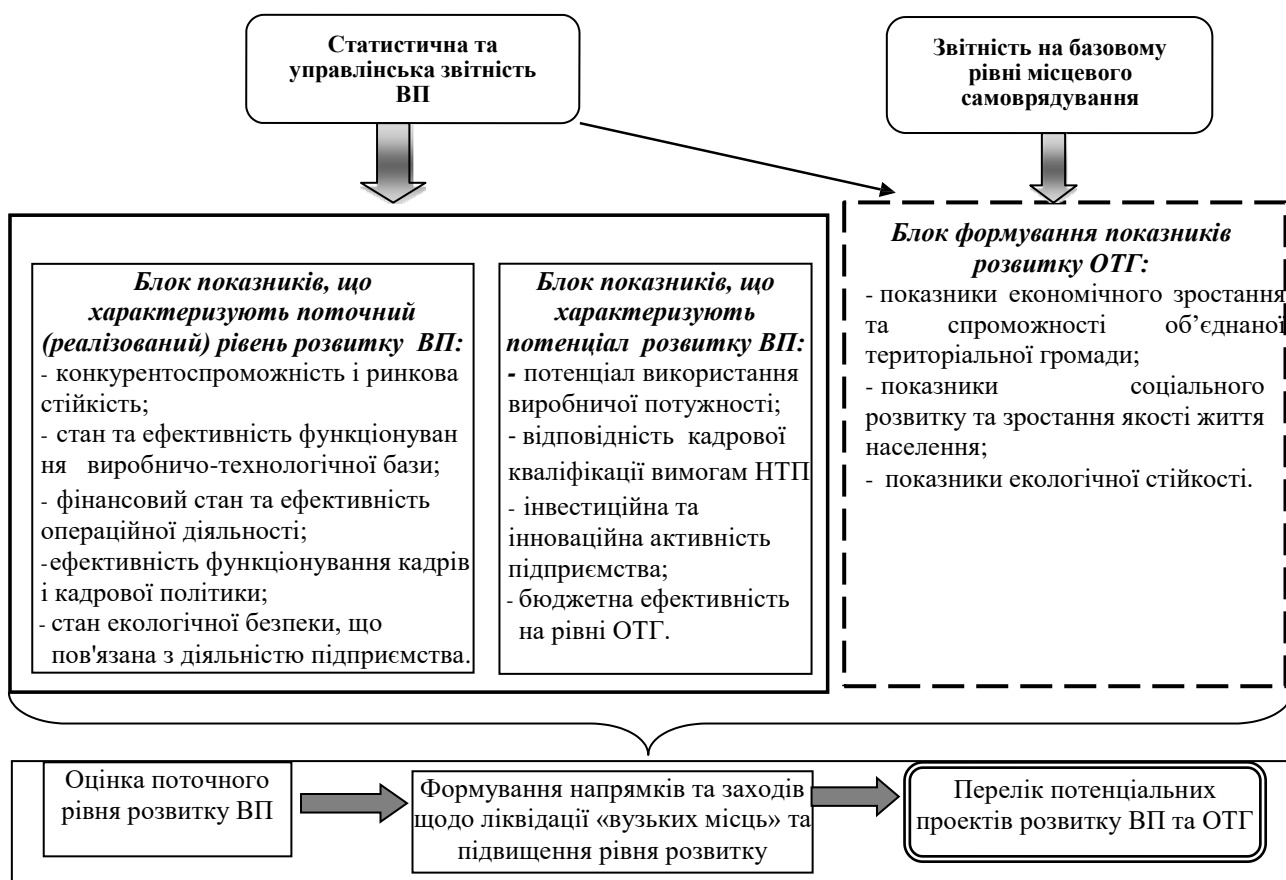

Рисунок 1– Схема оцінки стану сталого розвитку виробничого підприємства в умовах децентралізації (джерело: розробка авторів)

Отже, стратегування сталого розвитку виробничого підприємства в умовах децентралізації будується на основі принципу зворотного зв'язку, коли при дослідженні враховуються прямі і зворотні зв'язки між показниками діяльності виробничого підприємства та керуючими впливами, спрямованими на збільшення його конкурентоспроможності та досягнення цілей сталого розвитку.

Література:

1. Некрасова Л.А. Новітні аспекти стратегування розвитку виробничих підприємств в умовах децентралізації. *Економіка харчової промисловості*. 2019. Т.11. №2. С. 38-46.
2. Moore S.B. Manring S.L. Strategy development in small and medium sized enterprises for sustainability and increased value creation. *Journal of Cleaner Production*. 2009. № 17. P. 276-282.
3. Robert K.H. Tools and concepts for sustainable development: how do they relate to a general framework for sustainable development, and to each other? *Journal of Cleaner Production*. 2000. № 8. P. 243-254.
4. Saltzman O., Ionescu-Somers A., Steger U. The business case for corporate sustainability: literature review and research option. *European Management Journal*. 2005. № 23. P. 2-36.
5. Hopkins M.S. What executives don't get about sustainability and further notes on the profit motive. *MIT Sloan Management*. 2009. № 51. P. 35-40.
6. Захарченко О.В. Оцінка та проблеми сталого розвитку у світі. *Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки*. 2014. № 6. С. 111-118.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНОГО ВИБОРУ ПІДПРИЄМСТВА

А.А. Пилипенко, д.е.н., професор

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків

Діяльність кожного сучасного підприємства стикається з нестабільністю зовнішнього оточення, складністю здійснення ринкового позиціонування, численними викликами щодо адаптації параметрів внутрішнього середовища до змін потреб споживачів тощо. Така ситуація вимагає від системи менеджменту підприємства завчасної адаптації до викликів оточення та пристосування власної лінії поведінки до нових аттракторів розвитку. Реалізація такої вимоги тісно пов'язана з проблемою стратегічного вибору підприємства, яке розглядається як складна соціально-економічна система. Підприємство, як система, має складну ієрархію, емерджентна взаємодія між рівнями якої спричиняє розширення інформаційних запитів користувачів обліково-аналітичної інформації. Дійсно, раціональність та навіть можливість стратегічного вибору значною мірою залежить від наявності належної інформації, яка в переважній більшості випадків формується в обліковій системі підприємства. Існування значної кількості наукових робіт щодо додавання ознак превентивності обліковій інформації та щодо появи стратегічного управлінського обліку розширили можливості облікової системи забезпечувати інформаційні потреби стейхколдерів. Разом з тим, необхідність врахування емерджентних властивостей соціально-економічної системи підприємства потребують подальшого розвитку та трансформації облікової парадигми. Звісно, що така трансформація вимагає цілого ряду змін в організації облікового забезпечення стратегічного вибору підприємства.

По-перше, слід враховувати згадану емерджентність, циклічність та множинність стратегічного вибору підприємства. Циклічність стратегічного вибору пов'язується з появою нового терміну «стратегування», що розкривається через постійне здійснення підприємством стратегічного вибору та постійний його перегляд. При цьому здійснений вибір виходить далеко за рамки конкурентної стратегії підприємства та вибору між мінімізацією витрат чи диференціацією продукції. В рамках ієрархічного опису підприємства як системи здійснюється вибір щодо технології виробництва, присутності на споживчих ринках, налагодження співпраці з контрагентами, залучення капіталу та банківського кредитування. В управлінському обліку кожен такий вибір впливає на характеристики процесу бюджетування. З точки зору ж інформаційного забезпечення «стратегування», відібрані облікові номенклатури мають обґрунтовувати кожен з можливих стратегічних альтернатив. Важливим питанням є також постійний перегляд як облікових номенклатур, так і зробленого стратегічного вибору через проведення аудит стратегії підприємства.

По-друге, дієва реалізація стратегічного вибору підприємства вимагає наявності історичної (відображає інституціональну залежність стратегічного вибору від обраного шляху розвитку підприємства), поточної (розкриває відомості щодо реалізації бізнес-процесів підприємства) та прогнозової (містить сценарії розвитку подій, впливу загальноекономічних факторів, параметри реалізації потенціалу підприємства, різного роду відомості та галузеві прогнози тощо) інформації. Саме останній різновид інформації не представлений в системі бухгалтерського обліку та не перший погляд й не має бути представлений в обсязі більшому, ніж реалізація зазначених вище практик бюджетування управлінського обліку. Але при більш ретельному підході до організації обліку, склад облікових номенклатур має обиратися таким чином, що б легко інтегруватися з рештою інформаційних систем підприємства та навіть його контрагентів. Організація обліку у

даному випадку перетинається з рідними видами моделювання діяльності підприємства: інституційним, імітаційним, онтологічним тощо.

По-третє, слід звернути увагу на існування численних розробок, які відображають появу нових інструментів обліку та характеризують ключові тренди в розвитку парадигми обліку. На думку автора, кожна виявлена закономірність та новий інструмент облікового спостереження призводить до розширення або пояснюється розширенням площини стратегічного вибору підприємства. Так, найбільш поширеною тенденцією, на яку робить наголос переважна більшість дослідників, є розширення предикативних (прогнозних) можливостей облікової інформації. Саме можливість прогнозування тенденцій розвитку підприємства є базисом для прийняття тієї чи іншої альтернативи в рамках стратегічного вибору. Разом з тим, не менш важливим питанням, яке оминається в більшості розробок, є інтерпретація певної події для її відображення в обліково-інформаційній системі. Тут мова ведеться не стільки про кількісне визначення якоїсь господарської операції, скільки визначення її змісту з точки зору особи яка здійснює стратегічний вибір. Організація обліку має сприяти покращенню процедури фіксування прояву певних системних подій та перетворення їх у певні факти, на основі яких й здійснюється стратегічний вибір підприємства.

По-четверте, обліково-аналітичне забезпечення стратегічного вибору має сприяти оцінюванню рівня розвитку потенціалу підприємства. Тобто в процесі організації обліку доречною бачиться інтеграція з концепціями динамічних спроможностей фірми або описаних в стандарті моделювання корпоративної архітектури підприємства TOGAF організаційних можливостей підприємства. Звісно, що стратегічний вибір здійснюється навколо альтернатив реалізації динамічної спроможності (організаційної можливості) підприємства, а організація обліку формує облікові номенклатури, узгоджені з означеними елементами потенціалу підприємства. Тут можна звернутися до концепції збалансованої системи показників діяльності підприємства (Balanced Score Card, BSC), яка узгоджує показники діяльності підприємства з ключовими факторами успіху у конкурентній боротьбі. На початку свого існування модель BSC відносилось до сфери стратегічного менеджменту, а на теперішній час – виступає інструментом управлінського обліку. Можливим розширенням даної моделі є описана інтеграція ключових показників ефективності з організаційними можливостями підприємства, що також має відбуватися в процесі організації обліку. Організаційні можливості підприємства змінюються як в процесі стратегічного вибору, так і в залежності від рівня турбулентності середовища господарювання. Потенціал підприємства багато дослідників ідентифікують через наявні у підприємства ресурси, у складі яких безумовно значне місце відіграють інформаційні ресурси. Тут виникає певна дихотомія. З одного боку стратегічний вибір підприємства відбувається на основі наявних інформаційних ресурсів. З іншого боку стратегічний вибір розповсюджується також і на сферу формування інформаційних ресурсів (пов'язується, наприклад, з питаннями виділення коштів на придбання інформації та систем її обробки). Другий напрям реалізації стратегічного вибору за ознакою формування інформаційних ресурсів визначає мету організації обліково-аналітичного забезпечення стратегічного управління як підвищення якості інформаційних ресурсів (на додаток до всіх наявних в літературі завдань організації бухгалтерського обліку).

По-п'яте, процес організації обліку має базуватися на представленні обліку як певної системи, що потребує фізичного втілення. Відповідно в процесі організації облікових номенклатур та відбору конкретних способів реалізації облікової методології слід орієнтуватися на рольову структуру обліково-аналітичної діяльності, яка на прикінцевих стадіях організаційного процесу буде переноситися на організаційну структуру та виконавців облікової діяльності. При цьому для зв'язування облікових номенклатур з виконавцями та сферами здійснення стратегічного вибору пропонується застосовувати інструментарій системної інженерії та онтологічного інжинірингу.

ВРАХУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ У ПРОЦЕСІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ

Н.Н. Пойда-Носик, д.е.н., професор

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, м. Берегове

Після підписання Україною Угоди про асоціацію з ЄС питання впровадження міжнародних стандартів є наскрізним моментом майже усіх стратегічних документів. Так, у Комплексній програмі розвитку фінансового сектору України до 2020 року [1] та Стратегії фінансового сектору України до 2025 року [2] при визначенні мети та візії чітко прописано необхідність створення фінансової системи згідно зі стандартами ЄС та інтегрованість у міжнародний простір. При цьому ключовими проблемами у період розробки Комплексної програми було визначено нестабільні умови ведення бізнесу, незахищеність прав власності та низький рівень корпоративного управління. Таким чином, ці проблеми особливо підкреслюють необхідність забезпечення фінансової безпеки акціонерних товариств (АТ). В діючих АТ пильна увага теж приділяється вивченню та адаптації міжнародних стандартів, методів та засобів щодо управління фінансовими ризиками та безпекою діяльності, що зумовлено викликами зовнішнього макросередовища, які вносять суттєвий рівень невизначеності в господарську діяльність суб'єктів господарювання.

Варто зауважити, що існуюче нормативно-правове регулювання щодо впровадження міжнародних стандартів в діяльність АТ регламентує, перш за все, порядок розкриття регулярної інформації та складання фінансової звітності АТ, регулювання ринку капіталів та вдосконалення корпоративного управління. Результати впровадження міжнародних стандартів повинні відобразитися у наступному.

1. *Удосконалення розкриття регулярної фінансової інформації.* У 2007 році Кабінетом міністрів було затверджено стратегію застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) (розпорядження от 24.10.07 № 911-р [3]), одним з головних напрямів якої було визначено законодавче регулювання порядку застосування міжнародних стандартів, зокрема з 2010 року обов'язкове складання фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності згідно з міжнародними стандартами підприємствами-емітентами, цінні папери яких перебувають у лістингу організаторів торгівлі на фондовому ринку, банками і страховиками, за власним рішенням іншими емітентами цінних паперів і фінансовими установами. Згодом рішення ДКЦПФР №981 від 22.06.2010 р. [4] зобов'язало публічні акціонерні товариства додатково розкривати інформацію про свою діяльність на основі міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 року № 996-XIV із послідовними змінами та доповненнями зобов'язав публічні акціонерні товариства складати за 2013 рік першу фінансову звітність за МСФЗ.

Щороку вимоги МСФЗ змінюються, публікуються нові стандарти, тлумачення та доповнення, які впливають на подальшу фінансову звітність компаній. Перманентною задачею головних бухгалтерів та фінансових директорів є обізнаність на високому рівні щодо останніх змін до МСФЗ. Якщо у фінансових установах згідно звітів регуляторів впроваджено останні зміни, зокрема МСФЗ 9, який регулює порядок розкриття у фінансовій звітності фінансових інструментів (фінансових активів та фінансових зобов'язань), то в АТ

реального сектору далеко не в усіх суб'єктів загалом відбувся перехід на нові стандарти, хоча рекомендації розроблені навіть для суб'єктів малого підприємництва (МСФЗ для МСБ).

Доречно зауважити, що всі суб'єкти звітування за МСФЗ (не тільки вітчизняні підприємства) у 2020-2021 роках зіштовхнулися з викликами, пов'язаними з урегулюванням фінансових наслідків спалаху пандемії COVID-19, які необхідно розкривати під час підготовки фінансової звітності. Ці наслідки, за оцінками практиків, є досить масштабними. Багато урядів країн поставили вимоги суб'єктів господарювання обмежити або призупинити ділові операції та впровадили карантинні заходи, які значно порушили звичайну діяльність багатьох компаній. Негативні фінансові наслідки глобальної кризи особливо гостро відобразилися на таких галузях, як туризм, готельний бізнес, транспортна логістика, роздрібна торгівля та промисловість. Основними факторами негативного впливу стали: перебої у виробництві; перебої в ланцюгах поставок; недоступність персоналу і вимушена необхідність скорочення штатів; зниження обсягів продажів та рентабельності; закриття офісів та магазинів; затримки у плановому розширенні бізнесу; неможливість залучення фінансування; зростання мінливості вартості фінансових інструментів [5]. Ці обставини можуть призвести до суттєвих проблем при складанні фінансової звітності за МСФЗ суб'єктами господарювання. Компанії повинні ретельно враховувати свої унікальні обставини та ризики при оцінці впливу таких подій на фінансову звітність. Адже фінансова звітність та відповідні розкриття фінансової звітності повинні передати всі суттєві наслідки впливу глобальної пандемії на діяльність компаній.

Для забезпечення ефективного впровадження МСФЗ на всіх АТ необхідно здійснити наступні заходи:

- 1) розробити концепцію методологічного регулювання впровадження МСФЗ;
- 2) створити законодавчі умови для поетапного впровадження МСФЗ для всіх діючих АТ та зобов'язати їх використовувати МСФЗ як норми прямої дії з метою підготовки і подання фінансової звітності;
- 3) забезпечити здійснення своєчасного офіційного перекладу змін та доповнень до МСФЗ та їх оприлюднення на веб-сайті Міністерства фінансів України;
- 4) регулярно оновлювати методичні рекомендації, роз'яснення щодо застосування окремих вимог та тлумачень МСФЗ;
- 5) регулярно організовувати науково-практичні заходи (конференції, семінари, вебінари) з проблемних питань запровадження МСФЗ з метою підвищення кваліфікації бухгалтерів, аудиторів та викладачів вишів;
- 6) створити ефективну систему контролю за якістю фінансової звітності, складеною за МСФЗ, та покласти контрольні функції на ДУ АРІФРУ та НКЦПФР й НБУ.

2. *Подальше впровадження міжнародних стандартів для розвитку регулятивного середовища фінансового сектору.* У вищезазначених стратегічних документах [1-**Ошибка! Источник ссылки не найден.**] обумовлена необхідність впровадження міжнародних стандартів для вдосконалення регулятивного середовища банківських та небанківських фінансових установ. Так, стосовно комерційних банків наголошується на необхідності наближення стандартів регулювання платоспроможності та ліквідності банків до рекомендацій Базельського комітету [1]. Щодо небанківських фінансових установ, то у Стратегії [2] ставиться завдання наближення регуляторного середовища до міжнародних стандартів, зокрема мова йде про імплементацію міжнародних стандартів IAIS, IOPS та IOSCO, а також вимог актів ЄС, у тому числі Solvency II, MiFID II та MiFIR, MAR та MAD, CRR та CRD IV, BRRD. Крім того, для вдосконалення функціонування інфраструктури

ринку капіталів передбачається впровадження вимог CSDR, EMIR, PFMI, адаптованих для ринку України [2].

3. *Подальша імплементація міжнародних стандартів для вдосконалення корпоративного управління.* Впродовж останніх років відповідно до міжнародних стандартів та європейських норм в Україні було здійснено ряд реформ, спрямованих на удосконалення КУ та захист прав інвесторів, що дозволило підвищити позиції України в рейтингу Doing Business за компонентом «Захист прав міноритарних акціонерів». Зокрема, було введено до вітчизняного законодавства такі ефективні інструменти захисту прав учасників, як «похідний позов» та інститут незалежних директорів, впроваджено поняття та механізм використання корпоративних договорів, забезпечено приведення діяльності незалежних членів та комітетів наглядових рад АТ у відповідність до вимог актів ЄС [2].

Важливим моментом було запровадження процедури обов'язкового викупу (squeeze-out) та обов'язкового продажу (sell out) акцій в АТ. Процедура sell-out дозволяє міноритарним акціонерам вимагати від акціонера - власника 95% акцій товариства придбання за справедливою ціною акцій, що їм належать. За допомогою цього механізму міноритарні акціонери можуть уникнути збитків від володіння дрібними пакетами цінних паперів. У свою чергу, процедура squeeze-out передбачає, що акціонер - власник 95% акцій (контрольного пакету) товариства має право вимагати від міноритарних акціонерів обов'язкового продажу належних їм акцій. Такий механізм дозволяє оптимізувати структуру власності компанії; підвищити рівень інвестиційної привабливості компанії; спростити систему КУ; зменшити ризики корпоративних конфліктів; мінімізувати ризики грінмейлу та рейдерства; зменшити витрати на обслуговування корпоративної діяльності компанії; спростити порядок надання згоди на вчинення значних правочинів та правочинів із заінтересованістю; отримати можливість не проводити загальні збори акціонерів та зменшити кількість та обсяги корпоративної звітності.

Важливим кроком до посилення рівня ФБ АТ було прийняття НКЦФР нового Кодексу корпоративного управління в лютому 2020 року, який узгоджений з останніми рекомендаціями Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та G20. Були прийняті нові положення щодо комітетів наглядових рад, політики винагороди та розкриття інформації емітентами цінних паперів. Також з метою подальшого узгодження українського законодавства про компанії з Директивою ЄС, що кодифікує 2017/1132, зокрема про злиття та поглинання, 16 червня 2020 року була прийнята нова редакція Закону про АТ.

Важливим було прийняття 19 червня 2020 року нового Закону про спрощення інвестицій та нові фінансові інструменти, який встановлює нові правила доступу до ринку, капіталу та оновлені вимоги до ліцензування для забезпечення фінансової стійкості установ та цілісності ринку.

Водночас законодавство, що регулює питання КУ в АТ, потребує подальшого удосконалення з метою приведення його у відповідність до найкращих міжнародних практик. Зокрема, існує необхідність впровадження однорівневої моделі побудови системи органів управління, врегулювання процедур проведення загальних зборів за допомогою електронних засобів, передбачення здійснення процедур у разі значного зменшення власного капіталу АТ, приведення умов, процедур та наслідків злиття, приєднання, поділу та виокремлення АТ у відповідність до норм ЄС [2].

Концепцією корпоративного управління у професійних учасниках ринків капіталу [6] наголошується на необхідності значних змін у базових підходах до побудови корпоративного управління, які відповідають світовим трендам, зокрема: приєднатись до

європейської практики та дозволити в Україні створення органів управління двох типів (однорівневих та дворівневих) із наданням права обрання повної або спрощеної моделі корпоративного управління у статуті компанії; перехід до ризик-орієнтованої моделі корпоративного управління, яка спрямована на виявлення, моніторинг, контроль та управління ризиками; запровадження пропорційного підходу, який враховує розмір компанії, її суспільно важливе значення, тип бізнес-моделі та інші показники.

Імплементация кращих міжнародних практик з урахуванням вітчизняного досвіду ведення господарської діяльності та особливостей фінансової поведінки власників і топ-менеджерів АТ дозволить створити ефективну систему КУ, яка забезпечить стійкість до ризиків, підвищить рівень ФБ АТ та сприятиме підвищенню ринкової вартості бізнесу.

Література:

1. Про затвердження Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року № 391 від 18.06.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0391500-15#Text> (дата звернення 04.11.2021).

2. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy> (дата звернення 04.11.2021).

3. Про схвалення Стратегії застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні: Розпорядження КМУ від 24.10.07 № 911-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/911-2007> (дата звернення 04.11.2021).

4. Порядок заповнення форм розкриття інформації та змін до них емітентами акцій та облігацій підприємств, які знаходяться у лістингу організатора торгівлі: рішення ДКЦПФР №981 від 22.06.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0708-10#Text> (дата звернення 04.11.2021).

5. Пойда-Носик Н. Н. Облікові міркування щодо застосування МСФЗ в Україні в умовах сучасних змін і глобальних викликів. *Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аналізу, аудиту, звітності і оподаткування в умовах євроінтеграції* : тези доповідей II Міжн. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Ужгород, 16 квітня 2020 р.). Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. С. 247-250.

6. Концепція корпоративного управління у професійних учасниках ринків капіталу України : Рішення НКЦПФР № 173 від 29.03.2018 р. URL : <https://www.nssmc.gov.ua/documents/pro-zatverdzhennya-kontsepts-korporativnogo-upravlnnya-u-profesynih-utchasnikah-rinkv-kaptalu-ukrani/> (дата звернення 04.11.2021).

БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ ТА БІЗНЕС-МОДЕЛЮВАННЯ В ІНВЕСТИЦІЙНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

О.В. Рудінська, к.е.н., доцент

Ю.О. Рудомьтова, магістрантка

Одеський національний університеті ім. І. Мечнікова, м. Одеса

Інвестиційний менеджмент як ефективний механізм залучення та управління інвестиційними ресурсами методологічно вмикає процеси і бізнес-планування, і бізнес-моделювання.

Науковці дискутують з приводу, яким чином побудова фінансової бізнес-моделі та розробка бізнес-плану корелюють між собою. Бізнес-модель надає відповідь про вектор стратегічного розвитку підприємства на підставі ґрунтовного багатофакторного управлінського аналізу, що базується на фінансово-економічних показниках діяльності підприємства. Бізнес-план - це техніко-економічне обґрунтування діяльності підприємств у ринкових умовах, програма його діяльності; він характеризує модель підприємства в майбутньому. Він складається для діючого підприємства, нового виду діяльності або продукції, для нового підприємства. Він потрібен керівникові фірми, акціонерам, інвесторам.

На думку Ненно І.М, яка доводить, що моделювання бізнес-процесів - це ефективний метод оптимізації діяльності будь-якого підприємства, мінімізації ризиків, що виникають на різних етапах діяльності. Цей метод дозволяє дати вартісну оцінку кожному процесу відокремлено та усім бізнес-процесам в сукупності з урахуванням ефекту синергії. Бізнес-модель - це формалізований (графічний, табличний, текстовий, символний) опис бізнес-процесів [1].

За функціональною ознакою Л. Фролова виокремлює вісім бізнес-моделей. Т. Мелон, П. Уейл, Р. Лай, В. Д'Арсо, Дж. Херман, Т. Апель, С. Вурнер [1] вважають, що бізнес-моделі можна класифікувати за відповідями на два питання: які активи залучені в бізнес; які права на ці активи продаватимуться. За цими критеріями створено 16 архетипів бізнес-моделей.

Таким чином, у визначенні термінології і фінансової бізнес-моделі, і бізнес-планування є спільні риси, але ми відзначимо і відмінності. Мета бізнес-плану - визначити ефективність пропонованого бізнесу. Для цього в структурі бізнес-плану необхідно відобразити: 1) загальну потребу в інвестиціях; 2) джерела фінансування; 3) план доходів і витрат; 4) баланс грошових витрат і надходжень; 5) потреба в оборотному капіталі; 6) термін окупності проекту; 7) маркетинговий аналіз; 8) аналіз ризиків проекту.

Фінансова бізнес - модель - це інструмент економічного та інвестиційного оцінювання бізнес-проекту, в якому дається економічний розрахунок бізнес-ідеї, починаючи від обсягу активів, кадрів і коштів, необхідних для реалізації проекту, і закінчуючи показниками фінансової віддачі цих вкладень і періоду повернення вкладених ресурсів [2].

Але ж бізнес-модель прогнозує декілька сценаріїв розвитку проекту і обраховує його рентабельність в залежності від зміни ключових параметрів за проектом: обсягу і цін продажів, операційних витрат, факторів ризику та інвестиційного бюджету. Таким чином, підготовлена фінансова модель - це незамінний інструмент, що забезпечує чітке розуміння економіки планованого бізнесу і його перспектив, який дозволяє проводити оперативний аналіз реалізації проекту. Водночас бізнес-модель є базисом для пошуку інвестора або залучення боргового фінансування.

Як правило, фінансові моделі розробляються в програмному середовищі Excel, тому в результаті роботи інвестор отримує повністю автоматизований документ з відкритими формулами, який згодом зможе самостійно коригувати в разі виникнення нових показників та зміни параметрів і даних при реалізації проекту [3].

Таким чином, бізнес-планування можна розглядати, як складову частину бізнес-моделювання, як показано на рис. 1

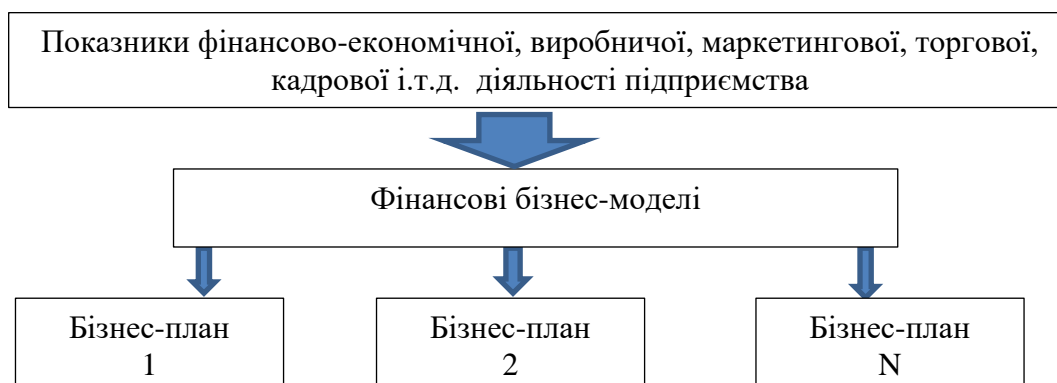

Рисунок 1 – Кореляція фінансової бізнес-моделі та бізнес-планування
(джерело: власна розробка)

Аналіз практики бізнес-планування та бізнес - моделювання дозволяє виділити наступні рекомендації щодо підвищення ефективності стратегій інвестиційного менеджменту:

- 1) зменшити жорсткість і схематичність моделей, посилити їх конкретність і наближеність до практики;
- 2) розробляти кілька моделей з урахуванням впливу зовнішніх і внутрішніх факторів;
- 3) орієнтувати моделі на досягнення ключових кінцевих результатів;
- 4) поступово відходити про політики виштовхування товару на ринок до політики ринкової орієнтації виробництва;
- 5) доводити деталізацію моделей до опису завдань конкретним виконавцям;
- 6) постійно орієнтувати збутову діяльність на зниження витрат на одиницю кінцевого продукту;
- 7) передбачити в моделі елементи контролю і стимулювання виконавців.

У підсумку слід відмітити, що процедуру та методики бізнес-планування слід розглядати, як методологічну складову бізнес-моделювання. В сучасному просторі швидких змін та високих ризиків, стратегія інвестиційної діяльності обов'язково повинна бути описана обраною бізнес-моделлю. Відповідно бізнес-моделі розробляється бізнес-план проекту чи бізнес-процесу, який формалізує інвестиційну стратегію та дозволяє реалізувати контрольну функцію менеджменту через розрахунки відповідних фінансово-економічних показників інвестиційної діяльності.

Література:

1. Ненно І. М. Створення дієвих бізнес-моделей розвитку морських портів: макropolitичні та мікроекономічні аспекти : монографія / І. М. Ненно. – Краматорськ : ДДМА, 2017. – 474 с.
2. Масленніков ЄІ. Побережець ОВ. Інформаційно-аналітичне забезпечення системи управління результатами діяльності підприємства. Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління // Т. 15, вип. 1 (32), 35-49 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/9438>
3. Рудінська О.В., Шеремет А.І. Ефективний менеджмент як невід'ємний компонент конкурентоспроможності. Другі економікоправові студії : матеріали Всеукр. наук.практич. конф. молодих вчених (Одеса, 10 жовт. 2019 р.). - Одеса: Фенікс, 2019. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/26164>

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

О.В.Скорук, к.е.н., доцент

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк

Ефективна діяльність і стабільний розвиток вітчизняних підприємств значною мірою залежать від попередження, вчасного виявлення та ліквідації наслідків впливу негативних чинників зовнішнього та внутрішнього середовищ. Для прийняття управлінських рішень необхідна інформація про зміни середовища функціонування підприємства у формі обліково-аналітичного забезпечення. Тому важливим є формування системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки, яка задовільнятиме інформаційні потреби суб'єктів безпеки з метою забезпечення економічної безпеки.

Питання забезпечення економічної безпеки підприємств висвітлені в роботах О. В. Ареф'євої, Т. Г. Васильціва, О. Ф. Долженова, А. О. Заїнчковського, С. М. Ілляшенка, Г. В. Козаченко, Ю. С. Погорелова, В. І. Франчука, С. М. Шкарлета та ін. Проблеми обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств розглядали у своїх працях М. М. Бенько, С. В. Богдан [1], Л. В. Гнилицька [2], В. П. Гмиря [1], М. М. Караїм [3, 4], В. М. Краєвський [1], Т. М. Паянок [1], Л. П. Стеців [5], Л. В. Титенко [1], А. М. Штангрет [3–5] та інші науковці.

Високо оцінюючи вклад згаданих учених, слід зауважити, що у вітчизняній та зарубіжній літературі не знайшли належного відображення окремі аспекти організації обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства. Тому вважаємо за необхідне зосередитись на з'ясуванні сутності обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки та окремих теоретичних аспектах його формування на підприємстві.

Економічна безпека підприємства – це складне й багатоаспектне поняття, яке розглядає діяльність підприємства в динамічному та статичному аспектах, що дозволяє реалізовувати його потенціал за визначеними складовими, запобігати виникненню або нейтралізувати негативні чинники і забезпечувати цілеспрямований розвиток [6, с. 210].

Забезпечення економічної безпеки будь-якого підприємства залежить від якісного інформаційного забезпечення, головною метою якого є надання повної та достовірної інформації про фінансово-економічний стан діяльності підприємства, рівень економічної безпеки підприємства, ефективність функціонування системи економічної безпеки тощо. Основою інформаційного забезпечення економічної безпеки підприємства є облікова та аналітична інформація, яка забезпечує взаємодію підрозділів підприємства.

На думку Л. В. Гнилицької, під обліково-аналітичним забезпеченням економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності розуміють цілісну інформаційну систему, що об'єднує методи й технології усіх видів обліку, аналізу й безпеки з метою прийняття управлінських рішень щодо протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам безпеці діяльності підприємства та його сталому розвитку [2, с. 2].

Основою обліково-аналітичного забезпечення є дані оперативного, статистичного, фінансового й управлінського обліку, а також виробнича, комерційна, фінансова, довідкова та інші види інформації щодо стану та зміни внутрішнього й зовнішнього середовища [4, с. 255].

Мета обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства – надання достовірної інформації для прийняття управлінських рішень стосовно вибору напрямів

підтримання, підвищення чи відновлення економічної безпеки і динамічного розвитку підприємства.

Вважаємо за необхідне виділити основні завдання обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства:

- виявлення зовнішніх і внутрішніх ризиків, загроз і небезпек економічній безпеці підприємства;
- оцінювання рівня економічної безпеки підприємства;
- формування та реалізація стратегії економічної безпеки підприємства;
- оцінювання фінансової надійності потенційних контрагентів підприємства;
- оцінювання ефективності функціонування системи економічної безпеки підприємства тощо.

Основні етапи процесу обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства [4, с. 254–255]:

- збір, реєстрація та узагальнення даних;
- перевірка інформації для забезпечення необхідної якості;
- аналітичне опрацювання;
- збереження та передача інформації;
- формування інформаційного базису для розроблення рішень.

Отже, ефективна господарська діяльність вітчизняних підприємств залежить від передбачення та вчасного виявлення негативного впливу середовища на їхнє функціонування, тобто від обліково-аналітичного забезпечення. Тому для кожного підприємства важливим є розробка обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки, основою якого є задоволення інформаційних потреб для прийняття ефективних управлінських рішень стосовно підтримання, підвищення та відновлення економічної безпеки підприємства.

Література:

1. Kraievskiy V., Tytenko L., Paianok T., Bohdan S., Hmyrya V. Accounting and analytical support for assessing the level of economic security of the enterprise. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2020. № 4 (35). С. 87–98.
2. Гнилицька Л. В. Обліково-аналітичне забезпечення функціонування системи економічної безпеки суб'єктів господарювання як об'єкт наукових досліджень. *Управління проектами та розвиток виробництва: Зб. наук. пр.* 2011. № 1 (37). С. 142–150. URL : <http://www.pmdp.org.ua/images/Journal/37/11glvond.pdf>
3. Штангрет А., Котляревський Я., Караїм М. Економічна безпека підприємства в умовах антикризового управління: концептуальне визначення та механізм забезпечення : монографія. Львів : Укр. акад. друкарства, 2012. 288 с.4.
4. Штангрет А. М., Караїм М. М. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2016. Вип. 4 (04). С. 252–256. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/4_2016/51.pdf
5. Ліпич Л. Г., Скорук О. В. Теоретико-методичні засади формування стратегії економічної безпеки підприємства. Сучасні перспективи розвитку систем економічної безпеки держави та суб'єктів господарювання : колективна монографія. Черкаси : ТОВ «МАКЛАУТ», 2012. С. 200–221.

АНАЛІЗ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В УКРАЇНІ

О.О. Сузік, студентка

А.В. Левицька, к.е.н., доцент

Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса

З метою забезпечення стабільного економічного зростання та проведення ефективних економічних реформ необхідним є здійснення значних капіталовкладень в економіку України. Наразі в країні спостерігається недостатня кількість коштів, тому в управлінні фінансовою системою доцільно використовувати державні запозичення. Такі дії зі свого боку розв'яжуть фінансові проблеми та поживлять економічну кон'юнктуру.

Мобілізація фінансових ресурсів на внутрішньому ринку є перспективним джерелом залучення коштів у країні. Такі запозичення у порівнянні з зовнішніми призведуть до менших негативних наслідків. Окрім цього, на рівень зовнішніх запозичень значною мірою впливає політична ситуація в країні. У разі їх проведення знижується рівень фінансової незалежності та безпеки держави.

Для подальшого аналізу необхідно скористатись даними про зміни у здійсненні державних запозичень за 2016-2020 роки (табл.1).

Таблиця 1 – Здійснення державних запозичень в Україні з 2016 по 2020 рр., млрд грн

	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Державні запозичення	307,7	478,7	286,5	426	639,6
Внутрішні	246,4	375,3	174,2	346	389,2
Зовнішні	61,3	103,4	112,3	80	250,4

Джерело: проаналізовано авторами на підставі [1]

Загалом обсяги державних запозичень мають сталу тенденцію до зростання. За даними таблиці 1 спостерігаємо спад їх здійснення у 2018 році (показник зменшився порівняно з 2017 роком у 1,7 разів). У порівнянні з 2016 роком у 2020 вони збільшились у 2,1 раз, що свідчить про залежність Державного бюджету України від державних запозичень. Головною причиною цього є зростання витрат з погашення боргових зобов'язань, не сплачених у попередні роки.

Структурно державний борг України складається з внутрішнього і зовнішнього. Різниця між ними полягає у відношенні кредитора до України: внутрішній борг – це заборгованість держави всім громадянам, які тримають внутрішні державні облігації, а зовнішній – запозичення держави на зовнішньому ринку [2].

Наведемо також інформацію щодо державного боргу України, починаючи з 2016 року (табл.2).

Таблиця 2 – Державний та гарантований державою борг України з 2016 по 2020 рр., млн грн

Рік	Загальний борг	Зовнішній борг	Внутрішній борг
на 31.12.2016	1 929 758,7	1 240 028,7	689 730,0
на 31.12.2017	2 141 674,4	1 374 995,5	766 678,9
на 31.12.2018	2 168 627,1	1 397 217,8	771 409,3
на 31.12.2019	1 998 275,4	1 159 221,6	839 053,8
на 31.12.2020	2 551 935,6	1 518 934,8	1 033 000,8

Джерело: проаналізовано авторами на підставі [2-3]

Протягом останніх років обсяги державного боргу зросли з 1929,8 млрд. грн. до 2141,7 млрд. Здебільшого зростання було забезпечене суттєвим збільшенням внутрішніх запозичень, які з кінця 2016 року до грудня 2020 збільшилися на більш ніж 50% (з 246,4 млрд. грн. до 389,2 млрд.).

Завдяки залученню іноземних інвесторів на внутрішній ринок з червня 2019 року відбувається зростання частки державного боргу, номінованого в національній валюті. Так, на кінець 2020 року ця частка становила 38,2% у порівнянні з 33,4% у 2017. Припускається, що на кінець 2024 року частка державного боргу в національній валюті має складати не менше 50% [3].

Певну цікавість мають також результати порівняльного аналізу державного боргу та ВВП України (рис.1).

Рисунок 1 – Динаміка ВВП та державного боргу України на кінець 2016-2020 років, млрд грн
 Джерело: проаналізовано авторами на підставі [2]

Можемо зробити висновок, що між даними показниками існує пряма залежність. Як бачимо із рисунку, зростання ВВП відбувається на тлі постійного зростання державного боргу, що підкреслює важливість ефективного здійснення державних запозичень.

Тенденція до збільшення обсягів боргу є характерною для багатьох країн. Нерідко можна зіткнутись з нестатком коштів на підтримку національної валюти, фінансування соціальних та інфраструктурних програм. Це пояснюється непропорційними державними бюджетами, що призводить до дефіциту.

Дані таблиці 3 свідчать про форми запозичень, що тривалий час домінують у структурі державного боргу України.

Таблиця 3 – Структура державних запозичень України

Форми запозичень	
Облігаційна (емісія цінних паперів)	Необлігаційна (кредити)
ОВДП	Міжнародні фінансові організації
ОЗДП	Уряди іноземних держав
	Іноземні банки

Джерело: розроблено авторами на підставі [4]

Зовнішній борг є основою державного боргу України. Його структура включає позики від міжнародних фінансових організацій, урядів іноземних країн, облігації зовнішньої

державної позики, комерційні позики. За проаналізований нами період найбільшу частку займали ОЗДП, що спричинено низкою переваг такого боргового інструменту.

За допомогою збільшення ваги внутрішніх запозичень у загальній структурі державного боргу держава може використовувати фінансовий потенціал, який присутній всередині країни, здійснювати розподіл та перерозподіл фінансових ресурсів без нарощування зовнішнього боргу. Така тенденція вітчизняного боргового менеджменту відповідає міжнародній практиці його оптимізації, що сприятиме послабленню окремих боргових ризиків та поліпшенню ефективності залучення фінансових ресурсів. Проте таке збільшення стало можливим через невиконання плану зовнішніх запозичень, зокрема неотримання траншів кредитів від МВФ та пов'язаного із ним кредитування [6].

Наявні боргові проблеми держави потребують удосконалення боргової політики України та побудови дієвої системи управління державним боргом. На нашу думку, необхідно провести ряд заходів, які поєднують завдання удосконалення нормативно-правового забезпечення, короткострокові та середньострокові орієнтири управління державним боргом, інструменти радикального підвищення ефективності інвестиційної складової бюджетних видатків, стратегічні завдання переорієнтації боргової політики, зменшення боргового тягаря та розвитку альтернативних, непозичкових інструментів фінансування бюджетних видатків.

Комплексне вирішення проблеми державного боргу із урахуванням запропонованих заходів сприятиме зміцненню фінансової системи України й посиленню стимулюючого впливу держави на соціально-економічний розвиток країни.

Література:

1. Аналітичний портал «Слово і діло». Внутрішні і зовнішні запозичення України: як змінювалися з 2001 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2021/04/21/infografika/finansy/vnutrishni-zovnishni-zapozychennya-ukrayiny-yak-zminyuvalysya-2001-roku>

2. Офіційний сайт Фінансового порталу Мінфін. Державний борг України [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/2016/>

3. Видання «Ціна держави». Державний борг [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://old.cost.ua/budget/debt/>

4. Офіційний сайт Фінансового порталу Мінфін. Державний борг: просто про складне [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D0%B4%D0%BB%D1%8F%20%D1%81%D0%B5%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D1%80%D1%83.pdf>

5. Павловська, Є. О. Складові внутрішніх та зовнішніх запозичень України / Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничополіграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2013. – Том 14. – №1. – С. 308-313. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <file:///C:/Users/Aleksandra/Downloads/237-1194-1-PB.pdf>

6. Вплив політики державних запозичень та податкової політики на стан грошово-кредитної сфери України. Рішення ради національного банку України від 30 жовтня 2018 року N 48-рд [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr048500-18#Text>

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПІДТРИМКИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

М.В. Тирінова, аспірант

О.В. Писарчук, к.е.н., доцент

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків

Сучасні трансформаційні умови діяльності національних підприємства значною мірою актуалізують питання підтримки економічної безпеки їх діяльності, що цілком відповідає поширеній зараз концепції стійкого розвитку. Формування контурів управління економічною безпекою підприємства має обов'язково розглядатися як динамічний процес, в рамках якого оцінюється економічна безпека поточного функціонування на ряду з економічною безпекою діяльності підприємства в стратегічній перспективі. Більшість наявних розробок сучасних учених-економістів пропонує оцінювати рівень економічної безпеки підприємства на певний інтервал часу та аналізувати динаміку зміни рівня економічної безпеки протягом визначеного інтервалу часу. Разом з тим, під час організації управління економічною діяльності підприємства обов'язково слід розглядати безпеку в контексті прийнятих стратегічних рішень та їх впливу на перспективний рівень економічної безпеки підприємства. Сучасна парадигма стратегічного менеджменту вимагає розглядати стратегію як безперервний процес, в рамках якого можуть переглядатися окремі стратегічні цілі та орієнтири діяльності підприємства. При цьому здатність відстежувати означені стратегічні зміни та прогнозувати їх вплив на рівень економічної безпеки діяльності підприємства великою мірою залежить від оперативності та достовірності отриманої інформації. Така вимога декларується майже у всіх наукових та навчальних розробках щодо управління економічною безпекою. Разом з тим, забезпечення такої оперативності та достовірності інформації потребує певних змін від наявного зараз підходу до організації ведення обліку на підприємствах.

Представлена у системі фінансового обліку інформація дозволяє оцінити рівень фінансової стійкості діяльності підприємства на основі зіставлення різних статей та розділів активу та пасиву балансу. Може здатися, що решту інформаційних потреб менеджменту економічної безпеки здатна забезпечити система управлінського обліку, проте така система на підприємствах все ж таки орієнтується на оптимізацію рівня витрат. Відповідно вимагає додавання специфічних контурів збирання інформації щодо рівня безпеки діяльності підприємства (особливо стратегічної безпеки та безпеки розвитку). Також слід враховувати, що економічна безпека є лише однією зі складових загальної безпеки підприємства, яка має рівну значущість порівняно з техніко-технологічною або екологічною безпекою діяльності підприємства. Під час формування інформаційного забезпечення процесів управління безпекою діяльності підприємства слід обов'язково враховувати наявність та у першу чергу взаємозв'язок різних видів безпеки підприємства. Більш того, зі стратегічної точки зору слід враховувати вплив зміни рівня кожного з видів безпеки на параметри бізнес-моделі діяльності підприємства. На перший погляд таке врахування зв'язків різних аспектів безпеки та бізнес-моделі діяльності підприємства можна отримати за рахунок застосування інтегрованого звітування. Проте концепція інтегрованої звітності перш за все орієнтована на ретроспективне інформування інвесторів та стейкхолдерів підприємства щодо використання різних видів капіталу підприємства. Відповідно прогнозування впливу прийнятих зараз стратегічних рішень на майбутній рівень економічної безпеки діяльності підприємства виходить за рамки інтегрованого звітування, особливо з огляду на необхідність врахування асиметрії облікової інформації та опортунізм в поведінці ключових користувачів такої інформації.

З формуванням обліково-інформаційної підтримки економічної безпеки діяльності підприємства тісно перетинається концепція безперервності, а точніше задекларований Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» та міжнародними стандартами фінансової звітності «припущення/принцип безперервності діяльності підприємства». Такий принцип передбачає орієнтацію на тривале продовження діяльності підприємства (хоча б протягом значного періоду часу). На думку автора, в контексті наявних стандартів ISO 22301 «Системи менеджменту безперервності бізнесу» та ISO 22399 «Керівництво щодо готовності до інцидентів та управління безперервністю діяльності» в рамках управлінського обліку потрібне розширення змісту концепту безперервності. Зазначені стандарти ISO трактують безперервність як здатність відновлення у разі виникнення так званих інцидентів втрати безперервності діяльності. Такими інцидентами можуть бути як певні події у зовнішньому оточенні, так і накопичення різного роду загроз діяльності підприємства. Управлінський облік не орієнтується на фіксування подій у зовнішньому оточенні, а відповідно в процесі своєї організації має інтегруватися з іншими системами інформаційного забезпечення менеджменту підприємства. Управління економічною безпекою у даному випадку потребує різної не фінансової інформації, яка отримується від служб маркетингу, продажів тощо. Також при класичній організації управлінського обліку він не передбачає формування інформації щодо кумулятивного накопичення загроз діяльності підприємства. У такому випадку мова більше має вестись про таку організацію управлінського обліку, яка дозволить забезпечити консолідацію інформації щодо прояву інцидентів втрати безперервності роботи підприємства, розуміючи при цьому пов'язаність таких інцидентів з загрозами економічній безпеці функціонування та розвитку підприємства.

Подальшим розширенням організації обліково-інформаційної підтримки управління економічною безпекою розвитку підприємства є залучення до такої організації принципів менеджменту знань. Така пропозиція також корелює з наявними розробками щодо збільшення прогнозних можливостей облікової інформації. Тут мається на увазі врахування в процесі організації управлінського обліку підходу «самостійної та незалежної аналітики великих даних» (від англ. «self-service Business Intelligence»). Дана концепція полягає у наданні користувачам інформації можливості самостійно формувати та аналізувати результати запитів до інформаційної системи, за рахунок використання сучасних інформаційних систем аналітичної обробки інформації (Microsoft Power BI та Tableau). В контексті мети даного дослідження такі запити мають полягати в отриманні інформації щодо розгортання інцидентів втрати безперервності діяльності (за ISO 22301) або можливого порушенні (втраті) здатності продовжувати діяльності в майбутньому (за міжнародними стандартами обліку). Разом з тим, для реалізації такої вимоги слід передбачити наявність відповідних облікових реєстрів та форм управлінської звітності, які будуть орієнтовані саме на розкриття впливу стратегічних рішень на спроможність підтримувати безперервність діяльності підприємства.

Практичну реалізацію описаного розширення функціональності управлінського обліку на підприємстві пропонується запровадженням безпеко орієнтованої облікової політики. Зміст такої політики визначатиметься діяльністю кожного конкретного суб'єкта господарювання. В рамках сформованої політики можна передбачити збільшення переліку, кількості та обсягів резервів на підтримку економічної безпеки та протидію інцидентам втрати безперервності діяльності. У додатках до облікової політики мають бути сформовані додаткові форми управлінської звітності. При розробці положень про бюджетування діяльності підприємства при виділенні центрів відповідальності необхідним постане агрегування структури робочого плану рахунків в розрізі переліку описаних інцидентів. Окрім того, регламенти роботи кожного з центрів відповідальності мають бути узгоджені зі сценаріями підтримки безпеки.

ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ В ЕЛЕКТРОННИХ КОМЕРЦІЙНИХ ЗАКУПІВЛЯХ ТОВ СП «НІБУЛОН»

Ю.Ю. Чебан, к.е.н., доцент

С.Ю. Юношев, здобувач

Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

Тендери давно стали популярним інструментом, за допомогою якого державні та комерційні організації купують необхідні товари, послуги або роботи у постачальників і підрядників. Головною їхньою перевагою є те, що таким чином і замовник, і продавець мають можливість співпрацювати на прозорих та взаємовигідних умовах. Дедалі вагомого значення набувають комерційні закупівлі, організаторами яких є приватні підприємства. Найчастіше такі закупівлі проводяться або на особистому майданчику замовника (що не завжди зручно, оскільки обмежує число потенційних учасників), або на електронному торговельному майданчику. Для постачальників участь в комерційних закупівлі безкоштовна, тому часто конкуренція в таких закупівлях вища, ніж у державних. Водночас, такі тендери не мають спеціального законодавчого регулювання – їхні правила встановлюють самі замовники та електронні майданчики за виконання вимог цивільного законодавства.

Так, ТОВ СП «НІБУЛОН» вже не перший рік проводить комерційні закупівлі з метою отримання якісних запасів, робіт і послуг від відповідальних та надійних постачальників [1]. На офіційному сайті підприємства є вся необхідна інформація як для існуючих постачальників, так і для нових. Для участі в тендерах ТОВ СП «НІБУЛОН» потрібно пройти акредитацію. Сам процес акредитації передбачає заповнення заявки та перевірку інформації про постачальника. Заявка для акредитації постачальника включає інформацію про компанію-постачальника та її представника, основні категорії комерційних закупівель.

Інформація має бути підкріплена низкою документів, зокрема це:

- завірена копія свідоцтва про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності;
- відомості про учасника;
- розширений витяг з ЄДР;
- завірена копія свідоцтва про реєстрацію платника ПДВ;
- завірена копія довідки про взяття на облік платника податків за формою 4-ОПП;
- копії паспортів директора та головного бухгалтера постачальника, завірені власноручно кожним з них відповідно;
- накази на призначення директора та головного бухгалтера;
- завірена копія останньої зареєстрованої редакції статуту постачальника (повністю) зі змінами (якщо такі є);
- розписка власника або засновника про відсутність наміру звертатися в господарський суд із заявою про визнання підприємства банкрутом, відповідно до ст. 95 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»;
- письмова гарантія керівника щодо віднесення постачальника як платника податків органами державної податкової служби до стану «0»;
- документ (довіреність або статут постачальника і наказ на призначення виконуючим обов'язки керівника постачальника тощо), що свідчить про наявність у представника постачальника повноважень на укладання та підписання Договору, а також на оформлення, у

тому числі підписання, будь-яких документів, пов'язаних з укладанням і виконанням Договору (оригінал та завірена копія);

- банківські та поштові реквізити підприємства;
- згода на обробку персональних даних;
- інша інформація (за бажанням постачальника).

Акредитація постачальника не робиться в автоматичному режимі. Після подання заявки спеціалістами ТОВ СП «НІБУЛОН» перевіряється історія постачальника, можлива історія співпраці з компанією тощо, що певним чином засвідчує дотримання прозорості та чесної конкуренції. Після акредитації постачальника на вказаний e-mail надсилається логін і пароль для авторизації, а також відкривається доступ для надання комерційних пропозицій за акредитованими категоріями.

Отже, участь в комерційних закупівлях ТОВ СП «НІБУЛОН» не є складним процесом, і не вимагає значних затрат часу та коштів. Разом з тим, такі закупівлі є дійсно взаємовигідними для усіх сторін такого процесу. Учасники мають можливість запропонувати замовнику не лише низьку ціну, а й більш привабливі для нього умови, наприклад, якість продукції, робіт чи послуг, наявність бонусної системи, особливості поставки активів чи технологічні особливості виконання робіт тощо. Це дозволяє учасникам не демпінгувати, а створювати реально вигідні пропозиції. Відсутність жорсткого регламенту дозволяє будувати більш гнучкі відносини замовника та учасника. Водночас, однією з наших пропозицій є забезпечення зворотного зв'язку, що у ТОВ СП «НІБУЛОН» працює на відміну від інших підприємств, які проводять комерційні закупівлі.

Література:

1. Тендери ТОВ СП «НІБУЛОН» URL: <http://tender.nibulon.com/> (дата звернення: 03.11.2021).

БЕЗПЕКОСТІЙКІСТЬ ЯК ОДНА З ГОЛОВНИХ ЦІЛЕЙ УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ

*С.О. Черкасова, докторант
Державний університет «Одеська політехніка», м. Одеса*

В сучасних умовах несприятливих змін геополітичної та міжнародної економіко-соціальної ситуації, зокрема пов'язаних зі впливом негативних наслідків всесвітньої пандемії коронавірусної хвороби COVID-19, з метою реалізації цілей сталого розвитку формуються нові соціально-економічні механізми та відповідні їм інструменти, що визначають базис концепції соціально-економічної та ресурсно-екологічної політики, базові ідеї якої починають реалізовуватися в практиці сучасного управління. Відмінними рисами цих інструментів являється їх висока соціально-економічна та екологічна ефективність, гнучкість, відповідність характеру й особливостям сучасних соціально-економічних та екологічних проблем на різних рівнях управління (мікро-, мезо- та макрорівні) в умовах сталого розвитку.

Таким чином, нова парадигма сучасного соціально-економічного розвитку з урахуванням екологічних обмежень, яка отримала назву “сталий розвиток” (*sustainable development*) обумовлює актуальність розробки сучасної концепції сталого розвитку з позицій безпеки, методологічного інструментарію визначення стану і стратегічних орієнтирів сталого розвитку з урахуванням соціально-економічної та екологічної ефективності, методів оцінки використання ресурсів сталого людського розвитку та заходів щодо зміцнення економічної безпеки в умовах забезпечення безпеко- та ризико-стійкості соціально-економічної системи сталого розвитку й апробації розроблених підходів на різних рівнях практичного застосування.

Сучасна концепція сталого розвитку економіки формувалася під безпосереднім впливом рішень 2-ї Всесвітньої конференції ООН із навколишнього середовища і розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992). У результаті в активний науковий обіг було введено поняття “сталий розвиток”, яке передбачає гармонізацію відносин суспільства із природним середовищем, перехід від сучасного індустріально-споживчого суспільства до ноосферної цивілізації [1].

Концепція сталого розвитку ґрунтується на п'яти головних принципах:

а) Людство дійсно може надати розвитку сталого і довготривалого характеру, для того щоб він відповідав потребам людей, які живуть зараз, не втрачаючи при цьому можливості майбутнім поколінням задовольняти свої потреби.

б) Обмеження, які існують у сфері експлуатації природних ресурсів, є відносними. Вони пов'язані із сучасним рівнем техніки і соціальної організації, а також із здатністю біосфери до самовідновлення.

в) Необхідно задовольнити елементарні потреби всіх людей і всім надати можливість реалізувати свої надії на благополучніше життя. Без цього сталий і довготривалий розвиток просто неможливий. Одна з головних причин виникнення екологічних та інших катастроф – злидні, які стали у світі звичайним явищем.

г) Необхідно налагодити стан життя тих, хто користується надмірними засобами (грошовими і матеріальними) та екологічними можливостями планети, зокрема відносно вживання енергії.

д) Обсяги і темпи зростання чисельності населення мають бути узгоджені з виробничим потенціалом глобальної екосистеми Землі, що змінюється [2].

Таким чином, застосування викладених принципів передбачає взаємозв'язок трьох складових сталого розвитку: економічної, соціальної та екологічної (див. рис. 1).

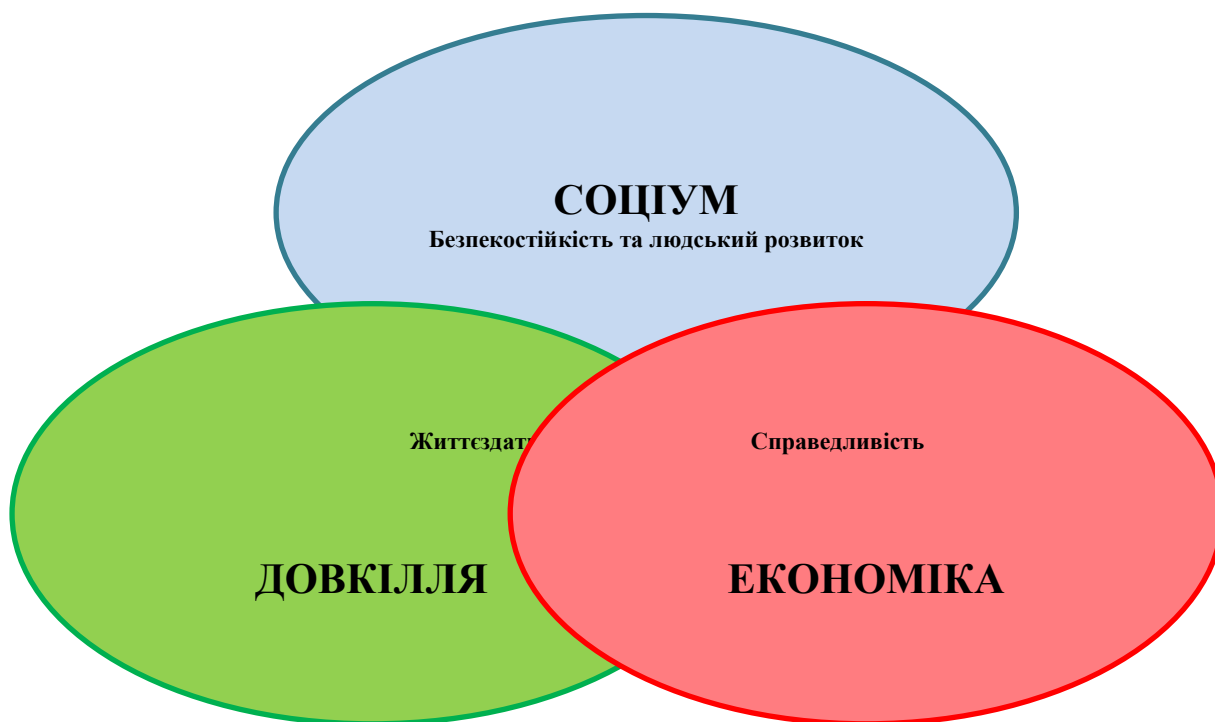

Рисунок 1 – Складові (детермінанти) сталого розвитку

Джерело: складено за матеріалами [1,2,3]

Економічна складова сталого розвитку вказує на необхідність оптимального використання обмежених ресурсів, застосування природо-, енерго- і матеріало- зберігаючих технологій в рамках переходу до інформаційного суспільства та зміні структури сукупного капіталу на користь людського, збільшення нематеріальних потоків фінансів, інформації та інтелектуальної власності. При цьому розвиток “нової” економіки знань стимулюється не лише дефіцитом природних ресурсів, але й нарощуванням обсягів інформації та знань, які стають дуже затребуваними.

Соціальна складова орієнтована на людський розвиток, збереження стабільності суспільних і культурних систем, зменшення кількості конфліктів у суспільстві. Сталий розвиток соціальної сфери передбачає, що людина повинна брати участь у прийнятті та реалізації рішень, які стосуються не лише її, а її суспільства в цілому.

Екологічна складова сталого розвитку має забезпечити цілісність біологічних і фізичних природних систем, їх життєздатність, від чого залежить глобальна стабільність усієї біосфери. Особливого значення набуває здатність таких систем самооновлюватися й адаптуватися до різноманітних змін, замість збереження в певному статичному стані або деградації та втрати біологічної різноманітності [3].

Отже, екологічна та соціально-орієнтована ринкова економіка та сталий розвиток суспільства ґрунтуються на трьох детермінантах, що являють собою органічне поєднання економічної ефективності, соціальної справедливості та ресурсно-екологічної збалансованості. Економічне зростання, що відбувається без врахування соціальних та екологічних чинників, не може бути сталим і стабільним в довгостроковій перспективі. Саме тому необхідна збалансованість сталого розвитку з урахуванням обмежень за всіма трьома напрямками. Така концепція безпосередньо узгоджується з трактуванням економічної безпеки.

Економічна безпека як складне соціально-економічне явище є об'єктом комплексного наукового дослідження, а її зміст характеризується поліструктурністю та може розглядатися на різних рівнях управління: а) на рівні міжнародної економічної безпеки; б) на рівні національної безпеки; в) на рівні окремого регіону або галузі; г) на рівні суб'єктів господарювання (корпоративна безпека); д) на рівні особистості (особиста безпека) [2,6].

Економічна безпека країни є інтегральною характеристикою стану її економічної системи. Спочатку слід виконати декомпозицію системи та розглянути комплекс взаємопов'язаних структурних складових безпеки, які відображають функціонування окремих сфер економіки: макроекономічної, інвестиційної, інноваційної, фінансової, соціальної, зовнішньоекономічної, енергетичної, продовольчої, демографічної, екологічної. Цей перелік може доповнюватись або уточнюватись як за складовими, так і за окремими індикаторами кожної з них [2,4].

Важливість оцінок економічної безпеки системи будь-якого рівня безсумнівна, саме такі оцінки виступають підставою прийняття рішень не лише щодо забезпечення економічної безпеки, але і можливостей розвитку системи, визначення необхідних ресурсів, створення та використання резервів системи, оцінювання ефективності системи економічної безпеки та діяльності відповідного підрозділу підприємства.

Методологія економічної безпекометрії в частині ідентифікації має включати вирішення таких завдань: а) визначення структури об'єкта безпеки; б) формування переліку індикаторів та складових об'єкта безпеки; в) вибір форми інтегрального індексу; г) вибір методу нормування; д) наукове обґрунтування динамічних вагових коефіцієнтів; е) наукове обґрунтування вектора порогових значень [2].

Отже, визначення структури об'єкта безпеки в сучасних умовах зазвичай розглядається з позицій сталого розвитку, який включає функціонування окремих сфер об'єкта безпеки: економічної; соціальної; екологічної. Кожна складова може мати ієрархічну структуру, яка відображає функціонування окремих сфер економічної безпеки. Категорія економічної безпеки у функціонально-структурному аспекті охоплює сукупність взаємопов'язаних складових безпеки. Так наприклад, економічна безпека підприємства може містити в собі наступні складові елементи: а) фінансову складову; б) інтелектуально-кадрову складову; в) політико-правова складову; г) екологічну складову; д) технологічно-інноваційну складову [5].

Таким чином, сталий розвиток нерозривно пов'язаний з економічною безпекою. При цьому соціальний чинник, поряд із екологіко-економічними та політичними складниками, покликаний оцінюватися як системоутворюючий (стійкий) чинник життя суспільства. Існує безліч теорій та підходів щодо забезпечення безпеки та стійкості економічних систем, основними серед яких можна відзначити:

а) Безпека економічних систем із погляду теорії катастроф, в рамках якої безпека розглядається як стан, за якого стратегічний потенціал системи знаходиться далеко від кордонів адаптивності, а загроза втрати безпеки зростає у міру наближення ступеня адаптивності стратегічного потенціалу системи до прикордонної зони.

б) Безпека і стійкість економічних систем у рамках теорії ризиків, в рамках якої представники теорії визначають ризик в якості основоположної категорії безпеки та націлені на пошук і нейтралізацію ризиків, що визивають входження соціально-економічної системи в режим кризового функціонування.

в) Безпека економічних систем у рамках теорії конфліктів, в рамках якої безпека системи порушується внаслідок конфліктів між індивідами, групами, організаціями та структурами влади.

г) Безпека економічних систем у рамках теорії впорядкування і самоорганізації систем, в рамках якої безпеку можна забезпечити внаслідок знаходження і використання внутрішніх ресурсів для виходу її з кризи і подальшого розвитку.

д) Безпека економічних систем у рамках теорії тектології (теорія А.А. Богданова), в рамках якої розглядаються умови і чинники, що забезпечують рівноважність систем, передусім соціального складника, “бо поза цього стану неможливе існування самої системи”. Вища форма організованості (захищеності) – це “триєдина організація речей, людей і ідей”. Порушення рівноваги системи може призвести до її негативної або позитивної зміни. Перше означає руйнування, друге – її розвиток [6].

Відповідно до цього, стійкість у теорії систем визначається як здатність системи функціонувати в станах, щонайменше близьких до рівноваги, в умовах постійних зовнішніх і внутрішніх впливів. Вона як специфічна якість безпеки досягається в результаті подолання дії різних чинників і не являється умовною даністю на тривалий період часу. При цьому процес сталого розвитку являє собою послідовність циклів еволюційної зміни станів усередині циклу із стрибкоподібним переходом стану в кінці циклу на новий якісний рівень, що означає новий цикл розвитку [7].

Отже, підводячи підсумки слід зауважити, що безпекостійкість і сталий розвиток являються керованими, а визначення їх взаємозв'язку обумовлює необхідність ринкового регулювання соціально-економічних та екологічних процесів в рамках визначення чіткої стратегії досягнення цілей сталого розвитку. Саме визначення інтегральних індексів соціально-економічної системи та їх порівняння з інтегральними пороговими значеннями переводить поняття “розвиток” у поняття “безпека”, а формалізація процесу визначення меж безпечного існування (забезпечення безпекостійкості) виключає суб'єктивізм оцінювання стану сталого розвитку, наближає до стратегічного бачення майбутнього розвитку та практичної реалізації етапу цілепокладання.

Література:

1. Ключко Т.А. Сталий розвиток як фактор еколого-економічної безпеки / Т. А. Ключко // Приазовський економічний вісник . – 2020. – №3 (20). – С. 108-111. – Режим доступу: http://rev.kpu.zp.ua/journals/2020/3_20_ukr/21.pdf
2. Харазішвілі Ю.М. Системна безпека сталого розвитку: інструментарій оцінки, резерви та стратегічні сценарії реалізації: монографія / Ю.М. Харазішвілі; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Київ, 2019. – 304 с.
3. Сталий людський розвиток: забезпечення справедливості: Національна доповідь / кер. авт. колективу Е.М. Лібанова / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2012. – 412 с.
4. Левицька А.В. Управління ризиками енергетичної компанії при переході на нову модель електроенергетичного ринку / А. В. Левицька, А. А. Гриценко // Економ. журн. Одес. політехн. ун-ту = Economic journal Odessa polytechnic university. – Одеса, 2019. – № 1 (7). – С. 26-31.
5. Черкасова, С. О. Методичні засади управління процесом забезпечення інтелектуально-кадрової складової економічної безпеки підприємств / С. О. Черкасова, А. С. Суховєєва // Молодий вчений. – 2018. – № 1 (53). – 1016-1021.
6. Овчаренко, О. В. Безпека та стійкість регіональних економічних систем / О. В. Овчаренко, В. І. Дубницький // Науковий вісник Ужгородського національного університету : серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство / голов. ред. М. М. Палінчак. – Ужгород, 2019. – Вип. 25, Ч. 2. – С. 16-20.
7. Жученко А.М. Поняття сталого розвитку в сучасній економіці / А.М. Жученко // Глобальні та національні проблеми економіки, 2016. – Вип. 13. – С. 431- 343. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/13-2016/86.pdf>

СТЕНДОВІ ДОПОВІДІ

Наукове видання

Збірник матеріалів

**XV Всеукраїнської науково-практичної конференції
«Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної
трансформації економіки України»**

10-12 жовтня 2021 року

Друкується в авторській редакції